

**Mihail Bulgakov**

*Maestrul și Margareta*

## **CARTEA ÎNTÂI**

*„Cine ești tu, la urma urmei, spune?”*

*„O parte din acea putere*

*Ce veșnic răul îl voiește*

*Și veșnic face numai bine.”*

*Goethe, Faust*

# 1. Să nu stați niciodată de vorbă cu necunoscuți!

La ceasul unui amurg învăpăiat de primăvară, la Moscova, în parcul Patriarșie prudî<sup>1</sup>, își făcură apariția doi cetățeni. Primul, un bărbat la vreo patruzeci de ani, îmbrăcat în haine gri de vară, mic de stat, brunet, dolofan și chel, ținea în mână pălăria decentă, din fetru moale; fața bine bărbierită i-o împodobeau niște ochelari uriași cu ramă neagră de baga. Celălalt, un tânăr lat în umeri, roșcovan, ciufulit, cu o șapcă în carouri dată pe ceafă, purta o cămașă de cowboy, pantaloni albi boțiți și pantofi negri de sport.

Primul era Mihail Alexandrovici Berlioz în persoană, redactorul-șef al unei reviste lunare literar-artistică și președintele consiliului de conducere al uneia dintre cele mai de seamă grupări literare din Moscova, căreia i se spunea prescurtat Massolit<sup>2</sup>, iar tânărul său însoțitor — poetul Ivan Nikolaevici Ponîrev, care semna cu pseudonimul Bezdomnîi<sup>3</sup>.

Intrând sub umbra teilor abia înverziți, cei doi scriitori se și repeziră spre un chioșc vopsit în culori pestrițe, purtând firma „Bere și ape minerale”.

Da, se cuvine să semnalăm prima ciudățenie a acestei seri cumplite de mai. Nu numai lângă chioșc, ci și pe toată aleea paralelă cu strada Malaia Bronnaia, nu se afla țipenie de om. La ceasul acela, când abia mai puteai răsufla de zăpușeală, când soarele, după ce potopise cu arșiță Moscova, se

---

<sup>1</sup> Lacurile patriarhului.

<sup>2</sup> Literatura de masă.

<sup>3</sup> Pribeagul.

prăvălea învăluit într-o pâclă uscată undeva, dincolo de Sadovoe Kolțo, nimeni nu poposea sub umbra teilor, nimeni nu ședea pe vreo bancă; de la un capăt la altul aleea era pustie.

— Apă minerală, vă rog, ceru Berlioz.

— N-avem apă minerală, îi răspunse cu un aer jignit femeia din chioșc.

— Bere aveți? se interesă cu glas răgușit Bezdomnîi.

— Ne-o aduce pe seară, îl informă vânzătoarea.

— Și ce aveți? o întrebă Berlioz.

— Sirop de caise, dar cald, preciza femeia.

— Ei, dați-ne, dați-ne, vă rog!

Siropul de caise făcu multă spumă galbenă, răspândind în jur un miros de frizerie. Îndată ce goliră paharele, pe cei doi literați îi apucă sughițul. Plătiră și se așezară pe o bancă din apropiere, cu fața spre lac și cu spatele spre strada Bronnaia.

Aici se petrecu a doua ciudățenie, privindu-l numai pe Berlioz. Sughițul i se potoli pe neașteptate, inima îi zvâcni și, pentru o clipă, o simți parcă prăbușindu-se undeva în gol, apoi revenind, dar cu un ghimpe înfipt într-însa. În același timp, îl cuprinse așa, din senin, o spaimă atât de puternică, încât îi veni să fugă din preajma lacurilor mâncând pământul.

Neputând să-și dea seama ce-l speriasse, privi în jur, neliniștit și trist. Palid la față, își șterse fruntea cu batista, întrebându-se: „Ce-i cu mine? Niciodată nu mi s-a mai întâmplat una ca asta. Stau prost cu inima... M-am surmenat... Ar fi, poate, timpul să dau dracului totul și s-o întind la Kislovodsk...”

Deodată, văzduhul dogoritor din fața lui se îngroșă, și din pâcla deasă se înfiripă un cetățean

străveziu, cu o înfățișare nespuse de ciudată. Avea capul mititel, cu șepcuță de jocheu în creștet, și purta o haină cadrilată cam scurtă, țesută și ea în văzduh... Deși înalt de un stângen, era îngust în umeri, nemaipomenit de slab și, luați notă, avea o față batjocoritoare.

Berlioz dusesese o viață care nu-l deprinsese cu fenomene nefirești, ieșite din comun. Pălind și mai mult, holbă ochii și-și zise în gând, cuprins de panică: „Nu se poate una ca asta!...”

Dar, din păcate, se putea, și cetățeanul deșirat, prin care vedeai ca prin sticlă, se legăna în fața lui, când la dreapta, când la stânga, fără să atingă pământul.

Înspăimântat la culme, Berlioz închise ochii și, când îi deschise din nou, își dădu seama că totul se sfârșise, mirajul se destrămase, cadrilatul dispăruse, și, o dată cu el, și ghimpele acela chinuitor din inimă.

— Pfui, drace! exclamă redactorul-șef. Știi, Ivan, adineauri, din pricina zăpușelii, era gata-gata să fac o congestie cerebrală! Am avut chiar un fel de halucinație...

Încercă să zâmbească, dar în ochi tot îi mai juca neliniștea, iar mâinile îi tremurau. Treptat, se potoli, își făcu vânt cu batista și, spunând destul de vioi: „Ei, așadar...”, reluă firul întrerupt al discuției.

Era vorba, după cum s-a aflat mai târziu, despre Isus Cristos. Redactorul-șef îi comandase poetului pentru numărul următor al revistei un amplu poem antireligios. Ivan Nikolaevici compusese poemul într-un timp foarte scurt, dar, din păcate, redactorul nu era cătuși de puțin mulțumit de operă. Bezdomnii zugrăviseră personajul principal, adică pe Isus, în culori foarte sumbre, cu toate astea, după opinia

redactorului, poemul trebuia refăcut. Și acum, Berlioz îi ținea lui Ivan un fel de prelegere despre Isus, ca să-l convingă de greșeala de fond pe care acesta o comisese.

Greu de spus cum ajunsese Ivan Nikolaevici la greșeala asta, poate din cauza forței de sugestie a talentului său, ori a necunoașterii totale a problemei? În orice caz, Isus apărea în poem viu, un Isus care a existat cu adevărat, numai, ce-i drept, plin de defecte.

Berlioz însă voia să-i demonstreze poetului că esențial nu este dacă Isus a fost bun sau rău, ci că nu a fost pur și simplu, toate istorisirile despre el fiind doar niște născociri, un mit, și nimic mai mult.

Se cuvine să arătăm că redactorul-șef era om citit, și în prelegerea sa făcea cu multă iscusință referiri la istoricii din Antichitate, la Filon din Alexandria, de pildă, sau la scriitorul erudit Iosif Flavius, care n-au pomenit niciodată despre existența lui Isus.

Dovedind o erudiție remarcabilă, Mihail Alexandrovici îi spuse poetului, printre altele, că pasajul din *Analele* lui Tacit, cartea a cincisprezecea, capitolul 44, unde se vorbește despre supliciul lui Isus, nu este altceva decât un adaos fals, făcut mult mai târziu.

Poetul, pentru care tot ceea ce-i împărtășea redactorul-șef constituia ceva nou, îl asculta cu luare-aminte, fixându-l cu ochii săi verzi, plini de vioiciune, sughițând doar la răstimpuri și înjurând în surdină siropul de caise.

— În Orient nu există religie, urmă Berlioz, în care să nu se spună, de regulă, că o fecioară neprihănită l-a adus pe lume pe Dumnezeu. Creștinii, la rândul lor, fără să fi născocit ceva nou, l-au creat în același chip pe Isus al lor, care nu a existat în realitate. Ei

bine, tocmai pe ideea asta trebuie să cadă accentul principal...

Vocea de tenor liric a lui Berlioz răsuna pe aleea pustie și, pe măsură ce Mihail Alexandrovici se aventura într-un labirint în care numai un om foarte cult își putea permite să se aventureze fără riscul de a-și frânge gâtul, poetul afla multe lucruri interesante și instructive despre Osiris, bunul zeu egiptean, fiu al Cerului și al Pământului, despre Famuz, zeul fenicienilor, despre Marduc, și, în sfârșit, despre mai puțin cunoscutul Huitzi-Lopochi, cumplitul zeu, cândva atât de venerat de aztecii din Mexic.

Chiar în timp ce Mihail Alexandrovici îi povestea poetului cum modelau aztecii din aluat figurina lui Huitzi-Lopochi, pe alee se ivi, în sfârșit, un om.

Ulterior, când, sincer vorbind, era prea târziu, diferite instituții l-au descris pe omul cu pricina în câte o notiță informativă, a căror confruntare nu putea să nu trezească uimirea. Astfel, în prima se spunea că era mic de stat, avea dinți de aur și șchiopăta de piciorul drept. În a doua, dimpotrivă, că era un uriaș, avea coroane de platină și șchiopăta de piciorul stâng. A treia informa laconic că nu avea semne particulare.

Suntem siliți să recunoaștem că nici una din aceste mărturii nu e demnă de crezare.

În primul rând, individul nu șchiopăta defel, nu era nici scund și nici uriaș, ci, pur și simplu, înalt. În ce privește dinții, în partea stângă avea coroane de platină, iar în dreapta — de aur. Purta un costum scump, din stofă cenușie, și pantofi la culoare, de proveniență străină. Bereta cenușie și-o pusese falnic pe-o ureche, iar sub braț ținea un baston cu măciulie neagră, înfățișând un cap de pudel. După aparență,

avea vreo patruzeci și ceva de ani. Era proaspăt bărbierit, brunet, cu gura cam strâmbă. Ochiul drept — negru, stângul — verde. Sprâncenele — negre, una mai pronunțat arcuită decât cealaltă, într-un cuvânt, un străin, om de pe alte meleaguri.

Trecând prin dreptul băncii pe care ședeau redactorul-șef și poetul, străinul îi privi cu coada ochiului, se opri un pic, apoi se așeză pe banca vecină, la câțiva pași de cei doi prieteni.

„Un neamț...” își spuse Berlioz. „Englez... gândi Bezdomnii. Ia te uită! Poartă mănuși! Cum de nu moare de căldură!”

Străinul aruncă o privire peste clădirile înalte ce formau un pătrat în jurul lacului și se vedea cât de colo că se afla pentru întâia oară prin aceste locuri și că-i stârneau interesul. Ochii i se opriră la etajele de sus, unde în geamurile ferestrelor se răsfrângea sclipirea soarelui care avea să-l părăsească pentru totdeauna pe Mihail Alexandrovici; apoi, străinul își mută privirea în jos, unde geamurile începeau să capete culorile amurgului, zâmbi condescendent și ironic unui gând ascuns, făcu ochii mici, își puse mâinile pe măciulia bastonului și-și propti bărbia în ele.

— Tu, Ivan, zise Berlioz, ai zugrăvit cu ironie și foarte izbutit, de pildă, nașterea lui Isus, fiul lui Dumnezeu, dar buba e că încă înaintea lui Isus s-au născut un șir întreg de fii ai Domnului, ca, de pildă, Attis din Frigia. Mai pe scurt, nici unul din ei, de fapt, nu s-a născut cu adevărat, n-a existat, după cum n-a existat nici Isus, și se impune ca în loc să descrii nașterea lui Isus sau, să zicem, venirea magilor, să vorbești despre zvonurile stupide legate



de această venire. Altfel, din povestirea ta reiese că Isus s-a născut într-adevăr!...

Bezdomnii încercă să-și curme sughițul care-l secătuisese de puteri; își opri răsuflarea, dar asta-l făcu să sughiță mai chinuitor și mai zgomotos; în aceeași clipă Berlioz își întrerupse prelegerea, întrucât străinul se ridică deodată și veni spre cei doi scriitori, care-l priveau mirați.

— Vă rog să mă iertați, vorbi omul cu accent străin, dar fără a stâlci cuvintele, că-mi permit, deși nu ne cunoaștem, însă obiectul discuției dumneavoastră științifice este atât de interesant, încât...

Astfel vorbind, își scoase politicos bereta, și celor doi prieteni nu le mai rămase altceva de făcut decât să se ridice și să-l salute.

„Mai degrabă-i francez...” gândi Berlioz.

„O fi polonez?...” gândi Bezdomnii.

Se cuvine să adăugăm că străinul îi făcu poetului o impresie foarte proastă de cum deschise gura; în schimb lui Berlioz îi plăcu; de fapt, nu asta este expresia potrivită, ci, cum să zic... Îi stârni curiozitatea.

— Îmi îngăduiți să mă așez lângă dumneavoastră? zise politicos străinul, și cei doi, mai mult în silă, îi făcură loc între ei, iar omul se instalează sprinten la mijloc, intrând direct în discuție. Dacă am auzit bine, ați binevoit să afirmați că Isus nu a existat? întrebă el, fixându-l pe Berlioz cu ochiul stâng — cel verde.

— Da, ați auzit bine, confirmă reverențios Berlioz, tocmai asta spuneam.

— Ah, ce interesant! exclamă străinul.

„Ce dracu o fi vrând și ăsta?” se întrebă Bezdomnii, încruntându-se.

— Și dumneavoastră erați de acord? se informă necunoscutul, întorcându-se spre Bezdomnii.

— Sută-n sută! confirmă poetul, căruia îi plăcea să se exprime colorat și în metafore.

— Uimulator! exclamă interlocutorul nepoftit și, privind cu precauție în jur și coborându-și vocea gravă, urmă: Iertați-mă că vă plictisesc atâta, dar, după cum am înțeles, dumneavoastră, pe deasupra, nu credeți nici în Dumnezeu? Spunând aceasta, făcu niște ochi speriați și adăugă: Vă jur că n-am să suflu o vorbă nimănui!

— Da, nu credem în Dumnezeu, confirmă Berlioz cu o umbră de zâmbet pe buze, amuzat de spaima turistului străin, dar despre asta se poate vorbi liber, cu voce tare.

Străinul se lăsă pe speteaza băncii și întrebă cu glas pițigăiat, de curios ce era:

— Sunteți atei?!

— Da, suntem atei, răspunse zâmbind Berlioz, iar Bezdomnii gândi, înfuriindu-se: „Ian te uită cum se ține scai de noi șmecherul ăsta din străinătățuri!”

— O, e încântător! strigă uimulatorul personaj, răsucindu-și capul când la dreapta, când la stânga și măsurându-i cu privirea pe cei doi literați.

— În țara noastră, ateismul nu mai miră pe nimeni, remarcă Berlioz cu politețe diplomatică. Marea majoritate a populației noastre, devenind conștientă, de mult nu mai crede în poveștile cu Dumnezeu.

Aici, străinul făcu următoarea figură: se ridică în picioare și îi strânse mâna redactorului-șef, uluit, însoțindu-și gestul cu cuvintele:

— Dați-mi voie să vă mulțumesc din tot sufletul!

— Pentru ce, mă rog, îi mulțumiți? se interesă Bezdomnii, clipind des din ochi.

— Pentru informația extrem de valoroasă și deosebit de interesantă pentru mine, care călătoresc, îl lămuri ciudatul străin ridicând semnificativ degetul arătător.

Informația importantă făcuse, după cât se vedea, într-adevăr, o impresie puternică asupra turistului, deoarece-și roti ochii speriați peste case, de teamă parcă să nu apară cumva la fiecare fereastră câte un ateu.

„Nu, nu-i englez”, hotărî Berlioz, iar Bezdomnii se întrebă: „Interesant, unde-o fi învățat să turuie așa rusește?” și se încruntă din nou.

— Dar permiteți-mi să vă pun o întrebare, urmă noul sosit, după câteva clipe de neliniștită cugetare, cum rămâne cu demonstrarea existenței lui Dumnezeu, cu argumentele, care, după cum se știe, sunt exact cinci la număr?

— Din păcate, răspunse compătimitor Berlioz, nici unul din aceste argumente nu face doi bani, și omenirea le-a trecut de mult la arhivă. Sunteți, cred, de acord că, rațional, nu poate fi vorba de nici o demonstrare a existenței lui Dumnezeu.

— Bravo! strigă străinul. Bravo! Ați reprodus întocmai ideea bătrânului și neobositului Immanuel, cu privire la această temă. Dar iată nostimada: el a dărâmat cu desăvârșire toate cele cinci argumente, ca apoi, râzând parcă de sine însuși, să emită un al șaselea, al său personal.

— Nici argumentul lui Kant, obiectă cu un zâmbet subtil eruditul redactor-șef, nu este convingător. Nu degeaba spune Schiller că raționamentul lui Kant în

această problemă îi poate satisface numai pe sclavi, iar Strauss râdea pur și simplu de acest argument.

În timp ce vorbea, Berlioz se întreba în sine: „Cine-o fi totuși tipul ăsta? Și cum de vorbește atât de bine rusește?”

— Pentru argumentele lui, Kant ăsta ar merita băgat pe vreo trei ani la răcoare, la Solovki! trânti, din senin, Ivan Nikolaevici.

— Ivan! șopti stânjenit Berlioz.

Dar propunerea de a-l expedia pe Kant la Solovki nu avu darul să-l uimească pe necunoscut, ci, dimpotrivă, îl făcu să se extazieze.

— Exact, exact, vocifera el, și ochiul stâng, cel verde, cu care îl fixa pe Berlioz, scapără. Acolo îi e locul! Că doar i-am zis eu atunci, la dejun: „Orice ați spune, domnule profesor, ați născocit ceva ce nu stă în picioare. O fi, poate, inteligent, însă prea-i de neînțeles. Lumea o să facă haz pe seama dumneavoastră.”

Berlioz holbă ochii de uimire. „La dejun?... I-a zis lui Kant?!... Ce tot îndrugă ăsta?” se întreabă el.

— Numai că, urmă străinul, adresându-se poetului, fără să se simtă jenat de mirarea lui Berlioz, nu-i cu putință să fie trimis la Solovki, dat fiind că de o sută de ani și mai bine bătrânul sălășluiește pe meleaguri mult mai îndepărtate decât Solovki și nu poate fi scos de acolo cu nici un chip — vă asigur.

— Păcat! replică arțăgos poetul.

— Și mie îmi pare rău, se declară de acord necunoscutul, și ochiul îi scapără. Mă neliniștește însă un lucru: dacă Dumnezeu nu există, atunci se pune întrebarea: cine îndrumă viața omului și, în general, toată rânduiala de pe pământ?

— Omul le îndrumă pe toate, se grăbi Bezdomnii să dea un răspuns răspicat la această chestiune, ce-i drept, nu prea clară.

— Să-mi fie cu iertare, obiectă blând necunoscutul, ca să îndrumi, trebuie să ai un plan cât de cât exact pentru o perioadă mai lungă de timp. Or, dați-mi voie să vă întreb, cum poate îndruma omul lucrurile, când el nu numai că nu-i în stare să întocmească un asemenea plan, chiar și pentru un timp derizoriu de scurt, să zicem, de o mie de ani, dar nici măcar să garanteze pentru ziua de mâine a propriei lui persoane? într-adevăr — aici necunoscutul se întoarce spre Berlioz — închipuiți-vă că dumneavoastră, de pildă, o să-ncepeți să îndrumați, să dispuneți de dumneavoastră și de alții, într-un cuvânt, ca să zic așa, să prindeți gust, și deodată... faceți... he... he... un cancer la plămâni... Spunând aceasta, străinul zâmbi dulce, ca și cum gândul la cancerul pulmonar îi făcea plăcere... Da, un cancer... repetă el cuvântul răsunător, îngustându-și ochii ca un motan, și iată că s-a isprăvit cu îndrumarea dumneavoastră!... Nu vă mai interesează nimic altceva decât propria dumneavoastră soartă. Rudele încep să vă mintă în față. Simțind că nu-i a bine, consultați urgent medicii, apoi apelați la șarlatani și uneori, chiar și la ghicitoare. Toate acestea sunt lipsite de sens, o știți și dumneavoastră foarte bine. Deznodământul este tragic: cel care, mai ieri, socotea că îndrumă, conduce — se pomenește dintr-o dată întins țeapăn într-o cutie de lemn, iar cei din jur, dându-și seama că nu mai e bun de nimic, îl ard într-un cuptor. Dar se poate întâmpla și mai rău: își pune omul în gând să plece la Kislovodsk — străinul îl ațintește printre gene pe Berlioz — un

lucru dintre cele mai banale, s-ar părea, ușor de realizat, dar nici asta nu izbutește să facă, pentru că, așa, din pricini neștiute, alunecă pe neașteptate și nimereste sub roțile unui tramvai! Puteți susține că a îndrumat chiar el lucrurile în felul ăsta? Nu ar fi mai corect să credem că altcineva a decis în privința lui?

La aceste cuvinte, necunoscutul chicoti din cale-afară de ciudat.

Berlioz ascultase cum nu se poate mai atent povestea neplăcută despre cancer și tramvai și începură să-l chinuiască niște gânduri confuze, alarmante. „Ăsta nu-i străin... Nu-i venit de peste hotare... Își spunea el, e un individ cum nu se poate mai bizar... Dar mă întreb, totuși, cine e?...”

— Doriți o țigară, nu-i așa? îl întrebă deodată necunoscutul pe Bezdornîi. Ce marcă preferați?

— Aveți la alegere? îl întrebă posomorât poetul, care-și terminase țigările.

— Din care preferați? repetă necunoscutul.

— Ei bine, „Marca noastră”, îl informă, furios, Bezdornîi.

Necunoscutul scoase numaidecât din buzunar portțigaretul și-l oferi lui Bezdornîi.

— Poftim, serviți „Marca noastră”...

Pe cei doi literați îi ului nu atât faptul că în portțigaret se găseau tocmai țigările „Marca noastră”, cât portțigaretul în sine. Era uriaș, din aur fin, și pe capacul lui, când îl deschise, sclipi flacăra albastră a unui triunghi din briliante.

Aici, literații cugetară, fiecare în felul său. Berlioz: „Da, e un străin”, iar Bezdornîi: „Ian te uită, al naibii!”

Poetul și cu posesorul portțigaretului își aprinseră câte o țigară, iar Berlioz, nefiind fumător, refuză. „Va

trebui să-i ripostez cam așa, hotărî Berlioz: da, omul este muritor, nimeni nu neagă acest lucru. Dar adevărul e că...”

Nu apucă să rostească aceste cuvinte, că vorbi străinul:

— Da, omul este muritor, dar asta n-ar fi încă nimic. Rău e că lucrurile se petrec uneori subit — aici e clenciul! Și că, în general, el nu-i în stare să spună nici măcar ce va face astă-seară!

„Ce mod absurd de a aborda chestiunea...” gândi Berlioz și ripostă:

— Ei, asta-i cam exagerat. Cât privește seara de astăzi, știu mai mult sau mai puțin exact cum va decurge. Se înțelege de la sine că, dacă o iau pe strada Bronnaia, și acolo o să-mi cadă o cărămidă în cap...

— Așa, din senin, cărămida nu cade în cap nimănui niciodată, îl întrerupse pe un ton categoric necunoscutul. În ce mă privește, vă asigur că ea nu vă amenință în nici un caz. Dumneavoastră o să muriți de altă moarte.

— Știți, poate, de ce moarte anume? se interesă Berlioz cu o ironie cum nu se poate mai firească, antrenându-se într-o discuție într-adevăr stupidă. N-ați vrea să-mi spuneți și mie?

— Cu plăcere, se grăbi să încuviințeze străinul. Îl măsură pe Berlioz cu privirea, ca și când s-ar fi pregătit să-i coasă un costum de haine, mormăi printre dinți: „Unu, doi... Mercur se află în a doua casă... luna s-a dus... șase — nenorocire... seara — șapte...” — după care declară cu glas tare, plin de voioșie: O să vi se taie capul!

Bezdomnii, turbat de furie, se holbă la obraznicul necunoscut, iar Berlioz îl întrebă, zâmbind strâmb:

— Și cine anume o va face? Dușmanii? Intervenționistii?

— Nu, urmă răspunsul, o rusoaică, o comsomolistă.

— Hm... mârâi Berlioz, enervat de gluma necunoscutului; asta, vă rog să mă scuzați, e puțin probabil.

— Și pe mine vă rog să mă scuzați, sări străinul, însă așa stau lucrurile. Dați-mi voie să vă întreb ce faceți în seara asta, dacă nu e un secret?

— Nu-i nici un secret. De aici mă duc pe acasă, în strada Sadovaia, apoi voi prezida o ședință la zece seara, la Massolit.

— Nu, asta n-o să se întâmple în nici un caz! rosti străinul cu o neclintită convingere.

— De ce, mă rog?

— Pentru că, urmă el, ațintindu-și ochii îngustați spre cer, unde, presimțind răcoarea serii, păsări întunecate însăilau neauzit bolta, pentru că Annușka a și cumpărat uleiul de floarea-soarelui, și nu numai că l-a cumpărat, dar l-a și vărsat. Așa că ședința nu va mai avea loc.

După aceste cuvinte, e de la sine înțeles că în umbra teilor se lăsă tăcerea.

— Iertați-mă, se interesă după o scurtă pauză Berlioz, uitându-se uluit la străinul care îndrugase verzi și uscate, ce amestec au în treaba asta uleiul de floarea-soarelui... și numita Annușka?

— Îți spun eu ce amestec au, sări deodată Bezdomnii, hotărât, se vede, să declare război interlocutorului nepoftit. Ați avut vreodată prilejul, cetățene, să vă aflați într-un spital de alienați?

— Ivan!... exclamă încet Mihail Alexandrovici.



Străinul însă nu se simți ofensat câtuși de puțin, ci râse cu poftă.

— Am fost, am fost, și nu o dată! strigă el, tot râzând, dar fără să-și ia privirea gravă de la poet. Unde n-am fost eu! Păcat numai că nu m-am învrednicit să mă documentez la profesorul psihiatru despre schizofrenie. Așa că, vedeți, Ivan Nikolaevici, interesați-vă personal la dânsul ce înseamnă asta!

— De unde-mi știți numele?

— Vai de mine, Ivan Nikolaevici, dar cine nu vă cunoaște?

Spunând aceasta, străinul scoase din buzunar numărul din *Literaturnaia Gazeta* apărut în ajun, și Ivan Nikolaevici își văzu pe prima pagină portretul, iar dedesubt — versurile. Dar această mărturie a gloriei și popularității ce-l bucurase încă mai ieri de astă dată nu-l încânta deloc.

— Scuzați, vă rog, zise el, întunecându-se la față. Puteți să ne așteptați o clipă? Trebuie să-i spun o vorbă tovarășului meu.

— Cu plăcere! E atât de bine aici, sub tei, exclamă necunoscutul. Și, fiindcă veni vorba, nu mă grăbesc defel.

— Iată ce-i, Mișa, șopti poetul, trăgându-l pe Berlioz deoparte, ăsta nu-i turist străin, ci spion. E emigrant rus, care s-a strecurat în țară. Ia cere-i actele, altfel ne scapă...

— Crezi? rosti în șoaptă, alarmat, redactorul-șef, și în sinea lui: „Să știi că are dreptate...”

— Poți să mă crezi, îi hârâi în ureche poetul; face pe prostul ca să ne tragă de limbă. Ai auzit doar cum vorbește rusește. Poetul îi tot dădea înainte, urmărindu-l cu coada ochiului pe necunoscut, ca nu cumva acesta să dispară.

— Hai să punem mâna pe el, că de nu, o șterge...

Și-l trase pe Berlioz spre banca unde-l lăsaseră pe străin.

Acesta nu mai ședea. Se ridicase în picioare și-i aștepta ținând în mână un carnețel cu scoarțe cenușii, un plic elegant și o carte de vizită.

— Iertați-mă, vă rog, în focul discuției noastre am uitat să mă prezint. Pofțiți cartea mea de vizită, pașaportul și invitația de a veni la Moscova pentru o consultație, rosti necunoscutul, convingător, aruncând o privire sfredelitoare celor doi literați.

Aceștia se simțiră jenați. „Drace, a auzit tot...”, gândi Berlioz și, printr-un gest plin de politețe, îi dădu să înțeleagă că nu este necesar să-și prezinte actele; în timp ce străinul i le vâra sub nas redactorului-șef, poetul apucă să citească pe cartea de vizită, scris cu litere latine, cuvântul „profesor” și litera majusculă cu care începea numele — un „W”.

— Îmi face plăcere să vă cunosc, mormăi între timp redactorul-șef, fâstâcit, și necunoscutul băgă actele din nou în buzunar.

Relațiile fiind astfel restabilite, toți trei se instalară din nou pe bancă.

— Ați fost invitat la noi în calitate de consultant, profesore? îl întrebă Berlioz.

— Da, în calitate de consultant.

— Sunteți german? se informă Bezdomnii.

— E-e-u?... făcu profesorul, căzând deodată pe gânduri. Da, aș putea zice că sunt german, confirmă el în cele din urmă.

— Vorbiți strașnic rusește, remarcă Bezdomnii.

— O, sunt poliglot, cunosc foarte multe limbi, preciză profesorul.

— Și ce specialitate aveți? întrebă, curios, Berlioz.

— M-am specializat în magia neagră.

„Asta-i bună!...” simți ca un sfredel în creier Mihail Alexandrovici.

— Și... ați fost invitat, aici, la noi, în specialitatea asta? întrebă el, bâlbâindu-se.

— Da, în această specialitate, confirmă profesorul și-l lămuri: Aici, la biblioteca de stat, au fost găsite manuscrise autentice datând din secolul al zecelea, aparținând necromantului Herbert de Aurillac. Mi se cere să le descifrez. Sunt unicul specialist din lume.

— A-a! Sunteți istoric? întrebă Berlioz cu ușurare și profund respect.

— Da, sunt istoric, confirmă învățatul și adăugă tam-nesam: Astă-seară, la Patriarșie prudî, va avea loc o istorie interesantă!

Spusele lui îi uimiră din nou la culme pe poet și pe redactorul-șef: profesorul le făcu semn să vină mai aproape și, când se aplecară spre el, șopti:

— Să știți că Isus a existat.

— Uitați, domnule profesor, replică Berlioz cu un zâmbet silit, avem toată stima pentru vastele dumneavoastră cunoștințe, dar, în ce ne privește, ne menținem punctul nostru de vedere în această problemă.

— Dar nu-i nevoie de nici un punct de vedere, declară ciudatul profesor, pur și simplu a existat, și atâta tot.

— Bine, dar se impun totuși niște argumente, începu Berlioz.

— Nu-i nevoie de nici un fel de argumente, ripostă profesorul și urmă, cu glas scăzut, pierzându-și, nu se știe de ce, accentul străin: Totul este cât se poate de simplu:

## 2. Pilat din Pont

Înfășurat într-o mantie albă cu căptușeală sângerie, cu pas târșăit de cavalerist, în ziua a paisprezecea a lunii Nisan, lună de primăvară, la ceasurile dimineții, ieși sub colonada dintre cele două aripi ale palatului lui Irod cel Mare procuratorul Iudeii, Pilat din Pont.

Ura de moarte mirosul uleiului de trandafiri, iar acum totul prevestea o zi proastă, întrucât mirosul acesta prinse a-l urmări încă din zori.

I se părea că palmierii și chiparoșii din grădină exalau un parfum de trandafiri, că la mirosul specific al echipamentului de piele și al sudorii pe care-l răspândeau soldații din escortă se adăuga efluviul acela blestemat al parfumului de trandafiri.

Dinspre corpurile caselor aflate în dosul palatului, unde se instalase cohorta întâi din Legiunea a 12-a Fulminanta, venită cu procuratorul la Yerushalayim, prin terasa superioară a grădinii se prelingea până în colonadă o șuviță de fum, și, la acest fum amărui, care anunța că în centurii bucătării se și apucaseră să gătească prânzul, se adăuga același iz de ulei de trandafiri.

„O, zei, de ce mă pedepsiți?... Da, nu mai încap nici o îndoială, este ea, din nou ea, hemicrania, boală cumplită, de neînvins, cu dureri ce cuprind o jumătate a capului... boală fără leac, fără nici o scăpare... să încerc să țin capul nemișcat...”

Pe pardoseala de mozaic, lângă havuz, îl aștepta jilțul; fără să se uite în jur, procuratorul se așeză și întinse mâna într-o parte.

Respectuos, secretarul puse în această mână un pergament. Neputându-și stăpâni o grimasă de

durere, procuratorul parcurse cu coada ochiului cele scrise, înapoie secretarului pergamentul și rosti anevoie:

— Acuzatul e din Galileea? Cazul a fost prezentat tetrarhului?

— Da, procuratorule, răspunse secretarul.

— Și ce a hotărât tetrarhul?

— A refuzat să dea o hotărâre definitivă, și sentința de moarte dată de sinedriu ți-a trimis-o spre confirmare ție, îl lămuri secretarul.

Obrazul procuratorului zvâcni.

— Aduceți-l pe acuzat, porunci el încet.

Numaidecât, de pe terasa grădinii, sub colonada balconului, doi legionari aduseră un bărbat de vreo douăzeci și șapte de ani și-l împinseră în fața jilțului. Omul purta un hiton albastru, vechi și rupt. Pe cap avea o legătură albă cu o curelușă în jurul frunții, iar mâinile îi erau legate la spate. Sub ochiul stâng se vedea o vânătaie mare, iar în colțul gurii, o zdrelitură cu sânge închegat. Se uita la procurator cu o curiozitate plină de neliniște.

După câteva clipe de tăcere, procuratorul îl întrebă cu glas încet, în arameică:

— Va să zică, tu ești acela care a instigat poporul să dărâme templul din Yerushalayim?

Procuratorul ședea ca o stană de piatră, și numai buzele i se mișcară ușor de tot când rosti aceste cuvinte. Ședea ca o stană de piatră, pentru că se temea să-și miște capul ce-i ardea de o durere cumplită.

Apropiindu-se puțin, omul cu mâinile legate vorbi:

— Om bun! Crede-mă...

Dar procuratorul, tot nemișcat, îl opri, fără să ridice glasul:

— Mie îmi spui „om bun”? Te înșeli. La Yerushalayim se șușotește că sunt un monstru fioros, ceea ce e perfect adevărat, și adăugă, tot atât de monoton: să vină centurionul Moartea-Șobolanilor.

Când centurionul Marcus, din centuria întâi, poreclit Moartea-Șobolanilor, se înfățișă înaintea procuratorului, tuturor li se păru că în balcon s-a lăsat întunericul. Era cu un cap mai înalt decât cel mai înalt soldat din legiune, și atât de lat în umeri, încât umbri cu desăvârșire discul soarelui ce abia se arătase la linia orizontului.

Procuratorul îi spuse centurionului în latinește:

— Infractorul acesta îmi zice „om bun”. Scoate-l câteva clipe de-aici și lămurește-l cum trebuie să-mi vorbească. Dar să nu-l schilodești.

Și toți, în afară de procuratorul nemișcat ca o stană de piatră, îl petrecură cu ochii pe Marcus-Moartea-Șobolanilor, care făcu un semn cu mâna celui arestat să-l urmeze. Oriunde apărea centurionul, toți îl urmăreau cu privirile, din pricina staturii înalte, iar cei care-l vedeau pentru întâia oară rămâneau cu ochii ațintiți la chipul său desfigurat: nasul îi fusese când va spart de un german cu o lovitură de ghioagă.

Pe mozaic răsunară cizmele grele ale lui Marcus; omul cu mâinile legate îl urmă cu pas ușor; sub colonadă se lăsă o tăcere adâncă; în grădină, lângă balcon, se auzeau gungurind porumbeii, iar în havuz apa susura un cântec ciudat și plăcut.

Procuratorul ar fi vrut să se ridice, să-și apropie tâmpla de jetul apei și să încremenească așa. Știa însă că nici asta nu-i va ajuta.

După ce-l scoase pe arestat de sub coloane în grădină, Moartea-Șobolanilor luă un bici din mâinile legionarului care stătea la picioarele unei statui de bronz și, făcându-și alene vânt, îl lovi pe arestat peste umeri. O făcu ușor, fără zel, dar omul, ca și când i-ar fi retezat cineva picioarele, se prăbuși pe dată la pământ, cu răsuflarea tăiată, alb la față și cu ochii nemișcați, fără urmă de expresie.

Cu o singură mână, cu stânga, Marcus îl săltă ușor în aer, ca pe un sac gol, ridicându-l în picioare, și vorbi fonfăit, pronunțând stâlcit cuvintele arameice:

— Procuratorului roman îi spui „hegemon”. Alte vorbe nu rostești! Să stai smirnă! Ai înțeles, sau te mai lovesc?

Arestatul se clătină, dar izbuti să-și biruie slăbiciunea; culoarea îi reveni în obraji, își trase răsuflarea și răspunse cu glas răgușit:

— Te-am înțeles. Nu mă lovi!

Peste câteva clipe, se afla din nou înaintea procuratorului. Răsună un glas stins, bolnav:

— Numele?

— Al meu? se interesă grăbit arestatul, exprimând cu toată ființa lui dorința de a răspunde cu înțelepciune, spre a nu-i mai stârni mânia.

— Pe al meu mi-l știi. Nu te prefac mai prost decât ești. Al tău, rosti încet procuratorul.

— Yeshua, se grăbi să-i răspundă arestatul.

— Ai vreo poreclă?

— Ha-Nozri.

— De unde ești de fel?

— Din orașul Gamala, răspunse arestatul, arătând cu un semn al capului că undeva, departe, în dreapta lui, la miazănoapte, se află orașul Gamala.

— Din ce seminție ești?

— Nu știu exact, răspuse vioi arestatul. Nu-i țin minte pe părinții mei. Mi s-a spus că tatăl meu ar fi fost sirian...!

— Unde locuiești?

— Nicăieri, răspuse sfios arestatul, umblu dintr-un oraș în altul.

— Asta se poate spune scurt, într-un cuvânt — vagabond, zise procuratorul și-l mai întrebă: Rude ai?

— Nu am pe nimeni. Sunt singur pe lume.

— Carte știi?

— Da.

— Cunoști vreo limbă în afară de arameică?

— Da. Elina.

O pleoapă umflată se ridică ușor, un ochi învăluit în ceața suferinței se uită fix la arestat. Celălalt ochi rămase închis. Pilat urmă în elină:

— Va să zică, tu ești cel care voiai să dărâmi templul și ai îndemnat poporul la săvârșirea acestei fapte?

Arestatul se învioră din nou; ochii lui nu mai exprimau spaimă. Răspuse în elină:

— Eu, om b... În ochi îi fulgeră groaza, era cât pe ce să spună ceea ce nu trebuia — eu, hegemon, nu am pus niciodată la cale dărâmarea templului și nu am instigat pe nimeni la săvârșirea acestei fapte nesăbuite.

Pe chipul secretarului, gârbovit deasupra mesei joase, ca să înscrie depoziția, se citea mirarea. Ridică privirea, apoi își plecă din nou capul asupra pergamentului.

— În zi de sărbătoare, o mulțime de oameni se scurge în acest oraș. Printre ei se află magi, astrologi, prezicători și ucigași, zise monoton procuratorul, dar



și mincinoși. Tu, de pildă, ești un mincinos. Aici stă scris limpede: a instigat poporul să dărâme templul. O spun mărturiile oamenilor.

— Acești oameni buni, vorbi din nou arestatul și, adăugând repede hegemon..., urmă: sunt neștiutori și au încurcat tot ce le-am spus. Îndeobște, încep să mă tem că încurcătura asta va dăinui multă vreme. Și toate astea, pentru că el notează greșit vorbele mele.

Urmă o tăcere. Acum, ochii bolnavi ai procuratorului își aținteau privirea grea asupra arestatului.

— Îți repet pentru ultima oară, nu mai face pe nebunul, tâlharule, rosti Pilat, sec și monoton, nu ai multe la răboj, dar ce stă scris acolo e de ajuns ca să fii spânzurat.

— Nu, nu, hegemon, zise arestatul, încordându-se tot, în dorința de a convinge — umblă, umblă mereu unul cu pergament din piele de țap în mână și scrie tot. Într-o zi mi-am aruncat ochii pe acest pergament și m-am îngrozit. Nu rostisem nimic din ceea ce scria în el. L-am implorat: arde, rogu-te, pergamentul tău! Dar el mi l-a smuls din mână și a fugit.

— Cine era? întrebă în silă Pilat, trecându-și mâna peste tâmplă.

— Levi Matei, răspunse cu bunăvoință omul; strângea dările; m-am întâlnit cu el prima dată pe drumul spre Betfaghe, în locul unde iese în clin o grădină de smochini, și am stat de vorbă cu dânsul. La început, s-a purtat dușmănos cu mine și chiar m-a jignit, adică a crezut el că mă jignește, făcându-mă câine. Spunând aceasta, arestatul zâmbi: eu nu văd nimic rău în acest animal, și cuvântul n-are de ce să mă supere.

Secretarul nu mai notă nimic, aruncând cu coada ochiului o privire mirată, nu arestatului, ci procuratorului.

— ... Dar, după ce m-a ascultat, Levi s-a mai îmblânzit, urmă Yeshua; până la urmă a aruncat banii în drum, spunând că merge cu mine să pribegească...

Pilat zâmbi neîncrezător, rânjindu-și dinții galbeni, cu obrazul bolnav nemișcat, și rosti, întorcându-se cu tot trupul spre secretar:

— O, cetatea Yerushalayimului! Câte nu se aud în ea! Auziți! Cel ce strânge dările a aruncat banii în drum!

Neștiind ce să răspundă la aceste vorbe, secretarul socoti de cuviință să repete zâmbetul lui Pilat.

— Mi-a spus că din ziua aceea urăște banii, lămuri Yeshua faptele ciudate ale lui Levi Matei și adăugă: De atunci, Levi e tovarășul meu de drum.

Rânjind mereu, procuratorul se uită la arestat, apoi la soarele ce se înălța neabătut tot mai sus deasupra statuilor ecvestre de pe hipodromul ce se întindea jos, departe, în dreapta, și deodată, cu un fel de chin sâcâitor, se gândi că lucrul cel mai simplu ar fi să-l alunge din balcon pe tâlharul acesta ciudat, rostind numai două cuvinte: „la spânzurătoare”. Să alunge și escorta, să plece de sub colonadă, să intre în palat, să poruncească să i se facă întuneric în odaie, să se trântescă pe pat, să ceară apă rece, să-și strige cu glas jalnic câinele, pe Banga, și să i se plângă de hemicranie. Și prin capul chinuit al procuratorului trecu deodată, ademenitor, gândul la otravă.

Îl privea cu ochii tulburi pe omul din fața sa și câțva timp nu scoase o vorbă, chinându-se să-și aducă aminte de ce la acest ceas de arșiță al dimineții, sub soarele necruțător al Yerushalayimului, stă dinaintea lui arestatul acesta cu chipul desfigurat de pe urma bățăilor îndurate și ce întrebări inutile va trebui să-i mai pună.

— Levi Matei? întrebă cu glas răgușit bolnavul și închise ochii.

— Da, Levi Matei, auzi el glasul metalic, chinuitor.

— Dar ce spuneai tu mulțimii din piață despre templu?

Glasul acesta, ce străpungea parcă tâmpla lui Pilat, era negrăit de chinuitor; și acest glas rostea:

— Eu, hegemon, spuneam că se va prăbuși templul credinței vechi și se va înălța un nou templu — al adevărului. Am vorbit așa, ca să fie mai pe înțelesul oamenilor.

— Pentru ce, vagabondule, ai tulburat în piață mințile oamenilor cu vorbele tale, povestind despre un adevăr de care n-ai habar? Ce este adevărul?

Vorbind, procuratorul gândea: „O, zei! Îi iau un interogatoriu fără rost... Minte nu mă mai ajută deloc...” Și din nou i se năzări o cupă cu licoare întunecată. „Otravă, vreau otravă...”

Auzi iar glasul acela:

— Adevărul e, în primul rând, că te doare capul, și te doare atât de tare, încât te gândești cu lașitate să-ți curmi zilele. Nu numai că nu ești în stare să vorbești cu mine, dar îți e greu chiar să mă și privești. Iar acum, fără să vreau, sunt călăul tău, ceea ce mă mârnește. Nu te poți gândi la nimic și dorești doar să vină câinele tău, singura vietate,

pesemne, de care ești legat. Dar chinurile tale se vor sfârși de îndată, are să-ți treacă durerea de cap.

Secretarul holbă ochii, ațintindu-i asupra arestatului, și se opri din scris.

Pilat îl fixă cu o privire chinuitoare pe arestat și descoperi că soarele se înălțase destul de sus, deasupra hipodromului, că o rază pătrunsese sub colonadă și se strecura acum spre sandalele scâlciate ale lui Yeshua, care se ferea de soare.

Procuratorul se ridică din jilț, își strânse capul în mâini, și pe fața lui gălbuie, bărbierită, se întipări groaza. În clipa următoare, izbuti să se stăpânească printr-un efort al voinței și se lăsă din nou în jilț.

În timpul acesta, arestatul nu contenea să vorbească, dar secretarul nu mai nota nimic, ci, stând, cu gâtul întins, ca un gânsac, se străduia să nu piardă nici un cuvânt.

— Iată, durerea a pierit, urmă arestatul, uitându-se cu adâncă bunăvoință la Pilat, și sunt tare bucuros. Te-aș sfătui, hegemon, să părăsești pentru o vreme palatul și să te plimbi pe jos, undeva prin împrejurimi, chiar și prin grădinile de pe Golgota. Furtuna se va dezlănțui... (Yeshua se întoarse spre soare, își îngustă ochii)... mai târziu, spre seară. O plimbare ți-ar fi de mare folos, și eu te-aș însoți cu plăcere. Mi-au trecut prin minte unele gânduri noi, care, cred, ar putea să-ți pară vrednice de luare-aminte; ți le-aș împărtăși cu plăcere, cu atât mai mult, cu cât pari un om foarte înțelept. (Secretarul se făcu palid ca moartea și lăsă să-i scape sulul pe podea.) Din nefericire, ești prea închis în tine, urmă arestatul, pe care nimeni nu-l întrerupea, și ai pierdut cu desăvârșire încrederea în oameni. Că doar nu-i îngăduit, recunoaște, să-ți dăruiești toată

dragostea de care ești în stare unui câine. Săracă ți-e viața, hegemon, și, spunând aceasta, Yeshua își îngădui să zâmbească.

Secretarului nu-i venea să-și creadă urechilor. Dar era nevoit s-o facă. Se strădui deci să-și imagineze ce formă capricioasă anume va îmbrăca mânia procuratorului, impulsiv din fire, la auzul acestei nemaipomenite obrăznicii. Dar nu izbuti să-și imagineze asta, cu toate că-l cunoștea bine pe procurator.

Atunci răsună glasul spart, răgușit, al procuratorului, care porunci pe latinește:

— Dezlegați-i mâinile.

Un legionar din escortă își lovi lancea de pământ, o trecu altuia, se apropie și desfăcu frânghiile arestatului. Secretarul ridică sulul de jos, hotărât să nu noteze deocamdată nimic și să nu se mire de nimic.

— Recunoști, întrebă Pilat încet, în elină, că ești un mare vraci?

— Nu, procuratorule, nu sunt vraci, răspunse arestatul, frecându-și cu desfătate încheietura stacojie, umflată și amorțită a mâinii.

Cu o căutătură aspră, zvârlită pe sub sprâncene, Pilat îl sfredelea pe arestat, iar ochii lui nu mai erau acum tulburi, în ei apăruseră bine cunoscutele scăpărări.

— Nu te-am întregbat, zise procuratorul, cunoști cumva și limba latină?

— Da, o cunosc, răspunse arestatul.

Obrajii gălbui ai lui Pilat se îmbujorară; întrebă pe latinește:

— Cum de ți-ai dat seama că am vrut să-mi strig câinele?

— Foarte simplu, răspunse arestatul, tot în latinește. Îți plimbai mâna (arestatul repetă gestul lui Pilat), ca și cum ai fi vrut să mângâi un câine, iar buzele tale...

— Da, încuviință Pilat.

Urmă o clipă de tăcere. Apoi Pilat îl întrebă în elină:

— Așadar, ești vraci?

— Nu, nu, răspunse cu vioiciune arestatul. Crede-mă, nu sunt vraci.

— Bine, dacă vrei ca asta să rămână o taină, fie. Nu are o legătură nemijlocită cu cazul tău. Afirmi, deci, că n-ai îndemnat oamenii la dărâmarea... sau incendierea, sau distrugerea pe altă cale a templului?

— Nu am îndemnat pe nimeni, hegemon, repet, la astfel de fapte. Par eu un om slab de minte?

— E adevărat, nu pari un om slab de minte, răspunse încet procuratorul, cu un zâmbet, dar un zâmbet înfricoșător. Jură atunci că așa ceva nu s-a întâmplat.

— Pe ce vrei să-ți jur? întrebă, înviorându-se vădit, omul cu mâinile dezlegate.

— Chiar și pe viața ta, îi ceru procuratorul, și e tocmai momentul să juri pe viața ta, deoarece, află de la mine, ea atârnă de un fir de păr.

— Nu crezi, cumva, hegemon, că tu ai atârnat-o? îl întrebă arestatul. Dacă o crezi, te înșeli amarnic.

Pilat tresări și-i răspunse printre dinți:

— Pot să tai firul acesta.

— Și în privința asta te înșeli, îl contrazise arestatul, cu un zâmbet senin, ducându-și mâna pavăză la ochi, spre a se feri de lumina soarelui. Recunoști că nu poate să-l taie decât cel care a atârnat viața mea de acest fir?

— Da, da, rosti, zâmbind, Pilat, acum nu mă îndoiesc defel că tot soiul de gură-cască din Yerushalayim s-au ținut după tine, pas cu pas. N-am habar de cel ce ți-a atârnat limba în gură, dar e bine atârnată. Ia spune, e adevărat că ai intrat în Yerushalayim prin Poarta Susa, călare pe un asin, însoțit de gloata care te aclama ca pe un proroc?

Spunând aceasta, procuratorul făcu un gest spre sulul de pergament.

Arestatul îl privi cu nedumerire.

— Nici măcar nu am asin, hegemon, zise el. Am intrat în Yerushalayim într-adevăr prin Poarta Susa, dar pe jos, însoțit doar de Levi Matei, și nimeni nu a strigat nimic, deoarece nimeni nu mă cunoștea atunci la Yerushalayim.

— Dar tu îi cunoști cumva, urmă Pilat, cu ochii țintă la Yeshua, pe Dismas, Hestas și pe Baraba?

— Nu-i cunosc pe acești oameni buni, răspunse arestatul.

— Spui adevărul?

— Adevărul.

— Și acum, răspunde, pentru ce tot zici „oameni buni”? Le spui tuturor așa?

— Tuturor, încuviință arestatul, oameni răi nu sunt pe lume.

— Pentru prima oară aud una ca asta, zâmbi ironic Pilat. Dar poate că nu cunosc destul viața!... Nu e nevoie să notezi mai departe, se întoarse el spre secretar, deși acesta nu mai nota nimic, și urmă, adresându-se din nou arestatului: Ai citit despre asta în vreo carte elinească?

— Nu, cu mintea mea am ajuns să cuget astfel.

— Și propovăduiești lucrul ăsta?

— Da.

— Și centurionul Marcus, de pildă, poreclit Moartea-Șobolanilor, cum e după părerea ta, bun?

— Da, răspunse arestatul, e bun; însă, ce-i drept, e un nefericit. De când oamenii buni l-au slujit, a devenit aspru și crud. Ar merita să se știe cine l-a schilodit.

— Îți spun eu, bucuros, îi răspunse Pilat, fiindcă am fost de față. Oamenii buni se năpusteau asupra lui, ca niște câini asupra ursului. Germanii îl apucaseră de gât, de mâini și de picioare. *Manipul*-ul de infanterie căzuse în încercuire, și, dacă din flanc nu ar fi pătruns un escadron de cavalerie, pe care îl comandam eu, tu, filozofule, nu ai mai fi avut ocazia să stai de vorbă cu Moartea-Șobolanilor. Acestea s-au petrecut în bătălia de la Idistaviso, în Valea Fecioarelor.

— Dacă aș fi putut sta de vorbă cu el, zise deodată visător arestatul, sunt convins că s-ar fi schimbat mult.

— Presupun, se grăbi să riposteze Pilat, că nu i-ar fi făcut plăcere legatului legiunii, dacă ai fi încercat să vorbești cu vreunul din ofițerii sau soldații săi. De altfel, asta nici nu se va întâmpla, spre norocul tuturor, și cel dintâi care va avea grijă de lucrul acesta voi fi eu.

În clipa aceea, sub colonadă, veni în zbor ca o săgeată o rândunică; descrie un cerc sub plafonul aurit, coborî mai jos, gata-gata să atingă cu aripa-i ascuțită chipul statuii de bronz dintr-o firidă și dispăru apoi după capitelul unei coloane. Plănuise, poate, să-și facă acolo cuibul.

Cât ținu zborul rândunicii, în capul procuratorului, acum limpede și ușor, se închegă următoarea formulă: interogându-l cu de-amănuntul



pe filozoful vagabond Yeshua, poreclit Ha-Nozri, hegemonul nu a găsit elementele constitutive ale unei infracțiuni, și, mai ales, nu a constatat nici o legătură între faptele lui Yeshua și tulburările ce avuseseră loc cu puțin înainte de Yerushalayim. Filozoful vagabond s-a dovedit a fi un alienat mintal și, drept urmare a acestei constatări, procuratorul nu confirmă sentința de moarte a lui Ha-Nozri, dată de Micul Sinedriu. Având în vedere că vorbele utopice, scornite de mintea tulburată a lui Ha-Nozri, ar putea să provoace tulburări la Yerushalayim, procuratorul îl va exila pe Yeshua din Yerushalayim și-l va închide în Cezareea, pe țărmul Mării Mediterane; cu alte cuvinte, chiar acolo unde se află reședința procuratorului.

Rămânea doar să dicteze secretarului hotărârea luată.

Aripile rândunicii fâlfâiră chiar deasupra capului hegemonului, pasărea zvâcni spre bazinul havuzului și zbură de sub colonadă în grădină. Procuratorul ridică ochii și, ațintindu-i asupra arestatului, zări lângă acesta o trâmbă de colb aprinzându-se parcă și strălucind în soare.

— Asta e totul în legătură cu el? îl întrebă Pilat pe secretar.

— Din păcate, nu, declară pe neașteptate secretarul, întinzându-i lui Pilat un alt pergament.

— Ce mai e? se încruntă procuratorul.

După ce citi pergamentul, se schimbă și mai tare la față. Pesemne un val de sânge negru îi năvăli în obraz și de-a lungul gâtului, sau poate alta fu pricina că pielea lui își pierdu nuanța gălbuie, bătând acum în cafeniu, iar ochii i se afundară parcă în orbite.

Probabil că tot sângele o fi fost de vină, sângele care-i năvălise în cap și-i pulsa în tâmpile, fapt este că

procuratorului i se tulbură vederea. I se năzări deodată că vede cum capul arestatului începe să plutească și apoi se face nevăzut, iar în locul lui apare un altul, pleșuv, cu o cunună de aur, cu zimți rari; pe frunte avea o rană rotundă, deschisă, unsă cu alifie. O gură știrbă, căzută, cu buza de jos atârându-i capricioasă. Lui Pilat i se năzări deodată că nu mai vede coloanele trandafirii ale balconului, că acoperișurile depărtate ale Yerushalayimului au dispărut, că totul s-a cufundat în desișul verde al grădinilor. Ceva straniu se întâmpla și cu auzul lui: se făcea, ca și când undeva, departe, răsună încet și amenințător trâmbițele și se aude limpede o voce nazală, însăilând trufaș cuvintele: „*Legea cu privire la lezmajestate...*”

Gândurile porniră să zboare, scurte, fără șir, neobișnuite. „Sunt pierdut!...” Apoi: „Suntem pierduți!...” Și un altul, cu totul absurd, printre ele, despre nu se știe ce nemurire, și nemurirea aceasta îi trezi un simțământ de jale insuportabilă.

Pilat se încorda tot, alungă vedenia, își întoarse privirea spre balcon, și din nou ochii lui întâlneau ochii omului arestat.

— Ascultă, Ha-Nozri, vorbe procuratorul, uitându-se cam ciudat la Yeshua — chipul procuratorului era amenințător, dar în ochi i se cuibărise neliniștea —, ai vorbit cândva despre marele cezar? Răspunde! Ai vorbit?... Sau... nu... ai vorbit?

Pilat lungi cuvântul „nu” ceva mai mult decât se cuvine în timpul unei judecăți și, în privirea îndreptată spre Yeshua, îi trimise acestuia un gând, pe care ar fi vrut parcă să i-l sugereze.

— E ușor și plăcut să spui adevărul, observă arestatul.

— Nu am nevoie să știu, ripostă Pilat cu glas înăbușit, plin de ură, dacă îți este plăcut sau neplăcut să spui adevărul. Dar va trebui să-l mărturisești. Cântărește-ți însă fiecare cuvânt, altfel te așteaptă moartea. O moarte nu numai de neînălțurat, dar și chinuitoare.

Nimeni nu știa ce se petrecuse cu procuratorul Iudeii: el își îngădui să ridice mâna, apărându-se parcă de o rază de soare și, ținând-o așa ca pe un scut, să-i trimită arestatului o privire care dădea de înțeles ceva.

— Așadar, răspunde, urmă el, îl cunoști pe un oarecare Iuda din Kiriath și ce anume i-ai vorbit, dacă i-ai vorbit, despre cezar?

— Lucrurile s-au petrecut așa, începu să povestească, bucuros, arestatul; alaltăieri seara, lângă templu, am făcut cunoștință cu un tânăr, care mi-a zis că este din orașul Kiriath și că îl cheamă Iuda. M-a poftit la el acasă, în Orașul de Jos, și m-a ospătat...

— E om bun? întrebă Pilat, și o lucire diabolică îi fulgeră în ochi.

— Foarte bun, și un om care vrea să știe tot, încuviință arestatul; era tare curios să-mi cunoască ideile, s-a arătat cât se poate de primitiv...

— A aprins făcliile... strecură printre dinți, în tonul lui Yeshua, Pilat, și ochii îi scânteiară.

— Chiar așa, urmă Yeshua, mirându-se oarecum cât de bine informat era procuratorul; m-a rugat să-i spun ce gândesc despre stăpânire. Îl interesa nespun.

— Și ce ai răspuns? întrebă Pilat. Vrei să zici, poate, că ai uitat ce i-ai spus atunci? Și în tonul procuratorului nu se mai deslușea nici o speranță.

— Printre altele, i-am spus, mărturisi arestatul, că orice stăpânire e o silnicie, o asupraire a omului și că va veni ziua când nu va mai fi nici stăpânirea cezarilor, nici o altfel de stăpânire. Omul va păși în împărăția adevărului și a dreptății, unde nu va mai fi trebuință de stăpânirea nimănui.

— Mai departe!

— Mai departe nu a mai fost nimic, preciză arestatul; în casă s-au năpustit niște oameni, care m-au legat și m-au dus la închisoare.

Străduindu-se să nu-i scape nici o vorbă, secretarul înșira repede cuvintele pe pergament.

— N-a fost, nu este și nu va fi niciodată pe fața pământului o stăpânire mai măreață și mai minunată pentru oameni ca aceea a împăratului Tiberiu! Glasul frânt, bolnav, al lui Pilat se amplifică. Procuratorul se uita nu se știe de ce cu ură la secretar și la escortă. Și nu tu, criminal smintit, ești cel chemat să-ți spui părerea în această privință. Scoateți escorta din balcon! zbieră deodată Pilat și, întorcându-se spre secretar, adăugă: Lasă-mă între patru ochi cu criminalul, e vorba de un proces politic!

Soldații din escortă își ridicară lăncile și, bocănind ritmic cu potcoavele încălțărilor, ieșiră din balcon în grădină, urmați de secretar.

Un timp, doar cântecul apei din havuz tulbură tăcerea de sub colonadă. Pilat privea cum pe deasupra țevii subțiri din havuz apa se umflă treptat formând un fel de tupsie, cum se destramă marginile acestei tupsii, cum cade apa în șuvițe.

Cel dintâi vorbi arestatul.

— Faptul că am stat de vorbă cu tânărul acela din Kiriat pare a fi pricinuit o nenorocire. Presimt,

hegemon, că i se va întâmpla ceva rău și mi-e tare milă de el.

— Cred, îi răspunse procuratorul cu un zâmbet ironic, ciudat, că mai este pe lumea asta cineva, de care ar trebui să-ți fie milă mai mult decât de Iuda din Kiriath, și care va avea o soartă cu mult mai rea decât Iuda!... Așadar, Marcus-Moartea-Șobolanilor, călău din convingere și cu sânge rece, oamenii care, după cum văd — procuratorul făcu un gest spre chipul maltratat al lui Yeshua —, te-au bătut pentru predicile tale, tâlharii Dismas și Hestas, care împreună cu complicii lor au omorât patru soldați, și, în sfârșit, Iuda, trădătorul acela mârșav — sunt cu toții oameni buni, după tine?

— Da, urmă răspunsul.

— Și va veni împărăția adevărului?

— Va veni, hegemon, întări cu convingere Yeshua.

— Nu va veni niciodată! zbiră pe neașteptate Pilat, cu un glas atât de înspăimântător, încât Yeshua se dădu înapoi. Tot așa, cu mulți ani în urmă, Pilat strigase călăreților săi în Valea Fecioarelor: „Spintecă-i! Taie-i! Uriașul Marcus-Moartea-Șobolanilor a căzut în mâna dușmanului!” Procuratorul mai ridică glasul, spart de comenzile strigate altădată, așa încât cuvintele să-i fie auzite în grădină: „Criminal! Criminal! Criminal!” Apoi, cu vocea scăzută, întrebă: Yeshua Ha-Nozri, tu crezi în puterea vreunor zei?

— Dumnezeu este unul, răspunse Yeshua, cred în El.

— Atunci, roagă-te lui! Roagă-te mai cu osârdie! Deși... — aici glasul lui Pilat se frânse — asta nu are să te ajute. Nevastă ai? întrebă apoi Pilat, melancolic, fără să înțeleagă ce-i cu el.

— Nu, sunt singur, nu am pe nimeni.

— Odios oraș, mormăi pe neașteptate procuratorul și umerii îi tresăriră ca și când s-ar fi înfiorat; apoi își frecă mâinile, spălându-le parcă: Dacă ai fi fost înjunghiat înainte de a te fi întâlnit cu Iuda din Kiriath, chiar că ar fi fost mai bine.

— Ce-ar fi să-mi dai drumul, hegemon? îl rugă pe neașteptate arestatul, și glasul lui avu o nuanță de neliniște. Văd că vor să mă omoare.

O convulsie schimonosi chipul procuratorului care, îndreptându-și spre Yeshua ochii injectați, împânziți de vinișoare roșii, glăsui:

— Socoți, nefericitule, că un procurator roman ar da drumul unui om care a vorbit ce-ai vorbit tu? O, zei! Sau crezi oare că sunt gata să-ți iau locul? Nu împărtășesc ideile tale! Și, ia aminte ce-ți spun: dacă din clipa asta mai scoți un singur cuvânt, dacă mai vorbești cu cineva, atunci păzește-te de mânia mea! îți repet: păzește-te!

— Hegemon...

— Taci! urlă Pilat, petrecând cu o căutătură turbată rândunica ce zburase din nou în balcon. Veniți încoace! strigă el apoi.

Când secretarul și escorta se întoarseră la locurile lor, procuratorul confirmă sentința de moarte dată de adunarea Micului Sinedriu criminalului Yeshua Ha-Nozri, iar secretarul notă cuvintele lui Pilat.

În clipa următoare, în fața lui Pilat stătea Marcus-Moartea-Șobolanilor. Procuratorul îi dădu poruncă să-l predea pe nelegiuit șefului serviciului secret și să-i transmită ordinul ca Yeshua Ha-Nozri să fie despărțit de ceilalți condamnați, iar gărzii serviciului secret să i se interzică sub amenințarea unei pedepse

crunte orice discuție cu Yeshua și orice răspuns la întrebările acestuia.

La un semn al lui Marcus, escorta se strânse în jurul lui Yeshua și-l scoase din balcon.

Apoi, dinaintea procuratorului se prezentă un bărbat de o rară frumusețe, cu barbă blondă și pene de vultur la coif. Pe piept purta podoabe de aur, reprezentând capete de leu, pe centironul paloșului plăcuțe tot din aur, iar în picioare avea încălțări cu talpă triplă, strânse cu șireturi până la genunchi. Pe umărul stâng își aruncase o pelerină purpurie. Era legatul, comandant al legiunii.

Procuratorul îl întrebă unde se află în acel moment cohorta sebastiană. Legatul îl înștiință că această cohortă a împresurat piața din fața hipodromului, unde sentința dată nelegiuiților va fi adusă la cunoștința poporului.

Atunci, procuratorul porunci legatului să desemneze din cohorta romană două centurii. Una din ele, sub comanda lui Marcus, va trebui să-i escorteze pe condamnați, carele cu cele necesare execuției și pe călăi, în drumul spre Golgota, iar, o dată ajunsă acolo, să împresoare partea ei de sus. Cealaltă cohortă trebuia trimisă de îndată pe Golgota, să procedeze neîntârziat la împresurarea locului. În același scop, adică pentru a asigura paza muntelui, procuratorul îi ceru legatului să expedieze într-acolo un regiment de cavalerie auxiliar — *ala* siriană.

Imediat ce legatul părăsi balconul, procuratorul porunci secretarului să invite la palat pe prezidentul Sinedriului, pe doi membri ai acestuia, precum și pe comandantul gărzii templului din Yerushalayim, adăugând că roagă să se facă în așa fel, ca, înainte de

a ține sfat cu toți acești oameni, el să poată sta de vorbă cu prezidentul între patru ochi.

Ordinul procuratorului a fost îndeplinit prompt și întocmai; soarele, care pârjolea în acele zile cu o înverșunare nemaivăzută Yerushalayimul, nu apucase să ajungă la zenit, când pe terasa de sus a grădinii, în dreptul celor doi lei din marmură albă ce străjuiau scara, se întâlnește procuratorul și Iosif Caiafa, marele preot al Iudeii, prezidentul ad-interim al Sinedriului.

În grădină stăruia o tăcere adâncă. Ieșind însă de sub colonadă pe terasa de sus, scaldată în soare, terasa unde se înălțau palmieri pe picioare gigantice de elefant și de unde ochilor procuratorului li se deschise întreaga panoramă a odiosului Yerushalayim, cu punțile lui suspendate, cu cetățile și, mai ales, cu acea stâncă indescriptibilă, durată din marmură, cu solzi de dragon din aur curat în loc de acoperiș — templul Yerushalayimului — procuratorul, cu auzul său fin, surprinse departe, undeva jos, acolo unde un zid de piatră despărțea terasele inferioare ale grădinii palatului de piața orașului, un fel de mârâit înfundat, acoperit în răstimpuri de niște vaiete sau strigăte slabe, subțiri.

Procuratorul își dădu seama că acolo, în piață, se și strânsese o mare mulțime de locuitori ai Yerushalayimului, tulburați de ultimele frământări din oraș, că această mulțime așteaptă cu nerăbdare pronunțarea sentinței și că de acolo vin și strigătele gălăgioșilor vânzători de apă.

Procuratorul începu prin a-l pofti pe marele preot în balcon, întrucât afară era o arșiță cumplită; dar Caiafa se scuză politico: nu-și putea îngădui acest lucru în ajun de sărbătoare. Pilat își tuflă gluga pe



capul său cu un început de chelie și intră în subiect. Discuția decurse în elină.

Procuratorul îl înștiință pe marele preot că a examinat cazul lui Yeshua Ha-Nozri și a întărit sentința de condamnare la moarte.

Astfel, la pedeapsa capitală care urma să fie aplicată în aceeași zi, erau condamnați trei tâlhari: Dismas, Hestas, Baraba; iar, în afară de aceștia, și numitul Yeshua Ha-Nozri. Primii doi, care ațâțaseră mulțimea la răscoală împotriva cezarului și fuseseră prinși, în urma unei lupte, de autoritățile romane, nu-l priveau decât pe procurator, deci, nu intrau în discuție. Pe ceilalți doi, Baraba și Ha-Nozri, puseseră mâna autoritățile locale și-i osândise Sinedriul. Potrivit legii, potrivit datinii, unuia dintre cei doi răufăcători trebuia să i se dea drumul în cinstea mării sărbători a Paștelui, care începea în ziua aceea. Așadar, procuratorul vrea să știe pe care din cei doi răufăcători intenționează să-l elibereze Sinedriul. Pe Baraba, sau pe Ha-Nozri?

Caiafa dădu din cap, vrând să arate că întrebarea îi este limpede, și răspunse:

— Sinedriul cere să fie eliberat Baraba.

Procuratorul știa prea bine că acesta va fi răspunsul marelui preot, dar țelul lui era să arate că un asemenea răspuns îi trezește o adâncă uimire.

Ceea ce și făcu Pilat cu multă iscusință. Arcurile sprâncenelor se săltară pe chipu-i semeț și procuratorul, mirat, îl privi drept în ochi pe marele preot.

— Mărturisesc, răspunsul acesta m-a uimit, rosti blând procuratorul; mă tem să nu fie vorba de o neînțelegere...

Și Pilat lămuri mai pe larg ce voia să spună. Autoritățile romane nu atentează câtuși de puțin la drepturile autorităților locale religioase; marele preot știe bine că așa este. De data aceasta, însă, e neîndoielnic vorba de o greșeală. Și îndreptarea acestei greșeli interesează, de bună seamă, autoritățile romane.

Într-adevăr, fărădelegile săvârșite de Baraba și de Ha-Nozri nu se puteau asemui în ceea ce privește gravitatea lor. Dacă al doilea, un om vădit nebun, se făcuse vinovat prin vorbele sale lipsite de noimă, rostite la Yerushalayim și în alte câteva locuri, primul purta povara unor fapte mult mai grave. Nu numai că-și îngăduise să cheme poporul la răzvrătire, dar, la încercarea de a fi prins, ucisese pe unul din străjeri. Baraba este cu mult mai primejdios decât Ha-Nozri.

Ținând seama de cele arătate, procuratorul îl roagă pe marele preot să revizuiască hotărârea luată și să-l elibereze pe acela dintre cei doi osândiți care se dovedește a fi mai puțin primejdios; și acesta este, fără nici o îndoială, Ha-Nozri. Așadar?...

Cu glas încet, dar ferm, Caiafa arată că Sinedriul a studiat cu luare-aminte faptele celor doi și aduce pentru a doua oară la cunoștința procuratorului că intenționează să-l pună în libertate pe Baraba.

— Cum? Chiar și după demersul meu? Demersul făcut de cel a cărui persoană reprezintă puterea Romei? Mare preot, repetă pentru a treia oară ce ai rostit.

— Și pentru a treia oară îți repet că-l vom pune în libertate pe Baraba, răspunse încet Caiafa.

Totul se sfârșise și cei doi nu mai aveau nimic a-și spune. Ha-Nozri era pentru totdeauna pierdut, iar durerile cumplite, necruțătoare, ale procuratorului

nu mai avea cine să le tămăduiască; ele nu aveau leac, în afară de moarte. Dar un alt gând străfulgera mintea lui Pilat. Aceeași mâhnire inexplicabilă, aceeași întristare adâncă ce-l mai cuprinsese pe când șezuse în balcon îi străbătea acum întreaga făptură. Încercă pe loc să și-o explice și explicația se dovedi ciudată: avea senzația tulbure că, vorbind cu cel osândit, nu spusese tot ce avea de spus, nu ascultase tot ce se cuvenea să asculte.

Pilat alungă acest gând, care-și luă zborul într-o clipă, așa cum venise. Își luă zborul, dar mâhnirea rămase la fel de inexplicabilă, căci nu i-o putu, firește, explica un alt gând fugar, ce-i trecuse ca fulgerul prin minte, ca să se stingă de îndată — „Nemurirea... a venit nemurirea...” A cui nemurire venise?

Procuratorul nu înțelese acest lucru; dar gândul la enigmatica nemurire îl făcu să înghețe, așa cum stătea în bătaia soarelui dogoritor.

— Bine, zise Pilat, așa să fie.

Întoarse capul și își plimbă privirea în jur, uimit de schimbările petrecute. Pierise tufa încărcată de trandafiri înfloriți, pieriseră chiparoșii ce străjuiau terasa de sus, și granatul, și desișul verde al grădinii, și statuia albă ascunsă în desiș. Totul pierise; prin fața ochilor săi pluti o involburare stacojie; în ea se clătinau lujerele unor plante acvatice, care se urniră din loc câtând cine știe încotro, iar, împreună cu ele, se urni și Pilat. Acum îl stăpânea, arzându-l și înăbușându-l, cea mai groaznică dintre mâni — mânia neputinței.

— Mă înăbuș, rosti Pilat, mă înăbuș!

Cu mâna rece, jilavă, își smuci paftaua de la gulerul mantiei, și aceasta căzu pe nisip.

— Astăzi e zăpușeală, undeva s-a dezlănțuit furtuna, observă Caiafa, privind întruna chipul congestionat al procuratorului și prevăzând toate chinurile ce-l mai așteaptă. „O, ce cumplită e luna Nisan în anul acesta!”

— Nu, zise Pilat, nu zăpușeala e de vină, mă înăbușă aerul pe care-l respir împreună cu tine, Caiafa, și, îngustându-și ochii, Pilat adăugă cu un zâmbet: Ia seama, mare preot!

Ochii negri ai marelui preot scăpărară — și cu nimic mai prejos decât o făcuse Pilat puțin înainte — el așternu pe chipul său o expresie de adâncă uimire.

— Ce mi-e dat să aud, procuratorule? răspunse mândru și calm Caiafa. Mă ameninți după sentința dată de Sinedriu, întărită de tine însuși? Oare e cu putință? Ne-am obișnuit ca procuratorul roman să-și măsoare vorbele înainte de a le rosti. De nu ne-ar auzi careva, hegemon!

Pilat își aținti ochii stinși spre marele preot și, rânjind, își stoarse un zâmbet.

— Ce spui, mare preot! Cine ar putea să ne audă aici, în clipa asta? Semăn eu oare cu băiețandru care astăzi va fi executat? Mă crezi copil, Caiafa? Știu ce spun și unde spun. În jurul grădinii e un cordon de soldați, în jurul palatului alt cordon; nici un șoarece n-ar putea pătrunde aici! Dar nu numai un șoarece, n-ar putea pătrunde nici ăla, cum îi zice... din Kiriath. Fiindcă veni vorba, îl cunoști, mare preot? Da... De-ar fi pătruns aici unul ca el, s-ar fi căit nespuse, de asta cred că nu te îndoiești o clipă? Și să știi, mare preot, de azi înainte n-ai să-ți mai afli liniștea! Nici tu, nici poporul tău — și Pilat arătă cu mâna departe, spre dreapta, acolo unde sus de tot, în înalțuri, se profila

templul cuprins de învăpăierile soarelui — ți-o spun eu, Pilat din Pont, călărețul cu Lancea de Aur!

— Știu, știu, răspunse neînfricat Caiafa, cel cu barba neagră și ochii îi scăpărară. Înălță mâna spre cer și urmă: Știe poporul iudeu că-l urăști de moarte, și multe suferințe ai să-i aduci, dar n-ai să-l poți pierde! Dumnezeu o să-l apere. O să ne audă, o să audă cezarul atotputernic și o să ne ferească de cumplitul Pilat.

— O, nu! strigă Pilat și, după fiecare cuvânt rostit, se simțea tot mai ușurat: nu trebuia să se mai prefacă, nu era nevoie să-și măsoare vorbele. Prea te-ai plâns de mine cezarului, și acum e rândul meu, Caiafa! Acum are să zboare vestea, dar n-am să i-o trimit guvernatorului în Antiohia, și nici la Roma, ci, de-a dreptul la Capri, însuși împăratului, ca să afle că voi, la Yerushalayim, îi scăpați de la moarte pe răzvrățiții notorii. Și potolesc eu setea Yerushalayimului, dar nu cu apă din eleșteul lui Solomon, cum am vrut atunci spre binele vostru, nu, nu cu apă! Adu-ți aminte cum a trebuit să scot de pe pereți scuturile cu însemnele împăratului, să mut oștile de pe un loc pe altul și, vezi bine, a trebuit să vin, să văd cu ochii mei ce se petrece la voi! Ține minte ce-ți spun, mare preot, ai să vezi aici, la Yerushalayim, multe cohorte, da, multe! Sub zidurile orașului va veni toată Legiunea Fulminanta, va veni călărimea arabă; atunci o să auzi tu plânset amar și gemete și atunci o să-ți amintești de Baraba cel salvat și ai să regreti că ai trimis la moarte pe filozoful cu pașnica lui predică!

Chipul marelui preot se acoperi de pete roșii, ochii îi ardeau. Zâmbi, ca și procuratorul, rânjindu-și dinții, și răspunse:

— Crezi, oare, procuratorule, ceea ce spui în clipa asta? Nu, nu crezi! Nu pace, o, nu, ne-a adus la Yerushalayim ademenitorul poporului, și tu, călărețule, o înțelegi perfect. Ai vrut să-l lași slobod, ca să răzvrătească mulțimea, să profaneze credința și să ingenuncheze poporul iudeu sub săbiile romanilor! Dar eu, mare preot al iudeilor, cât voi trăi pe lume, nu voi îngădui să fie pângărită credința și voi apăra poporul! Auzi, Pilat? Zicând aceasta, Caiafa ridică mâna amenințător: Ascultă, procuratorule!

Caiafa tăcu, și procuratorului i se păru din nou că aude vuietul mării rostogolindu-se până la zidurile grădinii lui Irod cel Mare. Venind de jos, vuietul se ridica până la picioarele, până la fața procuratorului; în spatele lui, dincolo de aripile palatului, răsuna glasul alarmat al trâmbițelor, scrâșnetul greu al sutelor de picioare, zăngănit de arme. Procuratorul își dădu seama că infanteria romană pornise conform ordinului său și se îndrepta spre locul unde avea să se desfășoare parada, înfricoșătoare pentru răsculați și tâlhari, din preajma execuției.

— Auzi, procuratorule? repetă încet marele preot. Ai să-mi spui oare — aici marele preot ridică amândouă mâinile, și gluga întunecată îi căzu de pe cap — că toate acestea le-a stârnit jalnicul tâlhar Baraba?

Cu dosul palmei, procuratorul își șterse fruntea umedă și rece, privi în pământ, apoi, scrutând cerul printre gene, văzu discul de foc al soarelui aproape deasupra creștetului său, iar umbra lui Caiafa, strânsă, chircită, la coada unuia dintre lei; și spuse încet și nepăsător:

— Se apropie de amiază. Ne-am luat cu vorba, dar trebuie să continuăm.

Cerându-și scuze marelui preot în cuvintele cele mai alese, Pilat îl pofti să aștepte pe o bancă, la umbra magnoliei, până ce va chema persoanele menite să ia parte la o ultimă și scurtă consfătuire, și va mai da un ordin relativ la execuție.

Caiafa se înclină politicos, ducându-și mâna la inimă, și rămase în grădină, iar Pilat se întoarse în balcon. Acolo îi ordonă secretarului ce-l aștepta să-i poftască în grădină pe legatul legiunii, pe tribunul cohorței, pe cei doi membri ai Sinedriului, precum și pe șeful gărzii templului, care tocmai stăteau în așteptare pe terasa de jos a grădinii, într-un chioșc rotund cu havuz. Adăugând că nu va întârzia să se alătore celor din grădină, Pilat se retrase în palat.

În timp ce secretarul îi chema pe cei ce urmau să ia parte la sfat, într-o încăpere cu storuri negre trase, cufundată în penumbră, procuratorul se întâlnește cu un bărbat al cărui chip era pe jumătate ascuns în glugă, deși razele soarelui, neputând să pătrundă înăuntru, nu aveau cum să-l supere. Întrevederea a fost foarte scurtă. Procuratorul schimbă cu dânsul în șoaptă doar câteva cuvinte, după care acesta se retrase, iar Pilat, traversând colonada, ieși în grădină.

Acolo, în prezența tuturor celor pe care dorise să-i vadă, procuratorul declară solemn și rece că încuviințează osândirea la moarte a lui Yeshua Ha-Nozri, informându-se totodată, oficial, la membrii Sinedriului, căruia dintre răufăcători doresc ei să i se cruțe viața. Auzind numele lui Baraba, procuratorul zise:

— Foarte bine! apoi porunci secretarului să consemneze de îndată aceasta în protocol, strânse în pumn paftaua pe care i-o ridicase din nisip secretarul și rosti solemn: E timpul!

Porniră cu toții în jos, pe treptele scării largi de marmură, străjuită de doi pereți de trandafiri ce răspândeau un parfum amețitor, coborând mereu mai jos spre zidul palatului, spre poarta ce dădea într-o piață largă, pietruită, la capătul căreia, de cealaltă parte, se înălțau coloanele și statuile din arenele Yerushalayimului.

De cum ieșiră din grădină în piață și se urcară pe podiumul înalt și spațios de piatră ce domina piața, Pilat, privind în jur printre gene, se lămuri asupra situației.

Drumul pe care-l străbătuse cu câteva clipe mai înainte, adică drumul de la zidul palatului până la podium, era pustiu; în schimb, piața din fața sa dispăruse. O potopise mulțimea. Aceasta s-ar fi revărsat și peste podium, și peste acel drum rămas pustiu, dacă n-ar fi ținut-o în loc un rând triplu de soldați din legiunea sebastiană, la stânga lui Pilat, și acela al soldaților din cohorta auxiliară ituriană, la dreapta lui. Așadar, Pilat se urcă pe podium, închizând pleoapele și strângând în pumn cu strășnicie, mașinal și fără rost, paftaua aceea. Procuratorul închisese ochii nu pentru că-l orbise soarele, nu! O făcuse fiindcă nu voia să vadă grupul de osândiți, care, după cum știa prea bine, era acum împins în urma lui pe podium.

Îndată ce mantia albă cu căptușeala sângerie se ivi sus, pe stânca ce domina marea de oameni, Pilat, orbit, simți revărsându-i-se în urechi o undă sonoră: „Ha-a-a-a...” întâi încet, venind de undeva de departe, de lângă hipodrom, apoi, crescând asemenea unui tunet, și, după ce-și păstră câteva clipe tăria, începu să scadă. „M-au văzut”, gândi procuratorul. Dar n-apucă unda să se domolească cu totul, când alta își



porni deodată colindul, vibrând cu și mai mare putere decât cea dinainte, iar în această a doua undă se deslușea un clocot șuierător, aidoma clocotului iscat de un talaz în spume, în al cărui tumult se învâlmășeau gemete răzlețe de femei. „Au fost suiți pe eșafod, își spuse Pilat; gemetele sunt ale câtorva femei strivite, în vreme ce mulțimea s-a repezit înainte.”

Așteptă un timp, știind că nici o forță nu ar putea sili mulțimea să amuțească, până ce nu se va revărsa tot ce se adunase într-însa, și nu va amuți singură. Când clipa aceea veni, procuratorul își repezi în sus mâna dreaptă, și peste mulțime se așternu o tăcere desăvârșită. Atunci, Pilat aspiră adânc-adânc în piept aerul fierbinte și strigă:

— În numele cezarului!... și glasul lui frânt pluti peste miile de capete.

În urechi îi năvăli de câteva ori un strigăt metalic — cohortele de soldați, avântându-și lăncile și însemnele în aer, vuiră:

— Trăiască cezarul!

Pilat își ridică ochii drept în soare. Sub pleoape îi tâșni o flacără verde care-i învăluie creierul; și glasul lui răgușit străpunse văzduhul, peste mulțime, rostind în arameică:

— Patru nelegiuți, arestați la Yerushalayim pentru omor și instigare la răscoală, pentru nesocotirea legilor și profanarea credinței, au fost osândiți la o moarte rușinoasă — răstignirea. Osânda va fi îndeplinită îndată pe Golgota! Nelegiuții — Dismas, Hestas, Baraba și Ha-Nozri — se și află în fața voastră!

Pilat arată cu mâna spre dreapta, fără să-i vadă pe cei osândiți, dar știind că sunt acolo unde se cuvenea să fie.

Mulțimea îi răspunse printr-un vuiet prelung, parcă de mirare sau ușurare. Când vuietul se stinse, procuratorul urmă:

— Vor muri însă numai trei, fiindcă, după lege și datină, în cinstea sărbătorii Paștelui unuia dintre osândiți, la alegerea Micului Sinedriu și cu încuviințarea autorităților romane, generosul cezar îi redă viața demnă de dispreț!

Strigând aceste cuvinte, Pilat auzea cum vuietul se stinge treptat, și peste tot și toate se așterne o liniște adâncă. Nu mai deslușea nici o suflare, nici un foșnet, ba chiar veni clipa când i se păru că pierise întreaga fire. Orașul pe care-l ura atâta murise, și doar el, procuratorul, mai rămăsese în picioare, singur, cu obrazul rezemat de cer, mistuit de razele pieptișe ale soarelui. Pilat mai tăcu vreo câteva clipe, apoi strigă răspicat:

— Numele celui căruia i se va da drumul de îndată în fața voastră e...

Din nou făcu o pauză înainte de a rosti numele, chibzuind dacă spusese tot ce se cuvenea; deoarece știa că orașul mort se va reînsufleți după ce el va fi rostit numele fericitului și nici una din vorbele sale nu se va mai putea auzi după aceea.

„Am spus tot? își șopti, fără glas, Pilat. Tot. Numele!” Și, rostogolind litera „r” peste orașul învăluit în tăcere, procuratorul strigă:

— Bar-raba!

În clipa aceea i se păru că, țiuind strident, soarele plesni deasupra capului său, revărsându-și văpaia în urechile lui. Și, în văpaia aceasta, se-nvolburau

sălbatic urlete, țipete ascuțite, gemete, hohote de râs și fluierături.

Pilat se întoarse și o porni înapoi, spre treptele ce coborau de pe podium, cu ochii la mozaicul pestriț al pardoselii de sub picioarele sale, ca să nu se poticnească. Știa că acum, în spatele lui, pe podium, zboară ca o grindină monede de bronz și curmale, că, în mulțimea ce urlă, oamenii se cațără, strivindu-se unii pe alții, să vadă cu ochii lor minunea — cum se smulge din ghearele morții omul! Cum desfac legionarii frânghiile care-l legau, pricinuindu-i fără să vrea o durere ascuțită în brațele răsucite la interogatoriu, cum se schimonosește și geme acest om, schițând totuși un zâmbet stupid, de nebun.

Procuratorul știa că, în vremea asta, escorta însoțea spre treptele laterale pe cei trei cu mâinile legate, pentru a-i duce pe drumul dinspre apus, afară din oraș, pe Golgota. Pilat deschise ochii numai după ce ajunse în spatele podiumului, știind că scăpase de primejdia de a-i vedea pe osândiți.

Prin vuietul mulțimii ce se potolea treptat se auzeau acum deslușit strigătele pătrunzătoare ale crainicilor, repetând în limba arameică și elină ceea ce procuratorul strigase cu câteva clipe mai înainte. În afară de toate acestea, auzi apropiindu-se un tropot cadentat de copite și glasul trâmbiței cântând o melodie scurtă și veselă. Acestor sunete le răspunseră fluierăturile sfredelitoare ale copiilor cățarați pe acoperișurile caselor rânduite pe strada care ducea de la bazar spre piața hipodromului și strigăte de: „Ia seama!”

Un soldat, care stătea singuratic în partea pustie a pieței, ținând în mână un însemn, îl avântă speriat,

și întreaga procesiune — procuratorul, legatul legiunii, secretarul și escorta — se opri.

În trap tot mai întins, un grup de călăreți ieși ca vântul în piață, ca, tăindu-i marginea, să ocolească mulțimea de oameni și să se îndrepte spre Golgota, luând-o pe drumul cel mai scurt, prin ulicioara de sub zidul de piatră năpădit de viță de vie.

Comandantul călăreților, un sirian, micuț ca un băiețandru, tuciuriu ca un mulatru, ajungând în goana calului în dreptul lui Pilat, strigă ceva cu glas subțire, scoțând din teacă sabia. Calul iute, negru ca pana corbului, tot numai spume, se smuci, ridicându-se pe picioarele dinapoi. După ce vârî sabia în teacă, tânărul comandant biciui calul peste grumaz, făcându-l să cadă pe picioare, și porni în goană pe ulicioară, îndepărtându-se în galop. În urma lui, în rânduri de câte trei, într-un nor de praf, zburau călăreții, și vârfurile lăncilor, ușoare, de bambus, săltau; pe dinaintea procuratorului treceau ca vântul chipuri ce păreau și mai întunecate în contrast cu turbanele albe și dinții sclipitori, ce și-i arătau rânjind.

Stârnind nori de praf, călăreții pătrunseră în ulicioară, și ultimul care trecu prin fața lui Pilat fu un soldat, în spate cu o trâmbiță sclipind în soare.

Ferindu-se de praf cu o mână și strâmbându-se nemulțumit, Pilat porni mai departe, spre poarta grădinii palatului; în urma lui veneau legatul, secretarul și escorta.

Era în jurul orei zece dimineața.

### 3. Al șaptelea argument

— Da, era în jurul orei zece dimineața, preastimate Ivan Nikolaevici, spuse profesorul.

Poetul își trecu palma peste față, ca omul care abia se trezește din somn, și văzu că pe lacuri se lăsase seara.

Oglinda apei se întunecase, și o luntre aluneca în plescăit de vâsle și în chicotelile unei femei pe care o plimba cineva. Băncile de pe alei erau pline de lume, dar tot numai pe trei din laturile pătratului, cea de a patra, unde ședeau interlocutorii noștri, rămânea pustie.

Deasupra Moscovei cerul parcă se spălăcise, și în tării ieșea în relief luna plină, albă încă, nepoleită cu aur. Se respira mult mai ușor și, sub tei, glasurile căpătaseră inflexiunile mai dulci ale serii.

„Cum de n-am băgat de seamă că ăsta a apucat să ticluiască o întreagă poveste? se întrebă Bezdornîi, uimit la culme. S-a și lăsat seara! Dar poate că n-a spus-o el, ci am adormit pur și simplu, și toate astea le-am visat?”

Totuși, trebuie să presupunem că profesorul i-o povestise; altfel, am fi siliți să admitem că același vis îl avusese și Berlioz, pentru că, privindu-l cu luare-aminte pe străin drept în față, Mihail Alexandrovici zise:

— Povestirea dumneavoastră mi se pare extrem de interesantă, domnule profesor, cu toate că nu coincide deloc cu textele din *Evangelie*.

— Vai de mine, făcu profesorul cu un zâmbet indulgent, de alții nu m-aș mira, dar dumneavoastră trebuie să știți că nimic din ceea ce scrie în *Evangelie* nu s-a întâmplat vreodată, și dacă

începem să ne referim la *Evanghelie*, socotind-o drept sursă istorică... zâmbi iar, cu aceeași expresie pe față, și-i luă piuitul lui Berlioz, pentru că repetase, cuvânt cu cuvânt, ceea ce îi spusese el însuși lui Bezdomnii, în timp ce străbăteau strada Bronnaia în drum spre Patriarșie prudi.

— Așa e, încuviință Berlioz, dar mă tem că nimeni n-ar putea confirma că ceea ce ne-ați povestit dumneavoastră s-a petrecut în realitate.

— Ba nu! Are cine să confirme! exclamă profesorul, stâlcind cuvintele, dar pe un ton cum nu se poate mai convins și, deodată, foarte misterios, le făcu iar celor doi prieteni semn să vină mai aproape.

Literații se aplecară spre el, unul din dreapta, altul din stânga, și străinul urmă, dar de data asta fără nici un accent, care, dracu știe cum, ba dispărea, ba apărea din nou:

— Adevărul e... aici profesorul se uită în jur sperios și urmă în șoaptă... că eu am fost de față la toate acestea. Am fost la Pilat din Pont pe balcon, și în grădină, când vorbea cu Caiafa, și lângă eșafod, dar numai în taină, incognito, cum s-ar zice, așa că vă rog să nu suflați nimănui nici un cuvânt și să păstrați secretul, sst...

Urmă o tăcere, apoi Berlioz, palid la față, îl întrebă cu tremur în glas:

— De când... sunteți la Moscova?

— Păi adineauri, în clipa asta am sosit, îi răspunse fâstâcit profesorul și abia acum celor doi prieteni le dădu prin cap să se uite bine în ochii lui, ca să se convingă că ochiul stâng, de culoare verde, e un ochi de nebun, iar dreptul e gol, negru și mort.

„Uite cum s-a lămurit totul! își zise Berlioz, tulburat și dezorientat. A sosit un neamț nebun sau s-a țicnit adineauri, aici, pe malul lacului. Ce istorie!”

Da, într-adevăr, se lămurea totul: și mult preaciudatul dejun la răposatul filozof Kant, și aiurelile despre uleiul de floarea-soarelui, și Annușka, și prezicerea că lui Berlioz i se va tăia capul, și toate celelalte; hotărât lucru, profesorul era dement.

Berlioz realiză numaidecât ce avea de făcut. Lăsându-se pe speteaza băncii, în spatele profesorului, îi făcu lui Bezdomnîi un semn cu ochiul, vrând să spună: „nu-l contrazice”, dar poetul, fâstâcit, nu-l înțelese.

— Da, da, da, spunea excitat Berlioz, posibil... chiar foarte posibil să fi avut loc toate acestea: și Pilat din Pont, și balconul, și restul... Dar dumneavoastră ați venit singur sau cu soția?

— Singur, singur, sunt totdeauna singur, răspunse profesorul cu amărăciune.

— Dar unde vi-s bagajele, domnule profesor? urmă insinuant Berlioz. La hotelul „Metropol”? Unde ați tras?

— Eu?... Nicăieri, răspunse neamțul cel smintit, rătăcind cu ochiu-i verde, nebun și trist, peste Patriarșie prudi.

— Cum?... Dar... unde o să locuiți?

— În apartamentul dumneavoastră, trânti deodată pe un ton familiar nebunul, făcându-i cu ochiul.

— Sunt... sunt încântat... mormăi Berlioz, dar, credeți-mă, la mine n-o să vă simțiți comod, pe când la „Metropol” sunt niște camere splendide, e un hotel de prim rang...

— Și nici diavolul nu există? îl întrebă hodoronc-tronc bolnavul pe Ivan Nikolaevici.

— Nici diavolul...

— Nu-l contrazice, șopti abia mișcându-și buzele Berlioz, trăgându-se iute în spatele profesorului și făcând semne poetului.

— Nu există nici un diavol! strigă exact ce nu trebuia Ivan Nikolaevici, zăpăcit de toată această aiureală. Ce pacoste pe capul nostru! Ia nu mai face pe nebunul!

Auzind acestea, nebunul izbucni într-un râs atât de răsunător, încât o vrabie își luă zborul din teiul ce-și întindea crengile deasupra capetelor celor trei.

— Foarte interesant, zise profesorul, cutremurându-se de râs; cum vine asta? La dumneavoastră orice cauți nu găsești? își curmă brusc hohotele și, lucru pe deplin explicabil la o boală psihică, după accesul de veselie, căzu în cealaltă extremă, se enervă și strigă aspru: Și, va să zică, nu există?

— Liniștiți-vă, liniștiți-vă, domnule profesor, mormăi Berlioz, temându-se să-l enerveze pe bolnav. Rămâneți aici o clipă cu tovarășul Bezdomnii, iar eu mă reped până la colț să dau un telefon, după care vă conducem unde veți dori dumneavoastră. Doar n-o să vă descurcați singur în oraș!

Trebuie să recunoaștem că planul lui Berlioz era judicios: să ajungă până la primul telefon public și să comunice la Biroul de evidență a străinilor că iată, cutare, consultant venit din străinătate, se află la Patriarșie prudențios în stare vădită de demență. Deci, se impune luarea unor măsuri; altfel se pot isca cine știe ce încurcături și neplăceri.



— Vreți să dați un telefon? Bine, dați, încuviință trist bolnavul și, deodată, îl rugă pătimaș pe Berlioz: Dar, vă implor, acum la despărțire, credeți cel puțin în existența diavolului! Mai mult nu vă cer. Să știți că pentru dovedirea acestui adevăr există un al șaptelea argument, cel mai temeinic! De altfel, o să vi se prezinte de îndată.

— Bine, bine, îl liniști cu o falsă blândețe Berlioz și, făcându-i cu ochiul poetului amărât, căruia nu-i surâdea defel perspectiva de a-l păzi pe neamțul dement, părăsi malul lacului, îndreptându-se spre ieșirea de la intersecția străzii Bronnaia cu stradela Ermolaevski.

Îndată ce-l văzu îndepărtându-se, profesorul parcă se înzdrăveni și se luminează la față.

— Mihail Alexandrovici! strigă el.

Acesta tresări, întoarse capul, dar căută să se liniștească cu gândul că profesorul putea să-i cunoască numele tot din ziare.

Străinul însă, făcându-și mâinile pâlnie, strigă:

— Dacă vreți, dau dispoziție să se trimită imediat o telegramă unchiului dumneavoastră la Kiev!?

Berlioz se cutremură din nou! De unde știa nebunul de existența unchiului de la Kiev? Despre asta era sigur că nu scrisese nimic nici o gazetă. Ehe, nu cumva are dreptate Bezdomnii? Dacă actele neamțului sunt false? Ah, ce individ ciudat... Da, da, trebuie să telefoneze, să telefoneze numaidecât unde trebuie! Acolo o să se lămurească în doi timpi și trei mișcări ce-i cu el.

Și, fără să mai asculte ce-i striga profesorul, Berlioz fugi mai departe.

Chiar lângă ieșirea în strada Bronnaia, în întâmpinarea redactorului-șef se ridică de pe o bancă

un cetățean semănând leit cu cel care se întrupase mai înainte, în lumina soarelui, din pâcla deasă a arșiței. Numai că acum nu mai era străveziu, aerian, ci un individ obișnuit, din carne și oase și, în întunericul ce se lăsa, Berlioz îi văzu bine mustățile, ca niște pene de găină, ochii mici, ironici, de om băut, și pantalonii cadrilați, trași în sus, lăsând să i se vadă ciorapii albi, jechoși.

Mihail Alexandrovici se dădu înapoi, dar se consolă îndată, socotind că este o coincidență stupidă și că, în general, nu era momentul potrivit să se gândească la această problemă.

— Căutați porțița turnantă, cetățene? se interesă tipul cadrilat, cu o voce dogită de tenor. Pofțiți pe aici! Drept înainte, și ieșiți unde trebuie. Pentru indicație... ar trebui să faceți cinste... așa, ca să se poată drege cu o litruță... un fost dirijor de cor bisericesc!...

Strâmbându-se, individul își smulse de pe scăfârlie șepcuța de jocheu.

Berlioz nu mai stătu să-l asculte pe dirijorul de cor, milog și scâlâmbăiat, se apropie în fugă de porțița turnantă și puse mâna pe ea. O întoarse și era gata să pășească pe șine, când îl izbi în față o lumină roșie și albă: în cutia ei de sticlă se aprinse inscripția: „Atenție la tramvai.”

Și, numaidecât, veni în goană și tramvaiul care cotea de pe Ermolaevski pe Bronnaia, pe o linie nouă, trasă de curând. Întoarse și, ieșind la drum drept, se lumină deodată în interior, scoase un urlet și își mări viteza.

Prudentul Berlioz, deși stătea într-un loc ferit, se gândi să se întoarcă la adăpostul porții turnante; își mută mâna pe o altă aripă și făcu un pas înapoi. Dar,

deodată, mâna îi lunecă și scăpă aripa porțiței de metal, un picior, ca pe ghețuș, prinse a-i aluneca pe caldarâmul ce cobora în pantă spre șine, celălalt picior i se săltă în sus, și Berlioz fu proiectat drept pe șine.

Încercând să se agațe de ceva, căzu pe spate, lovindu-se nu prea tare de caldarâm și apucă să vadă sus, pe cer, nu mai știu dacă în dreapta sau în stânga, luna poleită în aur. Avu timp să se întoarcă pe o parte, să-și tragă înnebunit, dintr-o smucitură, picioarele spre burtă și, răsucindu-se, văzu limpede zburând spre el impetuos fața albă de groază a vătmaniței, precum și basmaua ei roșie. Berlioz nu scoase nici un strigăt, dar în jurul lui toată strada prinse a țipa cu glasuri ascuțite de femei.

Vătmanița frână cu disperare, tramvaiul se lăsă cu botul în pământ, după care se săltă brusc și, prefăcute în țândări, geamurile vagonului zburară cât colo zornăind. În mintea lui Berlioz cineva striga cu groază: „E cu puțință?”

Din nou, pentru ultima oară, sclipi discul lunii, dar de astă dată destrămându-se bucăți-bucăți, apoi se lăsă noaptea.

Tramvaiul îl acoperi pe Berlioz și, lângă grilajul aleii, fu aruncat pe panta pietruită un obiect rotund, întunecat. Rostogolindu-se, porni în salturi pe caldarâm.

Era capul retezat al lui Berlioz.

## 4. Urmărirea

Țipetele isterice ale femeilor se potoliră, fluierăturile milițienilor se stinseră, două mașini sanitare transportară: una, la morgă, trupul decapitat și capul tăiat, cealaltă, la spital, pe frumoasa vătmaniță rănită de cioburi; măturătorii cu șorturi albe strânseseră și aruncară sticla spartă, presărând nisip peste băltoacele de sânge, iar Ivan Nikolaevici, cum se prăbușise pe bancă, atunci când alergase spre locul nenorocirii, așa rămăsese. Încercase de câteva ori să se ridice, dar picioarele nu-l ascultau; pe Bezdomnii îl lovide un fel de dambla.

Poetul se repezise spre porțița turnantă de îndată ce auzi primul răcnet și văzu capul retezat săltând pe caldarâm. Înnebunit de groază, se prăbușise pe bancă, mușcându-și mâna până la sânge. Uitase desigur de neamțul țicnit și se străduia să înțeleagă un singur lucru: cum de era cu puțință?! Adineaurei vorbise cu Berlioz și, peste câteva clipe numai, capul...

Pe alee, oamenii treceau în goană prin fața poetului, zguduiți de cele întâmplare; se auzeau exclamații de groază; Ivan Nikolaevici însă nu înregistra nici o vorbă. Dar alături, pe alee, se ciocniră pe neașteptate două femei, și una din ele, cu nasul ascuțit, în capul gol, striga chiar lângă urechea celeilalte:

—... Annușka, Annușka noastră! de pe Sadovaia! E mâna ei! Ea a făcut-o... A cumpărat de la băcănie ulei de floarea-soarelui și a spart din întâmplare sticla de un litru, lovind-o de porțița turnantă. Și-a mânjit fusta toată și ce-a mai înjurat, vai, ce-a mai

înjurat!... Dumnealui, sărmanul, o fi alunecat pesemne și s-a rostogolit pe șine...

Din tot ce strigase femeia, în creierul zdruncinat al lui Ivan Nikolaevici se înfipse un singur cuvânt: „Annușka”...

— Annușka... Annușka?... mormăi poetul, aruncând împrejur priviri alarmate. Dați-mi voie, dați-mi voie...

De numele Annușkăi se prinseră cuvintele „ulei de floarea-soarelui”, iar apoi, nu se știe de ce, „Pilat din Pont”. Poetul îl lăsă la o parte pe Pilat și se apucă să-și adune gândurile începând de la cuvântul „Annușka”. Totul se înlănțui în câteva clipe, ducând la profesorul nebun.

„Dați-mi voie! El a zis că ședința nu se va ține, pentru că Annușka a vărsat uleiul. Și poftim, ședința nu se va mai ține! Dar nu numai atât, n-a zis el că lui Berlioz o să-i taie capul o femeie?! Da, da, da! Și doar vatmanul era o femeie! Cum vine asta?!”

Nu mai rămânea nici pic de îndoială, consultantul misterios cunoscuse dinainte, cu precizie, tot tabloul morții cumplite a lui Berlioz. Și, îndată, două gânduri pătrunseră în mintea poetului. Primul: „Prostii, nu-i deloc nebun!” Și al doilea: „Nu cumva chiar el a pus totul la cale?”

„Dar cum, vă întreb, cum? Stai că aflăm noi!” După o luptă cu sine însuși, Ivan Nikolaevici se ridică de pe bancă și se repezi înapoi, acolo unde stătuse de vorbă cu profesorul. Din fericire, acesta nu plecase.

Pe Bronnaia se și aprinseseră felinarele, iar deasupra lacurilor se înălța luna aurie, și, în lumina ei, înșelătoare ca totdeauna, lui Ivan Nikolaevici i se păru că nebunul ține la subțioară o spadă, nu bastonul.

Băgăciosul dirijor de cor în retragere ședea alături, pe locul unde stătuse mai adineauri Ivan Nikolaevici. Acum dirijorul arborase pe nas un *pince-nez*, de care se vedea bine că nu avea nevoie, cu un geam lipsă și cu celălalt crăpat, ceea ce-l făcea să pară și mai dezgustător ca înainte, când îi arătase lui Berlioz drumul spre linia tramvaiului.

Simțind că-i îngheață sângele în vine, Ivan se apropie de profesor și, privindu-i atent fața, se convinse că nu vădește și nici nu a vădit vreun semn de demență.

— Mărturisește cine ești dumneata? îl întrebă cu voce surdă Ivan.

Străinul se încruntă, îl privi de parcă îl vedea pentru întâia oară, și-i răspunse dușmănos:

— La mine nu înțeleg... rus nu vorbește...

— Dumnealor nu înțeleg, se amestecă în vorbă, de pe banca lui, dirijorul de cor, deși nimeni nu-l rugase să traducă spusele străinului.

— Nu te prefac! urmă amenințător Ivan, simțind un fior de gheață sub limba. Adineauri vorbeai perfect rusește. Nu ești neamț și nici profesor! Ești ucigaș și spion!... Actele! strigă Ivan cu înverșunare.

Misteriosul profesor dădu din umeri cu o grimasă de dezgust, și gura lui, strâmbă și așa, se strâmbă și mai rău.

— Cetățene! se băgă din nou pe fir dirijorul abject, ia spune-mi, de ce-l sâcâi pe acest turist străin? Pentru asta vei fi tras la răspundere cu toată severitatea!

Iar profesorul suspect își luă un aer trufaș, îi întoarse poetului spatele și plecă. Ivan simți că-și pierde uzul rațiunii. Sufocându-se, se adresă dirijorului:

— Hei, cetățene, ajută-mă să pun mâna pe criminal! Ești dator s-o faci!

Dirijorul se învioră la culme, sări în picioare și răcni:

— Care-i criminalul? Unde-i? Să-l văd! Un infractor străin? Ochii începură să-i joace de bucurie. Țsta? Păi, dacă-i criminal, întâi și întâi trebuie să strigăm „ajutor”. Altfel, ne scapă. Ia hai să strigăm amândoi o dată!

Și dirijorul deschise gura, ca și când s-ar fi pregătit să zbiere.

Ivan, descumpănit, îi dădu ascultare poznașului și strigă: „Ajutor!”; dirijorul însă îl trase pe sfoară și tăcu mîlc.

Strigătul stingher, răgușit, al lui Ivan nu ajută la nimic. Două june se traseră speriate din calea lui, și poetul auzi un glas spunând: „E beat.”

— Aha, va să zică, ești înțeles cu el? urlă mînios Ivan. De ce îți bați joc de mine? Dă-mi drumul!

Se repezi la dreapta și dirijorul tot la dreapta, Ivan la stînga, și dirijorul tot la stînga.

— Mă împiedici cu bună știință, dinadins? zbiere Ivan, turbat de furie. Și pe tine te dau pe mâna miliției!

Încercă să-l apuce de mânecă pe ticălos, dar stîngaci, fără succes, și în aceeași clipă, dirijorul pieri, de parcă l-ar fi înghițit pămîntul.

„Ah!” făcu Ivan și, aruncînd ochii în zare, îl văzu pe necunoscutul odios, gata s-o ia pe stradela Patriarșie. Nu era singur. Dirijorul de cor, individ mai mult decît suspect, apucase să i se alătore. Dar nu numai atît. Al treilea din grup, răsărit nu se știe de unde, era un motan uriaș, gras cît un porc, negru ca tăciunele, cu niște mustăți de cavalerist date

dracului. Cei trei porniră pe stradelă, motanul mergând doar pe labelle dinapoi.

Ivan se luă după răufăcători, dar se convinse pe dată că va fi foarte greu să-i ajungă.

Cei trei străbătură stradela cât ai clipi, luând-o apoi pe Spiridonovka. Cu toate că Ivan grăbea mereu pasul, distanța dintre urmăritor și cei urmăriți nu se micșora defel, și poetul nici nu-și dădu seama cum, după liniștita Spiridonovka, se pomeni lângă Porțile Nikitskie, unde situația se complică și mai mult. Aici era înghesuială mare și, pe deasupra, banda de tâlhari socoti locul potrivit ca să recurgă la un bun procedeu banditesc: să se retragă, împrăștiindu-se care încotro.

Cu o dibăcie magistrală, dirijorul se agăță în plin mers de autobuzul ce gonia spre piața Arbat, și se topi. Pierzând pe unul din cei trei răufăcători, Ivan își concentra atenția asupra motanului și văzu cum ciudatul animal se apropie de vagonul „A”, oprit în stație, cum îmbrâncind cu neobrăzare jos de pe scară o femeie care scoase un țipăt strident și, agățându-se cu laba de bară, să nu-și piardă echilibrul, încercă chiar să-i arunce încasatoarei, prin fereastra deschisă din cauza zăpușelii, o grivnă pentru bilet.

Purtarea motanului îl uimi la culme pe Ivan, care încremeni ca o statuie lângă ușa băcăniei din colț, și-l cuprinse uimirea pentru a doua oară, văzând atitudinea încasatoarei. Îndată ce zări motanul cățărându-se în tramvai, femeia strigă, tremurând toată de furie:

— Motanii n-au acces în tramvai! Nu-i voie cu motani. Z-zât! Dă-te jos, de nu, chem miliția!

Atât pe încasatoare, cât și pe călători nu-i uimi întâmplarea în sine: că un motan se suie în tramvai,



cea ce încă nu era lucru mare, ci faptul că motanul intenționează să plătească biletul.

La drept vorbind, el se dovedi nu numai un animal solvabil, dar și disciplinat. Chiar de la prima interpelare a încasatoarei își încetă asaltul, coborî și se instalează în stație, netezindu-și mustățile cu grivna. Dar îndată ce încasatoarea smuci sfoara, dând semnalul de plecare, și tramvaiul se urni din loc, motanul procedă ca orice individ dat jos cu sila, dar care trebuie neapărat să meargă cu tramvaiul. Lăsă să treacă prin fața lui toate cele trei vagoane, sări pe tamponul celui din urmă, își înfipse ghearele într-un tub de cauciuc ce ieșea din peretele vagonului și călători în voie, economisind și o grivnă.

Atent la parșivul de motan, poetul era gata-gata să-l piardă pe cel mai important dintre tâlhari — pe profesor. Din fericire, acesta nu apucase s-o șteargă. La capătul străzii Bolșaiia Nikitskaia, sau al străzii Herzen, în mijlocul mulțimii ce se îmbulzea, Ivan îi zări bereta cenușie. Cât ai clipi, își făcu loc într-acolo. Dar nu avea noroc. Grăbi pasul, o luă la trap, îmbrâncindu-i pe trecători; cu toate acestea, nu izbuti să se apropie nici cu un centimetru de profesor.

Deși era enervat la culme, îl uluia totuși repeziciunea supranaturală cu care se desfășura urmărirea. Nu se scurseră nici douăzeci de secunde de când lăsase în urmă Porțile Nikitskie, că pe Ivan Nikolaevici îl și orbiră luminile din piața Arbat. Câteva clipe încă și iată o ulicioară întunecoasă cu trotuare strâmbe, unde Ivan Nikolaevici se prăbuși cu zgomot și se răni la genunchi. Din nou o magistrală scaldată în lumini — strada Kropotkin, apoi încă o ulicioară, apoi Ostojenka, și o altă ulicioară

mohorâtă, murdară, zgârcit luminată. Aici, Ivan Nikolaevici îl pierdu pe cel de care avea atâta nevoie. Profesorul dispăruse.

Poetul își pierdu cumpătul, dar nu pentru multă vreme: deodată presupuse că profesorul trebuie să fie negreșit în casa Nr. 13 și neapărat în apartamentul 47.

Dând buzna pe ușa imobilului, Ivan Nikolaevici urcă val-vârtej până la etajul întâi, găsi numaidecât apartamentul și sună la ușă, nerăbdător. Nu trebui să aștepte mult, îi deschise o fetiță de vreo cinci ani, care, fără să-l întrebe o vorbă, o șterse numaidecât.

În vestibulul imens, lăsat într-o totală paragină, abia luminat de un bec chior atârnat sub tavanul negru de murdărie, spânzura pe un perete o bicicletă fără pneuri; un cufăr uriaș, ferecat, se afla în mijlocul încăperii, iar pe polița cuierului cineva aruncase o căciulă cu clape, ce atârnavă, lungi, în jos. De după una din uși, la radio, o voce sonoră de bărbat recita niște versuri, pe un ton furios.

Cu toate că se afla într-o casă străină, Ivan Nikolaevici nu-și pierdu deloc prezența de spirit, ci o luă drept spre coridor, judecând astfel: „S-a ascuns, desigur, în baie.” Coridorul era cufundat în beznă. După ce băjbâi o vreme, lovindu-se de pereți, zări sub o ușă o fâșie slabă de lumină; dibui prin întuneric clanța și o trase ușor spre el. Cârligul sări, și Ivan se pomeni chiar în camera de baie, spunându-și că avusese noroc.

De fapt, nu dăduse peste el norocul de care ar fi avut nevoie! Îl învălui o căldură jilavă, și, la lumina jarului ce mocnea sub cazanul de baie, zări niște albi mari atârând pe perete, și cada, toată numai pete negre, oribile, pe locurile unde căzuse smalțul. În

cadă stătea în picioare, cu un burete în mână, o cetățeană goală-pușcă, plină de clăbuc. Își îngustă ochii miopi, ațintindu-i asupra lui Ivan, care dăduse buzna în baie, și, luându-l, se vede, drept altcineva, în lumina aceea de iad, spuse încet, amuzată:

— Kiriuşka! Lasă-te de prostii! Ai înnebunit? Feodor Ivanovici trebuie să se întoarcă dintr-o clipă în alta. Ieși imediat de-aici!

Și-l amenință pe Ivan cu buretele.

Neînțelegerea era vădită, și vina o purta, desigur, Ivan Nikolaevici, care nu avea însă de gând s-o recunoască și, după ce exclamă muștrător: „desfrânat!” —, se pomeni, cine știe cum, în bucătărie. Era pustie la ora aceea. Pe mașina de gătit, în penumbră, vreo zece primusuri stinse stăteau mute. Prelingându-se prin geamul murdar, nespălat de ani de zile, o rază de lună lumina cu zgârcenie ungherul unde sclișea o icoană uitată, încărcată de praf și pânze de păianjen, de după care ieșeau capetele a două lumânări mari de cununie. Sub icoana mare atârna, prinsă într-un ac, o iconiță de hârtie.

Nimeni nu știe ce gând puse atunci stăpânire pe Ivan, dar, înainte de a se îndrepta spre intrarea de serviciu, își însuși una din lumânări și iconița de hârtie. Părăsi apartamentul anonim, înzestrat cu aceste obiecte, mormăind ceva, rușinat la gândul întâmplării prin care trecuse cu câteva clipe mai înainte în baie, încercând, fără să vrea, să ghicească cine putea fi neobrăzatul de Kiriuşka, și dacă nu cumva căciula aceea scârboasă cu clape era a lui.

În ulicioara pustie și tristă, poetul se uită în jur, căutându-l pe fugar, care nu se vedea însă nicăieri. Atunci, Ivan își spuse cu hotărâre:

— Sigur că da, e la râul Moscova! Înainte, marș!

S-ar fi convenit, poate, ca Ivan Nikolaevici să fie întrebat de ce era atât de convins că profesorul se dusesese tocmai la râul Moscova și nu în altă parte? Din nenorocire însă, n-avea cine să-l întrebe? Ulicioara aceea mizerabilă era pustie...

După un timp foarte scurt, Ivan Nikolaevici putu fi văzut pe treptele de granit ce coborau spre râul Moscova.

Își scoase hainele, dându-le în grija unui bărbos simpatic care fuma o țigară răsucită de el; pe jos, alături, zăcea o bluză rusească albă, ruptă, și niște ghete scâlciate, cu șireturile desfăcute. Ca să se mai răcorească, Ivan dădu din mâini și se aruncă în apă cu mișcări de atlet. I se tăie răsufierea, atât de rece era apa, și-i trecu chiar prin minte că nu va putea ieși la suprafață. Dar izbuti să iasă, pufăind și gâfâind, cu ochii rotunjiți de groază, și porni înot în apa neagră cu miros de păcură, printre zigzagurile frânte ale felinarelor de pe chei.

Când, ud learcă, urcă, sărind treptele, spre locul unde își lăsase hainele în paza bărbosului, constată că dispăruseră nu numai hainele, ci și păzitorul lor, adică însuși bărbosul. În locul unde zăcuse mormanul de haine, rămăseseră doar niște izmene vârgate, bluza rusească ruptă, lumânarea, iconița și o cutie de chibrituri. Cuprins de o furie neputincioasă, Ivan amenință cu pumnul pe cineva nevăzut și se înveșmântă în lucrurile ce-i fuseseră lăsate.

Pe loc începură să-l sâcăie două gânduri. În primul rând, faptul că-i dispăruse legitimația de membru al Massolit-ului, de care nu se despărțea niciodată, și în al doilea rând, dacă va reuși, în halul în care era, să treacă nestingherit prin Moscova.

Oricum, era în izmene!... Asta, ce-i drept, nu privea pe nimeni, totuși n-ar fi fost exclus să se agațe careva de el și să-l oprească!

Ivan rupse nasturii de la cracii izmenelor, contând că poate așa or să treacă drept pantaloni de vară, luă iconița, lumânarea și chibriturile și porni la drum, spunându-și:

— La „Griboedov”! Fără nici o îndoială că e acolo!

Orașul își începuse viața nocturnă. Prin colb, zângănind din lanțuri, treceau în zbor camioane, și pe platformele lor, pe saci, zăceau cu burta în sus niște bărbați. Ferestrele caselor erau deschise. La fiecare din ele ardea o lampă sub un abajur portocaliu, și prin toate ferestrele, prin toate ușile, din toate gangurile, de pe acoperișuri și poduri, din subsoluri și curți răzbea urletul răgușit al polonezei din opera *Evgheni Oneghin*.

Temerile lui Ivan Nikolaevici se adevăriră întru totul: atrăgea atenția trecătorilor, care întorceau capul după el. În consecință, luă hotărârea să ocolească străzile mari și să se strecoare prin ulicioare, unde lumea nu era atât de sâcâitoare, și unde era mai puțin probabil să se agațe cineva de un om desculț, exasperându-l cu întrebări la adresa izmenelor, care nu voiau în ruptul capului să pară niște pantaloni obișnuiți, decenti.

Se adânci deci în labirintul tainic al străduțelor din Arbat, furișându-se tot pe lângă ziduri și trăgând speriat cu coada ochiului; la orice pas arunca priviri înjur și, din când în când, se ascundea în porțile caselor, ocolind intersecțiile de străzi cu semnale luminoase și fastuoasele clădiri ale ambasadelor.

Și, în tot timpul drumului greu, îl chinui nespus, urmându-l pas cu pas, o nevăzută orchestră ce

acompania o voce profundă de bas, care-și cânta dragostea pentru Tatiana.

## 5. S-a petrecut la „Griboedov”

Pe bulevardul circular, în fundul unei grădini anemice, despărțită de trotuar printr-un grilaj de fier forjat, se afla o casă bătrânească cu etaj, de culoare crem. Un mic spațiu din fața casei era asfaltat; iarna, pe locul acela se înălța un troian de zăpadă cu o lopată înfiptă în vârf, iar vara, el devenea o superbă terasă de restaurant, cu umbrar de pânză.

Casei i se spunea „Casa Griboedov”, întrucât aparținuse cândva, zice-se, unei mătuși de-a scriitorului, Alexandra Sergheevna Griboedova. De-i aparținuse sau nu, nu știm precis. Ba, după câte ne amintim, Griboedov nu a avut nici o mătușă proprietară de imobil... Casa purta însă acest nume. Mai mult decât atât, un palavragiu moscovit povestea că la etaj, în sala rotundă cu coloane, vestitul scriitor ar fi citit acestei mătuși, tolănită pe sofa, fragmente din *Prea multă minte strică*. Deși, naiba știe, i-o fi citit poate, dar asta n-are importanță!

Important este că în prezent casa aparținea celui Massolit, pe care-l condusesse nefericitul Mihail Alexandrovici Berlioz, înainte să-și facă apariția la Patriarșie prudi.

Urmând exemplul membrilor Massolit-ului, nimeni nu spunea „Casa Griboedov”, ci pur și simplu „Griboedov”. „Ieri am stat două ceasuri la coadă, la Griboedov.” „Și ai rezolvat?” „Am obținut o lună de zile la Ialta.” „Bravo!” Sau: „Du-te la Berlioz astăzi, de la patru la cinci, are audiențe la Griboedov”... și așa mai departe.

Massolit-ul se instalase la „Griboedov” cum nu se poate mai bine și mai intim. Oricine intra acolo lua involuntar cunoștință întâi și întâi de anunțurile

diferitelor cercuri sportive și contempla fotografiile în grup și individuale ale membrilor Massolit-ului, care (fotografiile) umpleau de jos până sus pereții scării ce ducea la etaj.

La etaj, pe prima ușă se lăfăia o inscripție cât toate zilele: „Secția Pescari — Vilegiaturiști”, și tot aici era înfățișat un caras prins în cârligul unei undițe.

Pe ușa camerei cu nr. 2 se afla o inscripție oarecum stranie: „Deplasări de creație pentru o zi. Adresați-vă tov. M.V. Podlojnaia.”

Ușa următoare purta o inscripție scurtă, dar mai mult decât stranie: „Perelîghino”. Apoi, vizitatorului ocazional al „Casei Griboedov” începeau să-i fugă ochii în toate părțile pe variatele și multiplele inscripții ce împestrițau ușile din lemn de nuc ale mătușii: „Numerele de ordine pentru hârtie se eliberează la Pokliovkina”, „Casieria”, „Plata în numerar, individual, a autorilor de scheciuri”.

Dacă izbuteai să străpungi coada nesfârșită ce se întindea până jos la poartă, puteai vedea inscripția de pe ușa la care lumea dădea năvală fără o clipă de răgaz: „Spațiul locativ”. Dincolo de „Spațiul locativ” ți se dezvăluia privirilor un afiș splendid, reprezentând o stâncă, iar pe creasta stâncii, înfășurat în burcă, un călăreț cu o armă în bandulieră. Mai jos — palmieri și un balcon, iar în balcon un tânăr moțat, privind undeva spre cer cu niște ochi nespuse de vioi și ținând în mână un stilou. Tot acolo scria: „Concedii complexe de creație, de la două săptămâni (schiță-nuvelă), până la un an (roman-trilogie), Ialta, Snuk-Su, Borovoe, Țihidziri, Mahindjuari, Leningrad (Palatul de iarnă).” Și în fața acestei uși era coadă, dar nu cine știe ce, așa cam la vreo sută cincizeci de persoane. Apoi, supunându-se cotiturilor, urcușurilor



și coborâșurilor capricioase ale „Casei Griboedov”, urmau „Consiliul de conducere al Massolit-ului”, „Casierile nr. 2, 3, 4, 5”, „Colegiul redacțional”, „Președintele Massolit-ului”, „Sala de biliard”, tot soiul de unități auxiliare și, în sfârșit, acea sală rotundă cu coloane, unde mătușa se desfătase ascultând comedia genialului său nepot.

Nimerind la „Griboedov”, orice vizitator își dădea seama pe loc, dacă, bineînțeles, nu era cretin de-a binelea, ce minunat o duc acești norocoși membri ai Massolit-ului și numaidecât prindea să-l roadă o neagră invidie. Urmau neîntârziat reproșuri amare adresate cerului care nu avusese grijă să-l înzestreze la naștere și pe el cu talent literar, fără de care, firește, nu era cazul să râvnească la un carnet de membru al Massolit-ului, un carnet maro, un chenar auriu, mirosind a piele scumpă, carnet pe care nu era moscovit să nu-l cunoască.

Cine ar putea spune ceva în apărarea invidiei? Este fără îndoială un sentiment urât, dar trebuie să ne punem în situația vizitatorului. Ceea ce vedea el la etaj nu era totul, ba era chiar departe de a fi totul. Întreg parterul casei îl ocupa restaurantul. Și ce restaurant! Pe bună dreptate era socotit cel mai grozav din Moscova. Și nu numai pentru că ocupa două săli mari cu tavanul boltit, cu picturi reprezentând cai liliachii cu coame asiriene; nu numai pentru că la fiecare masă era o lampă învelită cu un mic șal, nu numai pentru că acolo nu putea pătrunde primul venit de pe stradă, ci și pentru că prin calitatea mâncărurilor sale, „Griboedov” întrecea oricare alt restaurant din Moscova, iar mâncărurile se vindeau la un preț accesibil, niciodată împovărător.

De aceea, nu ni se pare defel curioasă convorbirea pe care a surprins-o odată, lângă grilajul de fier forjat al „Casei Griboedov”, autorul acestor rânduri, cum nu se poate mai verosimile.

— Unde iei masa deseară, Ambrozie?

— Ce întrebare, dragă Foka; aici, bineînțeles! Archibald Archibaldovici mi-a șoptit astăzi că se va servi *șalău-nature*. O capodoperă a artei culinare!

— Știi să trăiești, Ambrozie! răspunse cu un oftat admirativ Foka, un slăbănog neîngrijit cu furuncule pe ceafă, adresându-se lui Ambrozie-poetul, un uriaș bucălat, cu buzele rumene și părul auriu.

— Nu-i vorba de nici o știință anume, îl contrazice Ambrozie, ci de dorința cea mai elementară de a trăi omenește. Vrei să spui, Foka dragă, că poți găsi și la „Coliseum” niște șalăiași? Dar la „Coliseum” o porție de șalău costă treisprezece ruble și cincisprezece copeici, pe când la noi îți ia cinci și cincizeci! Și unde mai pui că la „Coliseum” peștele e vechi de trei zile, ba, pe deasupra, nu ai nici o garanție că nu te vei trezi cu un ciorchine de strugure peste mutră din partea celui dintâi june care dă buzna acolo venind din Pasajul Teatral. Mă declar categoric împotriva „Coliseum-ului”, vocifera Ambrozie-gastronomul, de răsuna tot bulevardul. Nu căuta să mă convingi, Foka!

— Nu caut să te conving, Ambrozie, spuse Foka. Dar masa de seară se poate lua și acasă!

— Nici nu mă gândesc, tună Ambrozie, mi-o închipui pe nevastă-ta încercând să gătească la cratiță, în bucătăria comună, *șalău-nature*! Ha-ha-ha!... *Au revoir*, Foka! Și Ambrozie se rezezi fredonând spre terasa cu umbrar.

Eh-ho-ho... Da, ce-a fost a fost! Nu l-au uitat moscoviții băștinași pe celebrul „Griboedov”. Ce-e, șalău rasol! E o banalitate, Ambrozie dragă! Dar cega, cega în caserole de argint, cegă bucăți, rânduri, alternate cu cozi de raci și caviar proaspăt. Dar ouăle la pahar cu pireu de ciuperci? Și fileurile de sturz nu vă plăceau? Dar trufele? Dar prepelița preparată după o rețetă genoveză? Nouă ruble și jumătate. Dar jazul, dar serviciul ireproșabil? Și, în iulie, când toată familia e plecată în vilegiatură, iar pe dumneata te rețin în oraș anumite treburi literare ce nu suferă amânare, pe terasă, la umbra viței de vie, lucind într-o pată de aur pe o față de masă imaculată — o farfurioară de *supă-printaniere*? Îți amintești, Ambrozie? Dar ce să te mai întreb! Văd după buzele dumitale că nu ai uitat; toate lostrițele și șalăiașii dumitale sunt fleacuri! Dar de becaținele, sitarii și becațele de pădure, când e sezonul lor, de prepelițe, de găinușele de baltă, ce zici? Și apa minerală „Narzan”, care ți se prelinge înspumată pe gâtlej?! Ajunge însă, te abați de la subiect, cititorule! Vino cu mine!...

În seara aceea, la ora zece și jumătate, când Berlioz se prăpădise la Patriarșie prudî, „Griboedov” avea toate camerele de la etaj cufundate în întuneric, în afară de una singură, unde luminile erau aprinse și unde tânjeau doisprezece literați, strânși acolo pentru ședință și așteptându-l pe Mihail Alexandrovici. Stăteau pe scaune, pe mese și chiar pe cele două pervazuri ale camerei în care își avea sediul Consiliul de conducere al Massolit-ului, sufocându-se de căldură. Prin ferestrele larg deschise nu pătrundea nici o adiere de vânt. Moscova își revărsa toată arșița adunată în cursul zilei în asfalt, și era limpede că

noaptea nu va aduce nici o ușurare. Un iz de ceapă venea de la subsolul casei mătușii, unde funcționa bucătăria restaurantului, și tuturor le era sete, toți erau enervați și furioși. Literatul Beskudnikov — un om liniștit de felul lui, bine îmbrăcat, cu niște ochi mici și iscoditori — își consultă ceasul. Minutarul se apropia târâș de unsprezece. Beskudnikov ciocăni cu degetul în cadran, arătându-l vecinului său, poetul Dvubratski, care ședea pe o masă și, de urât, își bălăbănea picioarele încălțate cu pantofi galbeni, cu talpă de cauciuc.

— Se cam întrece cu gluma, bombăni Dvubratski.

— S-a-mpotmolit, pesemne, flăcăul la malul Kleazmei, dădu replica o voce groasă, aparținând Nastasiei Lukinișna Nepremenova, fată de negustor din Moscova, rămasă orfană, care, devenind scriitoare, autoare de schițe marine, excela în scene de război și semna cu pseudonimul „Navigatorul Georges”.

— Dați-mi voie! glăsui îndrăzneț Zagrivov, cunoscut autor de scheciuri. Și eu, în loc să mă coc aici, aș fi stat cu plăcere pe balcon, la o ceașcă de ceai! Ședința era fixată pentru ora zece, nu-i așa?

— La ora asta e plăcut pe malul Kleazmei, îi ațâță mai departe pe ceilalți Navigatorul Georges, știind că stațiunea de vile pentru literați, Perelîghino, de pe malul Kleazmei, este punctul nevralgic al tuturor. La ora asta cântă, desigur, și privighetorile acolo. În ce mă privește, lucrez întotdeauna mai cu spor când sunt în mijlocul naturii, mai ales primăvara.

— De trei ani aproape plătesc cotizația, ca să-mi pot trimite nevasta, bolnavă de basedov, în acel rai, dar nu știu cum se face că nu apare nimic la orizont,

zise veninos, cu amărăciune, nuvelistul Ieronim Poprihin.

— Ei, asta-i în funcție de norocul fiecăruia, vui de pe pervaz criticul Ababkov.

Ochișorii Navigatorului Georges se aprinseră de bucurie și, îndulcindu-și vocea de contralto, replică din nou:

—Nu trebuie să fim invidioși, tovarăși. Avem numai douăzeci de vile și se mai construiesc doar șapte, iar noi suntem trei mii de inși în Massolit.

— Trei mii o sută unsprezece, preciză cineva dintr-un colț.

— Ei, vedeți, urmă Navigatorul Georges, ce să-i faci? Se-nțelege de la sine că locuri în vile au primit cei mai talentați dintre noi...

— Generalii! se băgă direct în acest schimb de cuvinte Gluharev-scenaristul.

Beskudnikov simula un căscat și ieși din cameră.

— Stă singur în cinci camere, la Perelîghino, bârfi Gluharev în urma lui.

— Lavrovici ocupă numai el șase odăi, țipă Deniskin, și are pereții sufrageriei tapisați cu lemn de stejar.

— Ei, nu despre asta-i vorba acum, vui Ababkov, ci de faptul că s-a făcut ora unsprezece și jumătate.

Se stârni gălăgie, se pregătea un fel de răzmeriță. Încercând să telefoneze la nesuferita stațiune Perelîghino, nimeriră la o altă vilă, la Lavrovici, și aflară că Lavrovici plecase la râu, ceea ce-i întristă din cale-afară. Chemară la întâmplare comisia de literatură beletristică, la interiorul 920, și, bineînțeles, nu găsiră pe nimeni.

— Putea măcar să ne telefoneze! țipară Deniskin, Gluharev și Kvant.

Of, degeaba țipau ei: Mihail Alexandrovici nu putea să telefoneze nicăieri. Departe, departe de „Griboedov”, într-o sală enormă, luminată de becuri de mii de wați, pe trei mese zincate zăcea ceea ce cu puțin înainte fusese Mihail Alexandrovici.

Pe prima masă zăcea trupul gol, plin de sânge închegat, cu brațul fracturat și coșul pieptului zdrobit, pe o altă masă — capul, fără dinții din față, cu ochii deschiși, tulburi, care nu se mai temeau de lumina orbitoare ce inunda sala, iar pe o a treia masă — un morman de cârpe scorjite.

Lângă cel decapitat stăteau în picioare un profesor medic-legist, un specialist în anatomie patologică cu ajutorul lui, reprezentanții organelor de anchetă și literatul Jeldîbin, adjunctul lui Mihail Alexandrovici Berlioz la Massolit, chemat prin telefon de acasă, unde veghea la căpătâiul nevastei sale bolnave.

Mașina venise să-l ia pe Jeldîbin și, împreună cu organele de anchetă, s-a dus în primul rând, pe la douăsprezece noaptea, la locuința victimei, unde s-a procedat la sigilarea tuturor hârtiilor sale, iar de acolo, cu toții la morgă.

Acum, stând lângă rămășițele defunctului, se sfătuiau cum e mai bine să facă; să coasă la loc capul retezat sau să depună corpul în sala „Casei Griboedov”, acoperindu-l pur și simplu pe cel dispărut cu un șal negru până la bărbie?

Da, Mihail Alexandrovici nu putea telefona nicăieri; prin urmare, zadarnic se indignau și vociferau Deniskin, Gluharev și Kvant cu Beskudnikov. Exact la miezul nopții, toți cei doisprezece literați părăsiră etajul de sus, coborând la restaurant. Aici, îl pomeniră din nou, în sinea lor, de rău pe Mihail Alexandrovici: pe terasă, toate

mesele erau, se-nțelege, ocupate, așa că se văzură siliți să cineze în sălile frumoase, dar sufocante.

Și exact la miezul nopții, în prima sală se auzi un bubuit, un zdrăngănit, începură să salte, să se reverse niște sunete. După aceea un glas strident de bărbat porni să urle cu disperare în acompaniamentul muzicii: „Haleluiah!” Se dezlănțuise celebrul jaz de la „Griboedov”. Fețele asudate ale clienților parcă se înseninară, caii pictați pe plafon prinseră viață, lustrele parcă-și sporiră lumina și, deodată, ca scăpate din lanț, prinseră a dănțui ambele săli, iar mai apoi și terasa.

Porniră la dans Gluharev cu poeta Tamara Polumeseaț, începu să danseze și Kvant, și Jukopov-romancierul cu o artistă de cinema în rochie galbenă. Dansau Dragunski, Cerdacci, micul Deniskin cu gigantica Navigatorul Georges, dansa frumoasa arhitectă Semeikina-Gall, pe care o ținea strâns în brațe un necunoscut în pantaloni albi de pânză groasă. Dansau ai casei și invitați, oaspeți din Moscova și de aiurea, un oarecare Vitea Kuftik din Rostov, regizor, pare-se, cu o pecingine mare liliachie pe obraz, dănțuiau cei mai de seamă reprezentanți ai subsecției de poezie a Massolit-ului, adică Pavianov, Bogohulski, Sladki, Spicikin și Adelfina Buzdeak, dansau tineri de profesie necunoscută, cu tunsură „box”, cu umeri de vată, dansa un ins foarte trecut, cu barbă, în care se încurcase o foaie de ceapă verde, iar în brațele lui se zgâlțâia o jună prăpădită, mâncată de anemie, într-o rochiță de mătase portocalie.

Scăldați în sudoare, ospătarii purtau deasupra capetelor halbele de bere aburite, urlând răgușit, cu năduf: „Faceți loc, faceți loc, vă rog!” Undeva, un glas

comanda în difuzor: „Grătar caucazian o dată! Două zubrovici! Mâncărică de măruntaie!!” în același timp, vocea subțire de bărbat urla: „Haleluiah!” Bubuitul talerelor aurii ale jazzului era estompat în răstimpuri de zăngănitul farfuriilor, cărora femeile de la oficiu, după ce le spălau, le dădeau drumul pe un plan înclinat drept în bucătărie. Într-un cuvânt, infern, nu alta.

La miezul nopții apăru o vedenie de iad. Pe terasă ieși un bărbat de o rară frumusețe, cu barba ca un pumnal, îmbrăcat în frac și aruncă o privire maiestuoasă în jur, ca și când și-ar fi privit domeniile. Se spunea, o spuneau misticii, că au fost timpuri când frumosul bărbat nu purta frac, ci se încingea cu un brâu lat de piele de sub care ieșeau mânerle pistoalelor, iar părul negru ca pana corbului îi era strâns cu o basma de mătase purpurie. Prin Marea Caraibilor, cică sub comanda sa, navigase un bric cu pavilion negru de doliu cu cap de mort. Dar nu-i adevărat, nu, nu! Sunt minciunile unor mistici care caută să te ademenească! Nu există pe lume nici o Mare a Caraibilor, nu navigaseră pe ea corsari îndrăzneți, nu-i urmărise nici o corvetă și nu se așternuse peste valuri fumul bătăliei. Nimic din toate astea n-a existat, nimic! Iată, există teiul pipernicit, există grilajul de fier forjat, iar dincolo de grilaj — bulevardul... Și se topește gheața în cupă, și de la masa vecină se uită niște ochi injectați ca de taur, și te cuprinde o frică... o, zei, dați-mi otravă, vreau otravă!...

Deodată însă, de la o masă, zbură cuvântul: „Berlioz!” Jazzul se destramă și se stinse, ca și când l-ar fi pocnit cineva cu pumnul. „Ce-i, ce s-a întâmplat,



ce este?!” „Berlioz!!!” și începură toți să sară de la locurile lor, să exclame, să țipe...

Da, cumplita veste a morții lui Mihail Alexandrovici stârni un val de durere. Cineva prinse a se agita, strigând că trebuie scrisă și expediată numaidecât, pe loc, o telegramă colectivă. Dar ce telegramă, ne întrebăm noi, și unde? Și pentru ce s-o trimiți? Chiar așa, pentru ce? N-are nevoie de nici un fel de telegramă cel a cărui ceafă zdrobită e strânsă acum de mâinile de cauciuc ale prosectorului, cel al cărui grumaz e împuns în clipa de față cu acele strâmbe ale profesorului! S-a dus și nu are nevoie de nici o telegramă. Totul s-a sfârșit, să nu mai aglomerăm, fără rost, telegraful!

Da, s-a dus, e mort... Bine, dar noi suntem vii! Valul de durere se stârni, ținu cât ținu și începu să scadă, să se liniștească. Unii se întoarseră chiar la mesele lor, și, la început, mai pe ascuns, apoi fățiș băură votcă și luară câte o gustărică. Nu, zău așa, la ce bun să se strice sau să rămână în farfurie chifteluțele de *volaille*? Cu ce-l mai putem ajuta pe Mihail Alexandrovici? Îl ajutăm cu ceva dacă rămânem flămânzi? Că doar noi n-am murit!

Bineînțeles, pianul fu încuiat cu cheia, jaziștii se împrăștiară, câțiva dintre ziașiști plecară la redacțiile unde lucrau, ca să scrie necrologul. Aflară cu toții că de la morgă sosise Jeldîbin. Se instalase sus în cabinetul răposatului, și imediat porni zvonul că el îl va înlocui pe Berlioz. Jeldîbin îi chemă grabnic din restaurant pe toți cei doisprezece membri ai consiliului de conducere, și, într-o ședință fulger, ținută în cabinetul lui Berlioz, se apucară să discute problemele ce nu sufereau amânare: pavoizarea sălii cu coloane din „Casa Griboedov”, transportul

corpului neînsuflețit de la morgă în această sală, accesul publicului, precum și alte probleme legate de mult prea tristul eveniment.

În vremea asta restaurantul își ducea mai departe viața nocturnă obișnuită și ar fi dus-o așa până la închidere, adică până la ora patru dimineața, dacă nu s-ar fi petrecut ceva cu totul și cu totul ieșit din comun, ceva care i-a zguduit pe oaspeții restaurantului mult mai mult decât vestea morții năprasnice a lui Berlioz.

Cei dintâi prinseră a se agita birjarii care pândeau clienții la poarta „Casei Griboedov”. S-a auzit cum unul din ei, săltându-se ușor pe capră, strigă:

— Ptiu! Ia uitați-vă numai!

După aceea, răsărită ca din pământ, lângă grilajul de fier clipi o luminiță, apoi începu să se apropie de terasă. Lumea prinse a se ridica de la mese, ațintindu-și privirea — și văzură cu toții că, o dată cu luminița, spre restaurant se îndrepta o stafie albă. Când se apropie de treptele terasei, toți înmărmuriră, cu bucățile de cegă înfipite în furculiță și cu ochii holbați. Portarul, care tocmai ieșise de la garderoba restaurantului în curte să fumeze o țigară, o aruncă jos, o stinse sub călcâi și dădu să iasă în întâmpinarea stafiei, cu scopul vădit de a-i bara accesul în restaurant, dar, nu se știe din ce motiv, n-o făcu, ci se opri locului, cu un zâmbet cam nătâng.

Atunci stafia, urcând treptele, pași nestingherită pe terasă, și toți constatară că nu-i nici o stafie, ci Ivan Nikolaevici Bezdomnîi, celebrul poet.

Desculț, îmbrăcat cu o bluză rusească albă, ruptă, și cu izmene dungate, avea prinsă în piept, cu un ac de siguranță, o iconiță de hârtie reprezentând un sfânt necunoscut. În mâini, Ivan Nikolaevici ducea o

lumânare de cununie, aprinsă. Pe obrazul drept avea o julitură proaspătă.

Este greu de măsurat cât de adâncă a fost tăcerea ce se înstăpâni pe terasă. În mâinile unui ospătar, halba pe care o ducea se aplecă într-o parte, și berea se prelinse pe podea.

Poetul ridică lumina deasupra capului, grăind cu voce tare:

— Noroc, prieteni! După care băgă capul sub masa cea mai apropiată și exclamă abătut: Nu, aici nu-i!

Se auziră două glasuri. Un bas rosti necruțător:

— Gata. *Delirium tremens*.

Iar al doilea, un glas speriat de femeie, se întrebă:

— Cum de l-a lăsat miliția în halul ăsta pe stradă?

Auzind-o, Ivan Nikolaevici o lămuri:

— De două ori au vrut să mă rețină, la Skatertnîi și aici, pe Bronnaia, dar am tulit-o sărind gardul și, vedeți, m-am julit la obraz. Ivan Nikolaevici ridică mâna cu lumânarea și vociferă: Fraților întru literatură! (Glasul lui răgușit prinse puteri și suna acum mai înflăcărat.) Ascultați cu toții ce am să vă zic! A apărut! Prindeți-l, puneți mâna pe el numaidecât, altfel o să facă ravagii! Nenorociri de nedescris!

— Ce? Cum? Ce zice? Cine a apărut? izbucniră glasuri din toate părțile.

— Consultantul, răspunse Ivan, și consultantul ăsta l-a ucis adineauri pe Misa Berlioz la Patriarșie prudî.

Din sălile restaurantului lumea dădu năvală, și în jurul luminării aprinse din mâna lui Ivan se strânsură cu toții buluc...

— Dați-mi voie, dați-mi voie, vorbiți mai limpede, se auzi lângă urechea lui Ivan Nikolaevici un glas încet și politicos, spuneți, cum adică l-a ucis? Cine l-a ucis?

— Un consultant străin, profesor și spion, răspunse prompt Ivan, privind în jur.

— Și cum îl cheamă? îl întrebă încetișor la ureche același glas.

— Asta e! Cum îl cheamă?! strigă profund mâhnit Ivan. Dacă i-aș ști numele! N-am văzut bine ce scria pe cartea de vizită. Țin minte doar prima literă „W”, începe cu „W” numele lui. Ce nume începe oare cu „W”? se întrebă el. Își duse palma la frunte și deodată începu să mormăie: We, we, we, wi, wa... Waschner? Wagner? Weiner? Wegner? Winter? încordat la culme, simți cum i se zburlește părul din cap.

— Wulf? îl ajută, miloasă, o femeie.

Ivan se înfurie.

— Toanto! țipă el, căutând-o pe femeie cu privirea. Ce-are a face aici Wulf? N-are Wulf nici o vină. Wo, Wa... Nu, așa n-am să-mi aduc aminte. Uitați ce e, cetățeni... telefonați chiar acum la miliție să se trimită cinci motociclete cu mitraliere pentru prinderea profesorului. Și nu uitați să spuneți că nu e singur, mai sunt doi cu el: unul lung, cadrilat, cu *pince-nez*-ul crăpat și un motan negru, gras. Iar eu, până una-alta, am să fac percheziție la „Griboedov”, presimt că aici e.

Ivan începu să se agite, îi îmbrânci pe cei din jur, flutură lumânarea mânjindu-se tot de ceară, se uită pe sub mese. Atunci, cineva strigă: „Un medic!” și o față blândă, cărnoasă, rasă și îmbuibată, cu ochelari în ramă de baga, răsări lângă Ivan.

— Tovarășe Bezdomnii, începu fața cu glas solemn, liniștește-te. Ești zguduit de moartea lui Mihail Alexandrovici pe care l-am iubit cu toții, adică a lui Mișa Berlioz. O înțelegem prea bine. Ai nevoie de liniște. Îndată tovarășii or să te ducă până la patul dumatăle și ai să te liniștești.

— Ascultă, îl întrerupse rânjind Ivan, tu nu înțelegi că profesorul trebuie prins? Ce mă tot bați la cap cu prostiile tale! Cretinule!

— Tovarășe Bezdomnii, dar se poate să-mi vorbești astfel? ripostă fața cea săritoare, înroșindu-se, dându-se înapoi de-a-ndăratelea și căindu-se că s-a băgat în istoria asta.

— Uite, cu tine se poate, i-o întoarse cu o ură mocnită Ivan Nikolaevici.

Chipul i se schimonosi de furie, mută repede lumânarea din mâna dreaptă în mâna stângă, își făcu vânt și pocni fața cea săritoare drept peste ureche.

Atunci le dădu prin minte celor din jur să se repeadă la Ivan; și se repeziră. Lumânarea se stinse, iar ochelarii ce săriră de pe nasul acelei fețe fură călcați în picioare, cât ai clipi. Ivan scoase un răcnet războinic, cumplit, ce se auzi chiar și pe bulevard, stârnind curiozitatea trecătorilor, și porni să se apere. Vesela zăngănea căzând de pe mese, femeile țipau, în timp ce ospătarii îl legau pe poet cu ștergare, la garderobă se consumă următorul dialog între fostul comandant de bric și portar:

— N-ai văzut că e în izmene? întrebă rece piratul.

— Bine, Archibald Archibaldovici, ripostă portarul, care o băgase pe mânecă, dar cum puteam să nu-i dau drumul, dacă dumnealui este membru al Massolit-ului?

— N-ai văzut că e în izmene? repetă piratul.

— Iertați-mă, Archibald Archibaldovici, se scuza portarul, stacojiu la față, ce puteam face? Înțeleg și eu atâta lucru, pe terasă ședeau doamnele...

— Doamnele n-au nici un amestec, doamnelor le este indiferent, nu se lăsă piratul, sfredelindu-l literalmente cu privirea, dar miliției nu-i este indiferent! Un om în izmene poate circula pe străzile Moscovei numai într-un singur caz: dacă merge însoțit de reprezentanții miliției, și anume, cu o singură destinație — secția de miliție! Iar tu, ca portar, trebuie să știi că, văzând un om în halul ăsta, ai datoria să dai imediat semnalul de alarmă. Auzi?! Tu auzi ce se petrece pe terasă?

Portarul, înnebunit, auzi venind de pe terasă un bubuit, zăngănit de farfurii și de pahare sparte, țipete de femei.

— Ei, ce să-ți fac acum pentru una ca asta? întrebă piratul.

Obrazul portarului căpătă culoarea unui bolnav de tifos, iar ochii priveau fix, plini de groază. I se păru că părul negru al piratului, acum pieptănat cu cărare, e acoperit cu o mătase roșie ca focul. Dispăruseră plastronul și fracul, și din cingătoarea de piele se ivi mânerul unui pistol. Portarul se și închipui spânzurat de vergeaua gabiei mici, își văzu cu ochii propria sa limbă scoasă afară, și capul prăvălit fără viață pe umăr, ba auzi chiar plescăitul valurilor dincolo de bord. Portarului i se muiară genunchii și atunci piratului i se făcu milă de el și își stinse privirea sfredelitoare.

— Bagă de seamă, Nikolai, te iert pentru ultima dată! N-avem nevoie de astfel de portari la restaurant, nici pe gratis! Intră mai bine paznic la biserică. După ce spuse aceasta, fostul comandant dădu comanda,

precis, clar, rapid: Să vină Pantelei din oficiu. Un milițian. Proces-verbal. O mașină. La spitalul de nebuni. Și adăugă: Fluieră!

Peste un sfert de ceas, publicul uluit la culme (nu numai cel din restaurant, ci și cel de pe bulevard, și din casele cu ferestre dând spre grădina restaurantului) văzu cum Pantelei, portarul, un milițian, un ospătar și poetul Riuhin scoteau pe poarta „Casei Griboedov” pe un tânăr înfășurat ca o păpușă, care, plângând amar, scuipa, străduindu-se să-l nimerească anume pe Riuhin, și țipa ca din gură de șarpe:

— Canalie!... Canalie ce ești!

Șoferul unui autocamion, cu o expresie de furie pe față, dădu drumul la motor. Alături, un birjar își înfierbânta calul și, lovindu-l cu frâul liliachiu peste crupă, strigă:

— Uite că merge și un cal iute! Am mai dus eu clienți la spitalul de nebuni!

Mulțimea din jur vuia, comentând evenimentul nemaivăzut, într-un cuvânt, un scandal oribil, scârbos, ispititor, o porcărie, nu alta, un scandal care se potoli numai atunci când camionul se urni din poarta „Casei Griboedov”, ducându-i cu el pe nefericitul Ivan Nikolaevici, pe milițian, pe Pantelei și pe Riuhin.

## 6. Schizofrenie, după cum s-a și spus

Ceasul arăta unu și jumătate din noapte când, în sala de consultații a celebrei clinici de psihiatrie, clădită recent în preajma Moscovei, pe malul unui râu, intră un bărbat cu bărbuță ascuțită, îmbrăcat în halat alb. Trei sanitari nu-și luau ochii de la Ivan Nikolaevici, care ședea pe canapea. Poetul Riuhin, grozav de tulburat, era și el acolo. Ștergarele cu care fusese legat Ivan Nikolaevici zăceau maldăr tot acolo, pe canapea. Ivan Nikolaevici avea mâinile și picioarele libere.

Văzându-l intrând pe bărbatul cu bărbuță, Riuhin păli, tuși ușor și spuse sfios:

— Bună seara, doctore.

Doctorul dădu din cap în semn de salut, dar, înclinându-se, se uită la Ivan Nikolaevici și nu la Riuhin. Bezdomnii ședea încremenit, cu o expresie răutăcioasă pe față, cu sprâncenele încruntate, și nu făcu nici cea mai mică mișcare când intră doctorul.

— Iată-l, doctore, vorbi Riuhin, nu se știe de ce în șoaptă, pe un ton misterios, aruncând priviri speriate spre Ivan Nikolaevici, iată-l pe cunoscutul poet Ivan Bezdomnii, vedeți... Ne e teamă să nu aibă cumva *delirium tremens*...

— Bea mult? întrebă printre dinți doctorul.

— Nu, bea și el, din când în când, dar nu așa ca să...

— I se năzăreau cumva gândaci de bucătărie, șobolani, draci sau câini ce umblă de colo-colo?

— Nu, răspunse Riuhin, înfiorându-se, l-am văzut ieri și azi-dimineață... era perfect sănătos.

— Și de ce e numai în izmene? L-au luat direct din pat?



— Nu, doctore, a venit în ținuta asta la restaurant...

— Aha, aha, rosti doctorul foarte satisfăcut, și de ce are zgârieturi? S-a bătut cu careva?

— A căzut de pe gard, iar apoi, la restaurant, l-a atins pe unu... și încă pe câțiva...

— Așa, așa, zise doctorul și, întorcându-se spre Ivan, adăugă: Bună seara!

— Să trăiești, sabotorul! îi răspunse cu răutate, ridicând vocea, Ivan.

Riuhin se fâstâci într-atât, încât nu îndrăzni să se uite în ochii prevenitorului doctor. Acesta nu se ofensă defel, ci-și scoase cu un gest familiar, abil, ochelarii, ridică poala halatului, îi ascunse în buzunarul de la spate al pantalonilor, apoi îl întrebă pe Ivan:

— Câți ani ai?

— Ia mai duceți-vă dracului cu toții și lăsați-mă în pace! strigă grosolan Bezdomnîi și-i întoarse spatele.

— De ce te înfurii? Te-am supărat cu ceva?

— Am douăzeci și trei de ani, vorbi iritat Ivan, și am să mă plâng împotriva voastră, a tuturor, împotriva ta, păduche ce ești! i se adresă el lui Riuhin.

— Și de ce anume vrei să te plângi?

— De aia, că m-au înșfăcat pe mine, om sănătos, și m-au târât cu sila aici la casa de nebuni! îi răspunse mânios Ivan.

În clipa aceea Riuhin se uită la Ivan și îngheță: Poetul nu avea deloc o privire de nebun. Ochii lui, atât de tulburi la „Griboedov”, erau acum ochii lui Ivan de altădată, limpezi de tot. „Aoleu! gândi speriat Riuhin. E într-adevăr normal! Ce aiureală! Chiar așa,

de ce l-am târât aici? E normal, absolut normal, numai atât că are toată mutra zdrelită...”

— Dumneata te afli într-o clinică, vorbi foarte calm medicul, instalându-se pe un taburet cu picior metalic lucios, și nu într-o casă de nebuni, într-o clinică, unde, dacă nu e cazul, nimeni n-o să te rețină.

Ivan Nikolaevici îl privi neîncrezător cu coada ochiului, dar mormăi:

— Slavă ție, Doamne! în sfârșit, văd și eu un om normal printre atâția idioți, dintre care primul este gogomanul și incapabilul de Sașka!

— Cine este acest Sașka incapabil? se informă medicul.

— El, Riuhin, răspunse Ivan, arătându-l cu degetul murdar pe Riuhin.

Poetul nu mai putea de indignare. „Asta-i recunoștința, gândi el cu amărăciune, pentru tot ce-am făcut pentru dânsul. E o pramatie în toată puterea cuvântului!”

— Ca mentalitate, un chiaburaș tipic, vorbi Ivan Nikolaevici, dornic să-l demaște cât mai rapid pe Riuhin, și, unde mai pui, e un chiaburaș ce poartă cu abilitate masca de proletar! Priviți-i figura acră și confrunțați-o cu acele versuri sonore pe care le-a comis în întâmpinarea lui 1 Mai. He-he-he... „Flutură!” și „fâlfâie...” Aruncați o privire înăuntrul lui, să vedeți ce gânduri zac acolo... rămâneți pafl râse cam sinistru Ivan Nikolaevici.

Riuhin găfâia, roșu la față, și se gândea la un singur lucru: încălzise un șarpe la piept, sărise în ajutorul cuiva care se dovedea a fi un dușman înrăit. Și jalea cea mare era că n-avea ce-i face, doar nu putea să se ia la hartă cu un bolnav psihic!

— Dar, de fapt, de ce v-au adus la noi? întrebă medicul, după ce ascultase atent toate învinuirile lui Bezdomnîi.

— Dracu să-i ia pe nătărăii ăștia! M-au înșăfacat, m-au legat cu nu știu ce cârpe și m-au târât până aici cu camionul!

— Îmi dați voie să vă întreb, de ce ați venit la restaurant numai în cămașă și izmene?

— N-are de ce să vă mire, îi răspunse Ivan. M-am dus să mă scald în râul Moscova, și mi-au șterpelit hainele, lăsându-mi porcăria asta! Doar nu era să merg în pielea goală prin Moscova! Am pus pe mine ce-am găsit și eu, pentru că mă grăbeam să ajung la restaurant, la „Griboedov”.

Medicul se uită întrebător la Riuhin, și acesta mormăi posomorât:

— Așa se cheamă restaurantul.

— Aha, se lămuri medicul, dar de ce erați atât de grăbit? Aveați vreo întâlnire importantă?

— Mă zbat să-l prind pe consultant, îi răspunse Ivan Nikolaevici, privind neliniștit în jur.

— Care consultant?

— Îl cunoașteți pe Berlioz? întrebă semnificativ Ivan.

— Compozitorul?...

— Ce compozitor? Ah, da, așa e... Dar nu despre el e vorba. Compozitorul e tizul lui Mișa Berlioz.

Riuhin n-avea deloc chef să vorbească, a trebuit însă să dea explicații.

— Berlioz, secretarul Massolit-ului, a fost călcat astă-seară de un tramvai la Patriarșie prudi.

— Nu te băga, dacă nu știi! se supără Ivan. Nu tu, eu am fost acolo când s-a întâmplat. *El* l-a vârat dinadins sub tramvai.

— L-a împins?

— N-are a face dacă l-a împins sau nu! sări Ivan, furios că ceilalți sunt grei de cap. Unu ca ăsta nici n-are nevoie să împingă! *El* e în stare să facă niște figuri, mamă, mamă! Știa dinainte că Berlioz va fi călcat de tramvai!

— În afară de dumneavoastră, l-a mai văzut cineva pe acest consultant?

— Tocmai aici e buba, doar Berlioz și cu mine l-am văzut.

— Așa. Și ce măsuri ați luat pentru prinderea asasinului? Spunând aceasta, medicul se întoarse și aruncă o privire femeii cu halat alb, ce ședea mai la o parte, în fața unui birou. Aceasta luă un formular și se apucă să-l completeze.

— Ce măsuri? Am luat din bucătărie o lumânărică.

— Asta? îl întrebă medicul, arătându-i lumânarea ruptă, așezată alături de iconiță, pe biroul femeii cu halat alb.

— Chiar asta, și...

— Dar iconița la ce-a servit?

— Mda, iconița... bâigui Ivan, înroșindu-se. Iconița, de fapt, i-a speriat cel mai mult, urmă el, arătându-l din nou cu degetul pe Riuhin. Adevărul e că el, consultantul, ce să ne mai ascundem după deget... s-a înhăitat cu necuratul... și nu-l prinzi cu una, cu două.

Sanitarii stăteau acum dreپți și nu-și mai luau ochii de la Ivan.

— Mda, urmă poetul, s-a înhăitat! E o realitate irevocabilă. A stat de vorbă personal cu Pilat din Pont. Nu vă mai uitați așa la mine, știu eu ce spun! A văzut tot, și balconul, și palmierii. Într-un cuvânt, ce

mai... a fost la Pilat din Pont, garantez eu pentru asta.

— Da, da...

— Ei, și mi-am prins, va să zică, iconița asta în piept și am dat fuga...

În clipa aceea ceasul bătu de două ori.

— Ehehei! exclamă Ivan, sărind de pe canapea. E ora două, și eu îmi pierd timpul cu voi! Iertați-mă, unde aveți telefonul?

— Lăsați-l să telefoneze, ordonă medicul, adresându-se sanitarilor.

Ivan înșfăcă receptorul, în timp ce femeia cu halat alb îl întrebă încet pe Riuhin:

— E însurat?

— Celibatar, o informă speriat poetul.

— Sindicalist?

— Da.

— Miliția? țipă Ivan în receptor. Miliția? Tovarășul de serviciu? Dați dispoziție să se trimită cinci motociclete cu mitraliere pentru prinderea unui consultant străin. Cum? Treceți să mă luați, merg cu dumneavoastră... La telefon poetul Bezdomnîi, vorbesc de la casa de nebuni... Repede, adresa dumneavoastră! ceru el în șoaptă medicului, acoperind receptorul cu palma. Apoi, strigă din nou în receptor: Mă auziți? Alo!... E o nerușinare! vociferă deodată Ivan trântind receptorul de perete.

Apoi se întoarse spre medic, îi întinse mâna, îi aruncă distant un „La revedere” și dădu să plece.

— Nu te supăra, unde vrei să pleci? îl opri medicul, privindu-l în ochi. E noapte târziu, ești numai în cămașă și izmene... Nu te simți bine, rămâi la noi.

— Lăsați-mă să trec, se răsti Ivan la sanitarii care se postaseră în dreptul ușii. Îmi dați drumul sau nu? strigă poetul cu glas fioros.

Riuhin începu să tremure, iar femeia apăsă pe un buton și pe suprafața de sticlă a mesei se ivi o cutiuță lucioasă de metal și o fiolă.

— Așa, va să zică?! rosti Ivan, aruncând în jur uitături de fiară încolțită. Atunci... Cu bine!! strigă el și se năpusti cu capul înainte spre storul lăsat al ferestrei.

Urmă un zgomot destul de puternic, dar geamul din spatele storului rămase intact și în clipa următoare Ivan Nikolaevici se zbătea în mâinile sanitarilor. Horcăia, se căznea să-i muște strigând:

— Așa, va să zică, geamuri din astea ați introdus! Dă-mi drumul!... Dă-mi drumul!...

În mâinile medicului sclipi seringă, cu o singură mișcare, femeia despică mâneca putrezită a bluzei lui Ivan și-i apucă brațul cu o putere deloc feminină. În încăperea se răspândi miros de eter. Ținut de patru inși, Ivan se muie, și medicul îndemânatic folosi acest moment ca să-i înfigă acul în braț. Îl mai ținură pe Ivan câteva clipe și-l lăsară apoi pe canapea.

— Bandiților! zbieră Ivan, sărind de pe canapea, dar se pomeni din nou instalat la loc.

Îndată ce-i dădură drumul, sări iar în sus, dar de data aceasta se lăsă singur pe canapea. Tăcu, aruncând priviri sălbătice înjur, apoi căscă pe neașteptate, iar în clipa următoare, zâmbi răutăcios.

— M-au închis totuși aici, zise, apoi mai căscă o dată, se întinse, își puse capul pe pernă, își propti obrazul în pumn precum copiii și mormăi cu glas somnoros, de data asta fără răutate: Foarte bine... voi o să plătiți pentru toate astea... v-am prevenit, așa

încât faceți cum credeți... pe mine, în clipa de față însă, mă interesează cel mai mult Pilat din Pont... Pilat... Aici Ivan închise ochii.

— O baie, rezerva 117 și o gardă permanentă la patul lui, dădu medicul dispoziție, punându-și ochelarii.

Riuhin tresări din nou: ușile albe se deschiseră fără zgomot, lăsând să se vadă coridorul luminat de becurile albastre, de noapte. Din coridor fu împins în încăpere un cărucior pe roțile de cauciuc, pe care îl întinseră pe Ivan, ațipit. Apoi căruciorul cu Ivan plecă și ușile se închiseră la loc.

— Doctore, întrebă în șoptă Riuhin, zguduit, e, va să zică, într-adevăr bolnav?

— O, da, confirmă medicul.

— Dar ce are totuși? urmă sfios Riuhin.

Medicul se uită obosit la Riuhin și-i răspunse cu glas stins:

— Hiperexcitabilitate nervoasă cu lezarea aparatului vorbirii și al celui motor... interpretațiuni delirante... Un caz complicat, se vede. Presupun că e vorba de schizofrenie. Și, pe deasupra, etilismul...

Riuhin nu pricepu nimic din spusele doctorului în afară de faptul că situația lui Ivan Nikolaevici era cam albastră; oftă și mai întrebă:

— Dar de ce-o fi vorbind mereu despre nu știu ce consultant?

— A văzut probabil pe cineva, care a produs o impresie puternică asupra imaginației lui bolnave. Sau, poate, o fi având o halucinație...

Câteva minute mai târziu, camionul îl ducea pe Riuhin înapoi spre Moscova. Se crăpa de ziuă, și lumina felinarelor nestinse încă de pe șosea era de

prisos și neplăcută. Șoferul, furios că pierduse o noapte, gonea cât îl țineau puterile.

O pădure se desprinsese și rămase undeva în urmă, râul o luă într-o parte; câte nu veneau în întâmpinarea camionului! Garduri cu gherete de pază, stive de lemne, stâlpi foarte înalți și piloni, iar în vârful pilonilor înșirate niște bobine, apoi mormane de pietriș, pământul brăzdat de canale; într-un cuvânt, simțea că Moscova e la doi pași, colo, după cotitură, că îndată va năvăli și te va prinde.

Camionul îl scutura pe Riuhin și-l arunca în toate părțile; buturuga retezată, pe care încerca să-și găsească locul, aluneca mereu de sub el. Ștergarele de la restaurant, aruncate în camion de milițian și Pantelei, plecați înainte spre casă cu troleibuzul, se rostogoleau pe platforma camionului. Riuhin încercase întâi să le adune pe toate laolaltă, dar apoi, șuierând printre dinți, cu furie: „da mai ducă-se dracului! în definitiv, ce mă tot sucesc eu ca un dobitoc?...” le făcu vânt cu piciorul și nu le mai dădu nici o atenție.

Era într-o stare de spirit cumplită. Desigur, vizita la această casă a suferinței lăsase în sufletul lui Riuhin o urmă foarte adâncă. Se străduia să înțeleagă ce anume îl chinuiește. Coridorul cu becurile lui albastre ce-i stăruia în amintire? Gândul că nu există pe lume nenorocire mai cumplită decât pierderea rațiunii? Da, da, desigur și asta. Dar aceasta era așa, o idee în general. Însă mai era ceva. Oare ce anume? Jignirea, iată ce era. Da, da, vorbele jignitoare pe care Bezdornii i le aruncase în față. Și nu-l durea faptul că erau jignitoare, ci adevărul pe care-l conțineau.



Poetul nu se mai uita în jurul său, ci, cu privirea pironită în podeaua murdară a camionului, ce se zgâlțâia fără încetare, începu să mormăie ceva, să se vaiete, făcându-și reproș peste reproș.

Da, versuri... Are treizeci și doi de ani! Și mai departe? Mai departe același lucru! Va compune câteva poezii pe an. Și o va ține așa până la bătrânețe? Da, până la bătrânețe. Ce-i vor aduce, la urma urmei, aceste poezii? Glorie? „Ce prostie! Cel puțin nu te autoînșela. Niciodată cel care scrie versuri proaste nu va cunoaște gloria. De ce sunt proaste?! Mi-a spus adevărul, numai adevărul! își vorbea necruțător Riuhin. Nu cred în nimic din ceea ce scriu!...”

Intoxicat de această explozie de neurastenie, poetul se clătină, simțind în același timp că platforma nu se mai scutură sub el. Ridică ochii și constată că intrase de mult în Moscova și, mai mult decât atât, că deasupra orașului mijeau zorile, că norul de colo e poleit cu aur, că autocamionul lui stă pe loc, împotmolit în coloana altor mașini, gata să cotească pe un bulevard, și că, la doi pași de el, se înalță pe postamentul său un om de metal, cu capul puțin aplecat într-o parte, privind nepăsător bulevardul.

Gânduri ciudate țâșniră în capul poetului ce se simți dintr-o dată bolnav. „Iată un exemplu de baftă autentică... (Riuhin se sculă în picioare pe platforma camionului și ridică mâna, amenințându-l nu se știe de ce pe omul turnat din fontă, care nu făcea nici un rău nimănui) — fiecare pas făcut de el în viață, orice i s-a întâmplat — toate s-au dovedit a fi spre folosul lui, spre gloria lui! Dar ce a făcut el? Nu-mi dau seama... Au oare ceva deosebit cuvintele: «Vântu-n

beznă zburdă...»<sup>4</sup>? Nu înțeleg!... A avut noroc, da, a avut noroc! (încheie deodată veninos Riuhin și simți în aceeași clipă camionul urnindu-se din loc). A tras în el, da, a tras albgardistul acela, i-a sfârtecat șoldul și i-a asigurat nemurirea.”

Coloana își urmă drumul. Bolnav de-a binelea și chiar îmbătrânit, poetul intra peste cel mult două minute pe terasa „Griboedov”, care, între timp, se golise. Într-un colț, câteva persoane își beau ultimul pahar. În mijlocul terasei se agita comperul cu tiubeteika pe cap și cu o cupă de șampanie „Abrau” în mână.

Riuhin, cu maldărul de ștergare în brațe, fu întâmpinat prietenos de Archibald Archibaldovici și eliberat pe dată de cârpele alea afurisite. De n-ar fi fost atât de chinuit, după cele trăite la clinică și după zgâlțâitul din camion, Riuhin ar fi încercat o plăcere deosebită să relateze cum au decurs lucrurile, înflorind povestirea cu amănunte născocite de imaginația sa. Dar în momentul acela nu-i ardea de așa ceva și apoi, cu toate că nu excela prin cine știe ce spirit de observație, acum, după calvarul din camion, Riuhin îl privea pentru prima oară cu luare-aminte pe pirat și își dădea seama că acestuia, deși îi punea întrebări referitoare la Bezdomnii și chiar exclama: „vai-vai-vai!”, în realitate nu-i păsa defel de soarta lui Ivan Nikolaevici și nu-i era câtuși de puțin milă de el. „Și bravo lui! Bine face!” gândi Riuhin, cu o furie cinică autodistrugătoare și, întrerupând relatarea despre schizofrenie, ceru:

— Archibald Archibaldovici, aș vrea niște votculiță...

---

<sup>4</sup> Vers din poezia *Seară de iarnă* de A.S. Pușkin.

Piratul arboră o expresie de simpatie, șoptind:

— Înțeleg... o clipă numai... și făcu semn unui ospătar.

Peste un sfert de ceas, Riuhin ședea singur-singurel, chircit la o masă, devorând un morunaș și bând votcă, pahar după pahar; își dădea seama și recunoștea că nimic nu se mai putea îndrepta în viața lui și că nu-i mai rămânea decât uitarea.

Poetul își irosise noaptea, în timp ce alții chefuiau și acum își dădea seama că n-o mai putea întoarce. Era de ajuns să ridice capul și să privească spre cer, ca să înțeleagă că noaptea pierise fără putință de întoarcere. Ospătarii, grăbiți, smulgeau fețele de pe mese. Pisicile care se foiau încoace și încolo în jurul terasei aveau un aspect matinal. Poetul simțea năvălind asupra lui, nestăvilită, o nouă zi.

## 7. Un apartament puțin simpatic

Dacă a doua zi dimineată cineva i-ar fi spus lui Steopa Lihodeev: „Steopa, vei fi împușcat dacă nu te scoli chiar în clipa asta!” el ar fi răspuns cu un glas languros, abia auzit: „împușcați-mă, faceți cu mine ce vreți, eu tot nu mă scol.” Nu numai că nu-i venea să se scoale, dar i se părea că nu-i în stare nici măcar să deschidă ochii, de teamă că dacă-i va deschide un trăsnet se va năpusti asupra lui sfârtecându-i capul, în cap îi vuia un clopot greu, pete cafenii cu chenar roșu ca focul și reflexe verzui pluteau între globul ochiului și pleoapele închise și, colac peste pupăză, îi era greață, dar o greață pricinuită, pe cât se părea, de sunetele unui patefon sâcâitor. Steopa se străduia să-și amintească ceva, dar nu-i venea în minte decât un singur lucru: că în ajun, parcă, și nu se știe unde, stătuse cu un șervet de masă în mână și încercase să sărute o doamnă, promițându-i, de altfel, să-i facă o vizită a doua zi la ora douăsprezece fix. Doamna îl refuzase, repetând: „Nu, nu, n-am să fiu acasă!” Steopa însă o ținea una și bună: „Ba eu totuși am să vin!”

Dar cine era doamna, ce oră era acum, ce zi, și în ce lună, Steopa habar n-avea, și, ce era mai rău, nu se putea dumiri, unde se găsește? Se căzni să lămurească măcar acest ultim amănunt și-și dezlipi pleoapa ochiului stâng. În penumbră desluși un reflex tulburiu. Recunoscu, în sfârșit, oglinda mare de perete și își dădu seama că stă culcat pe spate în propriul său pat, mai bine zis în fostul pat al văduvei bijutierului, în dormitorul lui. În clipa următoare, capul îi zvâcni năprasnic și, gemând cumplit, închise iar ochiul stâng.

Să lămurim lucrurile: Steopa Lihodeev, directorul Teatrului de varietăți, se trezi dimineața în apartamentul pe care-l împărțea cu răposatul Berlioz! Apartamentul era situat într-un imobil mare, cu cinci etaje, cu fațada în trei laturi dând spre Sadovaia.

Trebuie spus că apartamentul acesta, cu nr. 50, avea de multă vreme o reputație, dacă nu proastă, cel puțin stranie. Cu doi ani în urmă, aparținuse încă văduvei bijutierului de Fougeraie. Anna Franțevna de Fougeraie, o doamnă respectabilă și foarte practică, de vreo cincizeci de ani, închiriasse trei din cele cinci camere ale ei unui individ pe care îl chema, pare-se, Belomut, și altuia, care-și făcuse uitat numele.

Și iată că, de doi ani, în apartamentul cu pricina începură să aibă loc niște evenimente inexplicabile: locatarii lui prinseseră să dispară fără urmă.

Odată, într-o zi de sărbătoare, veni la apartament un milițian, îl chemă în antreu pe al doilea locatar (al cărui nume nimeni nu-l mai ținea minte) și spuse că acesta este poftit să treacă pentru o clipă pe la secția de miliție ca să semneze ceva. Locatarul îi porunci Anfisei, o veche și credincioasă femeie de serviciu a Annei Franțevna, ca, în cazul când îi va telefona cineva, să spună că el se va întoarce peste zece minute, după care plecă împreună cu milițianul corect, cu mânuși albe. Dar omul nu numai că nu s-a întors peste zece minute, el nu s-a mai întors niciodată. Lucrul cel mai curios a fost faptul că, împreună cu el, a dispărut, după cât se pare, și milițianul.

Bisericoasa, și ca să spunem mai sincer — superstițioasa Anfisa — așa a și declarat, fără ocolișuri, Annei Franțevna, profund amărâtă, că aici e vorba de vrăjitorie și că ea știe foarte bine cine i-a

furat și pe locatar, și pe milițian, numai că nu vrea să vorbească acum, când se lasă noaptea.

Ei și, precum se știe, e destul numai să înceapă vrăjitoria, că după aceea nu o mai poți opri cu nimic. Al doilea locatar a dispărut luni, după câte mi-aduc aminte, iar miercuri, parcă a intrat în pământ Belomut. Dar — ce-i drept — în alte împrejurări. Dimineața, ca de obicei, a trecut să-l ia mașina, să-l ducă la serviciu, și l-a dus, dar înapoi nu a adus pe nimeni, și nici ea însăși nu a mai venit.

Durerea și groaza lui madame Belomut sunt de nedescris. Dar vai, nici una, nici cealaltă nu au fost de durată. În aceeași noapte, întorcându-se împreună cu Anfisa de la vilă, unde Anna Franțevna se dusesse în grabă nu se știe de ce, ea nu o mai găsi pe cetățeană Belomut în apartament. Dar nu numai atât: ușile celor două camere, pe care le-au ocupat soții Belomut, s-au găsit sigilate.

Două zile au trecut. A treia zi, Anna Franțevna, care în tot acest timp suferise de insomnie, plecă din nou în grabă la vilă... Trebuie să spunem oare că ea nu s-a mai întors?!

Rămasă singură, Anfisa, după ce a plâns pe săturate, s-a dus la culcare după ora unu noaptea. Ce a fost cu ea mai departe nu se știe, dar au povestit locatarii altor apartamente că, în cel cu numărul 50, toată noaptea s-au auzit niște ciocănituri și bocănituri și că până dimineața a ars lumina electrică la ferestre. Dimineața s-a constatat că și Anfisa dispăruse! Multă vreme în casă s-au povestit tot soiul de legende despre cei dispăruți și despre apartamentul blestemat, cum ar fi, de exemplu, aceea potrivit căreia această Anfisa cam uscățivă și bisericoadă ar fi purtat pe pieptu-i secătuit douăzeci

și cinci de briliante mari, puse într-un săculeț din piele de căprioară, briliante ce au aparținut Annei Franțevna. Cică în magazia de lemne a aceleiași vile, unde plecase valvârtej Anna Franțevna, s-au găsit niște comori imense, sub forma acelorași briliante, precum și bani — monezi de aur bătute pe vremea țarilor... Și altele, de același gen. Ce-i drept, pentru ceea ce nu știm, nu băgăm mâna în foc c-o fi adevărat. Oricum ar fi, locuința a stat goală și sigilată numai o săptămână, după care în ea s-au mutat răposatul Berlioz cu nevasta și acest Steopa cu consoarta lui. Este de la sine înțeles că, de îndată ce aceștia doi nimeriră în blestematul apartament, începu să li se întâmple și lor dracu știe ce! În decurs de o lună dispărură amândouă consoartele. Dar nu fără urmă. Despre consoarta lui Berlioz se povestea că ar fi fost văzută la Harkov cu un maestru de balet, iar a lui Steopa cică ar fi fost descoperită pe strada Bojedomka unde, după cum trăncănea lumea, directorul Teatrului de varietăți, uzând de nenumăratele sale cunoștințe, ar fi reușit să-i facă rost de o cameră, dar cu o condiție: să n-o mai prindă vreodată pe Sadovaia...

Așadar, Steopa gemu. Vru s-o strige pe femeia de serviciu, pe Grunia, să-i ceară un piramidon, dar își dădu totuși seama că astea-s prostii, că Grunia nu are, desigur, nici un piramidon. Încercă să-l cheme în ajutor pe Berlioz, gemu de două ori: „Mișa... Mișa”, dar, după cum vă dați seama și dumneavoastră, nu primi răspuns. În locuință domnea o liniște de mormânt.

Mișcându-și degetele de la picioare, Steopa constată că e în ciorapi. Își trecu mâna tremurătoare peste șold, să constate dacă e cu pantaloni sau fără,

dar de constatat nu constată. În cele din urmă, dându-și seama că e singur și părăsit, că n-are cine să-i vină în ajutor, se hotărî să se ridice, cu prețul oricăror eforturi, fie și supraomenești.

Își dezlipi pleoapele strânse și văzu reflectându-se în oglindă o siluetă de om cu părul vâlvoi, cu fața buhăită, năpădită de peri negri, cu ochii umflați, purtând o cămașă murdară cu guler și cravată, izmene și ciorapi.

Așa se văzu în oglinda mare din perete, iar lângă oglindă, descoperi un necunoscut, îmbrăcat în negru, cu beretă neagră pe cap.

Steopa se așeză în capul oaselor și căscă niște ochi mari, țintuindu-l pe necunoscut. Tăcerea o întrerupse acesta din urmă, rostind cu glas greoi și accent străin următoarele cuvinte:

— Bună ziua, preasimpaticule Stepan Bogdanovici!

Urmă o pauză, după care, printr-un efort extraordinar de voință, Steopa reuși să articuleze:

— Ce doriți dumneavoastră? și rămase uluit, nerecunoscându-și vocea. Cuvântul „ce” îl pronunțase cu glas pițigăiat... „doriți” cu o voce de bas, iar „dumneavoastră” nu se auzi deloc.

Necunoscutul zâmbi prietenos, scoase la iveală un ceas mare de aur cu un triunghi de briliante pe capac, îl făcu să sune de unsprezece ori și zise:

— E unsprezece. Și exact un ceas de când aștept să vă treziți, întrucât mi-ați fixat să vin la dumneavoastră la ora zece. Iată-mă!

Steopa băjbâi cu mâna pe scaunul de lângă pat, dădu de pantaloni și șopti:



— Iertați-mă! apoi, după ce îi îmbracă, urmă întrebător, cu glas răgușit: Spuneți-mi, vă rog, numele dumneavoastră.

Îi venea greu să vorbească. La fiecare cuvânt avea senzația că cineva îi înfige un ac în creier, provocându-i o durere infernală.

— Cum? Și numele mi l-ați uitat? se miră necunoscutul, zâmbind.

— Iertați-mă... hârâi Steopa, simțind că mahmureala îi oferă cu dărnicie un nou simptom: i se păru că podeaua din preajma patului pierise nu se știe unde și că îndată va zbura cu capul în jos, la mama dracului, în iad.

— Dragă Stepan Bogdanovici, i se adresă din nou vizitatorul, zâmbind perspicace. Nu vă ajută nici un piramidon. Urmați principiul vechi și înțelept: cui pe cui se scoate. Singurul remediu care vă va readuce la viață constă în două păhărele de votcă urmate de o gustare calduță și picantă.

Steopa era șiret și, oricât de bolnav se simțea, realizează că, din moment ce fusese găsit în halul ăsta, trebuie să facă mărturisiri complete.

— Să spun sincer, începu el, abia mișcându-și limba în gură, ieri, un pic am...

— Nici un cuvânt în plus! îl opri vizitatorul și se retrase, cu fotoliu cu tot, într-un alt colț al odăii...

Holbând ochii, Steopa zări pe o măsuță mică o tavă pe care se aflau pâine albă tăiată felii, icre negre, ciuperci marinate într-o farfurioară, mai era ceva și într-o cratiță și, în sfârșit, votca, în clondirul voluminos al văduvei bijutierului. În mod deosebit, pe Steopa îl ului clondirul, rece și aburit. Deși era explicabil, deoarece stătea într-un recipient plin cu

bucăți de gheață. Într-un cuvânt, totul fusese pregătit curat, de o mână iscusită.

Necunoscutul nu dădu răgaz uimirii lui Steopa să ia proporții exagerate și-i turnă cu îndemânare o jumătate de păhărel de votcă.

— Și dumneavoastră? piui Steopa.

— Cu plăcere!

Cu o mână tremurătoare, Steopa duse paharul la gură, în timp ce necunoscutul înghiți dintr-o suflare conținutul paharului său. Mestecând icrele, Steopa stoarse cu chiu, cu vai câteva cuvinte:

— Dar dumneavoastră, de ce... Nu gustați nimic!?

— Vă mulțumesc, nu iau niciodată gustări, îi răspunse necunoscutul și iar turnă în păhărele.

Ridică ră capatul cratiței — conținea crenvurști în sos de tomate.

Și iată că petele acelea verzi se topiră în fața ochilor lui Steopa, cuvintele îi reveniră pe buze și, mai ales, își aminti câte ceva. Anume, că în ajun fusese la stațiunea Shodnea, la vila lui Hustov — autorul de scheciuri, unde acest Hustov îl dusese pe Steopa cu un taxi. Își aminti chiar cum tocmisera taxiul, în fața hotelului „Metropol”, și că mai era cu ei și un actor, sau poate că nu era actor... unul cu patefonul într-o valioară. Da, da, da, la vilă se petrecuse totul! Își aducea aminte că, de câte ori puneau să cânte patefonul, câinii se porneau pe urlat. Numai doamna pe care Steopa dăduse s-o sărute rămânea o enigmă... Naiba știe cine era... lucra la radio, pare-se, sau poate că nu...

În felul acesta, treptat, ziua precedentă se contura mai limpede; pe Steopa însă îl interesa acum mult mai mult ziua prezentă și, în special, apariția necunoscutului în dormitorul său, și unde mai pui —

cu gustări și cu votcă. Iată dar ce-ar fi fost bine să lămurească!

— Ei, acum sper că v-ați amintit numele meu!

Drept răspuns, Steopa își desfăcu mâinile a neputință, zâmbind rușinat.

— Bine, dar asta întrece orice măsură! Simt că după votcă ați băut porto! Scuzați-mă, dar așa ceva nu se face!

— Țin să vă rog ca asta să rămână între noi, rosti lingușitor Steopa.

— O, desigur, desigur! Însă pentru Hustov, bineînțeles, eu nu pot garanta.

— Cum, îl cunoașteți pe Hustov?

— L-am zărit în treacăt pe acest individ, ieri, în cabinetul dumneavoastră, dar este de ajuns să-i privești o dată, fugitiv, fizionomia, ca să-ți dai seama că nu-i altceva decât o canalie, un intrigant, un oportunist și un lingău.

„Are perfectă dreptate!” gândi în sinea sa Steopa, uluit de o defnire atât de exactă și de concisă a persoanei lui Hustov.

Ziua de ieri se reconstitua crâmpei cu crâmpei, totuși neliniștea nu-l părăsea pe directorul Teatrului de varietăți. Adevărul era că în această zi de ieri se căsca un gol, un gol uriaș, întunecat. Credeți ce vreți, dar pe acest necunoscut cu beretă Steopa nu-l văzuse cu o zi înainte în cabinetul său.

— Woland, profesor de magie neagră, se prezentă autoritar vizitatorul, văzând eforturile zadarnice ale gazdei de a-și aminti de dânsul, și-i povesti cum se petrecuse totul.

În ajun, sosise din străinătate la Moscova și se prezentase numaidecât la Steopa, propunându-i să dea spectacolul său la Teatrul de varietăți. Steopa

telefonase la Comisia regională de spectacole, unde reușise să rezolve problema (auzind acestea, Steopa păli, clipind des din ochi), după care încheiase cu profesorul Woland un contract pentru șapte spectacole (Steopa căscă gura mare), căzând de acord amândoi ca profesorul Woland să vină la el acasă a doua zi dimineața, la ora zece, în vederea precizării detaliilor. Și Woland venise. Ajuns la domiciliul lui Steopa, fusese întâmpinat de Grunia, femeia de serviciu, care îi explicase că tocmai atunci picase și ea, că lucrează cu ziua, că Berlioz nu este acasă, iar în cazul când oaspetele dorește să-l vadă pe Stepan Bogdanovici, n-are decât să poftească chiar în dormitorul dumnealui. Stepan Bogdanovici are un somn atât de adânc, încât ea, Grunia, nu se încumetă să-l trezească. Văzând halul în care se afla Stepan Bogdanovici, artistul o trimisese pe Grunia la cel mai apropiat magazin alimentar să cumpere votcă și gustări, apoi la farmacie după gheață și...

— Permiteți-mi să vă restitui banii cheltuiți, scheună Steopa distrus, căutându-și portofelul.

— O, se poate, pentru asemenea fleacuri! exclamă artistul și nici nu voi să mai audă de așa ceva.

Prin urmare, se lămurise de unde proveneau votca și gustarea, totuși ți-era mai mare mila să te uiți la Steopa; nu-și amintea deloc povestea cu contractul și, să-l tai, să-l omori, dar nu-l văzuse în ajun pe acest Woland. Hustov, da, trecuse pe la el, dar Woland nici vorbă.

— Permiteți-mi să mă uit un pic la contract, se rugă Steopa încetișor.

— Poftiți, poftiți, uitați-vă.

Steopa cercetă hârtia și îngheță. Toate erau întocmai cum scrie la carte: în primul rând, propria

lui semnătură, dată dracului... Apoi, pieziș, apostila directorului financiar, Rimski, cu aprobarea acestuia de a i se avansa zece mii de ruble artistului Woland în contul sumei de treizeci și cinci de mii de ruble ce i se cuvenea pentru șapte spectacole. Mai mult decât atât, tot acolo, Woland confirma primirea banilor și semna pentru aceste zece mii!

„Ce-i asta?” se gândi nefericitul Steopa, simțind că-l apucă amețeala. Niște lapsusuri sinistre în memoria sa! Se înțelege de la sine că, după ce i se prezentase contractul, orice manifestări de mirare ar fi fost de-a dreptul deplasate... Îi ceru musafirului permisiunea să se retragă o clipă și, cum era, în ciorapi, alergă în vestiar, la telefon. Pe drum, strigă, cu ochii spre ușa bucătăriei:

— Grunia!

Nu primi nici un răspuns. Se uită la ușa ce da din vestiar în cabinetul lui Berlioz și, cum se zice, încremeni ca o stană de piatră. Pe clanța ușii atârna, prins de o sfoară, un sigiliu uriaș.

„Bonjour, răcni cineva în capul lui Steopa. Numai asta mai lipsea!” De-aici, gândurile lui Steopa porniră pe o dublă cale, dar, după cum se întâmplă întotdeauna în momentul unei catastrofe, toate în aceeași direcție, și, în general, dracu știe unde. E greu de redat harababura din capul lui Steopa! Nu era destul drăcovenia cu bereta neagră, votca la gheață și neverosimilul contract. Poftim, colac peste pupăză, sigiliu pe ușă! Cu alte cuvinte, oricui ați spune că Berlioz a făcut una boacănă n-o să creadă, zău, zău n-o să creadă! Bine, dar sigiliul — iată-l! M-da...

Și atunci începură să mișune în capul lui Steopa gânduri din cele mai neplăcute despre un articol pe

care el, ca un făcut, i-l băgase pe gât lui Mihail Alexandrovici, să-l publice într-o revistă. Și articolul, între noi fie spus, era aiurit! Nu merita atenție, și nici cine știe ce parale nu luase pe el...

Imediat după amintirile legate de articol îi veni în minte o convorbire dubioasă, care avusese loc, după câte își amintea, la douăzeci și patru aprilie, seara, tot în locuința lor, în sufragerie, în timp ce Steopa lua masa cu Mihail Alexandrovici. Desigur, acestei discuții nu i se poate spune dubioasă chiar în adevăratul sens al cuvântului (nu s-ar fi lăsat Steopa atras într-o asemenea discuție), era însă o discuție pe o temă oarecare. Se putea foarte bine, oameni buni, nici să n-o fi deschis, înainte de sigilarea ușii, discuția n-ar fi fost, desigur, decât un fapt neînsemnat, dar, o dată ce s-a pus acest sigiliu...

„Ah, Berlioz, Berlioz! clocoteau gândurile în mintea lui Steopa. Nu pricep în ruptul capului!”

Dar n-avea timp să se vaiete prea mult și formă numărul directorului financiar Rimski de la Teatrul de varietăți. Situația lui Steopa era din cale-afară de delicată: în primul rând, străinul putea să se ofenseze văzând că-l verifică, după ce omul îi arătase contractul, și-apoi, îi venea extrem de greu să vorbească cu directorul financiar. Într-adevăr, doar nu era să-l întrebe: „Spune-mi, te rog, am încheiat eu ieri un contract în valoare de treizeci și cinci de mii de ruble cu un profesor de magie neagră?” Nu, nu se putea!

— Da! auzi în receptor glasul tăios, neplăcut al lui Rimski.

— Bună ziua, Grigori Danilovici, vorbi încetișor Steopa Lihodeev. Uite despre ce-i vorba... hm... hm... se află la mine asta... ă... artistul Woland. În acest

sens... am vrut să te întreb, ce se aude cu spectacolul de astă-seară?...

— Vorbiți de magul negru? făcu Rimski în receptor. Îndată vom avea afișele.

— Aha, zise cu glas stins Steopa, bine, la revedere, deocamdată...

— Veniți repede? se interesă Rimski.

— Peste o jumătate de ceas, făgădui Steopa și, după ce puse la loc receptorul, își prinse capul înfierbântat în mâini.

Era de rău! Ce se întâmplase cu memoria lui, oameni buni? Spuneți!

Nu mai putea întârzia în vestiar și își făcu pe dată un plan: să mascheze prin toate mijloacele faptul că devenise atât de uituc și, în primul rând să-l tragă de limbă pe străin, fără ca acesta să-și dea seama, ce intenționează el, de fapt, să prezinte astăzi pe scena Teatrului de varietăți a cărei conducere îi fusese încredințată lui Steopa.

La acest gând, se întoarse, dar în oglinda din vestiar, de mult neștearsă de leneșă Grunia, văzu deslușit un individ ciudat, lung cât o prăjină și cu *pince-nez* pe nas. (O, dacă ar fi fost acolo Ivan Nikolaevici! L-ar fi recunoscut imediat pe tipul ăsta.) Necunoscutul însă, după ce se reflectă în oglindă, pieri. Neliniștit la culme, Steopa privi lung în adâncul vestiarului și fu zguduit din nou, pentru că în oglindă văzu apoi, trecând și dispărând, un motan negru mătăhălos.

Steopa simți cum inima dă să i se rupă în piept. Se clătină gata să cadă.

„Ce-i asta? gândi. Nu cumva sunt pe cale să înnebunesc? De unde aceste vedenii?” Aruncă ochii în vestiar și strigă speriat:

— Grunia! Ce-i cu motanul ăsta care se plimbă la noi prin casă? De unde-i? Și mai e cineva.

— Nu vă neliniștiți, Stepan Bogdanovici, răsună un glas, dar nu al Gruniei, ci al musafirului din dormitor. Motanul e al meu. Nu vă enervați. Iar Grunia nu-i aici, am expediat-o la Voronej. Se plângea că ați tras-o pe sfoară cu concediul; nu i l-ați dat.

Cuvintele acestea sunară atât de neașteptat și de stupid, încât Steopa își spuse că nu auzise bine. Zăpăcit la culme, se întoarse în dormitor și încremeni în prag. I se ridică părul măciucă, și pe frunte îi apărură broboane mici de sudoare.

Musafirul nu mai era singur în dormitor, ci cu o societate întreagă; în celălalt fotoliu ședea tipul care i se năzărise lui Steopa în oglinda din vestiar. Acum îl vedea limpede de tot: o mustăcioară pufoasă, un geam al *pince-nez*-ului sclipind viu, iar celălalt lipsă. Dar se constatară în dormitor lucruri mai albastre: pe un puf al văduvei bijutierului stătea tolănit într-o poză neobrăzată un al treilea; și anume un motan negru de dimensiuni înspăimântătoare, cu un pahar de votcă într-o labă și cu furculița, pe care apucase s-o înfigă într-o ciupercă marinată, în cealaltă.

Lumina, slabă și așa în dormitor, începu să se stingă de-a binelea în ochii lui Steopa.

„Iată, așadar, cum înnebunesc oamenii...” îi trecu prin minte, și, ca să nu cadă, se prinse cu mâinile de uscior.

— Văd că sunteți oarecum mirat, scumpe Stepan Bogdanovici? îl întrebă Woland pe Steopa, căruia îi clănțăneau dinții de spaimă. Dar, de fapt, n-aveți de ce să vă mirați; este suita mea.



Tocmai în clipa aceea motanul dădu pe gât votca, și mâna lui Steopa lunecă pe uscior în jos.

— Și suita asta cere un loc în spațiu, urmă Woland, așa încât unul din noi este de prisos în acest apartament. Și mi se pare că acest cineva de prisos sunteți tocmai dumneavoastră.

— Dumnealor, dumnealor! cântă cu glas de țap prăjina cadrilată, vorbind despre Steopa la plural. În general, în ultima vreme dumnealor numai de porcării se țin. Se bețivesc, se încurcă cu femei, profitând de poziția pe care o au, toată ziua nu fac nimic și nici nu pot face, pentru că habar n-au, nu se pricep defel la treaba ce le-a fost încredințată. Și-i duc cu preșul pe șefi!

— Folosește aiurea, unde vrei și unde nu vrei, mașina statului! sări cu pâra motanul, mestecând ciuperca.

Și atunci când Steopa lunecă pe podea, și cu o mână neputincioasă zgârie usciorul, avu loc a patra apariție.

Direct din oglinda fixată în perete apăru un ins mic, dar neobișnuit de lat în umeri, cu gambetă pe cap și cu un colț care, ieșindu-i din gură, îi slucea mutra — și așa neînchipuit de hidoasă și de respingătoare. Pe deasupra, avea și părul roșu ca para focului.

— În general, se băgă pe fir tipul nou apărut, nu pricep cum de-a ajuns director — roșcatul vorbea tot mai fonfăit — e director cum sunt eu arhiereu.

— N-ai mutră de arhiereu, Azazello, interveni motanul, punându-și crenvurști în farfurie...

— Asta și spun, fonfăi roșcatul și, întorcându-se spre Woland, adăugă respectuos: îmi îngăduiți, *messire*, să-l arunc afară din Moscova la toți dracii?

— Zât!! răcni deodată motanul, și blana i se zbârli.

Dormitorul porni să se învârtească în jurul lui Steopa. Acesta se lovi cu capul de uscior și, pierzându-și cunoștința, își zise: „Mor...”

Dar nu muri. Întredeschizând ochii, se văzu stând pe ceva de piatră. În jurul lui auzi un vuiet. Când deschise ochii în toată legea, își dădu seama că vuieste marea și, chiar mai mult decât atât, valurile se leagănă la picioarele lui, că, într-un cuvânt, șade chiar la capătul unui dig, deasupra lui se înalță un cer albastru sclipitor, iar îndărăt se așterne un oraș alb, așezat pe crestele unor munți.

Neștiind cum se procedează în asemenea cazuri, Steopa se ridică pe picioarele ce i se zgâlțâiau de frică și porni spre țarm.

Pe dig, stătea un tip care fuma și scuipa în mare. Se uită la Steopa buimac și încetă să mai scuipe.

Atunci, Steopa, lăsându-se în genunchi în fața fumătorului necunoscut, îl întrebă:

— Vă implor, spuneți-mi, ce oraș este ăsta?

— Ei, asta-i, știi că ai haz? dădu replica fumătorul fără suflet.

— Nu sunt beat, îl încredința cu glas răgușit Steopa, mi s-a întâmplat ceva, sunt bolnav... Unde mă aflu? Ce oraș e aici?

— Ei, Ialta, e bine?...

Steopa oftă încetișor, căzu pe-o parte, lovindu-se cu capul de piatra caldă a digului și-și pierdu cunoștința.

## 8. Duelul dintre profesor și poet

În timp ce, la Ialta, Steopa își pierduse cunoștința, adică pe la ora unsprezece și jumătate, Ivan Nikolaevici Bezdomnii își revenea în simțiri, trezindu-se după un somn adânc și îndelungat. Câtăva vreme se strădui să-și dea seama cum nimerise în camera necunoscută cu pereții albi, cu o noptieră stranie dintr-un metal alburiu și cu storuri albe, în spatele cărora se ghicea soarele.

Ivan își scutură capul, se convinse că nu-l doare și-și aminti că se află într-o clinică. Acest gând atrase după sine amintirea morții năprasnice a lui Berlioz, dar de data aceasta ea nu-i mai provocă o emoție puternică. După ce dormise pe săturate, Ivan Nikolaevici devenise mai calm, și mintea lui lucra mai limpede. Rămase un timp nemișcat, întins pe patul moale, comod, cu arcuri, într-un așternut alb ca neaua. Descoperi chiar lângă el butonul soneriei. Din obișnuința de a atinge lucrurile fără să fie nevoie, apăsă pe buton. Se aștepta să audă soneria sau să apară cineva; dar se produse cu totul altceva.

La picioarele patului se aprinse un cilindru mat, pe care scria: „Apă”. După câteva clipe, cilindrul începu să se rotească — până când răsări inscripția: „Îngrijitoarea”. Se înțelege că ingeniosul cilindru îl uimi pe Ivan. Inscripției „Îngrijitoarea” îi luă locul inscripția „Cheamă medicul”.

„Hm”... rosti Ivan, neștiind ce să facă mai departe cu cilindrul. Dar, întâmplător, avu noroc. Mai apăsă o dată pe buton la inscripția „Felcerița”: drept răspuns se auzi un țârâit ușor, cilindrul își opri rotațiile și se stinse, iar în cameră intră o femeie cu forme pline, simpatică, îmbrăcată cu halat alb.

— Bună dimineața! îi spuse ea.

Poetul nu-i răspunse, socotind această urare nelalocul ei în condițiile date. Păi chiar așa, bagă un om sănătos la balamuc și se mai poartă ca și când așa s-ar cuveni.

Cu aceeași expresie blajină pe față, printr-o apăsare pe buton, femeia ridică storul și, prin grilajul ușor și rar, ce ajungea până la podea, în cameră năvăli soarele. De partea cealaltă a grilajului se deschidea un balcon; mai departe, malul șerpuitor al râului, iar dincolo de râu, o pădure veselă de pini.

— Pofțiți, vă așteaptă baia, îl invită femeia pe poet și, la un gest al mâinilor ei, se desfăcu un perete interior ce ascundea o cameră de baie și o toaletă perfect amenajată.

Deși luase hotărârea să nu vorbească cu femeia, Ivan nu se putu abține și, văzând cum apa se rostogolește din robinetul sclipitor în cadă, într-un șuvoi puternic, zise cu ironie:

— Io-te-te! Ca la „Metropol”!...

— O, nu, replică femeia cu mândrie, e mult mai bine. O amenajare ca la noi nu găsești nicăieri, nici în străinătate. Medicii și oamenii de știință vin special să vadă clinica noastră, în fiecare zi ne vizitează turiști străini.

Auzind cuvântul „turiști străini”, poetul își aminti îndată de „consultantul” din ajun, se posomorî, se uită pe sub sprâncene la felceriță și zise:

— Turiști străini! Mă uit cum vă dați cu toții în vânt după turiștii străini! Printre ei, în treacăt fie spus, întâlnești de tot soiul! Ieri, de pildă, am făcut cunoștință cu unul — mamă-mamă!

Era cât pe ce să înceapă povestirea despre Pilat din Pont, dar se stăpâni, dându-și seama că pe

femeie n-are s-o intereseze povestirea lui, că oricum n-o să-l poată ajuta.

După ce se îmbăie, Ivan Nikolaevici primi absolut tot ce e necesar unui bărbat după baie: o cămașă călcată, o pereche de izmene, ciorapi. Dar nu numai atât: deschizând ușa unui dulăpior și invitându-l cu un gest să se uite înăuntru, femeia îl întrebă:

— Ce doriți să îmbrăcați — hălățelul sau pijămăluța?

Țintuit în acest nou lăcaș, Ivan abia-și stăpâni uimirea auzind tonul din cale-afară de familiar al femeii și, în tăcere, arătă cu degetul pijamaua dintr-un barchet roșu ca focul.

După aceea, Ivan Nikolaevici fu condus pe un coridor pustiu și tăcut, unde nu-ți auzeai nici pașii, și introdus într-un cabinet uriaș. Întrucât luase hotărârea să trateze cu ironie tot ce vede în clădirea aceasta atât de uimitor amenajată, botează pe loc în sinea sa acest cabinet „bucătărie mecanizată”.

Și pe bună dreptate. Aici tronau dulapuri și dulăpioare de sticlă pline cu instrumente nichelate, strălucitoare. Se înălțau niște fotolii cu forme nespuse de complicate, lămpi pântecoase cu globuri sclipitoare, o sumedenie de sticlute, arzătoare, fire electrice și niște aparate cu destinație absolut necunoscută.

În acest cabinet, pe Ivan îl luară în primire trei inși — două femei și un bărbat, toți trei în alb. Pentru început, îl duseră într-un colț, la măsuță, cu scopul vădit de a-l trage de limbă.

Ivan se apucă să cântărească situația. Avea trei căi de ales. Îl tenta, din cale-afară, prima: să se repeadă asupra acestor lămpi și obiecte complicate și întortocheate, să le spargă dracului, exprimându-și în

felul acesta protestul împotriva faptului că este reținut fără motiv. Dar Ivan cel de astăzi se deosebea considerabil de Ivan cel de ieri și prima cale i se păru oarecum îndoielnică: dacă o urmează, mai știi, ei ar putea rămâne la idea că nu-i decât un nebun furios. De aceea renunță la prima variantă. Cea de a doua era să înceapă neîntârziat povestirea despre consultant și Pilat din Pont. Dar experiența din ajun îi arătase că această povestire nu este crezută sau este înțeleasă denaturat. De aceea renunță și la această variantă, hotărând s-o aleagă pe cea de-a treia — să se închidă într-o mândră tăcere.

Nu reuși să-și ducă la împlinire decât parțial planul, căci trebui, vrând-nevrând, să răspundă, deși încruntat și cu zgârcenie, la o serie de întrebări.

Îl iscodiră cu privire la absolut toate amănuntele vieții lui din trecut, interesându-se chiar când și cum se îmbolnăvisese de scarlatină, ceea ce se întâmplase cu cincisprezece ani în urmă, întrucât pentru toate aceste amănunte a fost nevoie să se înnegrească o pagină întreagă, întoarseră fila, și una din femei, îmbrăcată în alb, se năpusti cu întrebările privind familia poetului. Începu o peltea plictisitoare: cine murise, când și din ce cauză, dacă nu băuse, dacă nu suferise de vreo boală venerică și altele de acest fel.

În încheiere, îl rugară să povestească întâmplarea din ajun, petrecută la Patriarșie prudî, fără să-l piseze prea mult, și nu se arătară surprinși auzind relatarea despre Pilat din Pont. Apoi femeia îl dădu pe mâna bărbatului care făcu uz de cu totul alte procedee, fără să-l mai ia la întrebări. Îi măsură poetului temperatura, îi numără bătăile pulsului, îl privi în ochi, luminându-i cu o lampă specială. Apoi, bărbatului îi veni în ajutor cealaltă femeie și amândoi

îl împunseră cu un ac în spinare, dar fără să-l doară, schițară pe pielea pieptului cu mânerul unui ciocănel niște semne, îi ciocăniră genunchii, ceea ce făcu să-i salte în sus picioarele, îi împunseră degetul, luându-i sânge, îl împunseră la încheietura cotului și-i strânsă brațul cu niște brățări de cauciuc...

Ivan nu făcea decât să zâmbească în sinea lui cu o amară ironie, gândindu-se cât de stupid și de ciudat se brodiseră toate, închipuiți-vă numai! Voise să-i prevină pe toți că-i amenință un pericol din partea consultantului necunoscut; își propusese să-l prindă — și care-i rezultatul? Cu ce s-a ales? A nimerit într-un cabinet misterios ca să povestească tot soiul de aiureli despre unchiul Feodor care locuise pe vremuri la Vologda și bea de stingea. Insuportabil de stupid!

În cele din urmă, cei trei îi dădură drumul și fu condus înapoi, în camera lui, unde primi o ceașcă de cafea, două ouă la capac și pâine albă cu unt. După ce mâncă, hotărî să-l aștepte pe mai-marele acestei instituții, din partea căruia spera să se bucure de atenție și dreptate.

Nu așteptă degeaba; îndată după micul dejun, ușa se deschise și în rezerva lui Ivan intră o groază de lume — toți în halate albe. În fruntea tuturor venea un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, proaspăt bărbierit, ca actorii, cu ochi frumoși, plăcuți, dar pătrunzători, cu maniere elegante, politicoase. Toată suita îl înconjură cu atenție și respect, de aceea își făcu o intrare foarte solemnă. „Ca Pilat din Pont!” gândi Ivan.

Da, incontestabil, era șeful ăl mare. El se lăsă pe un taburet, în timp ce ceilalți rămaseră în picioare.

— Doctor Stravinski, se prezentă el lui Ivan, aruncându-i o privire prietenoasă.

— Poftim, Alexandr Nikolaevici, zise încet cineva cu o bărbuță îngrijită, și-i întinse șefului ălui mare foaia de observație a lui Ivan.

„Mi-au ticluit un coșcogea dosar”, constată Ivan. Iar șeful ăl mare parcurse în fugă foaia, mormăind: „Mda, mda...”, și schimbă cu ceilalți câteva fraze într-o limbă puțin cunoscută. „Și latinește vorbește ca Pilat”, gândi trist Ivan. În clipa următoare, un cuvânt auzit îl făcu să tresară; cuvântul „schizofrenie”, rostit în ajun de străinul blestemat la Patriarșie prudî, și repetat acum, aici, de profesorul Stravinski. „Și pe asta a știut-o!” gândi plin de neliniște Ivan.

Șeful ăl mare își luase, pesemne, obiceiul să fie întotdeauna de acord în toate și orice i-ar spune cei din jur — să se bucure; își exprima acordul sau bucuria repetând întruna: „Perfect, perfect”...

— Perfect! zise Stravinski înapoind cuiva foaia și, întorcându-se spre Ivan, îl întrebă:

— Ești poet?

— Da, sunt poet, îi răspunse posomorât Ivan și simți, ca niciodată, un inexplicabil dezgust pentru poezie, iar propriile sale versuri, pe care și le aminti în clipa următoare, i se părură dezagreabile.

Cu fața crispată, se adresă la rândul său lui Stravinski:

— Sunteți profesor?

La care Stravinski dădu din cap prevenitor.

— Și sunteți cel mai mare aici?

Stravinski dădu iar din cap, afirmativ.

— Trebuie să stau de vorbă cu dumneavoastră, îi declară cu înțeles Ivan Nikolaevici.

— Pentru asta am venit, se grăbi să-i răspundă Stravinski.



— Iată ce vreau să vă spun, începu Ivan, simțind că a venit clipa hotărâtoare: mă țin de nebun aici și nimeni nu vrea să mă asculte!

— Ba o să vă ascultăm cu toată atenția, ripostă pe un ton grav și liniștitor profesorul, și n-o să permitem nimănui să vă socoată nebun.

— Atunci, ascultați-mă: aseară, m-am întâlnit la Patriarșie prudî cu un personaj misterios, nu-s sigur dacă-i străin ori nu, care a știut dinainte că Berlioz va muri și l-a văzut personal pe Pilat din Pont.

Cei din suita profesorului îl ascultau pe poet muți și încremeniți.

— Pe Pilat? Cel care a trăit pe vremea lui Isus Cristos? întrebă Stravinski, privindu-l pe Ivan printre gene.

— Chiar acela.

— Așa, se lămuri Stravinski, și acest Berlioz a căzut sub tramvai și a murit?

— Exact, chiar pe el l-a călcat tramvaiul, aseară, de față cu mine, la Patriarșie prudî, iar cetățeanul ăsta misterios...

— Cunoștința lui Pilat din Pont? întrebă Stravinski, care era, se vede, tare ager la minte.

— El, confirmă Ivan, observându-l pe Stravinski. Ca să știți, el a zis mai dinainte că Annușka a vărsat pe jos uleiul de floarea-soarelui... Și Berlioz a alunecat tocmai pe locul acela! Ce ziceți de asta? se interesă pe un ton semnificativ Ivan, sperând să producă o adâncă impresie asupra profesorului.

Dar vorbele lui nu produsură nici un efect. Stravinski îi puse cât se poate de firesc următoarea întrebare:

— Dar cine e Annușka?

Întrebarea avu darul să-l amărăscă un pic pe poet; fața lui se schimonosi.

— Annușka e fără importanță în toată istoria asta, rosti el, enervându-se. Dracu știe cine o fi. O toantă oarecare de pe Sadovaia. Important este că el a știut dinainte, vă dați seama, a știut dinainte despre uleiul de floarea-soarelui! Mă înțelegeți ce spun?

— Te înțeleg perfect, îi răspunse foarte serios Stravinski și, atingând ușor cu mâna genunchiul poetului, adăugă: nu te enerva, fii calm și continuă.

— Continuu, zise Ivan străduindu-se să găsească tonul potrivit și știind din experiența-i amară că numai calmul îl poate ajuta, și ziceam că acest tip fioros (și trebuie să știți că minte, pentru că nu-i consultant) are în el o putere cu totul neobișnuită!... Dacă-l fugărești, de pildă, este cu neputință să-l ajungi din urmă... Și mai sunt cu el doi și ăia-s grozavi, numai în alt gen: unul din ei, lung, cu geamurile ochelarilor sparte, iar perechea lui, un motan de dimensiuni fabuloase, călătorește absolut singur cu tramvaiul. Afară de asta — Ivan, pe care nimeni nu-l întrerupea, vorbea cu tot mai multă înflăcărare și convingere — el a fost personal în balconul lui Pilat din Pont, lucru indiscutabil. Ce înseamnă asta, vă întreb. Trebuie arestat numaidecât, altfel o să dezlănțuie niște nenorociri de nedescris.

— Arestarea lui urmărești dumneata să obții? Te-am înțeles bine? întrebă Stravinski.

„E înțelept, gândi Ivan, trebuie să recunoaștem că și printre intelectuali poți întâlni oameni de o înțelepciune sclipitoare, faptul acesta-i incontestabil”, și răspunse:

— Întocmai! Și-apoi, gândiți-vă și dumneavoastră, s-ar putea altfel? Când colo, iată, sunt reținut aici cu forța, mi se bagă o lampă aprinsă drept în ochi, mi se face baie, mă tot descos ăștia, nu știu de ce, despre unchiul Fedea!... Iar el, bietul, e de mult pe lumea ailaltă. Așadar, cer insistent să mi se dea imediat drumul!

— Ei, perfect, perfect! făcu Stravinski. Iată că s-au lămurit toate. Într-adevăr, ce rost are să reținem în spital un om sănătos? Bine, am să-ți fac îndată ieșirea, dacă ai să-mi spui că ești normal. Nu trebuie să-mi dovedești, ci să spui numai. Așadar, ești normal?

Se lăsă o liniște desăvârșită; femeia cea grasă, care dimineață îl îngrijise pe Ivan, îl privi cu venerație pe profesor, în timp ce Ivan își zise din nou în sinea sa: „E realmente înțelept!”

Îi plăcuse mult propunerea profesorului, dar, înainte de a-i răspunde, medita îndelung, încrețindu-și fruntea, și, în cele din urmă, spuse ferm:

— Sunt normal.

— Ei, perfect, exclamă cu ușurare Stravinski, și, dacă-i așa, haide să raționăm logic! Să luăm, de pildă, ziua dumitale de ieri. Se întoarse și cineva îi întinse neîntârziat foaia de observație a lui Ivan. În căutarea necunoscutului care ți s-a prezentat ca fiind o cunoștință a lui Pilat din Pont, ai făcut ieri următoarele: (Stravinski începu să numere pe degete, privind când în foaia de observație, când la Ivan.) Ți-ai agățat pe piept o iconiță. Așa-i?

— Așa-i, încuviință posomorit poetul.

— Ai căzut de pe gard, te-ai rănit la față. Așa e? Ai apărut la restaurant numai în cămașă și izmene, ținând o luminare aprinsă în mână, și acolo ai bătut

pe cineva. La noi te-au adus legat. Aici fiind, ai telefonat la miliție și ai cerut să se trimită niște mitraliere. Apoi ai făcut tentativa să te arunci pe fereastră. Așa e? Se pune întrebarea: procedând în felul acesta, e oare posibil să prinzi sau să arestezi pe cineva? Și, dacă ești un om normal, singur ai să răspunzi: în nici un caz. Vrei să pleci de aici? Poftim. Dar, dă-mi voie să te întreb, unde te duci?

— La miliție, bineînțeles, răspunse Ivan, de data aceasta nu chiar atât de ferm și cam fâstâcindu-se sub privirea profesorului.

— Direct de aici?

— Îhî...

— Dar pe-acasă n-ai de gând să treci? îl întrebă prompt Stravinski.

— N-am când să trec! Cât timp ar dura drumul până acasă, el ar putea s-o șteargă!

— Bun. Și ce-ai să spui la miliție mai întâi de toate?

— Despre Pilat din Pont, răspunse Ivan Nikolaevici, și ochii i se întunecară.

— Perfect, exclamă Stravinski încântat și, adresându-se bărbatului cu bărbuță, porunci: Feodor Vasilievici, faceți-i formele de ieșire cetățeanului Bezdomnîi. Dar rezerva aceasta să rămână liberă, și nici așternutul nu e nevoie să-l schimbați. Peste două ceasuri, cetățeanul Bezdomnîi va fi din nou aici. Ei, se întoarce el spre poet, n-am să-ți urez succes, pentru că nu cred în acest succes nici atâtica. Pe curând!

Spunând aceasta, profesorul se ridică și în aceeași clipă se urni și suita sa.

— De ce să fiu din nou aici? îl întrebă alarmat poetul.

Stravinski aștepta parcă această întrebare: se așeză la loc și vorbește:

— De ce? Îndată ce te vei prezenta la miliție numai în izmene și vei declara că te-ai văzut cu un om care l-a cunoscut personal pe Pilat din Pont, vei fi adus aici și instalat frumușel în această rezervă.

— Ce-au a face aici izmenele? îl întrebă Ivan, privind fâstâcit în jos.

— Mai ales Pilat din Pont. Dar și izmenele. Că doar o să te dezbrăcăm de hainele spitalului și o să-ți eliberăm veșmintele dumitale. La noi ai fost adus în izmene, nu? Și unde mai pui că n-aveai deloc intenția să treci pe-acasă, deși îți făcusem eu o aluzie. Apoi va urma istoria cu Pilat... și gata socoteala.

Și aici se petrecu ceva ciudat cu Ivan Nikolaevici. Voința i se frânse parcă; poetul simți o slăbiciune grozavă și nevoia de a se sfătui cu cineva.

— Și ce-i de făcut? întrebă el, de astă dată sfios.

— Perfect! decretă Stravinski. E o întrebare cât se poate de rezonabilă. Acum îți voi spune ce ți s-a întâmplat, de fapt. Ieri cineva te-a speriat rău și te-a răvășit cu povestirea despre Pilat din Pont și cu alte lucruri. Iar dumneata, exasperat la culme, ai pornit-o prin oraș, povestind, la rândul dumitale, despre Pilat din Pont. E natural ca lumea să te ia drept nebun. Salvarea dumitale știi în ce constă? Ai nevoie de liniște deplină. Și trebuie să rămâi neapărat aici.

— Bine, dar el trebuie prins negreșit! exclamă de data aceasta, rugător, Ivan.

— De acord, dar pentru ce să alergi chiar dumneata după el? N-ai decât să așterni pe hârtie toate bănuielile și învinuirile pe care i le aduci acestui om. E cât se poate de simplu: declarația dumitale va fi transmisă unde trebuie, și în cazul când, după cum

presupui, avem de a face cu un criminal, toate se vor lămuri foarte repede. Dar îți pun o condiție: nu-ți încorda creierul și caută să te gândești cât mai puțin la Pilat din Pont. Câte nu se pot povesti! Doar nu le crezi chiar pe toate câte le auzi.

— Am înțeles! declară ferm Ivan. Vă rog să mi se dea hârtie și un toc.

— Dați-i hârtie și un capăt de creion, porunci Stravinski femeii grășane. Apoi, adresându-se lui Ivan: Dar astăzi te sfătuiesc să nu scrii.

— Ba da, astăzi, neapărat astăzi vreau să scriu, sări alarmat Ivan.

— Bine. Fie. Dar nu-ți încorda creierul. Nu rezolvi astăzi, vei rezolva mâine.

— Are să fugă!

— O, nu, îl contrazise convins Stravinski, n-o să fugă nicăieri, îți garantez eu. Și ține minte: aici, la noi, vei fi ajutat cu tot ce se poate, iar fără asta, să știi că nu rezolvi nimic. Mă auzi? îl întrebă deodată profesorul semnificativ, luând mâinile lui Ivan Nikolaevici în ale sale. Ținându-le așa, îl privi multă vreme pe Ivan drept în ochi, repetând: aici o să te ajutăm... mă auzi?... Aici o să te ajutăm... Ai să simți o ameliorare... Aici e liniște, totul e liniștit... o să te ajutăm...

Deodată, Ivan Nikolaevici căscă și chipul lui căpătă o expresie mai blândă.

— Da, da, încuviință el încet.

— Ei, atunci e perfect! încheie Stravinski discuția după obiceiul său și, ridicându-se, urmă: La revedere! Strânse mâna lui Ivan și, din ușă, se adresă bărbatului cu bărbuță: Așadar, încercați totuși oxigenul... și băile.

Peste câteva clipe, Stravinski cu suita dispăru din fața lui Ivan. Dincolo de geamul apărat de gratii, pe celălalt mal, sub mângâierea soarelui de amiază, se înălța semeață și luminoasă pădurea în straie de primăvară, iar mai înapoi sclipia râul.

## 9. Figurile lui Koroviev

Nikanor Ivanovici Bosoi, președintele asociației locatarilor din imobilul nr. 302 bis de pe strada Sadovaia din Moscova, imobil în care locuise răposatul Berlioz, era copleșit de griji și alergătură încă din noaptea precedentă, de miercuri spre joi.

La miezul nopții, după cum știm, sosise comisia din care făcu parte Jeldîbin; îl chemară pe Nikanor Ivanovici, îi comunicară vestea morții lui Berlioz și, împreună cu el, se deplasară la apartamentul nr. 50.

Acolo se procedase la sigilarea manuscriselor și a obiectelor personale ale defunctului. În momentul acela, atât Grunia, femeia de serviciu cu ziua, cât și ușuraticul Steopa Lihodeev lipseau din apartament. Comisia îl înștiințase pe Nikanor Ivanovici că manuscrisele defunctului vor fi ridicate în vederea trierii și punerii în ordine, că spațiul ce-i revenise până în momentul morții, adică cele trei camere (cândva biroul, salonul și sufrageria văduvei bijutierului), se pune la dispoziția asociației, iar obiectele personale urmează să fie păstrate în spațiul arătat mai sus, până se vor prezenta moștenitorii.

Vestea morții tragice a lui Berlioz se răspândi prin imobil cu o repeziciune uluitoare, nefirească, și, de la ora șapte dimineața, Bosoi fu asaltat de telefoanele diverșilor, care mai apoi începură să sosească personal cu cereri, reclamând spațiul locativ al răposatului.

În decurs de două ceasuri, Nikanor Ivanovici primi treizeci și două de petiții.

Ele conțineau rugi, amenințări, intrigi, denunțuri, făgăduieli de a face reparațiuni pe propria cheltuială, plângeri în legătură cu spațiul mult prea insuficient



sau imposibilitatea de a mai conviețui în același apartament cu niște bandiți. Printre altele se afla descrierea, zguduitoare prin forța ei artistică, a unui furt de colțunași cu carne, introduși direct în buzunarul unei haine, în apartamentul nr. 31, două amenințări de sinucidere și mărturisirea tainică a unei femei însărcinate.

Toți îl invitau pe Nikanor Ivanovici să iasă în vestiarul apartamentului său, îl țineau de mânecă, îi vorbeau în șoaptă, îi făceau cu ochiul, făgăduindu-i să-i fie recunoscători.

Chinul ținu până la ora unu, când Nikanor Ivanovici fugi, pur și simplu, din locuința sa în sediul administrației, aflat lângă poartă, dar, când văzu că și acolo este pândit, o șterse mai departe. După ce cu chiu, cu vai, scăpă, din curtea asfaltată, de cei care se țineau scai de el, Nikanor Ivanovici se făcu nevăzut intrând pe ușa scării șase, urcă până la etajul patru, unde se afla afurisitul de apartament nr. 50.

Ajuns pe palier, își trase răsuflarea și sună; nu-i deschise nimeni. Mai sună o dată și încă o dată, bombănind și înjurând în surdina. Dar nici de data asta nu i se deschise. Scos din răbdări, președintele pescui din buzunar o legătură de chei duble aparținând administrației imobilului, descuie ușa cu o mână de stăpân și intră.

— Hei, îngrijitoarea! strigă Nikanor Ivanovici din vestiarul cufundat în penumbră. Cum îți zice, Grunia sau cum?... Nu ești aici?

Nici un răspuns.

Atunci, președintele scoase din servietă un metru pliant, rupse sigiliul de la ușa cabinetului și păși înăuntru. De pășit păși, dar se opri uluit în ușă și tresări chiar.

La biroul defunctului ședea un necunoscut, un cetățean lung, slab, cu veston cadrilat și șepcuță de jocheu pe cap, cu *pince-nez* pe nas... Într-un cuvânt, ăla era.

— Cine ești dumneata, cetățene? se interesă speriat președintele.

— Ian te uită pe cine-mi văd ochii! Nikanor Ivanovici! zbieră cu glas spart, de tenor, cetățeanul, apărut nu se știe de unde și, sărind în picioare, îl salută pe președinte printr-o strângere de mână neașteptată și smulsă cu forța.

Primirea făcută nu-l bucură defel pe Nikanor Ivanovici.

— Scuzați, încep eu bănuitor, cine sunteți dumneavoastră? O persoană oficială?

— Eh, Nikanor Ivanovici! exclamă cu căldură necunoscutul. Ce importanță are dacă ești persoană oficială sau neoficială? Depinde numai din ce punct de vedere iei lucrurile. Toate astea, Nikanor Ivanovici, sunt șubrede, relative și convenționale. Astăzi sunt o persoană neoficială, iar mâine devin oficială! Dar se întâmplă și invers, și încă cum!

Raționamentul acesta nu fu de natură să-l satisfacă pe președintele administrației imobilului. Fiind de felul său un om bănuitor, trase concluzia că cetățeanul care perora aici, în fața lui, era tocmai o persoană neoficială și poate chiar și fără ocupație.

— Dar cine ești dumneata? Cum te cheamă? îl luă la întrebări, tot mai aspru, președintele, ba chiar agresiv.

— Numele meu, îi răspunse cetățeanul, fără să se impresioneze nici un pic de tonul aspru cu care i se vorbea, numele meu e, să zicem, Koroviev. Dar ce-ar

fi să luăm o gustare, Nikanor Ivanovici? Așa, fără fașoane!?

— Ce gustare?! sări indignat președintele. Ia ascultă! (Deși e neplăcut, trebuie să recunoaștem că Nikanor Ivanovici era cam grosolan din fire.) Este interzis accesul în spațiul răposatului! Dumneata ce cauți aici?

— Luați loc, vă rog, Nikanor Ivanovici, zbieră imperturbabil cetățeanul și, gudurându-se, îi tot oferea președintelui fotoliul.

Turbat de furie, Bosoi respinse fotoliul, vociferând:

— Cine ești dumneata?

— Cu voia dumneavoastră, sunt translator pe lângă persoana străinului a cărui reședință se află în acest apartament, se recomandă cel care își spunea Koroviev și-și pocni călcâiele ghetelor roșcate și murdare.

Nikanor Ivanovici rămase cu gura căscată. Prezența unui străin în acest apartament, și, pe deasupra, însoțit de un translator, era într-adevăr o surpriză pentru el și, în consecință, ceru explicații.

Translatorul îl lămuri cu plăcere. Artistul străin, domnul Woland, primise din partea lui Stepan Bogdanovici Lihodeev, directorul Teatrului de varietăți, invitația amabilă să locuiască în apartamentul lui în perioada în care își va da spectacolele, aproximativ o săptămână; Lihodeev îi scrisese de altfel lui Nikanor Ivanovici, încă în ajun, rugându-l să-l treacă pe străin în cartea de imobil, ca flotant, pentru timpul cât el, Lihodeev, va fi plecat la Ialta.

— Nu mi-a scris nimic, negă președintele, uluit.

— Ia scotociți în servieta dumneavoastră, Nikanor Ivanovici, îi sugeră cu glas mios Koroviev.

Dând din umeri, președintele deschise servieta și descoperi scrisoarea lui Lihodeev.

— Cum am putut să uit? mormăi omul, privind tâmp plicul deschis.

— Se întâmplă, Nikanor Ivanovici, se întâmplă lucruri și mai rele! trâncănea înainte Koroviev. Sunteți distrat, distrat și surmenat, și aveți tensiunea arterială crescută, scumpul nostru prieten, Nikanor Ivanovici! Și eu sunt grozav de distrat! Într-o zi, la un păhărel, o să vă povestesc fapte din biografia mea — o să muriți de răs!

— Și când pleacă Lihodeev la Ialta?!

— Păi, a și plecat! strigă translatorul. E pe drum! A ajuns la dracu-n praznic!

Spunând acestea, translatorul flutură din mâini, aidoma aripilor unei mori de vânt.

Nikanor Ivanovici îi declară că trebuie să-l vadă pe artistul străin, ceea ce translatorul îi refuză: Imposibil. E ocupat. Dresează motanul.

— Dacă doriți, vă pot arăta motanul, îi propuse Koroviev.

La rândul său, președintele declină această ofertă, dar translatorul veni cu o propunere neașteptată, foarte interesantă, întrucât domnul Woland nu vrea în ruptul capului să locuiască la hotel, și este obișnuit să stea comod, poate că asociația locatarilor ar fi dispusă să închirieze pentru o săptămână (cât durează turneul domnului Woland la Moscova) tot apartamentul, cu alte cuvinte, și odăile defunctului?

— Că doar lui, răposatului, nu-i mai pasă, șoptea hârâit Koroviev; recunoașteți, Nikanor Ivanovici, că el nu mai are ce face acum cu acest apartament.

Oarecum nedumerit, președintele obiectă, arătând că străinii trebuie să stea la „Metropol”, și nu în locuințe particulare.

— Vă spun eu, e capricios ca naiba știe cine! șopti Koroviev. Nu vrea, și pace! Nu are la stomac hotelurile! Uite, aici îmi stau turiștii ăștia străini! se plânse apoi, pe un ton intim, Koroviev, înfigându-și degetul în grumazul vânos. Mi-au scos sufletul, credeți-mă! Vine unul și fie că spionează ca ultimul ticălos, fie că te chinuiește cu nazurile lui: că asta nu-i așa, că aia nu-i pe dincolo!... Iar asociația locatarilor dumneavoastră are tot interesul și poate trage un vădit folos de pe urma acestui străin. N-o să se zgârcească în ce privește banii. Koroviev aruncă o privire prudentă în jur, apoi șopti la urechea președintelui: e milionar!

Propunerea translatorului avea o rațiune practică indiscutabilă, era serioasă, dar maniera sa de a vorbi, hainele lui, *pince-nez*-ul acela dezgustător, bun de nimic, arătau grozav de neserios. De aceea, sufletul președintelui trecea printr-un chin nelămurit și totuși hotărî să accepte propunerea. Adevărul era că asociația locatarilor imobilului avea un deficit cam măricel. La toamnă, trebuia cumpărată păcura pentru calorifer, iar gologani — canci. Cu banii turistului străin poate că s-ar mai descurca ițele. Dar Nikanor Ivanovici, om dibaci și precaut, declară că, în primul rând, va trebui să coordoneze chestiunea cu agenția „Inturist”.

— Înțeleg, strigă cu efuziune Koroviev. Nici nu se poate face fără coordonare! Neapărat. Pofțiți, aveți telefonul, Nikanor Ivanovici, coordonați numaidecât! Cât privește banii, nu vă jenați, adăugă el în șoaptă, trăgându-l pe președinte în vestiar, unde se afla

telefonul. Vorba ceea: de la cine să iei, dacă nu de la el! Dacă ai vedea ce vilă are la Nisa! La vară, când ai să pleci în străinătate, să treci special pe acolo; ai să rămâi paf!

Cu agenția „Inturist” lucrurile se rezolvară într-o clipă, ceea ce îl ului pe președinte. Cei de acolo cunoșteau intenția domnului Woland de a sta în apartamentul particular al lui Lihodeev și nu aveau nici o obiecție.

— Minunat! zbieră Koroviev.

Oarecum buimăcit de trăncăneala lui, președintele îi declară că asociația locatarilor va fi de acord să închirieze pentru o săptămână apartamentul nr. 50 artistului Woland, contra unei sume în valoare de... Nikanor Ivanovici se fâstâci un pic și adăugă:

— Cu cinci sute de ruble pe zi.

Și aici Koroviev îl ului definitiv pe președinte. Făcând hoțește cu ochiul în direcția dormitorului, de unde se auzeau săriturile domoale ale unui motan greu, el zise răgușit:

— Pentru o săptămână, deci, ar fi trei mii și cinci sute de ruble?

Nikanor Ivanovici era convins că translatorul va adăuga: „Dar aveți niște pretenții, Nikanor Ivanovici!” Koroviev însă spuse cu totul altceva:

— Păi, asta-i sumă?! Cere și dumneata cinci, îți dă! Hlizindu-se pierdut, președintele nu-și dădu seama cum nimerise la masa de scris a răposatului, unde Koroviev, cu o repeziciune și o îndemânare de neînchipuit, ticlui contractul în două exemplare. După care dădu o goană în dormitor și se întoarse, pe ambele exemplare lăfăindu-se acum semnătura lăbărțată a străinului. Semnă și președintele, apoi Koroviev îi ceru o chitanță pentru cinci mii de ruble.

— În litere, în litere, vă rog, Nikanor Ivanovici! atâtea mii de ruble... și, etalând în fața președintelui cinci teancuri de bancnote nou-nouțe, începu să rostească niște vorbe parcă nepotrivite cu o treabă atât de serioasă: *Ein, zwei, drei!*...

Urmă numărutul bancnotelor, presărat cu glumele și zicalele lui Koroviev, cum ar fi: „Și banii de găsit se numără”; „Paza bună trece primejdia rea” și altele de felul acesta.

După ce numără gologanii și primi de la Koroviev pașaportul străinului, pentru a fi înscris ca flotant în cartea de imobil, președintele vâri totul în servietă și, nerezistând tentației, îi ceru, sfios, translatorului un bilet de favoare.

— Mai încape vorbă! vui Koroviev. Câte bilete doriți, Nikanor Ivanovici? Douăsprezece, cincisprezece?

Președintele, uluit, îl lămuri că are nevoie numai de două, pentru el și pentru Pelagheia Antonovna, soția lui.

Koroviev scoase cu un gest îndemânatic un blocnotes și-i scrise dezinvolt o invitație pentru două persoane, în rândul întâi. Cu mâna stângă, translatorul strecură invitația lui Nikanor Ivanovici, iar cu dreapta vâri în mâna președintelui un teanc gros, foșnitor.

Aruncând o privire spre bancnote, Nikanor Ivanovici se făcu roșu ca para focului și se apucă să împingă teancul cât mai departe.

— Nu se cuvine... mormăi el.

— Nici nu vreau să aud, îi șopti la ureche Koroviev, la noi nu se cuvine, la străini se cuvine. O să-l jigniți, Nikanor Ivanovici, dacă-l refuzați, și nu se face. Dumneavoastră v-ați ostenit...

— Se pedepsește cu asprime, șopti încetișor președintele, privind cu teamă în jur.

— Bine, dar suntem fără martori! îi șopti în cealaltă ureche Koroviev. N-avem martori! Îi vedeți dumneavoastră?...

Și aici se petrecu o minune, după cum susținu ulterior președintele: teancul se vâri singur în servieta lui. Apoi, președintele, muiat și distrus, se pomeni pe scări. Gânduri nenumărate i se învârtejeau în minte: și vila de la Nisa, și motanul dresat, și faptul că într-adevăr totul se petrecuse fără martori, și că Pelagheia Antonovna se va bucura când va vedea invitația. Erau gânduri fără șir, dar, în general, plăcute.

Cu toate acestea, undeva, în străfundul inimii, îl tot împungea un ghimpe subțire. Era ghimpele neliniștii. Colac peste pupăză, pe scară se opri ca trăsmit de un gând: „Dar cum a ajuns translatorul în cabinet, prin ușa sigilată?!... Și cum de nu l-am întrebat despre asta?!” Câtva timp președintele se uită ca îndobitocit la treptele scării, pe urmă își zise s-o lase baltă, să nu se mai chinuie cu această întrebare prea complicată.

Îndată ce președintele părăsi apartamentul, din dormitor se auzi o voce de bas spunând:

— Mie, Nikanor Ivanovici ăsta nu mi-a plăcut. E un potlogar, un hoțoman. N-am putea face să nu mai vină pe aici?

— N-aveți decât să porunciți, *messire*... răspunse de undeva glasul lui Koroviev, dar un glas răsunător, cristalin, nu ca cel de mai adineauri, spart.

În aceeași clipă, translatorul blestemat se și afla în vestiar, unde, după ce formă un număr, vorbi plângăreț din cale-afară.



— Alo! Socot de datoria mea să vă înștiințez că președintele asociației locatarilor din imobilul nostru de pe Sadovaia 302 bis, pe nume Nikanor Ivanovici Bosoi, face speculă cu valută străină. În momentul de față, în apartamentul său cu nr. 35, are în canalul de ventilație de la toaletă patru sute de dolari înveliți într-un ziar. La telefon e Timofei Kvaștov, locatarul apartamentului nr. 11 din același imobil. Vă implor însă, păstrați numele secret; mă tem de-o răzbunare din partea numitului președinte.

După ce spuse acestea, puse receptorul la loc — ticălosul!

Ce s-a petrecut mai departe în apartamentul nr. 50 nu se știe, dar se știe ce s-a petrecut acasă la Nikanor Ivanovici. Intrând în toaletă, președintele puse cârligul la ușă, scoase din servietă teancul de bancnote pe care translatorul i-l vârâse pe gât și se convinse că are acolo patru sute de ruble. Teancul acesta, președintele îl înfășură într-o ruptură de ziar și-l vârî în canalul de ventilație.

După cinci minute președintele ședea la masă în micuța lui sufragerie. Soția sa aduse din bucătărie o scrumbioară tăiată frumos, presărată cu ceapă verde, mărunțită. Nikanor Ivanovici își turnă un păhărel de votcă, îl bău, își turnă un al doilea, înfipse în vârful furculiței trei bucăți de scrumbie... și, în clipa aceea, auzi sunând la ușă. Pelagheia Antonovna intra tocmai cu o oală aburindă, în care, dacă-ți aruncai numai o privire, puteai ghici plutind în marea clocotitoare a unui borș rusesc ceva ce nu are seamăn pe lumea asta — un os cu măduvă.

Înghițindu-și saliva, Nikanor Ivanovici mârâi ca un dulău morocănos:

— Of, ducă-se pe pustii! Nu lasă omul să mănânce... Te rog, nu da drumul nimănui, nu sunt acasă, nu sunt... Dacă-i pentru apartamentul acela, spune-le să nu bată drumul de pomană, peste o săptămână va avea loc ședința și atunci vom vedea.

Consoarta se repezi în vestiar, iar Nikanor Ivanovici, operând cu polonicul, smulse din marea în clocot osul care plesnise pe toată lungimea. În clipa următoare, în sufragerie își făcură intrarea doi cetățeni, iar cu ei, Pelagheia Antonovna, albă ca varul. Văzându-i pe cei doi, păli și președintele și se ridică de pe scaun.

— Umblătoarea unde-i? se interesă preocupat primul din cei doi, îmbrăcat cu o bluză rusească albă.

Pe masa din sufragerie zăngăni ceva (Nikanor Ivanovici scăpase polonicul din mână).

— Aici, aici, răspunse precipitat Pelagheia Antonovna. Cei doi se îndreptară numaidecât spre coridor.

— Dar despre ce e vorba? întrebă încet Nikanor Ivanovici, pășind în urma vizitatorilor. La noi în apartament nu poate fi nimic care... Și pe dumneavoastră vă rog... legitimațiile...

Primul cetățean îi arătă din mers președintelui legitimația, în timp ce celălalt, în toaletă, se și urcase pe un taburet și-și vârî o mână în canalul de ventilație. Nikanor Ivanovici văzu negru în fața ochilor. Desfăcură pachetul, dar în teanc nu erau ruble, ci niște bani necunoscuți — parcă albaștri, parcă verzi, cu imaginea unui bătrân pe fiecare bancnotă. De altfel, Nikanor Ivanovici văzu toate astea ca prin ceață, înaintea ochilor lui pluteau niște pete stranii.

— Dolari în canalul de ventilație... făcu îngândurat primul dintre cei doi și-l întrebă pe Nikanor Ivanovici blând, politicoș: Al dumneavoastră este pachetul?

— Nu! vocifera președintele cu glas înspăimântător. Mi l-au strecurat niște dușmani!

— Se întâmplă, încuviință omul, și tot atât de blând adăugă: și trebuie să predați și restul, tot ce aveți.

— Nu am! Jur pe Dumnezeu, nu am ținut așa ceva în mână de când sunt! țipă disperat președintele.

Se repezi spre scrin, trase cu zgomot sertarul. Scoase de acolo servieta, strigând fără șir:

— Poftim contractul... mi-a strecurat bestia de translator banii... Koroviev... ăla cu *pince-nez*!

Deschise servieta, se uită în ea, băgă mâna înăuntru și, învinețindu-se tot la față, scăpă servieta în oala cu borș. Servieta era goală: nici scrisoarea lui Steopa, nici contractul, nici pașaportul străinului, nici banii, nici invitația pentru spectacol. Nimic, numai metrul pliant al președintelui.

— Tovarăși! urlă președintele disperat. Puneți mâna pe ei! La noi în bloc s-a aciuat necuratul!

Nu se știe ce i s-o fi năzărit Pelagheiei Antonovna, însă femeia, împreunându-și disperată mâinile, strigă rugător:

— Căiește-te, Ivanîci! Ai să scapi mai ieftin!

Cu ochii injectați, Nikanor Ivanovici își repezi pumnii spre capul consoartei, horcăind:

— Uf, toantă afurisită!

Și se lăsă istovit pe scaun, hotărând, se vede, să se supună inevitabilului.

În timpul acesta, pe palier, la ușa președintelui, Timofei Kondratievici Kvașov își lipea de gaura cheii când urechea, când ochiul și murea de curiozitate.

Peste cinci minute, locatarii, care se nimeriseră în curte, îl văzură pe președinte îndreptându-se spre poartă, însoțit de încă două persoane. Se povestea apoi că Nikanor Ivanovici era schimbat la față și se clătina ca un om beat, tot mormăind ceva.

Iar un ceas mai târziu, tocmai când Timofei Kondratievici povestea celorlalți locatari, nemaiputând de bucurie, cum fusese umflat președintele, în apartamentul 11 se prezentă un cetățean necunoscut, care îi făcu semn lui Timofei Kondratievici să iasă din bucătărie în vestiar, îi spuse ceva și se pierdu fără urmă împreună cu el.

## 10. Vești din Ialta

În timp ce avusese loc nenorocirea cu Nikanor Ivanovici, nu departe de imobilul nr. 302 bis, tot pe strada Sadovaia, în cabinetul lui Rimski, directorul financiar al Teatrului de varietăți, stăteau de vorbă doi bărbați: Rimski și Varionuha, administratorul teatrului.

Biroul spațios, situat la etaj, avea două ferestre spre Sadovaia, iar a treia — aflată în spatele lui Rimski, care ședea la masa lui de lucru — dădea spre Grădina de vară a teatrului, unde erau instalate chioșcuri cu răcoritoare, tirul și o estradă sub cerul liber. În afară de masa de scris, în cabinet se mai aflau: o măsuță cu o carafă de apă pe ea, patru fotolii și, într-un colț, o consolă cu macheta antediluviană și prăfuită ca vai de ea a unui spectacol de revistă. Pe un perete atârnavau afișe vechi. Se înțelege de la sine că mai era acolo și o casă de bani, nu prea mare, ponosită și coșcovită, care se înălța în stânga lui Rimski, lângă masa de scris.

De dimineață, directorul financiar se afla într-o proastă dispoziție, în timp ce Varionuha, dimpotrivă, era plin de însuflețire, activ și deosebit de agitat. Nu găsea însă o canalizare energiei sale.

Acum stătea ascuns în biroul directorului financiar, să nu dea cumva ochii cu amatorii de bilete de favoare, care-i otrăveau viața, mai cu seamă în zilele ce urmau după schimbarea programului. Și era tocmai o zi din acelea. Îndată ce zbârnâia telefonul, Varionuha lua receptorul și mințea:

— Cu cine? Cu Varionuha? Nu-i aici. A ieșit.

— Mai telefonează-i, te rog, încă o dată lui Lihodeev, îl rugă iritat Rimski.

— Dar nu-i acasă. L-am trimis pe Karpov până la el, nu e nimeni în tot apartamentul.

— Ptiu, drace! şuieră printre dinți Rimski, tăcănind la mașina de calculat.

Ușa se deschise și un plasator al teatrului târi înăuntru un maldăr gros de afișe suplimentare proaspăt tipărite; pe o foaie de hârtie verde cu litere roșii de o șchioapă era tipărit:

*ASTĂZI ȘI ÎN FIECARE SEARĂ LA TEATRUL DE VARIETĂȚI, PESTE PROGRAM*

*PROFESORUL WOLAND*

*ȘEDINȚE DE MAGIE NEAGRĂ CU DEZVĂLUIRI TOTALE*

Depărtându-se cu câțiva pași de afișul pe care-l aruncase peste macheta din colț, Varionuha îl admiră cât îl admiră și porunci plasatorului să fie lipite numaidecât toate exemplarele.

— E bun... frapant! își dădu cu părerea Varionuha după plecarea plasatorului.

— În ce mă privește, îmi displace profund năzbâția asta, mârâi Rimski, aruncând priviri furioase prin ochelarii cu ramă de baga, spre afișul cu pricina; și, în general, mă mir cum de i s-a permis să prezinte așa ceva.

— Nu, Grigori Danilovici, n-ai dreptate! Este o inițiativă foarte subtilă. Tot hazul va fi dezvăluirea.

— Nu știu, nu știu, găsesc că nu are nici un haz... și întotdeauna el trebuie să născocească ceva de felul ăsta!... Măcar să ni-l fi arătat pe magician! Tu l-ai văzut? De unde l-o fi pescuit, naiba știe.

Se constată că nici Varionuha nu-l văzuse pe magician, în ajun, Steopa năvălise („ca un nebun”, după expresia lui Rimski) în biroul directorului financiar, cu ciorna contractului gata scrisă, dăduse

dispoziție ca textul să fie transcris numai decît pe curat, iar lui Woland să i se achite banii. Magicianul o ștersese, și nimeni, în afară de Steopa, nu-l mai văzuse la față.

Rimski se uită la ceas — era două și cinci; și se înverșuna de-a binelea. Cum să nu te înverșunezi? Lihodeev telefonase pe la unsprezece, spunând că va veni peste o jumătate de ceas, și nu numai că nu venise la teatru, dar dispăruse și de acasă.

— La mine treaba stă pe loc, aia e! mârâia furios Rimski, arătând cu degetul un munte de hârtii nesemnate.

— Să nu fi nimerit ca Berlioz, sub tramvai! zise Varionuha, ținând la ureche receptorul în care răsunau niște semnale joase, prelungite și fără speranță.

— Bine ar fi... zise printre dinți Rimski, abia auzit.

În aceeași clipă, în cabinet intră o femeie cu jachetă de uniformă, fustă neagră, cu șapcă pe cap și pantofi sport în picioare. Din geanta pe care o purta la brâu, femeia scoase un pătrățel alb și un caiet, întrebând:

— Unde-i Varieteul? Aveți un suprafulger. Semnați de primire.

Varionuha puse o înfloritură indescifrabilă în caietul femeii și, îndată ce ușa se închise după ea, desfăcu pătrățelul. Citi conținutul, clipi din ochi și întinse telegrama lui Rimski.

Avea următorul conținut: „*Ialta, Moscova Varietăți Stop Astăzi unsprezece treizeci miliția judiciară prezentat șaten cămașă de noapte pantaloni desculț alienat recomandat Lihodeev director Varietăți Stop Telegrafiați fulger Miliția judiciară Ialta unde director Lihodeev Stop.*”

— Bonjour! exclamă Rimski, adăugând: încă o surpriză!

— Falsul Dimitrie! făcu haz de necaz Varionuha și spuse în receptor: Telegraful? Cont Teatrul de varietăți. Primiți o telegramă superfulger. Alo „*Ialta Miliția judiciară... Director Lihodeev aici Stop Director financiar Rimski*”...

Fără să facă vreo legătură cu înștiințarea privitoare la impostorul din Ialta, Varionuha se apucă din nou să-l caute pe Lihodeev la telefon pretutindeni și, bineînțeles, nu-l găsi.

Tocmai în momentul când Varionuha, ținând în mână receptorul, chibzuia unde să mai sune, își făcu apariția femeia care adusese prima telegramă și-i înmână administratorului un nou pătrățel. Despăturindu-l grăbit, Varionuha citi conținutul și scoase un fluierat.

— Ce mai e? întrebă Rimski, tresărind nervos.

Celălalt îi întinse în tăcere telegrama și directorul financiar citi: „*Implor dați crezare Stop Aruncat Ialta hipnoză Woland Stop Telegrafiati fulger Miliția judiciară confirmarea identității Stop Lihodeev.*”

Stând cap lângă cap, cei doi recitiră telegrama, după care rămaseră tăcuți, uitându-se unul la celălalt.

— Cetățeni! se supără femeia. Iscăliți de primire, și după aceea tăceți cât vreți! Nu vedeți că distribui telegrame fulger?

Cu ochii pironiți pe telegramă, administratorul semnă strâmb în caietul femeii, și aceasta dispăru după ușă.

— N-ai vorbit cu el la telefon pe la unsprezece și ceva? începu administratorul în culmea uimirii.



— E caraghios ce spui! țipă cu glas ascutit Rimski. Am vorbit sau n-am vorbit, ce importanță are? Cert este că nu poate fi el la ora asta la Ialta! E caraghios!

— E beat... zise Varionuha.

— Cine-i beat? sări Rimski, și din nou tăcură, uitându-se unul la celălalt.

Nu exista nici un dubiu că cel care telegrafiasse din Ialta era un impostor sau un nebun. Altceva era ciudat: de unde mistificatorul din Ialta îl cunoștea pe Woland, abia sosit în ajun la Moscova? De unde știa el că Lihodeev ar avea vreo legătură cu Woland?

— „Hipnoză”... repetă Varionuha cuvântul din telegramă. De unde știe el de existența lui Woland? Clipi din ochi și deodată țipă pe un ton hotărât: Nu! E o aiureală!... O aiureală!

— Unde o fi tras el, acest Woland, lua-l-ar dracu să-l ia? se interesă Rimski.

Varionuha ceru agenția „Inturist” și, spre profunda mirare a lui Rimski, îl înștiință că Woland a tras la locuința lui Lihodeev. Varionuha formă după aceea numărul de telefon al lui Lihodeev și rămase îndelung să asculte semnalele joase din receptor. Printre aceste semnale, de undeva de departe, răsună un glas apăsător și sumbru, care cânta: „*Refugiul meu sunt stâncile golașe...*” și Varionuha își zise că în rețeaua telefonică irupsese cumva un glas de la radiodifuziune.

— Acasă la el nu răspunde nimeni, zise Varionuha, punând receptorul în furcă, sau să mai încerc...

Nu termină fraza. În ușă se ivi aceeași telegrafistă și amândoi, atât Rimski cât și Varionuha, se ridicară în întâmpinarea ei. Femeia scoase din geantă o fițuică, de data aceasta nu albă, ci închisă la culoare.

— Devine interesant, strecură printre dinți Varionuha, petrecând-o pe telegrafistă care se îndepărtase grăbită.

Rimski puse cel dintâi stăpânire pe misivă.

Pe fondul întunecat al hârtiei fotografice se reliefa limpede rândurile scrise de mână:

*„Dovadă scrisul meu semnătura mea confirmați telegrafic fulger Stop Puneți Woland observație secretă Stop Lihodeev.”*

În decurs de douăzeci de ani de activitate în sectorul teatral, Varionuha văzuse de toate, dar aici simți că mintea i se înceteșează și nu izbuti să articuleze nimic, în afară de expresia banală și stupidă pe deasupra:

— Nu se poate!

Rimski reacționează altfel. Se ridică, deschise ușa și răcni, adresându-se curierei care ședea pe un taburet:

— Nu dai drumul la nimeni decât la poștași! După care încuie ușa cu cheia.

Scoase apoi din sertarul mesei un maldăr de hârtii și începu să confrunte literele groase, înclinate spre stânga, ale fotogramei cu cele din rezoluțiile lui Steopa și iscăliturile sale cu înflorituri în spirală. Varionuha stătea aproape culcat peste masă, și Rimski îi simți răsuflarea dogoritoare lângă obrazul său.

— Este scrisul lui, declară, în cele din urmă, convins, directorul financiar, iar Varionuha repetă, ca un ecou:

— Al lui.

Uitându-se cu atenție la Rimski, administratorul fu izbit de cât se schimbase la față. Directorul financiar, slab și așa, se uscaseră parcă și mai mult și

chiar îmbătrânise, iar ochii săi, încadrați în rama de baga, își pierduseră obișnuita expresie răutăcioasă, reflectând acum nu numai neliniștea, d și tristețea.

Varionuha procedă întocmai cum procedează omul în clipele de profundă uimire. Dădu o goană prin cabinet, de vreo două ori își avântă brațele spre tavan, ca răstignit, bău un pahar de apă — cam gălbuie — din carafă, exclamând întruna:

— Nu pricep! Nu pricep! Nu pri-cep!

Rimski se uita pe fereastră și se gândea la ceva cu încordare. Situația directorului financiar era foarte complicată. Se cerea ca, pe loc, fără să se urnească din acest cabinet, să găsească explicații obișnuite, firești pentru niște fenomene neobișnuite.

Cu ochii mijiiți, directorul și-l închipui pe Steopa în cămașă de noapte, desculț, suindu-se astăzi, pe la ora unsprezece și jumătate, într-un avion ultrarapid, și apoi, tot pe el, și tot pe la unsprezece și jumătate, stând în ciorapi pe aeroportul din Ialta... A dracului poveste!

Poate că astăzi, altcineva, și nu Steopa, vorbise cu el la telefon din apartamentul acestuia? Ba era Steopa! Să nu recunoască el glasul lui Steopa? Și chiar dacă astăzi n-ar fi fost Steopa la telefon, ieri pe înserat, venise din cabinetul său, chiar în acest birou, cu contractul acela idiot, enervându-l pe Rimski prin superficialitatea lui. Cum a putut să plece cu trenul sau cu avionul, fără să sufle o vorbă la teatru? Chiar de-ar fi plecat în ajun — n-ar fi fost la Ialta astăzi la amiază. Sau poate totuși ar fi ajuns?

— Câți kilometri sunt până la Ialta? întrebă Rimski.

Varionuha se opri din alergat și zbieră:

— M-am gândit! M-am gândit și eu! Până la Sevastopol, sunt vreo mie cinci sute de kilometri pe calea ferată, mai pune și vreo optzeci de kilometri până la Ialta! Pe calea aerului, desigur, e mai scurt drumul.

— Hm... Da... Nici nu poate fi vorba de tren... Atunci ce poate fi? Un avion de vânătoare? Dar cine îl lasă pe Steopa desculț într-un avion de vânătoare, și de unde avionul?... Și pentru ce? S-o fi descălțat, poate, după ce a ajuns la Ialta! Dar și asta: pentru ce? Și apoi, nici încălțat nu l-ar lăsa nimeni să se suie într-un avion de vânătoare! De altfel, ce are a face aici avionul de vânătoare?! Doar e scris negru pe alb că s-a prezentat la miliția judiciară la ora unsprezece și jumătate, și vorbise la telefon din Moscova... o clipă, Rimski revăzu cu ochii minții cadranul ceasului său.

Căuta să-și amintească unde erau acele... Nemaipomenit! Telefonase la unsprezece și douăzeci.

Cum vine asta? Dacă am presupune că, imediat după convorbirea lor, Steopa s-a repezit la aeroport, a ajuns acolo în cinci minute, să zicem (ceea ce, în trecut fie spus, de asemenea este imposibil), reiese că avionul, decolând în aceeași secundă, a parcurs în cinci minute peste o mie de kilometri. Înseamnă că avionul zboară cu o viteză de douăsprezece mii de kilometri pe oră... Exclus! Așadar, Steopa nu-i la Ialta!

Ce rămâne? Hipnoza? Nu există nici un fel de hipnoză pe lume, care să arunce omul la vreo mie de kilometri de locul unde se află. Va să zică, i se năzare lui că e la Ialta? Lui, poate, i se năzare, dar atunci și miliției judiciare din Ialta i se năzare? Nu, să-mi fie

cu iertare, așa ceva e imposibil! Bine, dar ei telegrafiază de acolo, din Ialta.

Chipul directorului financiar era de-a dreptul înspăimântător. De afară, cineva trăgea de clanță, o răsucea și se auzea glasul curierei strigând disperată:

— Nu e voie! Nu dau drumul! Nici moartă! E ședință! Rimski făcu o sforțare să se stăpânească, luă receptorul și ceru:

— O convorbire urgentă cu Ialta, vă rog.

„Inteligent!” gândi administratorul. Convorbirea cu Ialta nu avu însă loc. Rimski puse receptorul în furcă:

— Ca un făcut, e întreruptă linia!

Se vede că defectarea liniei îl mâhnise profund, punându-l chiar pe gânduri. După un timp, puse din nou mâna pe telefon, notând cu cealaltă ceea ce spunea în receptor:

— Primiți o telegramă suprafulger. Varietăți. Da, Ialta. Miliția judiciară. Da? *„Astăzi ora unsprezece jumătate Lihodeev vorbit mine Moscova Stop După asta nu s-a prezentat serviciu nu putem da de el la telefon Stop Confirm scrisul Stop Iau măsuri punere observație artistul indicat Stop Director financiar Rimski.”*

„Foarte inteligent!” gândi Varionuha, dar nu apucă să-și încheie gândul, când prin cap îi trecu altceva: „E o prostie! Nu poate fi la Ialta!”

Între timp, Rimski, după ce împături cu grijă și strânse laolaltă toate telegramele primite, precum și copia telegramei lui, puse teancul într-un plic, îl lipi, scrise pe plic câteva cuvinte, și-l înmână administratorului.

— Ivan Savelievici, neîntârziat. Du-l tu personal. Să cerceteze cei de acolo.

„Da, ăsta, într-adevăr, e un pas inteligent!” gândi Varionuha, vârând plicul în servietă. Apoi, pentru orice eventualitate, mai formă o dată numărul lui Steopa de acasă, ascultă și, deodată, începu să facă cu ochiul și să se scâlâmbăie încântat. Privindu-l, Rimski își lungi gâtul.

— Aș putea vorbi cu artistul Woland? întrebă mios Varionuha.

— Domnia-sa e ocupat, răspunse un, glas spart, dar cine întrebă?

— Varionuha, administratorul Teatrului de varietăți.

— Ivan Savelievici? strigă omul încântat. Mă bucur grozav să vă aud glasul! Cum vă simțiți? Ce mai faceți?

— *Merci*, îi mulțumi uluit administratorul, dar cu cine vorbesc, vă rog?

— Asistentul, sunt asistentul și translatorul domniei-sale; Koroviev e numele meu! turuia omul. Sunt la dispoziția dumneavoastră, scumpul meu Ivan Savelievici! Dispuneți de mine cum veți găsi de cuviință. Așadar, cu ce vă pot fi util?

— Scuzați, vă rog... aș vrea să știu, Stepan Bogdanovici Lihodeev este acasă?

— Nu e! Regret! Nu-i acasă! urlă receptorul. A plecat!

— Unde a plecat?

— Prin împrejurimile orașului, să se plimbe cu mașina.

— Ce... cum? Să se plim... be... cu ma... șina?... Și când se întoarce?

— A zis: iau puțin aer și mă întorc...

— Așa... făcu Varionuha, descumpănit, *merci*. Fiți bun, transmiteți-i domnului Woland că reprezentația

domniei-sale are loc în astă-seară, în partea a treia a programului.

— Da, vă rog. Cum să nu. Îi transmit neapărat. Urgent. Negreșit. Sigur că da, se auzi sacadat în receptor.

— Toate cele bune, zise mirat în continuare Varionuha.

— Vă rog să primiți, auzi el în receptor, cele mai bune, cele mai calde salutări și urări! Succes! Reușită! Fericire deplină! Numai bine!

— Sigur că da! Nu ți-am spus eu! vocifera administratorul. Ce Ialta! S-a dus în împrejurimile orașului!

— Ei, dacă-i așa, zise, pălind de mânie, directorul financiar, e într-adevăr o porcărie fără seamăn!

Deodată administratorul sări în sus și țipă atât de tare, încât îl făcu pe Rimski să tresară:

— Mi-am adus aminte, mi-am adus aminte! La Pușkino s-a deschis o zahana „Ialta”. Totul e limpede! S-a dus acolo, s-a pilit și acum telegrafiază de la „Ialta”.

— Ei, asta întrece orice măsură, replică Rimski. Obrazul îi zvâcni, iar în ochi îi ardea o ură autentică, grea. Ei, o să-l coste scump plimbarea asta!... Se poticni deodată și adăugă cam șovăielnic: Bine, dar cum de miliția judiciară a...

— Aiurea! Îs trucuri de-ale lui, îl întrerupse administratorul expansiv și-l întrebă: plicul să-l duc?

— Neapărat, răspunse Rimski.

Din nou se deschise ușa și iată aceeași factoriță... „Ea e!” gândi abătut Rimski. Și amândoi se ridicară s-o întâmpine.

De data aceasta, telegrama suna așa:

*„Mulțumesc confirmare, urgent cinci sute Miliția judiciară pentru subsemnatul Stop Măine plec avion Moscova Stop Lihodeev.”*

— A înnebunit, zise cu voce stinsă Varionuha.

În timpul acesta, Rimski făcu să zăngăne cheia, scoase din sertarul safeului niște bani, numără cinci sute de ruble, sună, înmână banii curierului și-l trimise la telegraf.

— Iartă-mă, Grigori Danilovici, zise Varionuha — nu-i venea să creadă ceea ce vedea —, dar am impresia că degeaba trimiți banii ăștia.

— Or să se întoarcă înapoi, replică încet celălalt, iar el o să dea socoteală pentru picnicul ăsta. Și adăugă, arătându-i lui Varionuha servieta: Du-te, Ivan Savelievici, nu tărăgăna...

Si Varionuha ieși iute din cabinet.

Coborî la parter, zări o coadă nesfârșită la casă, află de la casierită că se așteaptă ca peste un ceas toate biletele să fie vândute, întrucât, de când se pusese afișul anunțând programul suplimentar, publicul năvălise în neștire; îi dădu dispoziție să mai pitească din bilete, să pună deoparte 30 de bucăți, locurile cele mai bune în loji și stal, o zbughi din casa de bilete, reuși din mers să scape de amatorii sâcâitori de bilete de favoare și se strecură în biroul lui mititel să-și ia șapca. Tocmai în clipa aceea țârâi telefonul.

— Da! strigă Varionuha.

— Ivan Savelievici? se informă în receptor o voce fonfăită și respingătoare.

— Nu-i la teatru! strigă Varionuha, dar individul din receptor nu se dădu bătut.



— Nu face pe nebunul, Ivan Savelievici, mai bine ascultă. Nu duce telegramele nicăieri și nu le arăta nimănui.

— Cine-i la telefon? vocifera Varionuha. Încetează, cetățene, cu glumele astea! Vei fi îndată descoperit. De la ce număr vorbești?

— Varionuha, urmă același glas respingător. Îți vorbesc rusește, nu înțelegi? Nu duce nicăieri telegramele!

— A, nu vrei să te astâmperi? urmă administratorul turbând de furie. Ia vezi! Ai să plătești pentru asta!

Mai strigă ceva în receptor amenințându-l pe individ, dar amuți simțind că nu mai e nimeni pe fir.

Biroul strâmt începu să se cufunde cam prea devreme în întuneric. Varionuha ieși în goana mare, trânti ușa și, printr-o ieșire laterală, se îndreptă spre Grădina de vară.

Administratorul era tulburat și plin de energie. În urma telefonului neobrăzat, nu se îndoia de faptul că o bandă de huligani pusese la cale toate glumele astea de prost-gust și că ele au o legătură cu dispariția lui Lihodeev. Dorința de a-i demasca pe mișei îl sufoca, și, oricât ar părea de ciudat, presimțea ceva plăcut, savurând dinainte o voluptate neștiută. Așa se întâmplă când omul aspiră să devină centrul atenției, să facă într-un anumit loc niște comunicări senzaționale.

În grădină, vântul suflă drept în fața administratorului, îi aruncă nisip în ochi, barându-i parcă drumul, prevenindu-l. La etaj se trânti o fereastră cu atâta putere, încât geamurile erau să zboare țandări. Vârfurile arțarilor și ale teilor foșniră cuprinse parcă de alarmă. Afară se întunecase și se

răcorise. Administratorul se frecă la ochi și văzu târându-se deasupra Moscovei, jos de tot, un nor de ploaie mătăhălos, galben pe o parte. Undeva în zare, cerul mârâi surd și gros.

Oricât de mult se grăbea Varionuha, o dorință de nestăvilit îl atrase pentru o clipă în W.C.-ul de vară, să controleze din mers dacă electricianul montase plasa la bec.

Trecând pe lângă standul de tir, Varionuha nimeri într-un desiș de liliac, unde se lăfăia construcția albastră a W.C.-ului. Electricianul se dovedise a fi om de cuvânt; becul din W.C.-ul pentru bărbați era prins într-o plasă metalică, însă pe administrator îl întrista faptul că până și în întunericul acela prevestitor de furtună se putea vedea că pereții fuseseră mâzgăliți cu creion și cărbune.

— Ei, ce înseamnă a... Începu administratorul, când, deodată, auzi în spatele lui un glas, ca de motan, torcând:

— Dumneavoastră sunteți, Ivan Savelievici? Varionuha tresări, întoarse capul și văzu în fața sa un grăsan scund, după cum i se păru, cu o mutră de motan.

— Da, eu sunt, răspunse ostil Varionuha.

— Îmi pare foarte, foarte bine, zise grăsanul motaniform, cu glas pițigăiat și, brusc, făcându-și vânt, îl pocni pe Varionuha peste ureche cu atâta putere, încât șapca zbură de pe capul administratorului și dispăru fără urmă în orificiul W.C.-ului.

Lovitura dată de grăsan făcu să se reverse pentru o clipă în încăperea W.C.-ului o lumină tremurătoare, iar cerul răspunse cu un bubuit puternic. Apoi lumina aceea mai scânteie o dată și în fața

administratorului apăru un al doilea individ mărunțel, dar cu umeri de atlet, cu părul roșu ca para focului, cu albeață la un ochi și un singur colț în gură... Acesta, fiind, se vede, stângaci, îl pocni pe administrator peste cealaltă ureche. Din nou bubui cerul drept răspuns, și peste acoperișul de lemn al W.C.-ului începu să răpăie ploaia.

— Ce doriți, tov... șopti administratorul, înnebunit, dar, dându-și în cele din urmă seama că cuvântul „tovarăși” nu li se potrivește defel bandiților care atacă un om într-un W.C. public, horcăi: cetă... se gândi că nici acest cuvânt nu-i de ei, și primi o a treia lovitură, nu știu nici el de la care din doi, dar atât de cumplită, încât sângele îi țâșni din nas peste cămașă.

— Ce ai în servietă, parazitule? strigă strident cel care semăna cu un motan. Telegramele? N-ai fost avertizat la telefon să nu le duci nicăieri? te întreb.

— Am fost averti... zat... zat... se bâlbâi administratorul.

— Și tu te-ai grăbit să le duci? Dă-ncoace servieta, netrebnicule! îl luă în primire al doilea — glasul fonfăit de la telefon —, smulgând din mâinile tremurătoare ale lui Varionuha servieta cu telegramele.

Cei doi îl apucară pe Varionuha de brațe și-l târâră afară din grădină, pornind cu el în galop pe Sadovaia. Furtuna se dezlănțuise năprasnică, șuvoaiele de apă se prăvăleau urlând și vuind în gurile de canal, pretutindeni se umflau ridicându-se adevărate talazuri; de pe acoperișuri ploaia se revărsa peste burlane și streșini, din curți alergau torente înspumate. Nici un suflet viu nu rămăsese pe Sadovaia și n-avea cine să-i sară în ajutor lui Ivan

Savelievici, să-l scape. Sărind peste șuvoaiele tulburi, luminați în răstimpuri de fulgere, bandiții îl târâră într-o secundă pe administratorul, aproape sfârșit, până la casa cu nr. 302 bis, se năpustiră cu el pe poarta boltită, unde stăteau lipite de zid două femei desculțe, care-și țineau ciorapii și pantofii în mâini. Apoi, ticăloșii se repeziră pe scara a 6-a și Varionuha, gata să-și iasă definitiv din minți, fu urcat până la etajul patru și aruncat pe podea, în vestiarul cam întunecat, pe care-l cunoștea perfect, din apartamentul lui Stepan Lihodeev.

Apoi cei doi tâlhari pieriră, iar în locul lor răsări o jună roșcată, goală-pușcă, cu ochii scânteind fosforescent.

Varionuha înțelese că ăsta era lucrul cel mai cumplit din toate câte i se întâmplaseră până atunci și, gemând, se retrase la perete. Juna se apropie, se lipi de administrator, și-și așeză palmele pe umerii săi. Părul lui Varionuha se ridică măciucă; chiar și prin pânda rece și udă a cămășii simți cum palmele acestea sunt și mai reci, că sunt reci ca gheața.

— Lasă-mă să te sărut, zise roșcata duios și, lângă ochii lui, Varionuha văzu ochii ei scânteietori; leșină pe loc fără să mai simtă gustul sărutării.

## 11. Dedublarea lui Ivan

Pe malul celălalt al râului, pădurea, luminată cu un ceas mai devreme de razele soarelui de mai, se înnegura, se șterse și se destramă.

În spatele ferestrei apa se prăvălea ca un val neîntrerupt. În înalțuri, scăpărau întruna fulgerele, asemenea unor filamente incandescente, cerul se despica; în camera bolnavului se prelingea o lumină tremurată, înfricoșătoare.

Ivan plângea încetșor, stând în pat și privind râul tulbure ce clocotea cu bulbuci. La fiecare bubuit de tunet, poetul scotea un țipăt jalnic și-și acoperea fața cu mâinile. Pe podea zăceau foile scrise de mâna lui. Le împrăștiase vântul ce năvălise în odaie înainte de a se dezlănțui furtuna.

Încercările poetului de a compune o declarație cu privire la fiorosul consultant se dovediră cu totul infructuoase. Îndată ce Praskovia Feodorovna, sora cea grasă, i-a înmănat un vârf de creion și hârtie, poetul și-a frecat mâinile cu aerul omului preocupat și și-a făcut loc la măsuță. Începutul misivei se dovedi destul de vioi:

„Către Miliție. Ivan Nikolaevici Bezdomnîi, membru al Massolit-ului. Declarație. Aseară am mers împreună cu răposatul M.A. Berlioz la Patriarșie prudî.

Aici poetul se încurcă, mai cu seamă din cauza cuvântului „răposatul”. Din capul locului ieșea o aiureală: cum se poate una ca asta? — „am mers împreună cu răposatul”! Morții nu circulă! Mai știi, te pomenești că o să mă ia drept nebun!

Gândind astfel, Ivan Nikolaevici se apucă să îndrepte cele scrise: „Cu M.A. Berlioz, ulterior

răposat...” Nici textul acesta nu-l satisfăcu. A trebuit să redacteze o a treia variantă, care se dovedi însă mai slabă decât primele două: „cu Berlioz, care a nimerit sub tramvai...”; aici se mai băgă pe fir și compozitorul acela neștiut de nimeni, tizul lui Berlioz, și a trebuit să adauge: „nu compozitorul...”

După ce se chinui cu cei doi Berlioz, Ivan șterse tot ce așternuse pe hârtie și hotărî să înceapă din capul locului cu ceva foarte tare, pentru a atrage numaidecât atenția cititorului, și scrise cum a văzut motanul urcându-se în tramvai, apoi însă se întoarse la episodul cu capul retezat. Capul și prezicerea consultantului îl aduseră cu gândul la Pilat din Pont și, ca textul să sune mai convingător, Ivan hotărî să expună povestirea despre procurator, integral, descriind totul din clipa în care acesta, înfășurat într-o mantie albă cu căptușeală sângerie, ieșise sub colonada palatului lui Irod.

Ivan lucra sârguincios, ștergând uneori cele scrise, introducând cuvinte noi; încercă chiar să-l deseneze pe Pilat din Pont, iar după aceea pe motan stând pe labele dinapoi. Dar nici desenele nu i-au fost de nici un ajutor, și, cu cât avansa, cu atât mai încâlcit și mai de neînțeles suna declarația poetului. Atunci când se stârni vântul, și când, mânat de departe, se ivi norul acela înspăimântător cu marginile involburate, care învălui pădurea, Ivan se simți sleit de puteri, neputincios să vină de hac declarației, și, lăsând să zacă pe podea, fără să le strângă, filele împrăștiate în toate părțile, izbucni încetișor într-un plâns amarnic. Praskovia Feodorovna, felcerița blajină, intră la poet în timpul furtunii; femeia se arătă îngrijorată văzându-l că plânge, trase storurile, ca fulgerele să nu-l sperie pe

bolnav, ridică filele împrăștiate și, cu ele în mână, fugi să aducă un medic.

Acesta veni, îi făcu lui Ivan o injecție în braț, asigurându-l că nu va mai plânge, că totul are să treacă, are să se schimbe și are să uite.

Medicul avu dreptate. Nu trecu mult și pădurea de peste râu își recapătă fața ei de totdeauna. Se profila limpede, copac lângă copac, sub cerul din nou senin, iar râul se domolise. Starea de neliniște și melancolie începu să-l părăsească pe Ivan, îndată după injecție, și acum poetul stătea întins, liniștit, privind curcubeul arcuit pe bolta albastră.

Rămase așa până seara, și nici nu văzu cum pierise curcubeul, cum se mohorâse și se decolorase cerul, cum se întunecase pădurea.

După ce bău o cană cu lapte cald, se întinse iar și se miră singur cât de mult i se schimbase firul gândurilor. Se estompase amintirea motanului afurisit, nu-l mai înspăimânta capul retezat, și, mutându-și gândul de la el, Ivan începu să raționeze că, de fapt, în clinică nu-i deloc rău, că Stravinski este o minte și o celebritate, și că e extrem de plăcut să ai de-a face cu el. Pe deasupra, aerul serii e răcoros și dulce după furtună.

Casa durerii ațipea. Pe coridoarele învăluite în tăcere se stinseseră becurile lăptoase și, în locul lor, conform programului statornicit, se aprinseră niște veioze discrete, albastre, și tot mai rar răsunau după ușă pașii mărunți, precauți, ai felcerițelor, pe mocheta de cauciuc a coridoarelor.

Acum Ivan stătea întins într-o stare de plăcută moleșeală, aruncând priviri când spre becul ce-și revărsa de sub tavan lumina estompată de un abajur,

când spre luna ce se iveaua de după pădurea întunecată, și conversa cu el însuși.

— De ce, la drept vorbind, m-a tulburat în așa hal faptul că Berlioz a nimerit sub tramvai? raționă poetul. La urma urmei, ducă-se pe pustii! Nu mi-a fost nici frate, nici prieten, dacă e să fim dreți. Dacă e să scormonim bine lucrurile, reiese că, de fapt, nici nu-l cunoșteam ca lumea pe răposat! Păi da, ce știam eu despre el? Nimic, decât că era chel și teribil de elocvent. Mai departe, cetățeni, își urmă discursul Ivan, adresându-se nu se știe cui, iată ce trebuie să analizăm: ce m-a apucat, spuneți-mi și mie, de m-am înverșunat așa împotriva aceluși consultant enigmatic, magician și profesor cu unul dintre ochi negru și gol? La ce bun toată acea urmărire stupidă? De ce l-am fugărit, numai cu izmenele pe mine, cu lumânarea în mână, iar apoi de ce toată aiureala aceea din restaurant?

— Ia, te rog! Ia! zise deodată undeva, înlăuntrul său, sau la urechea lui, Ivan cel de altădată. Că Berlioz o să moară cu capul retezat, el a știut-o dinainte! Și-atunci, cum să nu mă tulbur?

— Ce să vorbim, tovarăși! obiectă Ivan cel nou, la spusele celuilalt. Până și un copil înțelege că aici nu e lucru curat. Este sută la sută un personaj misterios, ieșit din comun! Păi asta e lucrul cel mai interesant. Omul l-a cunoscut personal pe Pilat din Pont, mai vreți ceva, că trebuie altceva mai palpitant? Și, în loc de gălăgia atât de prostească, pe care am stârnit-o la Patriarșie prudî, n-ar fi fost mai inteligent să-l întreb politicos ce s-a întâmplat mai departe cu Pilat și cu arestatul acela, Ha-Nozri?

Și eu m-am apucat de dracu știe ce! Ce să spun, întâmplare din cale-afară de importantă — l-a călcat



tramvaiul pe redactorul-șef al unei reviste! N-o să mai apară revista din cauza asta, sau ce, mă rog? Ce să-i faci? Omul e muritor, și, după cum s-a spus pe bună dreptate, subit muritor. Ei, să-i fie țărâna ușoară! Ei, și-o să vină un alt redactor-șef, și poate chiar mai elocvent decât predecesorul lui!

După ce moțai un timp, noul Ivan îl întrebă veninos pe cel vechi:

— În cazul acesta cine sunt eu, la urma urmei?

— Un nătărău! răspunse distinct, de undeva, o voce de bas, care nu era a nici unuia din Ivani și care semăna grozav cu vocea groasă a consultantului.

Ivan nu se simți ofensat pentru epitet; dimpotrivă, plăcut surprins la auzul acestui calificativ, zâmbi și ațipi liniștit. Somnul se furișa spre poet, i se și năzărise un palmier ce se înălța proptit într-un picior gigantic, trecuse prin fața lui motanul, dar nu era deloc furios, ci vesel; într-un cuvânt, somnul era gata-gata să-l fure de-a binelea pe Ivan, când, deodată, grilajul ușii se dădu la o parte fără zgomot și în balcon răsări o siluetă tainică; ferindu-se de lumina lunii, îl amenință pe poet cu degetul.

Fără pic de teamă, Ivan se săltă în pat și zări pe balcon un bărbat. Acesta, ducându-și degetul la buze, șopti:

— S-s-s-t!...

## 12. Magia neagră și dezvăluirile ei

Pe scena Teatrului de varietăți își făcu intrarea, călare pe o bicicletă obișnuită, un omuleț cu nasul zmeuriu în formă de pară, cu o gambetă galbenă, găurită, pe cap, cu pantaloni cadrilați și ghete de lac. În sunetele unui foxtrot, descrise un cerc, apoi scoase un strigăt victorios, după care bicicleta cabra. Continuându-și cursa numai pe roata dinapoi, se așeză cu picioarele în sus, reuși să demonteze din mers roata din față și să-i facă vânt în culise, după care-și urmă drumul pe o roată, pedalând cu mâinile.

Pe un catarg metalic înalt, cu o șa în vârf și sprijinit pe o singură roată, apăru o blondă grăsulie, în tricou și fustiță presărată cu stele argintii, care porni de asemenea să descrie un cerc. Ori de câte ori se întâlnea cu ea, omulețul scotea niște strigăte de salut și-și sălta reverențios gambeta cu piciorul.

În cele din urmă, sosi în goană, pe o bicicletă micuță de care era fixat un uriaș claxon de automobil, un pici de vreo opt ani, cu fețișoara bătrânicioasă, și începu să se vâre printre cei mari.

După ce descrise câteva bucle, toată trupa, acompaniată de bătaia alarmantă a tobei, se apropie de rampă, și spectatorii din primele rânduri scoaseră țipete de spaimă, dându-se înapoi — aveau impresia că trio-ul cu aparatura lui se va prăbuși peste orchestră.

Dar bicicletele se opriră chiar în clipa când roțile amenințau să alunece în gol. Strigând cu glas tare „Hap”, cicliștii săriră de pe aparatele lor, înclinându-se în fața publicului; blondina făcu bezele, iar piciful claxonă intens un semnal caraghios.

Clădirea răsună de aplauze furtunoase, cortina albastră lunecă din ambele părți și-i acoperi pe cicliști, luminile verzi cu inscripția „Ieșire” se stinseră, și în vâlmășagul trapezelor de sub cupolă se aprinseră, asemenea unui soare, niște globuri albe. Începuse antractul premergător ultimei părți din program.

Singurul om pe care nu-l interesau nici de frică minunile tehnicii ciclismului demonstrate de familia Giulli era Grigori Danilovici Rimski. Ședea singur-singurel în cabinetul său, mușcându-și buzele subțiri; din când în când obrazul îi zvâcnea nervos. La dispariția miraculoasă a lui Lihodeev se adăuga dispariția cu totul neprevăzută a lui Varionuha.

Rimski știa prea bine unde plecase, dar plecase... și nu mai venise! Directorul financiar dădea din umeri și-și șoptea:

— Dar pentru ce?

Și, lucru curios: pentru un om atât de serios ca directorul financiar, cel mai simplu ar fi fost, desigur, să telefoneze acolo unde se dusesse Varionuha și să afle ce se întâmplase cu acesta; dar, până la ora zece seara, Rimski nu se putu hotărî s-o facă.

La zece, printr-un efort suprem de voință, își impuse să ridice receptorul și atunci constată că telefonul lui e mort. Omul de serviciu îi raportă că nici celelalte telefoane din clădire nu funcționează. Această întâmplare, neplăcută desigur, însă nu supranaturală, îl zgudui peste măsură pe directorul financiar, dar în același timp îi aducea și o bucurie: căzuse de la sine necesitatea de a telefona.

În momentul când deasupra capului său se aprinse și porni să clipească un bec roșu, semn că începuse antractul, intră omul de serviciu vestind

sosirea artistului străin. Directorul financiar tresări și, negru la față ca noaptea, se duse în culise să-l întâmpine pe artistul aflat în turneu, întrucât acum n-avea cine face acest lucru în afară de el.

Din coridorul unde începuseră să țârâie tot soiul de semnale și sonerii, curioșii își băgau nasul sub diferite pretexte în cabina spațioasă a artiștilor. Vedeai scamatori în halate și turbane țipătoare, un patinator în pulover alb croșetat, un povestitor palid din cauza stratului prea gros de pudră și un machior.

Celebritatea nou-venită îi uimi pe toți prin fracul său de croială superbă, de o lungime nemaivăzută, și prin masca neagră care-i acoperea partea de sus a feței. Dar amănuntul cel mai uimitor îl constituiau cei doi însoțitori ai săi: individul deșirat în haine cadrilate cu un *pince-nez* crăpat și un motan negru, gras, care intră în cabina artiștilor pe labele dinapoi, și se așază foarte dezinvolt pe canapea, făcând ochii mici din cauza lampioanelor orbitoare, fără nici un abajur, special instalate pentru machiaj.

Rimski se strădui să schițeze un zâmbet, ceea ce dădu feței sale o expresie acră și răutăcioasă și urmă un schimb de saluturi între el și magul taciturn, care ședea pe canapea, alături de motan. Nici o strângere de mână. În schimb, cadrilatul, obraznic din cale-afară, se recomandă singur directorului financiar, spunând ca este „asistentul domniei-sale”. Această împrejurare îl surprinse pe director, și anume îl surprinse neplăcut: în contract nu se pomenea absolut nimic de existența vreunui asistent.

Pe un ton forțat și rece, Grigori Danilovici se interesă la cadrilatul căzut din senin pe capul lui unde e aparatura domnului artist.

— O, nestemat celest, neprețuite domnule director, răspuse cu glas hodorogit asistentul magului, aparatura noastră este întotdeauna cu noi, iat-o! *Ein, zwei, drei!* și, răsucindu-și degetele noduroase sub nasul lui Rimski, scoase deodată de după urechea motanului ceasul de aur cu lanț al directorului financiar, ceas care până atunci sălășluisse în buzunarul vestei lui Rimski, sub haina butonată și cu lăntucul trecut printr-o butonieră.

Fără să vrea, Rimski se apucă cu mâinile de burtă, asistența scoase un „ah”, iar machiorul, care băga mereu nasul pe ușă, icni aprobator.

— E cesulețul dumneavoastră? Vă rog să-l luați în primire, zise cadrilatul, zâmbind familiar, și pe palma lui murdară îi întinse lui Rimski obiectul care-i aparținea.

— Cu unul ca ăsta să nu te urci în tramvai, șopti vesel povestitorul la urechea machiorului.

Iar motanul făcu o figură mai ceva decât aceea cu ceasul șterpelit. Se ridică deodată de pe canapea, se apropie pe labele dinapoi de măsuța din fața unei oglinzi, întinse o labă, scoase dopul din carafă, își turnă apă în pahar, bău, puse dopul la loc și-și șterse mustățile cu o cârpă folosită la machiaj.

Nu se mai auzi nici un „ah”, toți rămaseră cu gura căscată și numai machiorul șopti extaziat:

— Înaltă clasă!...’

În timpul acesta, pentru a treia oară, țârâiră soneriile și toți, excitați la culme, presimțind și savurând dinainte programul interesant, părăsiră în grabă cabina artiștilor.

De îndată, în sala de spectacol se stinseră luminile din globuri, se aprinseră cele ale rampei, aruncând reflexe roșietice pe partea de jos a cortinei, și în

despicătura ei luminată se ivi în fața publicului un bărbat cu fața rasă, rotofei, vesel ca un copil, îmbrăcat cu un frac boțit și cu o cămașă nu tocmai curată. Era comperul Georges Bengalski, bine cunoscut publicului moscovit.

— Așadar, cetățeni, începu Bengalski, cu un zâmbet de prunc pe buze, îndată va apărea în fața dumneavoastră... Aici, Bengalski își întrerupse discursul, urmând cu alte intonații în glas: Văd că numărul spectatorilor a mai crescut după ultimul antract. Astăzi avem la noi jumătate din Moscova! Zilele acestea, mă întâlnesc cu un prieten și-i zic: „De ce nu vii pe la noi? Ieri a fost la teatru jumătate din Moscova.” Iar el îmi răspunde: „Eu stau în cealaltă jumătate!”

Bengalski făcu o pauză, așteptându-se la o explozie de râs, dar, cum nimeni nu râse, continuă...

— Așadar, îl veți vedea pe celebrul artist de peste hotare, *monsieur* Woland, într-o ședință de magie neagră. Dumneavoastră și cu mine ne dăm seama — aici Bengalski avu un zâmbet superior — că magia neagră nu există și că ea nu este altceva decât o superstiție. Pur și simplu, maestrul Woland posedă tehnica scamatoriei la cel mai înalt nivel, ceea ce se va și vedea din partea cea mai interesantă a programului domniei sale, adică aceea a dezvăluirii acestei tehnici, și, deoarece noi toți ca unul suntem și pentru tehnică și pentru dezvăluirile ei, îl invităm pe domnul Woland!...

După ce debită toate aceste nerozii, Bengalski își împreună palmele și-și avântă brațele în chip de salut în direcția cortinei, care, la această invitație, se deschise cu un foșnet.

Apariția magului cu asistentul său deșirat și cu motanul pășind pe labele dinapoi captivă publicul spectator.

— Fotoliul, vă rog, porunci încet Woland și, în aceeași clipă, nu se știe de unde și în ce fel, pe scenă apărură un fotoliu, în care magul se așeză. Spune-mi, iubite Fagot, se informă Woland la măscăriciul cadrilat, care purta, se vede, și alt nume, în afară de „Koroviev”, cum ți se pare, populația Moscovei s-a schimbat în mod considerabil, nu-i așa?

Magul privi publicul potolit, uimit de apariția din văzduh a fotoliului.

— Așa este, *messire*, îi răspunse cu jumătate de glas Fagot-Koroviev.

— Ai dreptate. Orașenii s-au schimbat mult... după aspectul exterior, vreau să spun... ca însuși orașul, de altfel... Să nu mai vorbim de îmbrăcăminte, dar au apărut astea... cum le zice... tramvaie, automobile...

— Autobuze, îi suflă respectuos Fagot.

Publicul ascultă cu atenție această discuție, presupunând că ea nu este altceva decât un preludiu la scamatoriile magice. Culisele erau pline dolidora de actori și lucrători ai scenei, și printre toate aceste fețe se vedea chipul palid, încordat al lui Rimski.

Fizionomia lui Bengalski, adăpostit lateral de scenă, începu să exprime nedumerire. Ridicând ușor o sprânceană și folosindu-se de o pauză, el vorbi:

— Artistul străin este încântat de Moscova, care a crescut sub aspectul tehnic, precum și de moscoviți. Aici Bengalski zâmbi de două ori; întâi spre parter, apoi spre galerie.

Woland, Fagot și motanul întoarseră capetele spre comper.

— Oare eu mi-am exprimat încântarea? îl întreabă magul pe cadrilatul Fagot.

— Nicidecum, *messire*, nu ați exprimat nici un fel de încântare, răspunse acesta.

— Atunci, ce spune omul acesta?

— Pur și simplu a tras o minciună! îi răspunse ajutoru-i cadrilat cu glas tare, de răsună tot teatrul și, adresându-se lui Bengalski, adăugă: Vă felicit, cetățene, pentru minciunica spusă!

Din galerie se rostogoli un hohot de râs, iar Bengalski tresări și holbă ochii.

— Dar pe mine mă interesează, desigur, nu atât telefoanele, autobuzele și altă...

— Aparatură, îi suflă din nou cadrilatul.

— Ai dreptate, mulțumesc, vorbi rar magul cu un bas greu, dar iată o întrebare mult mai gravă: S-au schimbat oare orășenii aceștia lăuntric?

— Da, e o întrebare foarte importantă, domnule.

Cei din culise începuseră să schimbe priviri și să dea din umeri, Bengalski stătea roșu ca racul, iar Rimski era palid. Tocmai atunci însă, ghicind parcă neliniștea stârnită, magul zise:

— Dar m-am luat cu vorba, scumpul meu Fagot, și publicul începe să se plictisească. Arată-ne, pentru început, ceva simplu.

Prin sală trecu un freamăt. Fagot cu motanul porniră, în direcții opuse, de-a lungul rampei. Fagot își pocni degetele, strigând semeț: „Trei, patru”, prinse din zbor un pachet de cărți de joc, le amestecă și le aruncă motanului în chip de panglică șerpuitoare. Motanul prinse panglica și-i dădu drumul înapoi. Șarpele de atlas fâșâi. Fagot deschise gura ca un pui de pasăre și înghiți întreaga panglică, carte cu carte. După care motanul, ridicat în două



picioare, se înclină în fața publicului și își lovi călcâiul labei drepte de cel stâng, stârnind aplauze frenetice.

— Înaltă clasă! Înaltă clasă! strigau glasuri extaziate de după culise.

Intre timp, Fagot arată cu degetul spre parter și declară:

— Pachetul ăsta de cărți, stimați cetățeni, se află acuși în rândul șapte, la cetățeanul Parcevski, exact între hârtia de trei ruble și somația de la tribunal, în chestiunea pensiei alimentare pe care dumnealui trebuie s-o plătească cetățenei Zelkova.

Parterul începu să freamete, câte unii se sculară în picioare și, în cele din urmă, un cetățean pe care îl chema într-adevăr Parcevski, roșu la față, uimit, scoase din portofel pachetul de cărți de joc, vânturându-l în aer și neștiind ce să facă cu el.

— Lăsați, să vă rămână ca amintire! strigă Fagot. Nu degeaba spuneți aseară, la cină, că, fără pocher, viața dumneavoastră la Moscova ar fi fost insuportabilă.

— E veche figura! se auzi de la galerie. Țsta de la parter e din gașcă.

— Credeți? strigă Fagot, îndreptându-și ochii îngustați spre galerie. În acest caz și dumneata faci parte din gașca noastră, pentru că pachetul e în buzunarul dumitale.

La galerie se auzi o foiala și apoi un glas fericit:

— Așa-i! La el e! Aici, aici! Stai! Apăi, ăștia-s bani!

Cei de la parter întoarseră ochii spre galerie. Acolo, un cetățean era buimăcit la culme: descoperise în buzunarul său un teanc cu banderola băncii, purtând inscripția: „Una mie ruble”. Vecinii se îmbulzeau în jurul lui, în timp ce omul, uluit,

zgândărea cu unghia banderola, vrând să se convingă dacă sunt bancnote autentice sau vrăjite.

— Zău că-s autentice! Sunt bani! urlau niște glasuri încântate de la galerie.

— Încercați și cu mine! Cu un pachet de cărți din asta, se rugă vesel un grăsan de la mijlocul parterului.

— *Avec plaisir!* dădu replica Fagot. Dar de ce numai cu dumneavoastră? Va fi antrenată întreaga sală! Și, spunând aceasta, dădu comanda: „Vă rog să priviți în sus!... Unu!” în mâna lui apăru un pistol. „Doi!” strigă el. Pistolul se avântă cu țeava în sus: „Trei!” strigă Fagot. Urmă o străfulgerare, un bubuit și îndată, de sub cupolă, plutind printre trapeze, începură să cadă în sală niște hârtii albe.

Se roteau, purtate în toate părțile, la galerie, peste capetele muzicanților, pe scenă. În câteva clipe, ploaia de bani, tot mai deasă, atinse fotoliile și spectatorii începură să prindă bancnotele.

Sute de mâini se întindeau în sus, spectatorii duceau la ochi bancnotele, privind spre scena viu luminată, și constatau filigranele cele mai autentice. Nici mirosul bancnotelor nu mai lăsa vreo îndoială: era mirosul incomparabil prin farmecul său, al banilor proaspăt tipăriți. Întâi sala fu cuprinsă de veselie, apoi urmă o mirare profundă. Peste tot vuia cuvântul „bancnote”, se auzeau exclamații de uimire: „Ah! Ah!” și râsete vesele.

Câte unii se târau prin interval, scotocind pe sub fotolii. Mulți dintre spectatori stăteau în picioare pe fotolii, căutând să prindă bancnotele neastâmpărate, capricioase.

Pe fețele celor de la miliție se întipări, încetul cu încetul, o expresie de nedumerire, iar artiștii începură, fără jenă, să-și scoată nasul din culise.

În balconul întâi se auzi o voce: „De ce pui mâna? E a mea. Zbura spre mine!” și un alt glas: „Ia nu te mai împinge, când te-oi împinge eu!” Și deodată răsună o palmă. Cât ai clipi, la balconul întâi apărură coiful unui milițian și cineva a fost luat de acolo și dus.

Excitarea generală creștea și nu se știe cum s-ar fi soldat totul, dacă Fagot n-ar fi întrerupt ploaia de bani, suflând pe neașteptate în aer.

Schimbând o privire semnificativă și veselă, doi tineri o luară din loc, îndreptându-se fără nici un ocol spre bufet.

Teatrul vuia, ochii spectatorilor străluceau plini de agitație. Da, da, nu se știe cum s-ar fi soldat totul, dacă Bengalski nu și-ar fi adunat puterile și nu ar fi întreprins nimic. Căutând să fie stăpân pe el, își frecă palmele din obișnuință și, cu un glas mai sonor ca de obicei, începu așa:

— Iată, cetățeni, adineauri, noi am avut un caz de așa-zisă hipnoză în masă. O experiență pur științifică; ea dovedește cum nu se poate mai bine că în magie nu există nici un fel de minuni. Să-l rugăm pe *maestrul* Woland să ne dezvăluie acest experiment. Îndată, cetățeni, veți vedea cum aceste așa-zise bancnote vor dispărea tot atât de neașteptat cum au apărut.

Începu să aplaude, dar de unul singur; pe față îi juca un zâmbet trufaș, în timp ce ochii, departe de a avea aceeași expresie trufașă, mai degrabă implorau.

Publicului spectator nu-i plăcu discursul lui Bengalski. Se lăsă o tăcere adâncă, pe care o curmă cadrilatul Fagot.

— Iar acesta este un caz de așa-zise gogoși, declară el, cu glasul-i behăitor, ca de capră. Bancnotele, stimați cetățeni, sunt autentice.

— Bravo! răcni un bas undeva în înălțimi.

— Trebuie să vă spun de altfel că ăsta, Fagot arată spre Bengalski, mă plictisește. Se bagă mereu unde nu-i fierbe oala și strică reprezentația cu observațiile lui mincinoase! Ce să facem cu el?

— Să-i smulgem capul, propuse un glas aspru de la galerie.

— Ce-ați spus? Poftim? reacționa imediat Fagot la această propunere nerușinată. Să-i smulgem capul? E o idee! Ei, Behemoth, strigă el motanului. „Executarea! *Ein, zwei, drei!*”

Se petrecu un lucru nemaivăzut. Motanul își zbârli blana neagră și scoase un mieunat sfâșietor. Apoi, se făcu ghem și, ca o panteră, sări drept în pieptul lui Bengalski, de unde se mută pe capul acestuia. Mârâind, își înfipse labele grase în părul rar al comperului și, cu un urlet sălbatic, după ce îl răsuci de două ori, smulse capul de pe gâtul lui durdului.

Cele două mii cinci sute de spectatori exclamară toți ca un singur om. Din arterele sfâșiate de la gât sângele țâșni în sus, ca un havuz, inundând plastronul și fracul. Trupul își mai târșâi aiurit picioarele și se lăsă la pământ. În sală izbucniră țipete isterice de femei. Motanul îi prezentă lui Fagot capul smuls; acesta îl apucă de păr și, ridicându-l, îl arătă publicului, în timp ce capul țipa deznădăjduit, de se auzea în toată sala:

— Un medic!

— Ai să mai trăncănești și pe viitor verzi și uscate? întrebă amenințător Fagot, adresându-se capului care plângea.

— Nu, niciodată, horcăi capul.

— Pentru Dumnezeu, nu-l mai chinuiți! răsună, acoperind larma generală, un glas de femeie dintr-o lojă, și magul își întoarse privirea într-acolo.

— Ce facem, cetățeni, îl iertăm ori nu? întrebă Fagot, adresându-se sălii.

— Să-l iertăm, să-l iertăm! răsunară la început glasuri răzlețe și în majoritate de femei, care apoi formară un cor cu glasurile bărbaților.

— Cum porunciți, *messire*? întrebă Fagot pe cel cu mască.

— Ce să-i faci, răspunse meditativ magul, sunt oameni ca toți oamenii... Iubesc banii, dar asta a fost întotdeauna... Omenirea iubește banii, din orice ar fi făcuți: din piele, hârtie, bronz sau aur. Oamenii sunt ușuratici... ce să-i faci... uneori și mila bate la poarta inimii lor... oameni obișnuiți... Într-un cuvânt, îmi amintesc de cei de altădată, uite, numai problema locuințelor i-a cam stricat... și porunci cu glas tare: Puneți-i capul la loc!

Ochind cu cât mai multă precizie, motanul arboră capul pe umeri și acesta își reluă exact locul ca și când nu s-ar fi desprins nici o clipă de trup. O cicatrice nu rămase pe grumaz! Motanul șterse cu labele fracul și plastronul lui Bengalski, și urmele de sânge pieriră. Fagot îl ridică pe comper de pe podea, îl puse în picioare, îi băgă în buzunarul fracului un teanc de bancnote și-l expedie de pe scenă, spunându-i:

— Ia-ți valea, fără dumneata e mai vesel!

Privind buimac în jur și clătinându-se, comperul ajunsese doar până la postul de pompieri, unde i se făcu rău. Strigă jalnic:

— Capul, capul meu!

Printre cei care-i săriră în ajutor, se afla și Rimski. Comperul plângea, se silea să prindă ceva cu mâinile, mormăind:

— Da ți-mi capul înapoi, capul... Luați casa, luați tablourile, numai dați-mi capul înapoi!...

Un curier dădu fuga să aducă un medic. Încercară să-l culce pe Bengalski pe canapeaua din cabina artiștilor, dar nefericitul se zbătu, devenind violent. A fost nevoie să vină salvarea. Când mașina cu nefericitul comper plecă, Rimski o luă grăbit înapoi spre scenă și văzu noi minuni. În treacăt fie zis, chiar atunci sau poate ceva mai înainte, magul dispăruse de pe scenă, cu fotoliul său decolorat cu tot, și trebuie să spunem că publicul nici nu prinsese de veste, vrăjit de figurile extraordinare dezlănțuite de Fagot.

Făcându-i vânt nefericitului comper, Fagot anunță publicul:

— Acuși, după ce ne-am descotorosit de pisălogul ăsta, haideți să deschidem un magazin pentru doamne!

Și îndată, pe podiumul scenei se așternură covoare persane, se înălțară oglinzi uriașe, luminate lateral de niște tuburi verzui, iar în intervalul dintre oglinzi se instalară vitrine, în care spectatorii, uluiți și încântați, văzură cele mai variate modele de toalete pariziene în fel și fel de culori. În alte vitrine văzură sute de pălării de damă cu pene și fără pene, cu cataramă și fără, sute de perechi de pantofi, apărură sticle de parfum, mormane de poșete din antilopă și

atlaz, iar printre ele, grămezi de batoane aurii, lunguiețe și grele, cu ruj de buze.

O jună roșcată, răsărită cine știe de unde, într-o toaletă de seară, o jună care ar fi fost desăvârșită dacă n-ar fi dezavantajat-o cicatricea ciudată de pe gât, se postase lângă vitrine, arborând un zâmbet de gazdă primitoare.

Hlizindu-se dulceag, Fagot anunță că firma primește rochii și pantofi purtați, dând în schimb toalete pariziene și pantofi de asemenea de la Paris. Toate astea gratuit. Același schimb era valabil în ce privește gentile și alte mărunțișuri.

Motanul începu să-și pocnească din nou călcâiele unul de celălalt, făcând în același timp, cu laba dinainte, gesturile pe care le fac portarii când deschid o ușă.

Cu glasul ușor voalat, dar dulce și cântător, juna începu să debiteze, graseind, ceva greu de înțeles, dar nespus de ademenitor, judecând după figura doamnelor din stal.

— Guerlain, Chanel, Mitzouko, Narcisse noir, Chanel numéro cinq, rochii de seară, rochii cocteil...

Fagot se răsucea ca un șarpe, motanul se înclina, juna deschidea vitrinele de cristal.

— Pofțiți! zbiera Fagot. Fără fasoane și fără nici o jenă!

Publicul se agita, însă pentru moment nimeni nu se încumeta să se aventureze pe scenă. În cele din urmă, din stal, cam din rândul zece, se ridică o brunetă și, arborând un zâmbet care voia să spună că nu-i pasă de nimic, se urcă pe una din scările laterale pe scenă.

— Bravo! strigă Fagot. Salut pe cea dintâi vizitatoare. Behemoth, fotoliul! începem cu pantofii, *madame!*

Bruneta se instala în fotoliul oferit, și Fagot etală în fața ei, pe covor, un morman de pantofi. Bruneta întinse piciorul drept, încercă un pantof mov, tropăi pe covor, examina și tocul.

— Dar n-o să mă strângă? îl întrebă ea îngândurată. La care Fagot exclamă ofensat:

— Vai, se poate!

Iar motanul, jignit și el, mieună scurt.

— Iau perechea asta, *monsieur*, zise bruneta demn, încălțând și celălalt pantof.

Pantofii vechi fură aruncați după o perdea, unde dispăru și bruneta, însoțită de roșcată și de Fagot, care ducea câteva rochii elegante pe umerase. Motanul se agita, ajuta și el și, ca să-și dea aere, își atârnă de gât un centimetru.

Peste câteva clipe, bruneta reapăru de după perdea, dar într-o toaletă atât de superbă, încât tot stalul oftă ca un singur om. Curajoasa femeie, devenită ca prin farmec mult mai drăguță, se opri în fața oglinzii, mișcă din umerii dezgoliți, pipăi părul la ceafă și se răsuci, străduindu-se să se vadă din spate.

— Firma vă roagă să primiți asta ca amintire, zise Fagot, oferindu-i brunetei o cutie deschisă cu un flacon înăuntru.

— *Merci*, zise arogant bruneta și făcu cale-ntoarsă, în vreme ce spectatorii săreau de la locurile lor, ca să pipăie cutia cu flaconul și s-o vadă.

De aici încolo se dezlănțuiră patimile și, din toate părțile, femeile porniră spre scenă.



Prin larma agitată a glasurilor, printre râsete și suspine, se auzi un glas de bărbat: „Nu-ți dau voie!” și un glas de femeie: „Ești un despot și un mic-burghez! Nu-mi răsuci mâna!”

Femeile dispăreau după perdea, își lepădau acolo rochiile și apăreau în altele noi. Pe taburetele cu picioare aurite ședeau în șir cucoane și tropoteau energic pe covor, cu pantofii noi. Fagot, lăsat în genunchi, manevra limba metalică de pantofi, motanul, cocârjat sub povara mormanelor de poșete și pantofi, făcea neobosit naveta între vitrină și taburete, juna cu gâtul mutilat ba apărea, ba dispărea, până la urmă începu să turuie numai în franceză și, ceea ce e uimitor, cum deschidea gura, o înțelegeau toate femeile, chiar și acelea care nu știau o boabă franțuzește.

Pe toți îi uimi un bărbat, apărut și el pe scenă, care declară că nevastă-sa e gripată și de aceea roagă să i se trimită darul prin el. Drept dovadă că era însurat, cetățeanul fu gata să-și prezinte actul de identitate. Cererea soțului grijuliu fu întâmpinată cu hohote de râs. Fagot țipă că-l crede și fără acte, așa cum se crede pe el însuși, și-i înmână două perechi de ciorapi de mătase, iar motanul adăugă, de la el, un baton de ruj.

Femeile întârziate dădeau năvală, iar de pe scenă se scurgeau fericitele în rochii de bal, în pijamale cu dragoni, în taioare sobre de vizită, cu pălăriuțe trase pe-o sprânceană.

Apoi, Fagot înștiința publicul că, orele fiind înaintate, magazinul se închise fix peste un minut, până a doua zi. Și atunci, pe scenă, începu o foiala nemaipomenită. Femeile, repede, fără să mai probeze, apucau câte o pereche de pantofi. Una se năpusti ca

o furtună după perdea, lepădă acolo costumul cu care era îmbrăcată și înșfacă ce-i căzu sub mână — un halat de mătase, cu buchete uriașe, iar pe lângă asta izbuti să mai înhațe și două flacoane de parfum.

Fix peste un minut răsună un foc de pistol, oglinzile dispărură, vitrinele și taburetele se prăvăliră nu se știe unde, covorul se topi în văzduh, la fel ca și perdeaua. La urmă de tot dispăru și mormanul de rochii și ghete purtate, iar scena redeveni austeră, pustie și goală.

Atunci intră pe fir un personaj nou. Din loja numărul doi răsună o voce plăcută de bariton, sonoră și foarte insistentă.

— Ar fi de dorit totuși, cetățene artist, să dezvăluiți în fața spectatorilor tehnica scamatoriilor dumneavoastră, îndeosebi aceea cu bancnotele. De dorit este, de asemenea, și întoarcerea comperului pe scenă. Soarta lui îi neliniștește pe spectatori.

Glasul de bariton aparținea lui Arkadi Apollonovici Sempleiarov, președintele Comisiei acustice a teatrelor din Moscova, oaspetele de onoare al acelei seri.

Arkadi Apollonovici stătea în lojă cu două doamne: una în vârstă, gătită după ultima modă, numai cu lucruri scumpe pe ea, și alta tinerică, nostimă și îmbrăcată mai modest. Prima, după cum se constată în curând, la întocmirea procesului-verbal, era consoarta lui Arkadi Apollonovici, iar a doua — rudă îndepărtată de-a lui, actriță debutantă, un talent promițător, venită de la Saratov și găzduită în casa lui Arkadi Apollonovici.

— Pardon! sări Fagot. Iertați-mă, aici nu ai ce dezvălui, totul e limpede.

— Ba să-mi fie cu iertare! Dezvăluirea este absolut necesară. Fără aceasta, numerele strălucite prezentate de dumneavoastră vor lăsa o impresie apăsătoare. Marea masă a spectatorilor cere o explicație.

— Marea masă a spectatorilor, îi tăie vorba lui Sempleiarov măscăriciul neobrăzat, nu și-a exprimat, după câte știu, nici un fel de pretenții. Luând însă în considerație preastimata dumneavoastră dorință, Arkadi Apollonovici, treacă de la mine, voi proceda la dezvăluiri. Dar pentru aceasta îmi permiteți încă un mic număr?

— De ce nu... răspunse protegitor Arkadi Apollonovici, dar negreșit cu dezvăluire.

— Am înțeles. Voi proceda întocmai. Așadar, permiteți-mi să vă întreb, Arkadi Apollonovici, unde ați fost aseară?

Auzind o asemenea întrebare deplasată și chiar, am spune, de bătăran, Arkadi Apollonovici se schimbă la față.

— Aseară, Arkadi Apollonovici a fost la o ședință a Comisiei acustice, declară arogant din cale-afară consoarta lui Sempleiarov, dar nu înțeleg ce legătură are cu magia?

— *Oui, madame!* confirmă Fagot. E firesc să nu înțelegeți, în ce privește ședința, sunteți greșit informată. După ce a plecat de acasă la ședința amintită, care, fiindcă veni vorba, nici nu era fixată pentru ieri, Arkadi Apollonovici i-a dat drumul șoferului la Cistîie Prudî, în fața clădirii ce adăpostește Comisia acustică (aici toată sala amuți) și, cu autobuzul, s-a dus în vizită, pe strada Elohovskaia, la Milița Andreevna Pokobatko, artistă

la teatrul raional de turnee, unde a rămas aproape patru ore.

— Vai! răsună în liniștea ce se lăsase o exclamație îndurerată.

Iar tânăra rudă a lui Arkadi Apollonovici izbucni în hohote de răs joase și înspăimântătoare.

— Totul e limpede, strigă ea. De mult bănuiam ceva! Acum înțeleg de ce rolul Luizei l-a primit acea nulitate!...

Și, făcându-și vânt, îl pocni pe Arkadi Apollonovici în cap cu o umbrelă liliachie scurtă și groasă. Ticălosul de Fagot, alias Koroviev, strigă:

— Iată, stimați cetățeni, una din dezvăluirile cerute cu atâta insistență agasantă de Arkadi Apollonovici!

— Cum ai îndrăznit, ticăloaso, să te atingi de Arkadi Apollonovici? întrebă amenințătoare consoarta acestuia, ridicându-se în picioare, în toată înălțimea ei gigantică.

Un al doilea acces de hohot satanic puse din nou, pentru scurt timp, stăpânire pe tânăra rudă.

— Alții ca alții, răspunse ea printre hohote, dar, în ce mă privește, am tot dreptul să-l pocnesc. Și se auzi, pentru a doua oară, trosnind sec umbrela ce ricoșa de pe capul lui Arkadi Apollonovici.

— Miliția! Ridicați-o! zbieră cu un glas atât de cumplit consoarta lui Sempleiarov, încât multora le îngheță inima în piept.

Colac peste pupăză, motanul veni până la rampă, răcnind, pe neașteptate, cu glas omenesc:

— Reprezentația a luat sfârșit! Maestre! Trânțește un marș! Dirijorul, înnebunit, fără să-și dea seama ce face, își ridică bagheta, și orchestra nu cântă, nu intona și nici nu-i zise, ci, întocmai expresiei oribile a

motanului, trânti un marș cu totul aiuristic, inadmisibil prin tonul său dezământat.

O clipă, unora li se păru că mai auziseră cândva, sub cerul înstelat al Sudului, într-un *cafe-chantant*, textul confuz, greu de înțeles, în schimb, îndrăzneț al acestui marș:

*Excelența sa avea  
Cocoși în curte, și puicuțe,  
Și sub aripa lui ținea  
Fetițe tandre și drăguțe!!!*

Dar poate că nici nu a fost acest text, ci un altul, pe aceeași melodie, indecent la culme. Nu asta are importanță, ci faptul că, după toate cele descrise aici, la „Varietăți” începu o adevărată babilonie. Spre loja lui Sempleiarov alerga miliția, curioșii dădeau buzna spre rampă, răsunau explozii infernale de răs, strigăte turbate, estompate de clinchetul talerelor de alamă ale orchestrei.

Se văzu cum, deodată, pe scenă nu mai rămase nimeni, pezevenghiul de Fagot, ca și neobrăzatul cotoi Behemoth se topiră parcă în văzduh, pierind cum pierise mai înainte magul și fotoliul său cu tapiseria decolorată.

### 13. Apariția eroului

Așadar, necunoscutul îl amenințase pe Ivan cu degetul, șoptindu-i „S-s-s-t!”...

Poetul își lăsă picioarele pe podea și-și încorda privirea. Pe ușa dinspre balcon își băgă capul cu fereală un bărbat de vreo treizeci și opt de ani, brunet, cu obraji rași, cu nasul ascuțit și ochii plini de neliniște. O şuviță de păr îi căzuse pe frunte.

Încredințându-se că Ivan e singur și trăgând cu urechea la sunetele din jur, misteriosul vizitator prinse curaj și intră în cameră. Atunci Ivan observă că și necunoscutul era îmbrăcat cu haine de spital. Purta pijama, papuci pe piciorul gol, iar pe umeri, un halat cafeniu.

Nou-venitul îi făcu lui Ivan cu ochiul, ascunse în buzunar o legătură de chei, apoi întrebă dacă se poate așeza și, primind un răspuns afirmativ, se instala în fotoliu.

— Cum ai nimerit aici? îl întrebă Ivan, în șoaptă, supunându-se degetului uscățiv care-l avertiza. Grilajele dinspre balcon nu sunt încuiate cu lacăt?

— Da, sunt încuiate, încuviință oaspetele; însă Praskovia Feodorovna, o ființă tare cumsecade, e, din păcate, distrată. Cu o lună în urmă i-am șterpelit o legătură de chei, și în felul acesta pot să ies în balconul comun, care se întinde ca un brâu pe tot etajul, și să mai vizitez din când în când câte un vecin.

— De vreme ce poți ieși în balcon, rezultă că poți să și fugi de aici; sau e prea sus? se interesă Ivan.

— Nu, răspunse hotărât oaspetele, nu pot să fug de aici, nu pentru că ar fi prea sus, ci pentru că nu

am unde. Făcu o pauză, apoi adăugă: Așadar, stăm închiși?

— Stăm, îi răspunse în ton Ivan, uitându-se cu atenție în ochii nou-venitului, căprui și fără astâmpăr.

— Da... zise oaspetele, neliniștindu-se, sper însă că nu ești nebun furios? Pentru că, știi, nu pot îndura gălăgia, vânzoleala, folosirea forței și alte lucruri de felul ăsta. Urăsc, îndeosebi, țipetele omenești, indiferent dacă exprimă suferință, furie sau alte simțăminte. Liniștește-mă, te rog, spune-mi, așa-i că nu ești nebun furios?

— Aseară, la restaurant, l-am pocnit pe unul peste bot, mărturisi cu curaj poetul înviorat.

— Pe ce motiv? întrebă sever oaspetele.

— Păi, ca să fiu sincer, fără nici un motiv, îi răspunse, stânjenit, Ivan.

— E rușinos, îl mustră oaspetele, adăugând: Și apoi ia seama cum te exprimi: „l-am pocnit peste bot”... Despre om nu se poate spune sigur ce are: bot sau față. Eu însă cred că are față. Așa că, să știi, cu pumnii nu... Să te lași de treburi d-astea și pentru totdeauna.

După ce-l muștrului astfel pe Ivan, oaspetele se informă:

— Profesia dumitale?

— Poet, mărturisi cam în silă Ivan.

Vizitatorul se întristă.

— Oh! ce ghinion pe capul meu! exclamă el, dar, dându-și seama că făcuse o gafă, își ceru scuze, și întrebă: care-i numele dumitale?

— Bezdomnii.

— Eh, eh... zise oaspetele, strâmbându-se.

— Nu-ți plac versurile mele? îl întrebă curios Ivan.

— Nu-mi plac nici de frică.

— Ce anume ai citit?

— N-am citit nici un vers de-al dumitale! exclamă nervos vizitatorul.

— Atunci de ce vorbești așa?

— Mare lucru! Parcă n-aș fi citit alte versuri! Deși, poate că printr-o... minune...? Bine, sunt gata să le accept. Spune, sunt frumoase versurile pe care le-ai scris?

— Oribile! rosti deodată sincer și neînfricat Ivan.

— Să nu mai scrii! făcu rugător vizitatorul.

— Promit și jur! făgădui solemn poetul.

Întăriră jurământul cu o strângere de mână, dar, tocmai în clipa aceea, din coridor se auziră niște pași domoli și glasuri.

— S-s-t! șopti oaspetele și sări în balcon, închizând ușa cu grilaj.

În rezervă își băgă capul Praskovia Feodorovna, îl întrebă pe Ivan cum se simte și dacă vrea să doarmă cu lumina aprinsă ori stinsă. Acesta o rugă să lase lumina aprinsă și Praskovia Feodorovna se retrase urându-i noapte bună. Când totul se liniști, din balcon se reîntoarse oaspetele.

Acesta îi comunică în șoptă lui Ivan că în rezerva 119 a fost adus unul nou, un grăsan cu fața stacojie, care bombăne tot timpul despre nu se știe ce valută ascunsă în canalul de ventilație și care se jură că la ei, pe Sadovaia, s-a instalat necuratul.

— Îl înjură pe Pușkin de toți sfinții și urlă întruna: „Kurolesov, bis, bis!” povesti oaspetele, cutremurându-se înspăimântat. Dar apoi se liniști, se instala din nou în fotoliu și zise: De altfel, să-l lăsăm în plata Domnului, și, reluând firul discuției



întrerupte, întrebă: Așadar, din ce cauză ai nimerit aici?

— Din cauza lui Pilat din Pont, răspunse Ivan aruncând o privire mohorâtă în podea.

— Cum?! strigă oaspetele, uitând de orice prudență și astupându-și în clipa următoare gura cu mâna. Ce coincidență extraordinară! Te implor să-mi povestești! Te implor!

Căpătând, fără vreun motiv anume, încredere în necunoscut, la început poticnindu-se și fâstâcindu-se, apoi mai cu îndrăzneală, Ivan se apucă să-i istorisească întâmplarea din ajun, de la Patriarșie prudî. Da, misteriosul hoț de chei era pentru Ivan Nikolaevici un auditor ideal. Oaspetele nu-l socotea nebun; părea foarte interesat de istorisirea poetului și, tot ascultând, până la urmă se entuziasmă la culme. Îl întrerupea mereu pe Ivan cu exclamații:

— Și, și, mai departe? Te rog din suflet, mai departe! Dar, pentru Dumnezeu, punct cu punct!

Ivan nu lăsa nimic deoparte, ba chiar îi venea mai ușor să povestească așa; treptat, treptat, ajunse la scena când, înfășurat într-o mantie albă cu căptușeală sângerie, Pilat din Pont ieșise în balcon.

Oaspetele își împreună mâinile ca pentru rugăciune, șoptind:

— O, cum am ghicit! O, cum am ghicit totul!

Descrierea morții îngrozitoare a lui Berlioz necunoscutul o întâmpină cu o observație enigmatică, în timp ce ochii îi scăpărau de ură:

— De un singur lucru îmi pare rău, că în locul lui Berlioz nu a fost criticul Latunski sau literatul Mstislav Lavrovici; și exclamă apoi frenetic, tot în șoaptă: Mai departe!

Motanul care voise să-și plătească biletul de tramvai îl amuză grozav pe oaspete; se înăbușea de un râs mut, uitându-se la Ivan, care, surescitat de succesul povestirii sale, sărea, ghemuit, imitând motanul cu grivna sub mustață.

În cele din urmă, după ce povesti întâmplarea de la „Casa Griboedov”, întristat și întunecat la chip, Ivan încheie:

— Și uite așa am ajuns aici.

Oaspetele își puse mâna cu simpatie pe umărul bietului poet, vorbind astfel:

— Nefericit poet! Dar numai dumneata singur, dragul meu, ești vinovat, ți-ai făcut-o cu mâna dumitale. Nu trebuia să te porți cu el atât de familiar și oarecum chiar obraznic. Iată răsplata. Ba ar merita încă să zici *merci* c-ai scăpat atât de ieftin.

— Dar cine o fi el, mă rog, la urma urmei? exclamă Ivan, scuturându-și pumnii, excitat la culme.

Oaspetele îl privi cu luare-aminte și-i răspunse tot cu o întrebare:

— Dar n-o să te enervezi prea tare? Noi, cei de aici, nu suntem oameni prea de nădejde. N-o să urmeze după aia doctor, injecții? N-o să se facă zarvă?

— Nu, nu, exclamă Ivan. Spune, te rog, cine-i el?

— Bine, răspunse oaspetele, urmând răs-picat și convingător: ieri la Patriarșie prudî te-ai întâlnit cu Satana.

După cum promisese, Ivan nu se enervă, dar rămase uluit.

— Imposibil! Nu există Satana!

— Să-mi fie cu iertare. Dar dumneata ești cel mai puțin îndreptățit s-o spui. Ai fost, după cât se pare,

una din primele lui victime. Ești internat, după cum îți dai seama, într-o clinică de psihiatrie, și mai cutezi să spui că el nu există! E ciudat, crede-mă!

Zăpăcit de-a binelea, Ivan amuți:

— De-ndată ce ai început să mi-l descrii, urmă oaspetele, am bănuț cu cine ai avut plăcerea să conversezi aseară. Și, mărturisesc cinstit, mă mir de Berlioz! În ce te privește, desigur, ești un novice, ca să zic așa (aici oaspetele își ceru din nou scuze) — Berlioz însă, după câte am auzit despre el, a citit totuși ceva în viața lui! Când mi-ai relatat primele vorbe rostite de acest profesor, mi s-au risipit toate îndoielile. Pe el, dragul meu, nu poți să nu-l recunoști! De fapt, dumneata... te rog iarăși să mă ierți, cred că nu mă înșel, ești un ignorant, nu-i așa?

— Indiscutabil, încuviință Ivan, devenit de nerecunoscut.

— Ei, vezi... Doar până și chipul pe care mi l-ai descris, ochii aceia unul într-un fel, celălalt într-alt fel, sprâncenele!... Iartă-mă, dar n-ai auzit pesemne nici de opera *Faust*?

Ivan se simți teribil de rușinat și, cu obraji în flăcări, începu să mormăie ceva despre o vilegiatură, o călătorie la o casă de odihnă... Din Ialta...

— Ei, tocmai ceea ce spuneam... Nu-i de mirare! Berlioz însă, repet, mă uimește... Era un om nu numai cinstit, dar și foarte abil. Deși, în apărarea lui trebuie să spun că, desigur, Woland e în stare să-l ducă de nas și pe unul mai ceva ca Berlioz.

— Cum ai spus?! strigă la rândul său Ivan.

— Mai încet!

Ivan se lovi cu palma peste frunte, șuierând:

— Înțeleg, înțeleg. Am văzut un W pe cartea lui de vizită. A-ia-ia-i, ce poveste! Tăcu un timp,

descumpănit, privind stăruitor discul lunii ce plutea de cealaltă parte a grilajului, apoi vorbi: în concluzie, se putea deci foarte bine să-l fi vizitat pe Pilat din Pont. Că doar el era născut pe vremea aceea! Și se mai zice că sunt nebun! adăugă Ivan, arătând revoltat spre ușă.

O cută amară se contura în colțul gurii oaspetelui.

— Să privim adevărul drept în față. Și oaspetele se întoarse spre astrul nopții, care trecea repede printr-un nor. Și dumneata, și eu suntem nebuni, ce să ne mai ascundem după deget! Vezi, el te-a zguduit și te-ai scrântit, pentru că ai fost pesemne un teren propice pentru așa ceva. Dar ceea ce povestești s-a întâmplat, fără doar și poate, în realitate. Numai că toate acestea sunt atât de ieșite din comun, încât până și Stravinski, un psihiatru genial, nu te-a crezut. Te-a examinat? (Ivan încuviință din cap.) Interlocutorul dumitale l-a vizitat pe Pilat, și a fost la dejun la Kant, iar acum se află la Moscova.

— Bine, dar o să facă prăpăd pe aici! Cumva trebuie să punem mâna pe el! ridică, nu tocmai convins, capul, vechiul Ivan, pe care noul Ivan nu izbutise încă să-l doboare de-a binelea.

— Ai încercat și-ți ajunge, ripostă ironic oaspetele. Nici pe alții nu-i sfătuiesc să încerce. Că o să facă prăpăd, poți fi sigur! Ah! Ce ciudă mi-e că l-ai întâlnit dumneata, și nu eu! Deși totul s-a stins și cenușa s-a așternut peste tăciuni, îți jur că pentru întâlnirea aceasta aș fi dat legătura de chei furată de la Praskovia Feodorovna; e tot ce am de dat. Sunt sărac lipit pământului.

— Dar ce nevoie ai de el?

Multă vreme oaspetele tăcu trist, cuprins de un zgâlțâit nervos, dar în cele din urmă vorbi:

— Vezi ce istorie ciudată? Mă aflu aici din aceeași cauză ca și dumneata, și anume din cauza lui Pilat din Pont. Spunând acestea, oaspetele privi temător în jur și urmă: E vorba de un roman despre Pilat, pe care l-am scris acum un an.

— Sunteți scriitor? întrebă cu interes poetul.

Oaspetele, întunecându-se la față, îl amenință cu pumnul.

— Sunt maestru, spuse el cu un aer sever. Scoase din buzunarul halatului o tichie unsuroasă, pe care era brodată cu mătase galbenă o literă majusculă M. Își puse tichia și i se arătă lui Ivan *en profil* și *en face*, pentru a demonstra că este maestru. Mi-a cusut-o cu mâinile ei, adăugă el misterios.

— Vreți să-mi spuneți numele dumneavoastră de familie?

— Nu mai am nume de familie, răspunse disprețuitor ciudatul oaspete. Am renunțat la el, cum, de altfel, am renunțat la toate în viață. Să-l lăsăm uitării.

— Vorbiți-mi, cel puțin, despre roman, îl rugă cu delicatețe Ivan.

— Cu plăcere. Viața mea, trebuie să ți-o spun, se orânduise nu tocmai obișnuit, începu oaspetele.

... De specialitate istoric, cu doi ani în urmă mai lucra încă la un muzeu din Moscova, făcând și traduceri.

— Din ce limbă? îl întrerupse cu interes Ivan.

— Cunosc cinci limbi în afară de rusă: engleza, franceza, germana, latina și greaca. Și mai citesc puțin italienește.

— Ian te uită! șopti, invidios, Ivan.

... Istoricul trăia retras, singuratic, nu avea rude și aproape nici o cunoștință la Moscova. Și, închipuiți-vă, într-o zi câștigă o sută de mii de ruble.

— Imaginează-ți uimirea mea, șopti oaspetele cu tichia neagră; bag mâna în coșul cu rufe murdare, mă uit — același număr ca și în ziar. Obligația pe care o aveam în coș, îl lămurii el pe poet, mi-o dăduse cineva la muzeu.

... După ce câștigase o sută de mii de ruble, misteriosul oaspete al lui Ivan se comportase în felul următor: cumpăraseră cărți, își părăsise camera pe care o ocupa pe strada Miasnițkaia...

— U-u-uf, ce văgăună afurisită! mârâi el. Știi ce sunt cei care clădesc o casă pe un teren ce le-a fost atribuit? îl întrebă oaspetele pe Ivan, și îndată îl lămurii: un grup puțin numeros de escroci, care cumva a rămas până astăzi la Moscova...

... Pe o ulicioară, aproape de Arbat, închiriasă două camere la subsol într-o căsuță împrejmuită de o grădină mică. Părăsi slujba de la muzeu și începu să scrie romanul despre Pilat din Pont.

— Ah! A fost o epocă de aur! șopti povestitorul, cu ochi strălucitori. O locuință absolut separată, pe deasupra un vestibul cu o chiuvetă, sublinie el, mândru nevoie-mare, ferestruici joase, chiar deasupra cărării pietruite ce ducea de la poartă spre căsuță. În fața ferestrelor, la câțiva pași numai, chiar lângă gard, rufe de liliac, un tei și un arțar. Of, of, of! Iarna vedeam rareori pe fereastră niște picioare negre, și auzeam zăpada scârțâind sub pașii trecătorilor. În soba mea dudua totdeauna, vesel, focul. Deodată sosi primăvara și prin geamurile tulburi, am văzut tufele de liliac, întâi golașe, apoi îmbrăcându-se în verde. Și tocmai atunci, în

primăvara trecută, se întâmplă ceva mult mai încântător decât cele o sută de mii de ruble câștigate, ceea ce este, vă rog s-o recunoașteți, o sumă uriașă!

— E adevărat, recunosc Ivan care asculta cu luare-aminte.

— Deschisesem fereastra și ședeam în camera a doua, micuță de tot. Oaspetele se apucă să descrie cu mâinile mobila din odaia aceea: Aici un divan, la peretele opus un alt divan, iar la mijloc, o măsuță cu o splendidă veioză; mai spre fereastră, cărțile; tot acolo, o mică masă de scris, iar în prima cameră — o cameră enormă, paisprezece metri! — cărți, cărți și soba. Ah, ce interior aveam! și ce grozav mirosea liliacul. Și, de oboseală, capul meu se făcea ușor, Pilat se apropia vertiginos de sfârșit...

— Mantie albă, căptușeală roșie! înțeleg! exclamă Ivan.

— Întocmai! Pilat se apropia vertiginos de sfârșit, se apropia de sfârșit, și de atunci știam chiar cuvintele cu care voi încheia romanul: „... Al cincilea procurator al Iudeii, călărețul Pilat din Pont.” Și, firește, ieșeam afară să mă plimb. O sută de mii, o sumă uriașă, și aveam un costum superb de haine. Sau mă duceam să iau masa la un restaurant ieftin. Pe Arbat era un restaurant foarte bun, nu știu dacă mai există și astăzi. Apoi, oaspetele deschise larg ochii și, privind luna, își urmă șoapta:

... Purta în brațe un buchet de flori galbene oribile, neliniștitoare. Dracu le știe cum se numesc, dar la Moscova apar cele dintâi. Florile contrastau cu pardesiul ei negru, de primăvară. Purta în brațe un buchet de flori galbene. O culoare care aduce nenoroc. Cotind de pe Tverskaia într-o ulicioară, întoarse capul. Cunoști Tverskaia, nu-i așa? Mii de

oameni se perindau pe strada asta, dar te asigur că ea mă văzu numai pe mine și mă privi, poate nu neliniștită, ci îndurerată. Pe mine mă uimise atunci nu atât frumusețea ei, cât singurătatea cu totul neobișnuită, nemaivăzută, ce i se citea în ochi. Supunându-mă acelui simbol galben, am cotit și eu în ulicioară, luând-o pe urmele ei. Pășeam amândoi tăcuți pe ulicioara strâmbă, cenușie, ea pe o parte, eu, pe cealaltă, și nu era, închipuie-ți, în afară de noi doi, țipenie de om. Mă chinuiam — aveam senzația că neapărat trebuie să-i vorbesc, și mă temeam că n-am să pot scoate o vorbă, că ea va pleca și nu o voi mai vedea, niciodată. Dar, pe neașteptate, închipuie-ți, a vorbit: „Vă plac florile mele?”

Mi-amintesc de glasul ei, grav, dar cu inflexiuni neașteptate și, deși e stupid, mi se păruse în clipa aceea că ecoul răsunase în ulicioară, desprinzându-se dintr-un zid galben și murdar. Traversând grăbit strada și apropiindu-mă de ea, i-am răspuns: „Nu.”

M-a privit mirată, iar eu mi-am dat seama deodată că iubisem toată viața mea această femeie! Ce istorie, nu-i așa? Ai să spui, firește, că sunt nebun?

— Nu spun deloc, sări Ivan, adăugând: Mai departe, vă implor.

Și oaspetele urmă:

— Da, m-a privit mirată, apoi m-a întrebat: „Nu vă plac florile?” în glasul ei mi se păruse că deslușesc ceva ostil. Pășeam alături de dânsa, străduindu-mă să țin cadența și, spre mirarea mea, nu mă simțeam cătuși de puțin stânjenit.

„Ba-mi plac, însă nu de-astea.”

„De care?”

„Trandafirii.”



În clipa următoare am regretat răspunsul meu, pentru că ea, zâmbind vinovată, își aruncă florile într-un șanț. Descumpănit, le-am ridicat și i le-am întins, însă ea, cu un zâmbet amar pe buze, le refuză: așa că ne-am urmat drumul — eu cu florile ei în mână.

Am mers un timp așa în tăcere, până când ea îmi luă florile și le aruncă în mijlocul străzii, apoi își puse mâna cu mănușă neagră în mâna mea și ne-am urmat drumul unul lângă altul.

— Mai departe, se rugă de el Ivan și, vă rog, să nu săriți nimic!

— Mai departe? repetă oaspetele întrebarea. Ai putea să ghicești și singur ce-a urmat. Cu mâneca dreaptă își șterse o lacrimă neașteptată și continuă: Dragostea răsărise în calea noastră, așa cum din pământ răsare într-o ulicioară un ucigaș — ne lovi pe amândoi deodată! Astfel lovește fulgerul, și tot așa pumnalul! De altminteri, ea, mai târziu, susținea că lucrurile nu stau așa, că ne iubeam de mult, de când lumea, fără să ne cunoaștem, fără să ne fi văzut vreodată și că ea trăise cu un alt bărbat... iar eu acolo, atunci... cu asta, cum îi spune...

— Cu cine? insistă Ivan.

— Cu asta, ei cu, of, am uitat: se enervă oaspetele, pocnind din degete.

— Ați fost căsătorit?

— Păi da, de aia pocnesc din degete... Cu Varenka... cu Manecika... ba cu Varenka... avea o rochie în dungi, și la muzeu... Deși, nu mai țin minte.

Așadar, ea îmi spuse că ieșise în ziua aceea din casă, cu flori galbene în brațe, ca eu, în sfârșit, s-o găsesc, și că, dacă nu ne-am fi întâlnit, s-ar fi otrăvit, pentru că viața-i era pustie.

Da, dragostea ne lovise fulgerător, am înțeles acest lucru chiar în aceeași zi, chiar peste un ceas, când ne-am pomenit, fără să ne dăm seama, lângă zidul Kremlinului, pe chei.

Stăteam de vorbă, ca și cum nu ne-am fi despărțit decât ieri, parcă ne cunoșteam de ani și ani. Ne înțeleseserăm să ne întâlnim a doua zi tot acolo, pe malul râului Moscova, și ne-am întâlnit. Soarele de mai ne zâmbea. Și în scurt timp femeia aceasta a devenit soția mea de taină.

Venea la mine în fiecare zi, iar eu începeam s-o aștept de cum se iveau zorile. Cum o așteptam? Mutam de la locurile lor obiectele de pe masă. Cu zece minute înainte de ora stabilită, mă așezam la fereastră și pândeam să aud trântindu-se portița veche. Și ce curios: înainte de a o cunoaște, în curticica noastră arareori venea cineva; mai bine zis, nu venea nimeni: acum însă mi se părea că tot orașul se scurge pe la noi. Se trânteste portița, îmi bate inima, și, închipuiește-ți, la nivelul feței mele, în spatele geamului, apar negreșit niște cizme murdare ale cuiva. Un tocilar. Dar cine în casa noastră are nevoie de un tocilar? Ce să ascută? Care cuțite?

Ea intra o dată pe portiță, dar mie, nu mint, până atunci, pe puțin de zece ori inima îmi bătea să-mi spargă pieptul — nu alta! Apoi, când venea ora ei și ceasornicul arăta amiaza, inima pornea să bată nebunește până în clipa când, aproape fără zgomot, se apropiau de fereastră pantofii cu fundă neagră de antilopă, prinsă în cataramă de metal.

Uneori se răsfața și, oprindu-se lângă a doua fereastră, ciocănea cu vârful pantofului în geam. În aceeași clipă, ieșeam la fereastra în care ciocănise, dar pantoful dispărea, dispărea și mătasea neagră

care pentru o clipă întunecase lumina zilei, și eu mă duceam să-i deschid.

Te asigur că nimeni nu știa de legătura noastră, cu toate că, de obicei, nu se întâmplă așa. Nici bărbatul ei, nici cunoștințele nu știau nimic. Cei din căsuța veche, unde se afla subsolul ocupat de mine, cunoșteau situația, fără îndoială, fiindcă vedeau că vine o femeie în vizită, dar numele nu i-l știau.

— Dar cine era? se interesă Ivan foarte curios să afle povestea asta de dragoste.

Oaspetele făcu un gest care însemna că n-o să spună asta niciodată nimănui și-și urmă povestirea.

Ivan află că maestrul și necunoscuta se îndrăgostiseră atât de tare unul de altul, încât deveniseră inseparabili. Ivan își închipuia (din povestire) cele două cămăruțe de la subsol, unde veșnic domnea o penumbră deasă din cauza liliacului și a gardului. Vedeă aievea mobila tapisată cu roșu, roasă, biroul, ceasornicul care suna din jumătate în jumătate de oră, și cărțile, multe cărți, ce se înălțau de la podeaua vopsită până la tavanul afumat, și sobă.

Află că din primele zile ale legăturii lor, oaspetele său și tainica lui soție se convinseseră că destinul îi scosese pe unul în calea celuilalt la încrucișarea străzii Tverskaia cu ulicioara aceea, fiind făcuți unul pentru altul și sortiți să nu se mai despartă niciodată.

Din povestirea oaspetelui său, Ivan mai află cum își petreceau ziua cei doi îndrăgostiți. Când venea la el, își puneă mai întâi șorțul în antreul îngust unde se afla și chiuveta cu care se mândrea atâta sârmanul bolnav, aprindea lampa cu petrol instalată pe masă, pregătea dejunul și așeza masa în prima

cameră. Când se dezlănțuiau furtunile de mai, și prin fața geamurilor cam chioare se rostogoleau cu zgomot în gang șuvoaie năvalnice, amenințând să inunde și cel din urmă adăpost, cei doi îndrăgostiți aprindeau focul în sobă și-și coceau cartofi. Se ridicau aburi, coaja neagră de cartofi își murdărea degetele. La subsol se auzeau râsete, copacii din grădină își scuturau crenguțele rupte în timpul ploii și inflorescențele albe.

După ce se sfârșiră furtunile și veni vara toridă, într-un vas de flori apărură trandafirii mult așteptați, dragi amândurora. Maestrul lucra febril la romanul său, care o absorbise și pe necunoscută.

— Zău, în unele momente eram gelos pe el, îi șoptea lui Ivan oaspetele nocturn venit din balconul scaldat în lumina palidă a lunii.

Înfigându-și în păr degetele subțiri cu unghiile ascuțite, ea citea și recitea la nesfârșit cele așternute pe hârtie, iar apoi lucra tichiuța aceea cu monogramă galbenă. Câteodată ședea chircită lângă rafturile de jos ale bibliotecii sau, stând în picioare și ajungând până la cele de sus, ștergea cu cârpa sutele de cotoare prăfuite. Îi prezicea glorie, îl zorea, și în perioada aceea începuse să-i spună „maestru”. Aștepta nerăbdătoare cuvintele făgăduite, ultimele cuvinte despre al cincilea procurator al Iudeii, repeta, cântat, cu glas tare, fraze răzlețe care-i plăceau și spunea că în romanul acesta e viața ei.

Romanul fusese terminat în luna august și dat unei dactilografe necunoscute care-l transcrise în cinci exemplare. În sfârșit, sosise ceasul când trebuia să părăsească refugiul tainic și să iasă în arena vieții.

— Am ieșit în arena vieții, ținând manuscrisul în mână, și atunci viața mea a luat sfârșit, șopti

maestrul, plecându-și capul, și multă vreme după aceea tichia neagră cu „M”-ul ei galben nu s-a mai oprit din clătinat.

Oaspetele își urmă povestirea, care era acum cam incoerentă, un singur lucru se putea înțelege, că atunci se petrecuse o catastrofă cu el.

— Nimerisem pentru prima oară în lumea literaturii; acum însă, când totul s-a sfârșit, și pieirea mea este evidentă, îmi aduc aminte de el cu groază, șopti solemn maestrul, ridicându-și mâna. Da, m-a uimit din cale-afară, ah, cât de mult m-a uimit!

— Cine? șopti abia auzit Ivan, temându-se să nu-l tulbure pe povestitor.

— Redactorul, ți-am spus doar, redactorul! Da, îmi citise romanul. Mă privea cu coada ochiului, de parcă mi se umflase obrazul din cauza vreunui abces la măsea; se uita într-un ungher și mai și chicotea stânjenit. Frământa manuscrisul în mână, fără rost, icnind. Întrebările lui mi se păreau ale unui nebun. Fără un cuvânt în legătură cu romanul, el mă întrebă cine sunt și de unde am răsărit, dacă scriu de mult și de ce nu s-a auzit vorbindu-se de mine mai înainte, punându-mi chiar o întrebare de-a dreptul idioată, din punctul meu de vedere: cine m-a inspirat să scriu un roman cu o temă atât de ciudată? În cele din urmă m-am plictisit și l-am întrebat direct dacă îmi va publica sau nu romanul. Începu să se agite, să mormăie, declarându-mi că singur nu poate lua o hotărâre, că opera mea trebuie citită și de alți membri ai colegiului redacțional, și anume de criticii Latunski și Ariman, precum și de literatul Mstislav Lavrovici. M-a invitat să mai vin peste două săptămâni. Când am venit după două săptămâni, am fost primit de o

tipă care, de atâtea minciuni ce-i ieșeau din gură, se uita cruciș.

— Era Lapșennikova, secretara de redacție, zise zâmbind Ivan, care cunoștea prea bine lumea descrisă cu atâta mânie de oaspetele său.

— Se poate, îl opri acesta, ei bine, ea mi-a înapoiat romanul, destul de ferfenițit și slinos. Străduindu-se să nu-mi întâlnească privirea, Lapșennikova m-a înștiințat că redacția are portofoliul asigurat pe doi ani și că, din cauza asta, problema publicării romanului meu, după cum se exprima ea, „nu se pune”. Ce mai țin minte din cele ce s-au mai petrecut? mormăi maestrul, frecându-și tâmpla. Da, petalele roșii scuturate pe prima pagină a manuscrisului meu și ochii prietenei mele. Da, ochii ei nu i-am uitat.

Povestea oaspetelui era tot mai confuză și mai plină de reticențe. Vorbi ceva despre o ploaie piezișă și despre disperarea care se înstăpânise după aceea în refugiul de la subsol; despre drumul pe care-l mai făcuse el într-un loc. În șoaptă disperată, zicea că n-o învinuiește deloc pe ea, pe aceea care îl îmboldise să lupte, o, nu, nu o învinuiește!

— Țin minte, o, da, țin minte acea pagină intercalată, blestemată pagină, mormăia oaspetele, desenând în văzduh cu două degete ale mâinilor, o foaie de ziar, și Ivan înțelese din următoarele fraze încâlcite că un alt redactor tipărise un mare fragment din romanul aceluia care își zicea maestrul.

După spusele lui, nu trecură mai mult de două zile, când într-un alt ziar apăru un articol semnat de criticul Ariman, care se numea „Un dușman sub aripa redactorului”, în care se spunea că oaspetele lui Ivan, folosindu-se de superficialitatea, ignoranța și

lipsa de cultură a redactorului, făcuse tentativa de a strecura la tipar o apologie a lui Isus Cristos.

— O, cum să nu, îmi amintesc, sări Ivan. Am uitat însă numele dumneavoastră.

— Să lăsăm, repet, eu nu mai am nume, îi răspunse oaspetele. Nu e vorba de asta. A treia zi, în alt ziar, apăru un articol semnat de Mstislav Lavrovici, în care autorul cerea să se lovească și să se lovească tare în „pilatism” și în cel care și-a pus în gând să-l strecoare (din nou același cuvânt afurisit) în presă. Uluit de cuvântul acesta nemaiauzit, „pilatism”, am despăturit și un al treilea ziar. Am găsit acolo două articole: unul — al lui Latunski, celălalt — semnat cu inițialele „N.E.” Te asigur că cele scrise de Ariman și Lavrovici se puteau socoti o glumă în comparație cu opera lui Latunski. E de ajuns să-ți spun că articolul în cauză se intitula „Un militant de rit vechi”. Mă absorbise într-atât lectura articolelor despre persoana mea, încât nu observasem cum ea (uitasem să închid ușa) își făcuse apariția ținând umbrela udă și niște ziare muiate de ploaie în mână. Ochii îi ardeau, mâinile îi tremurau și erau reci. Întâi s-a repezit să mă sărute, apoi, cu glasul răgușit, bătând cu palma în masă, mi-a declarat că-l va otrăvi pe Latunski.

Auzind cuvintele maestrului, Ivan scânci stânjenit, dar fără să spună o vorbă cu glas tare.

— Au venit apoi zile tare triste. Romanul era scris, nu mai aveam ce face, și amândoi nu făceam altceva decât să stăm pe jos, pe un covoraș din fața sobei și să privim focul. De altfel, acum ne despărțeam mai des decât înainte. Ea pleca să se plimbe. Iar mie mi s-a întâmplat ceva original, cum mi s-a mai întâmplat de multe ori în viață... Pe neașteptate mă făcusem cu

un prieten. Da, da, da, închipuiește-ți. În general, nu prea sunt dispus să mă apropii de oameni, sunt suspicios, neîncrezător. Și închipuiește-ți, neapărat mi se strecoară în suflet cineva neprevăzut, neașteptat și care, aparent, semănând cu dracu știe ce, mie începe să-mi placă grozav. Tot așa și atunci, în vremea aceea blestemată, s-a deschis deodată porțița grădinii noastre mici. Țin minte că era și o zi tare frumoasă. Ea nu era acasă. Pe porțiță intră un om, s-a dus în casă, avea o treabă cu proprietarul meu, apoi a coborât în grădină și cumva, în doi timpi, făcu cunoștință cu mine. S-a recomandat că este ziarist. Mi-a plăcut atât de mult, încât, închipuiește-ți, și astăzi uneori îmi aduc aminte de el și mi-e dor de el. Mai departe — a început să treacă adesea pe la mine. Am aflat că este necăsătorit, că stă aproape de mine, într-un apartament cam ca al meu, dar că e destul de strâmtorat acolo, și multe altele... Nu mă invita să trec pe la el. Soției mele nu i-a plăcut, ba chiar i-a fost antipatic. I-am luat apărarea. Iar ea a spus:

„Fă cum vrei, dar îți spun că omul acesta este respingător.”

Am izbucnit în râs. Da, însă, de fapt, de ce m-a atras? Adevărul e că, în general, fără surprize lăuntrice, în carapacea lui, omul nu e interesant. O astfel de surpriză avea Aloizi (da, uitasem să spun că noua mea cunoștință se numea Aloizi Mogarîci). Nu întâlnisem niciodată până atunci și sunt convins că nici nu voi întâlni un om cu o minte ca a lui Aloizi. Dacă nu înțelegeam sensul unei notițe de ziar, Aloizi mi-o explica textual într-o clipă și unde mai pui că o făcea ușor, în doi timpi. Același lucru se petrecea și cu problemele și fenomenele legate de viață. Dar asta



era puțin. Aloizi m-a cucerit prin pasiunea sa pentru literatură. Nu s-a liniștit până nu am căzut de acord să-i citesc romanul meu, din scoarță în scoarță, și trebuie să-ți spun că despre roman s-a pronunțat foarte măgulitor, dar cu o precizie uluitoare, a semnalat toate observațiile redactorului, referitoare la acest roman, de parcă ar fi asistat la întrevvedere. Nimerea sută la sută, cum s-ar spune. Afară de asta, mi-a explicat cu precizie matematică de ce romanul meu nu a putut fi tipărit, și mi-am dat seama că nu se înșală. Spunea direct: capitolul cutare nu poate să meargă... Articolele, remarcă, te rog, nu mai conteneau. La primele am răs. Dar, pe măsură ce apăreau, se schimba și atitudinea mea față de ele. Al doilea stadiu a fost acela al mirării. Cu tot tonul lor amenințător și încrezut, se simțea ceva extrem de fals și plin de ezitare, literalmente în fiecare rând al acestor articole. Mi se părea tot timpul, și nu mă puteam dezbăra de această senzație, că autorii acestor articole spun altceva decât ceea ce ar vrea să spună și că tocmai aceasta provoacă furia lor. După aceea, închipuiește-ți, veni și a treia fază — faza fricii. Nu era vorba de teama de aceste articole, nu, pur și simplu mă cuprindea teama de alte lucruri care nu aveau nici o legătură cu articolele și nici cu romanul. Astfel, de exemplu, mă temeam de întuneric. Într-un cuvânt, făcusem o boală psihică. Mi se părea, mai ales când eram gata să adorm, că o caracatiță mlădioasă și rece își strecoară tentaculele drept spre inima mea. Și a trebuit să încep să dorm cu lumina aprinsă. Iubita mea se schimbase mult (despre caracatiță nu-i vorbisem, desigur, dar își dădea seama că e de rău cu mine), slăbise și și pierduse rumeneala, nu mai râdea niciodată și se ruga întruna

de mine s-o iert că mă sfătuisese să-mi public un fragment din roman. Spunea să las totul baltă, să plec în Sud, pe țărmul Mării Negre, cheltuind pentru această călătorie tot restul de bani ce-mi rămăsese din suta de mii.

Era foarte stăruitoare, și ca să n-o contrazic (ceva îmi spunea că nu-mi va fi dat să plec pe litoralul Mării Negre), îi făgăduisem să-i fac pe plac într-una din zile. Mi-a spus că-mi va cumpăra chiar ea biletul de tren. Atunci, am scos toți banii mei, adică circa zece mii de ruble, și i-am dat. „De ce atât de mult?” se mirase ea. I-am răspuns că mi-e frică de hoți și c-o rog să-mi păstreze banii până ce plec. Luând banii și punându-i în poșetă, m-a sărutat și mi-a spus că ar fi preferat să moară decât să mă lase singur în halul în care mă aflam, dar că este așteptată, că se supune — e nevoită s-o facă — și că se va întoarce a doua zi. Mă implora să nu mă tem de nimic. Era-n amurg, pe la mijlocul lui octombrie. A plecat. M-am întins pe divan și am adormit, fără să aprind lumina.

M-am trezit cu senzația că în odaie se afla din nou caracatița. Bâjbâind prin întuneric, cu chiu, cu vai am reușit să aprind lampa.

Ceasul meu de buzunar arăta ora două noaptea. Mă culcasem indispus ca să mă trezesc bolnav. Deodată, mi se păru că bezna autumnală va sparge geamurile, va curge în odaie și mă voi îneca în ea ca într-o cerneală. Când m-am ridicat din pat, nu mai eram stăpân pe mine. Am scos un țipăt, mi-a fulgerat prin minte să fug la cineva, fie și la gazda mea care locuia sus. Mă luptam cu mine însumi ca un om ieșit din minți. Izbutisem să ajung până la sobă, să aprind focul. Când lemnele au început să trosnească și ușița să se cutremure, m-am simțit mai ușurat. Repezindu-

mă în antreu, am aprins lumina, am găsit o sticlă de vin alb, am destupat-o, am dus-o la gură și m-am pus pe băut.

Teama mi se mai potolise, așa încât am izbutit să mă înfrânez și să nu alerg sus la gazda mea; m-am întors deci lângă sobă. Deschizând ușița sobei, am lăsat să mi se încingă bine fața și mâinile, șoptind: „Trebuie să simți că mi s-a întâmplat o nenorocire... Vino, vino, vino!...”

Dar nu venea nimeni. În sobă duduia focul, ploaia turna șfichiuind geamurile. Atunci se mai întâmplă ceva. Scoțând din sertarul mesei caietele cu romanul scris de mână și exemplarele dactilografiate, am început să le ard. E o treabă foarte grea, fiindcă hârtia scrisă arde anevoie. Rupându-mi unghiile, sfâșiam caietele, așezându-le în picioare printre bucățile de lemn și scormonind foile cu cleștele.

Erau clipe când cenușa mă biruia, înăbușind flăcările, dar mă luptam cu ea, și romanul meu, împotrivindu-se cu înverșunare, pierea totuși. Prin fața ochilor îmi treceau slove cunoscute, galbenul flăcărilor se furișa nestăvilit, mâncând paginile de jos în sus, dar cuvintele tot mai stăruiau. Piereau doar atunci când hârtia se innegrea și, înarmat cu cleștele, eu le veneam de hac, cuprins de turbare.

Deodată, se auzi cineva zgâriind încetișor la geam. Inima îmi zvâcni și, aruncând pe foc ultimul caiet, m-am repezit să deschid. Niște trepte de cărămidă duceau din subsol în sus, spre ușa dinspre curte. Poticnindu-mă, am ajuns în goană la ușă și am întrebat încet: „Cine e?” Și mi-a răspuns glasul ei: „Eu sunt...”

Nu mai știu cum am reușit s-o scot la capăt cu lanțul, cu cheia. Abia pași pragul, că se lipi de mine,

udă toată de ploaie, cu obraji uzi, cu părul despletit, tremurând ca varga. Nu eram în stare să vorbesc, repetam un singur cuvânt: „Tu... tu...” apoi glasul mi s-a frânt și am alergat amândoi în subsolul meu.

Ea și-a lăsat paltonul în antreu și am intrat repede în prima odaie. Cu un țipăt înăbușit, ea s-a repezit spre sobă și, cu mâinile, a scos din flăcări ultimul teanc pe care focul nu-l mistuise încă. Fumul umpluse încăperea. Stingeam cu picioarele focul, iar ea, trântită pe divan, a izbucnit într-un plâns convulsiv, nestăvilit.

După ce s-a mai liniștit, i-am spus: „Am început să urăsc romanul ăsta și mă tem. Sunt bolnav. Mi-e frică...”

Ea s-a ridicat de pe divan, spunând: „Doamne, ești tare bolnav! Pentru ce, pentru ce trebuie să suferim? Dar te voi salva, da, te voi salva. Of, de ce, de ce toate acestea?”

Îi vedeam ochii umflați de fum și de lacrimi, îi simțeam mâinile reci mângâindu-mi fruntea. „Am să te vindec, da, am să te vindec, bolborosea ea, înfigându-și degetele în umerii mei. Ai să-l reconstitui. De ce, ah, de ce n-am luat la mine un exemplar?”

Rânjind de furie, mi-a spus ceva nedeslușit, apoi, cu buzele strânse, s-a apucat să adune și să îndrepte filele cu marginile arse. Era un capitol din mijlocul romanului, nu mai țin minte care anume. A rânduit cu grijă filele, le-a învelit în hârtie, legându-le cu o panglică. Fiecare gest al ei, fiecă mișcare vădeau acum o nestrămutată hotărâre și stăpânire de sine. Îmi ceru vin și, după ce bău, vorbi mai liniștită: „Uite cum se plătește minciuna! rosti ea. Nu vreau să mai mint de-acum încolo! Aș fi rămas și acum la tine, dar

nu-mi vine să procedez în felul ăsta. Nu vreau ca bărbatul meu să rămână pentru totdeauna cu ideea că am fugit de la el, pe ascuns, noaptea... Nu mi-a făcut niciodată vreun rău... Adineauri a fost chemat de urgență; la ei, la uzină, a izbucnit un incendiu. O să se întoarcă repede. Mâine dimineață am să mă explic cu el. Îi voi spune că iubesc pe un altul și voi veni pentru totdeauna la tine. Spune, poate *nu vrei* să vin?” „Biata de tine, sărmana de tine, am zis eu. N-am să îngădui să faci una ca asta. Mie are să mi se întâmple ceva rău, și nu vreau să pieri și tu o dată cu mine.” „E singura cauză?” m-a întrebat ea, apropiindu-și ochii de ai mei. „Singura.”

S-a înviorat nespus, s-a lipit de mine și, luându-mă de gât, mi-a zis: „Ba pier cu tine. Mâine dimineață voi fi aici.”

Și iată ce-mi mai amintesc din viață; o fâșie de lumină din vestiarul meu, iar în această lumină, o șuviță răvășită de păr, bereta ei și ochii dârzi, plini de hotărâre. Îmi mai amintesc o siluetă neagră în pragul ușii de la intrare și un pachetel alb. „Nu te teme. Rabdă câteva ceasuri. Mâine dimineață voi fi la tine.”

Acestea au fost ultimele ei cuvinte din viața mea... Sst! își curmă singur vorbele bolnavul, punându-se în gardă și ridicând degetul. Tare zbuciumată e noaptea asta — noapte cu lună.

Maestrul dispăru pe balcon. Ivan auzi pe coridor un zgomot de roți, cineva sughiță de plâns și scoase un țipăt slab.

Când se așternu iar liniștea, oaspetele își făcu din nou apariția anunțându-l pe Ivan că în rezerva 120 fusese instalat cineva și că noul locatar se tot roagă să i se dea capul înapoi. Interlocutorii tăcură o vreme, îngrijorați, apoi, liniștindu-se, reînnodară firul

povestirii întrerupte. Oaspetele dădu să deschidă gura, dar noaptea se brodisse într-adevăr agitată. Pe coridor mai răsunau glasuri; atunci oaspetele se aplecă și-i vorbi lui Ivan la ureche, dar atât de încet, încât toate cele povestite abia ajunseră la știrea poetului, în afară de prima frază, care suna astfel:

— La un sfert de oră după ce ea m-a părăsit, am auzit pe cineva bătând în geamul meu...

Poetul fu, pesemne, adânc tulburat de ceea ce-i șoptea bolnavul la ureche.

Din când în când, obrazul îi tremura convulsiv. În ochi i se cuibăriseră teama și focul zbuciumat al mâniei. Maestrul arăta undeva în direcția lunii care pierise de mult din balcon. Numai după ce amuțiră toate sunetele de afară, oaspetele se dădu mai la o parte și vorbi cu glas normal:

— Da, și astfel, la mijlocul lui ianuarie, într-o noapte, îmbrăcat cu același palton, numai cu toți nasturii lipsă, zgribulit de frig, am ajuns în curticica mea. În spatele meu se înălțau troiene de zăpadă, care acoperiseră tufele de liliac, iar în față, jos, se vedeau ferestrele mele, mici, slab luminate, cu storurile lăsate. Lipindu-mă de prima fereastră, am tras cu urechea, în odăile mele cânta un patefon. Atâta am putut să aud, că de văzut nu puteam vedea nimic. După ce am rămas câteva clipe așa, lângă geam, am ieșit pe porțiță în ulicioară. Se dezlănțuise viscolul. Un câine s-a repezit la picioarele mele, m-am speriat și am trecut repede de partea cealaltă a străzii. Frigul și acel sentiment de teamă, care mă însoțea pretutindeni în ultima vreme, mă făceau să-mi pierd cumpătul. Nu aveam unde să mă duc, și cel mai simplu lucru ar fi fost, fără îndoială, să mă arunc sub un tramvai ce trecea pe strada în care dădea

ulicioara mea. Vedeam de departe cutiile lor, luminate pe dinăuntru și îmbrăcate pe din afară într-o pojghiță de gheață, și auzeam scrâșnetul lor dezgustător în cătușele gerului. Dar, scumpul meu vecin, toate astea se petreceau pentru că frica pusese stăpânire pe fiecă fibră a trupului meu. Și așa cum mă speriasem de un câine, mă temeam și de tramvai. Da, boală mai rea decât a mea, să știi că nu afli alta în toată clădirea asta!

— Bine, dar puteați s-o înștiințați, zise Ivan, plin de compătimire pentru nefericitul bolnav. Și unde mai pui că la dânsa au rămas și banii dumneavoastră. Sunt convins că i-a păstrat, nu-i așa?

— Nici să nu te îndoiești de asta, sigur că i-a păstrat. Dar dumneata, după câte văd, nu mă prea înțelegi. Sau, mai curând, mi-am pierdut eu capacitatea de altădată de a descrie ceva. De altfel, nici n-o regret până-ntr-atât, deoarece n-o să mai am nicicând nevoie de această capacitate. Ea — aici oaspetele privi cu venerație, undeva, în bezna nopții — ar fi primit o scrisoare din balamuc. Poți trimite cuiva o scrisoare când ai o asemenea adresă?... Pot eu, un bolnav psihic, să-i scriu?... Glumești, dragul meu! S-o fac nefericită? Nu, nu sunt în stare de una ca asta.

Ivan nu știe ce să răspundă. Însă taciturnul Ivan îl înțelegea pe oaspetele său și-i părea rău de el. Acesta, chinuit de amintiri, dădea din cap, scuturându-și tichia neagră și murmurând:

— Sărmana femeie, nădăjduiesc însă că m-a uitat...

— Dar vă puteți face bine... zise sfios Ivan.

— Sunt incurabil, ripostă calm oaspetele. Când Stravinski îmi spune că mă va readuce la viață — nu-l cred. E foarte uman și nu vrea decât să mă consoleze. Nu neg, de altfel, că acum starea mea s-a îmbunătățit mult. Da, și unde am rămas?... Era ger și tramvaiele astea care alergau nebunește... Știam că se deschisese clinica aceasta, și am străbătut orașul pe jos, ca să ajung aici. Nebunie! Cu siguranță că aș fi murit degerat, după ce am ieșit din oraș, dacă nu mă salva o întâmplare. La vreo patru kilometri de barieră, staționa un camion în mijlocul șoselei. Suferise o pană. Apropiindu-mă de șofer, l-am rugat să mă ia și pe mine. Spre mirarea mea, șoferului i s-a făcut milă de mine și m-a luat. Camionul mergea în direcția clinicii și m-a adus chiar până aici. M-am ales doar cu degetele de la piciorul stâng degerate. Dar s-au vindecat. Și iată-mă de aproape patru luni în clinică. Și, știi ceva, găsesc că nu e deloc rău aici. Nu trebuie să-ți faci planuri grandioase, scumpul meu vecin, ascultă ce-ți spun! Eu, de pildă, voiam să fac o călătorie în jurul pământului. Ce să-i faci, se vede că nu mi-e dat s-o întreprind. Văd doar o porțiune neînsemnată a acestui pământ. Cred că nu este cea mai frumoasă, dar, repet, nu e chiar atât de rău. Uite, vine vara la noi și, după cum promite Praskovia Feodorovna, iedera se va cârlionța în balcon. Cheia mi-a lărgit posibilitățile. Vor fi nopți cu lună. Ah, luna s-a și dus! Și se lasă răcoarea. A trecut de miezul nopții. E timpul să mă întorc în camera mea.

— Spuneți-mi, vă rog, ce a fost mai departe cu Yeshua și cu Pilat? îl rugă Ivan. Vă implor, vreau să știu.



— O, nu, nu, răspunse oaspetele, cutremurându-se chinuit. Tremur ori de câte ori mi-aduc aminte de romanul meu. Cunoscutul dumitale de la Patriarșie prudî ar fi făcut-o mai bine decât mine. Îți mulțumesc pentru conversație. La revedere.

Și înainte ca Ivan să se dezmeticească, grilajul se închise cu un clinchet ușor, oaspetele făcându-se nevăzut.

## 14. Slavă cocoșului!

Nervii dădură chix, cum se zice, și Rimski fugi în cabinetul său, fără să mai aștepte încheierea procesului-verbal. Ședea la masa lui de lucru, uitându-se cu ochii injectați la bancnotele fermecate din fața lui. Directorul financiar era complet năuc. De afară se auzea un vuiet uniform. Publicul se revărsa șuvoaie din clădirea teatrului în stradă. Deodată, auzul încordat la culme al lui Rimski înregistra trilul limpede al unui milițian, care, la drept vorbind, nu prevestește niciodată ceva bun. Dar când se repetă și-i sări în ajutor încă unul, mai autoritar și mai prelung, la care se adăugară un hohot de râs și parcă niște huiduieli, directorul financiar își dădu seama că în stradă se petrecea ceva scandalos și obscen și că acest ceva, oricât ai vrea să nu ții seama de el și să-l dai la o parte, este strâns legat de reprezentația dezgustătoare a magului și a asistenților săi.

Sensibilul director financiar nu se înșelase deloc. De îndată ce aruncă o privire pe fereastra dinspre Sadovaia, fața i se schimonosi, și buzele șoptiră, sau, mai degrabă, șuierară:

— Eram sigur!

La lumina vie a puternicelor felinare de pe stradă, văzu jos pe trotuar o doamnă numai în cămașă și chiloți liliachii. Pe cap, ce-i drept, avea o pălăriuță, și în mână ținea o umbrelă. Era cuprinsă de panică, se lăsa ba la pământ, ba dădea să fugă cine știe unde, și mulțimea din jurul ei fremăta hohotind. Directorul financiar simți fiori de gheață pe șira spinării. Lângă doamna cu pricina se agita un cetățean care voia să-și lepede pardesiul de vară și, de emoție, nu reușea să-i vină de hac mânecii în care i se încurcase brațul.

La intrarea din stânga se auziră alte chiote și hohote turbate de râs; întorcându-și ochii într-acolo, Grigori Danilovici zări o altă doamnă, în desu-uri roz. Aceasta sărise de pe caldarâm pe trotuar, voind să se ascundă într-un gang, dar publicul ce se scurgea îi bara drumul, și sârmana, victimă a ușurinței și a pasiunii sale pentru toalete, înșelată de firma blestematului Fagot, nu-și dorea decât un singur lucru — s-o înghită pământul. Un milițian venea spre nefericită, sfredelind văzduhul cu fluierul său, iar în urma acestuia se îmbulzeau niște tineri foarte veseli, cu șepci pe cap. Ei erau aceia care râdeau în hohote și huiduia.

Un birjar uscățiv, mustăcios și semeț își opri din goană mârtoaga costelivă în dreptul primei despuiate. Mustăciosul se hlizea încântat.

Rimski își dădu un pumn în cap, scui pă cu năduf și se îndepărtă iute de fereastră. Stătu câțeva vreme la biroul său trăgând cu urechea la zgomotele de afară. Iscate din puncte diferite, fluierăturile atinseră apogeul, apoi începură să scadă. Spre mirarea lui Rimski, scandalul se lichidă neașteptat de repede.

Se apropia momentul când trebuia să acționeze și să bea din cupa amară a răspunderii. Până la sfârșitul spectacolului, aparatele telefonice fuseseră reparate; trebuia să telefoneze, să comunice neîntârziat cele întâmplare, să ceară ajutor, să toarne la minciuni, să dea toată vina pe Lihodeev, să se apere ca să iasă basma curată, și așa mai departe... Ptiu, drace!

Directorul pusese de două ori cătrănit mâna pe receptor și de două ori renunțase să mai cheme. Deodată, în liniștea de mormânt a cabinetului, răsună strident soneria telefonului drept în fața

directorului care tresări cutremurat de un fior de gheață. „Da, rău mi s-au mai zdruncinat nervii!” își zise el ridicând receptorul. În aceeași clipă însă se dădu înapoi alb ca varul. Un glas domol, insinuant și dezvățat de femeie șopti la telefon:

— Nu telefona nicăieri, Rimski, altfel o pățești...

În secunda următoare nu mai era nimeni pe fir. Cu furnicături pe șira spinării, directorul puse receptorul în furcă și se uită, fără să știe nici el de ce, pe fereastra din spatele său. Printre crengile rare încă și ușor înverzite ale arțarului, văzu luna gonind către un nor străveziu. Ațintindu-și nu se știe de ce privirea spre aceste crengi, Rimski se tot uita la ele, și cu cât se uita mai mult, cu atât îl cuprindea o frică mai cumplită.

Făcând un efort de voință, se întoarse cu spatele spre fereastra pe care se revărsa lumina lunii și se ridică în picioare. Nu mai putea fi vorba de nici un telefon; singurul gând care-l frământa în clipa aceea era acum să plece mai repede din teatru.

Trase cu urechea: clădirea era cufundată în tăcere. Dându-și seama că nu se mai află de mult nimeni afară de el la etajul întâi, îl cuprinse o teamă copilărească, de neînving. Nu se putea gândi fără să se cutremure la drumul pe care urma să-l parcurgă singur prin coridoarele pustii și pe scări în jos.

Luă febril de pe masă bancnotele hipnotizatorului, le ascunse în servietă și tuși, ca să-și dea un pic de curaj. Glasu-i sună răgușit, fără vlagă.

Atunci i se păru că pe sub ușa cabinetului său pătrunde o adiere de umezeală și putreziciune. Îl trecură fiorii. Colac peste pupăză, ceasul porni să bată miezul nopții și până și bătăile ornicului îl făcură să tremure. Dar, când mai auzi în ușă

întorcându-se încet cheia yale, inima i se strânse cât un purice.

Înfingându-și mâinile asudate și reci în servietă, directorul simți că, dacă mai continuă scârțâitul acela din broască, el nu va mai rezista și va izbucni într-un țipăt strident.

În cele din urmă, cedând eforturilor cuiva, ușa se deschise, și în cabinet intră neauzit Varionuha. Rimski simți că i se taie picioarele și se prăbuși în fotoliu. Trăgând aer în piept, zâmbi lingușitor, rostind abia auzit:

— Doamne, cum m-ai speriat...

Da, apariția asta neașteptată putea să sperie pe oricine, dar constituia în același timp și o mare bucurie: în nodul încâlcit se ivise măcar un capăt cât de mic al firului...

— Ei, vorbește, hai mai repede! Zi o dată! Zi o dată! hârâi Rimski, agățându-se de capătul acesta. Ce înseamnă toate astea?

— Iartă-mă, te rog, îi răspunse cu glas surd celălalt, închizând ușa. Credeam că ai plecat.

Și Varionuha, așa cum era, cu șapca pe cap, se îndreptă spre un fotoliu și se instalează de cealaltă parte a mesei de lucru.

Trebuie să recunoaștem că răspunsul lui Varionuha suna cam straniu: asta îl șoca din capul locului pe directorul financiar, care, în ceea ce privește sensibilitatea, putea concura cu seismograful celei mai bune stațiuni seismice din lume. Cum adică? Ce căuta Varionuha în cabinetul directorului financiar, de vreme ce nu se aștepta să-l găsească pe acesta acolo? Are doar cabinetul său, una la mână. Și, două la mână, indiferent pe ce ușă intrase în clădire, trebuia să-l întâlnească inevitabil pe unul din

paznicii de noapte, iar aceștia fuseseră înștiințați cu toții că Grigori Danilovici va mai rămâne câtva timp în biroul său. Directorul însă nu stătu multă vreme să mediteze la ciudățenia asta; nu de ea îi ardea lui acum.

— De ce n-ai telefonat? Ce înseamnă toată halimaua aia cu Ialta?

— Ceea ce și spuneam, răspunse administratorul, plescăind din gură ca și când l-ar fi supărat o măsea. L-au găsit într-o bodegă la Pușkino.

— Cum la Pușkino? Lângă Moscova? Și telegramele din Ialta?

— Ce Ialta, lua-l-ar dracu! L-a îmbătat pe telegrafistul de la Pușkino și s-au apucat amândoi să facă nebunii; printre altele, să trimită telegrame cu mențiunea „Ialta”.

— Aha... Aha... Bine, bun... rosti cântător Rimski, în priviri cu o lucire gălbuie.

În minte vedea de pe acum tabloul sărbătoresc al scoaterii rușinoase a lui Steopa din post. Eliberarea! Eliberarea mult așteptată, eliberarea de această calamitate numită Lihodeev! Stepan Bogdanovici s-ar putea să se învârtească chiar și de ceva mai rău decât numai pierderea postului...

— Vreau amănunte! țipă Rimski, lovind cu tamponul în masă.

Și Varionuha începu să-i relateze amănuntele. Îndată ce se prezentase acolo unde îl trimisese directorul financiar, fusese primit numaidecât și ascultat cât se poate de atent. Nimeni din cei de față nu acceptase o clipă ideea că Steopa ar putea fi la Ialta. Toți s-au declarat din capul locului de acord cu presupunerea lui Varionuha că Lihodeev se află la „Ialta” din Pușkino.

— Și acum, unde e? îl întrerupse tulburat directorul pe administrator.

— Unde să fie? zâmbi strâmb acesta. La miliție, la camera specială pentru dezmeticirea din beție.

— Oho! Vai, mulțumesc!

Varionuha își urmă relatarea și, pe măsură ce povestea, în mintea directorului financiar se desfășura tot mai viu lanțul nesfârșit al faptelor dezgustătoare, nerușinate, bătăliile lui Lihodeev, și fiecare verigă din acest lanț era mai rea decât cea precedentă. Fie și numai țopăiala aceea de bețivi, de gât cu telegrafistul, pe poiana din fața poștei de la Pușkino, în sunetele unei caterinci hoinare, chiar și numai așa — câte parale făcea! Apoi s-a luat după niște cetățene, care, cuprinse de spaimă, au urlat ca din gură de șarpe. După aceea, Lihodeev a încercat să se încaiere cu bufetierul de la „Ialta”, după care a aruncat cu generozitate pe podeaua „Ialtei” ceapă verde. Apoi a spart opt sticle de vin alb sec „Ai-Danil”. A sfărâmat aparatul de taxat al unei mașini de piață, pentru că șoferul nu voise să stea cu mașina la dispoziția lui. I-a amenințat apoi cu arestarea pe cetățenii care încercaseră să-i potolească măgăriile... Într-un cuvânt, o grozăvie fără margini.

Steopa era bine cunoscut în cercurile teatrale din Moscova, și toți știau că este o poamă bună. Dar prea de tot era, chiar și pentru Steopa, ceea ce povestea administratorul despre el. Da, prea de tot, chiar prea, prea de tot.

Ochii ironici, răi, ai lui Rimski sfredelau peste masă figura administratorului și, pe măsură ce Varionuha își depăna povestirea, ochii aceștia se întunecau tot mai tare. Cu cât mai colorate, mai vii deveneau amănuntele obscene cu care-și umplea

povestirea administratorul, cu atât mai puțin îi dădea crezare directorul. Iar când Varionuha spuse că Steopa se dezlănțuise într-atât, încât încercase să opună rezistență celor ce veniseră să-l ia ca să-l aducă la Moscova, Rimski știu cu precizie că tot ce-i povestise administratorul, întors la miezul nopții la teatru, este o minciună! O minciună de la început și până la sfârșit.

Varionuha nu se dusese la Pușkino și nici Steopa nu trecuse pe acolo. Și povestea cu telegrafistul beat, și geamul spart din locantă, și scena legării lui Steopa cu frânghii — toate erau scorneli.

Îndată ce se convinse că administratorul îl minte, pe director îl cuprinse o teamă ce se târî de-a lungul trupului său, de la picioare spre creștet, și de vreo două ori i se păru din nou că dinspre podea adie o umezeală putredă, purtătoare de malarie. Fără să-l slăbească o clipă din ochi pe administrator, care se zvârcolea suspect în fotoliul său străduindu-se în același timp să rămână în umbra lămpii de birou și care-și acoperea cu un gest foarte straniu fața cu un ziar, ca să se ferească, chipurile, de lumina supărătoare a becului, directorul financiar se gândea la un singur lucru: ce-i totuși cu istoria asta? De ce-l minte oare cu atâta neobrăzare, în clădirea tăcută și pustie, administratorul întors la o oră atât de târzie?

Și Rimski își simți sufletul chinuit de sentimentul unei primejdii, al unei primejdii neștiute, dar strașnice, amenințătoare. Prefăcându-se a nu observa șiretlicurile lui Varionuha și figurile lui cu ziarul, directorul financiar îi examina atent figura, fără să-i mai asculte aproape deloc palavrele. Mai era ceva și mai inexplicabil decât povestirea calomnioasă cu privire la aventurile petrecute la Pușkino, născocite



nu se știe în ce scop, și acest ceva era o schimbare petrecută atât în aspectul exterior, cât și în manierele administratorului.

Cu toate strădaniile lui Varionuha de a-și trage cozorocul șepcii pe ochi, pentru ca fața lui să rămână în umbră, și oricât încerca el să se ascundă după ziar, directorul reuși să deslușească o vânătaie uriașă ce se întindea pe obrazul lui drept, până aproape de nas. Și unde mai pui că administratorul, rumen de obicei, avea acum o paloare nesănătoasă, iar la gât, nu se știe de ce, cu toată noaptea înăbușitoare, purta un fular vechi, în dungi. Dacă la aceasta mai adăugăm maniera dezgustătoare de a plescăi din buze, apărută la administrator în timpul absenței sale de la teatru și schimbarea izbitoare ce se putea observa în inflexiunile glasului său, devenit surd și aspru, precum și expresia lașă și hoțescă a ochilor, putem spune fără șovăire că Ivan Savelievici Varionuha era de nerecunoscut.

Îl mai neliniștea ceva la culme pe directorul financiar, dar ce anume nu-și putea da seama, oricât își încorda creierul înfierbântat și oricât îl fixa pe Varionuha cu privirea. Un lucru putea să afirme: în această contopire a administratorului cu binecunoscutul fotoliu era ceva nemaivăzut, cu totul nefiresc.

— Apoi i-au venit de hac; până la urmă l-au îmbarcat în mașină, bubuia Varionuha, privind de după ziar și acoperindu-și cu palma vânătaia.

Deodată, Rimski întinse mâna parcă mașinal și, bătând în același timp darabana cu degetele pe masă, apăsă soneria electrică și înmărmuri. În clădirea pustie ar fi trebuit să se audă un sunet ascuțit. Dar

sunetul nu urmă, și butonul se lăsă mort în tăblia mesei. Butonul era mort, soneria, defectă.

Șiretlicul directorului financiar nu-i scăpă lui Varionuha, care, încruntându-se, îl întrebă cu sclipiri răutăcioase în ochi:

— De ce suni?

— Fără să vreau, răspunse surd Rimski, trăgându-și mâna înapoi și, la rândul său, întrebă cu glas șovăitor: Ce ai pățit la obraz?

— În automobil m-am lovit de clanța portierei, îi răspunse Varionuha, ocolindu-i privirea.

„Minte!” exclamă în gând directorul și, în aceeași clipă, rămase cu ochii rotunjiți de spaimă, niște ochi de nebun, pironiți asupra spetezei fotoliului.

În spatele fotoliului, pe podea, se încrucișau două umbre, una mai deasă și mai întunecată, cealaltă slabă, cenușie. Pe podea se profila clar umbra spetezei fotoliului și a picioarelor lui ascuțite, dar deasupra spetezei de pe podea lipsea umbra capului lui Varionuha, așa cum sub picioarele fotoliului nu se așternea nici umbra picioarelor sale.

„Nu aruncă umbră!” strigă disperat în gând Rimski, începând să tremure ca varga.

Varionuha se uită hoțeste în jur, urmărind privirea dementă a lui Rimski țintită în spatele fotoliului, și-și dădu seama că este descoperit. Se ridică (ceea ce făcu și directorul financiar) și se dădu înapoi cu un pas, strângând în mâini servieta.

— Ai priceput, afurisitule! Totdeauna ai fost isteț, rosti Varionuha, hlizindu-se cu furie drept în fața directorului, apoi sări deodată de la fotoliu spre ușă și trase în jos siguranța la yale.

Directorul aruncă în jurul său o privire deznădăjduită, retrăgându-se spre fereastra dinspre

grădină și, în fereastra asta scaldată în lumina lunii, văzu, lipit de geam, chipul unei fete goale și brațul ei gol, pe care-l strecurase prin oberliht, străduindu-se să deschidă zăvorul de jos. Pe cel de sus îl deschisese.

Lui Rimski i se păru că lampa de pe masa lui de lucru se stinge și că masa se apleacă. Se simți scaldat parcă într-un val de gheață, dar, din fericire, cu o sforțare a voinței, rămase în picioare. Nu mai avu puterea să strige, însă izbuti să șoptească:

— Ajutor...

În timp ce păzea ușa, Varionuha sărea în sus, rămânând îndelung în văzduh și legănându-se. Își agita degetele încârligate ale mâinilor în dreptul ochilor lui Rimski, plescăia din buze, șuiera și făcea cu ochiul tipesei de la fereastră.

Tipesa începu să se grăbească, își băgă capul roșcovan prin oberliht, își întinse cât putu mâna zgâriind cu unghiile încuietorea și zgâlțâind rama ferestrei. Mâna i se tot lungea, ca și când ar fi fost de cauciuc, colorându-se într-un verde cadaveric, în cele din urmă, degetele verzi ale moartei apucară capul încuietorii, îl întoarseră, și rama începu să se deschidă. Rimski scoase un țipăt slab și se sprijini de perete, ținându-și dinainte servieta în chip de scut. Își dădea seama că-i sunase ceasul.

Fereastra se deschise larg, dar în loc să intre răcoarea nopții și parfumul teilor înfloriți, în casă năvăli o duhoare de pivniță. Moarta păși pe prichiciul ferestrei, și Rimski zări deslușit pe pieptul ei semnele putrefacției.

În momentul acesta, dinspre grădină, din clădirea joasă, aflată în spatele tirului, unde erau ținute păsările necesare pentru program, răsună pe

neasteptate un cântec radios de cocoș. Cocoșul dresat, gălăgios, trâmbița vestea că dinspre soare-răsare zorile se apropie grăbite de Moscova.

Chipul roșcovanei se schimonosi de o furie turbată, o înjurătură gătuită îi izbucni din gâtlej, iar Varionuha țipă strident și se prăvăli din văzduh, pe podea, lângă ușă.

Urmă un al doilea „cucurigu”, juna clănțani din dinți, părul roșcat i se ridică măciucă-n cap. La al treilea cântat, făcu stânga-mprejur și-și luă zborul. Săltându-se în sus, întins orizontal în aer, aidoma unui cupidon în zbor, Varionuha trecu pe deasupra mesei și, plutind alene, ieși în urma moartei pe fereastră.

Un bătrân cu părul alb ca neaua, care nu demult fusese Rimski, se apropie în fugă de ușă, ridică siguranța de la yale și o luă la goană pe coridorul întunecos. Ajuns în dreptul scării, gemând de groază, găsi pe dibuite comutatorul și-și luminează drumul. Pe scară, bătrânul, care se clătina și tremura ca varga, se poticni, având impresia că-i căzuse Varionuha în cap. Ajuns la parter, Rimski îl văzu pe portarul de serviciu adormit pe un scaun, lângă casă, în vestibul. Se strecură pe lângă el în vârful picioarelor și se furișă până la intrarea principală.

Afară, în stradă, se simți oarecum mai ușurat. Își reveni într-atât, încât, apucându-se cu mâinile de cap, își dădu seama că-și uitase pălăria în cabinet.

Se înțelege de la sine că nu s-a mai întors s-o ia, ci, gâfâind, trecu repede strada largă până la celălalt colț, unde se afla un cinematograf, în dreptul căruia clipea o luminiță palidă, roșiatică. În câteva clipe Rimski fu lângă cinematograf și reuși să pună mâna pe un taxi.

— La rapidul de Leningrad. Ai un bacșiș gras, spuse el gâfâind și ținându-se cu mâna de piept.

— Mă retrag la garaj, răspunse cu ură șoferul, întorcându-i spatele.

Atunci Rimski deschise servieta, scoase din ea cincizeci de ruble și le întinse prin geamul deschis șoferului.

Peste câteva clipe, mașina zbura ca vântul, zdrăngănind pe strada Sadovaia. Pasagerul se zgâlțâia în fundul mașinii și, în ciobul de oglindă ce atârna în fața șoferului, Rimski vedea ba ochii radioși ai acestuia, ba pe ai săi, de nebun.

În dreptul gării, Rimski sări jos din taxi și strigă celui dintâi om cu șorț alb și număr de hamal, care-i ieșise în cale:

— Unul pentru clasa întâi, îți dau treizeci, spuse el, scoțând și mototolind bancnotele din servieta; nu găsești a-ntâia — iei a doua, dacă nu — a treia!

Aruncând o privire la cadranul luminos al ceasului din gară, hamalul smulse banii din mâna lui Rimski.

Peste cinci minute, rapidul zvâcni de sub cupola de sticlă a peronului și dispăru în bezna nopții. O dată cu el dispăru și Rimski.

## 15. Visul lui Nikanor Ivanovici

Nu este greu de ghicit că grăsanul cu figura stacojie, internat în rezerva 119 din clinica de psihiatrie, era Nikanor Ivanovici Bosoi.

Nu nimerise chiar de la început la profesorul Stravinski, ci trecuse în prealabil printr-alt loc. Din acel loc, Nikanor Ivanovici nu rămase cu cine știe ce amintiri. Ținea minte doar o masă de birou, un dulap și o canapea.

Cei de acolo încercaseră să lege o conversație cu Nikanor Ivanovici, căruia din cauza sângelui urcat la cap și a surescitării nervoase i se tulburase vederea, dar conversația a fost ciudată, încâlcită. Mai bine zis, nu se legă defel.

Iată prima întrebare adresată lui Nikanor Ivanovici:

— Sunteți Nikanor Ivanovici Bosoi, președintele Comitetului de bloc al imobilului 302 bis de pe Sadovaia?

Redăm textual răspunsul lui Nikanor Ivanovici, care-și însoți cuvintele cu un râs înspăimântător.

— Da, sunt Nikanor, sigur că mă cheamă Nikanor! Dar nu sunt președinte, naiba să mă ia!

— Cum așa? Ce vreți să spuneți? îl întrebă cu ochii mijiți insul.

— Uite de aia, că dacă eram președinte trebuia să constat din capul locului că el e necuratul! Că deh, cum vine asta? *Pince-nez*-ul crăpat, hainele numai zdrențe, cum putea el să fie translator pe lângă străinul acela?

— Despre cine vorbești? se interesă insul.

— Despre Koroviev! strigă Nikanor Ivanovici, s-a băgat la noi în bloc, în apartamentul 50. Scrieți:

Koroviev! Trebuie prins numaidecât. Scrieți: scara șase. Acolo stă.

— De unde ai luat valuta străină? îl întrebă cordial insul pe Nikanor Ivanovici.

— Dumnezeu adevărat, Dumnezeu atotputernic, rosti Nikanor Ivanovici, el vede tot... așa-mi trebuie. În viața mea n-am ținut în mână și habar n-am avut cum arată valuta asta! Domnul mă pedepsește pentru păcatul meu — urmă cu osârdie Nikanor Ivanovici, tot descheindu-și și încheindu-și gulerul cămășii și făcându-și cruce — am luat bani! Da, am luat, dar de-ai noștri, sovietici! Treceam în cartea de imobil pe câte unii, contra bani, nu zic nu. Ce-a fost a fost! Nu mi-e rușine nici cu Prolejnev, secretarul nostru, nu mi-e rușine deloc! S-o spunem pe șleau, în administrația blocului toți sunt hoți... Dar valută străină n-am luat.

Rugat să nu facă pe prostul și să spună cum nimeriseră dolarii în canalul de ventilație, Nikanor Ivanovici se trânti în genunchi clătinându-se și căscând larg gura, vrând parcă să înghită un calup din parchet.

— Uite, dacă doriți, mugii bătrânul, înghit și pământ, dacă am luat?! Cât despre Koroviev — el e diavolul!

Orice răbdare are și margini, și insul de la masă ridică tonul, dându-i a înțelege lui Nikanor Ivanovici că ar fi timpul să înceapă a vorbi ca oamenii.

În aceeași clipă, un urlet sălbatic răsună în încăperea cu canapea:

— Uite-l! Uite-l după dulap! vocifera Nikanor Ivanovici sărind în picioare. Uite-l cum se hlizește! Și *pince-nez*-ul lui... Puneți mâna pe el! Aghesmuiți încăperea.

Nikanor Ivanovici se făcu alb la față. Tremurând, schiță semnul crucii în aer, alergă până la ușă, se întoarce, apoi intona o rugăciune și, în cele din urmă, începu să bată câmpii rău de tot.

Era limpede că nu se putea întreține cu el nici un fel de conversație. A fost scos afară și instalat într-o cameră separată, unde s-a mai potolit oarecum, mulțumindu-se doar să se roage și să plângă cu sughițuri.

Desigur, s-a făcut o descindere în Sadovaia, la apartamentul 50. Dar Koroviev nu a fost găsit și nimeni în tot imobilul nu cunoștea și nu văzuse nici un Koroviev. Apartamentul ocupat de răposatul Berlioz și de Lihodeev, plecat la Ialta, era pustiu, și în cabinet, pe ușile dulapurilor, atârnavă pașnic sigiliile intacte. Oamenii plecaseră după cum veniseră, luându-l însă cu ei pe Prolejnev, secretarul administrației, abătut și buimac.

Seara, Nikanor Ivanovici a fost transportat la clinica lui Stravinski. Acolo îl cuprinse o tulburare atât de mare, încât trebui să i se facă o injecție conform prescripției lui Stravinski, și abia după miezul nopții adormi în rezerva 119, scoțând în răstimpuri un fel de muget gros, de om chinuit.

Cu cât mai departe însă, cu atât somnul îi devenea mai ușor. Nu se mai întorcea de pe o parte pe alta, nu mai gemea, începu să respire ușor și egal, și a fost lăsat singur în salon.

Atunci Nikanor Ivanovici avu un vis, la baza căruia, erau, fără doar și poate, trăirile din acea zi. Totul începu cu acest vis: niște oameni cu trompete de aur în mâini îl duceau, și foarte solemn, spre niște uși enorme, lăcuite. La aceste uși, însoțitorii lui



Nikanor Ivanovici îi cântară un marș, iar din ceruri se auzi un bas răsunător, care-i spuse vesel:

— Bine ai venit, Nikanor Ivanovici, predă valuta!

Mirat la culme, Nikanor Ivanovici văzu deasupra sa un difuzor negru la culoare. Apoi se pomeni, nu se știe de ce, într-o sală de teatru, unde sub tavanul aurit scliceau lustre de cristal, iar pe pereți niște aplice. Totul era, cum se cuvine, ca într-un teatru mic ca dimensiuni, dar foarte somptuos. Se afla o scenă cu o cortină de catifea trasă, pe fond vișiniu-închis, pe care erau aruncați ca niște stelute decari aurii destul de mari, la mijloc trona cușca sufleurului și se afla chiar și public.

Îl miră din cale-afară pe Nikanor Ivanovici faptul că tot acest public era de un singur sex — cel bărbătesc, și toți, fără excepție, nu se știe de ce, purtau bărbi. Afară de asta, te uimea faptul că în sala de teatru tot acest public ședea pe jos, pe o podea excelent lustruită și alunecoasă.

Simțindu-se timid într-o societate nouă și numeroasă, Nikanor Ivanovici, după ce se foi un timp pe loc, urmă exemplul tuturor celorlalți și se așeză pe parchet turcește, găsindu-și un locușor între un bărbos-roșcovan, un tip zdravăn, și un altul, un cetățean palid, năpădit de o claie de păr. Nimeni dintre cei ce ședeau jos nu dădu atenție spectatorului nou-venit.

Apoi se auzi sunetul lin al unui clopoțel, lumina se stinse în sală, cortina se dădu în lături și apărură scena luminată — cu un fotoliu, o măsuță, pe care se afla un clopoțel de aur și în spate un decor de catifea neagră.

Din culise ieși un artist în smoching, bărbierit și pieptănat cu cărare, tânăr, cu niște trăsături foarte

plăcute ale feței. Publicul din sală se învioră, toți se întoarseră cu fața spre scenă. Artistul se apropie de cușca sufleurului și-și frecă mâinile.

— Ședeți? întrebă el cu voce suavă de bariton și zâmbi sălii.

— Ședem, ședem, îi răspunseră în cor tenorii și bașii din sală.

— Hm... vorbi îngândurat artistul, și cum de nu vă plictisiți, nu înțeleg! Toți oamenii umblă acum ca oamenii pe străzi, se desfată sub razele calde ale soarelui de primăvară, pe când voi stați proțâpiți aici, în sala asta sufocantă. E chiar atât de interesant programul? De altfel — fiecare cu ce-i place, încheie filozofic artistul.

Apoi își schimbă timbrul vocii și intonațiile, și declară vesel și răsunător:

— Așadar, numărul următor al programului nostru, Nikanor Ivanovici Bosoi, președintele comitetului de bloc și responsabilul cantinei dietetice. II rugăm pe Nikanor Ivanovici!

Drept răspuns, răsunară aplauze unanime. Nikanor Ivanovici, mirat, holbă ochii, iar comperul, acoperindu-și fața cu mâna din cauza luminii rampei, îl găsi printre cei care ședeau pe jos și-l chemă pe scenă, cu un gest mângâietor al mâinii. Și, fără să țină minte cum, Nikanor Ivanovici se pomeni pe scenă. De jos și din față, îl izbi în ochi lumina lămpilor colorate, din care cauză, sala cu publicul se prăbușiră în întuneric.

— Ei, Nikanor Ivanovici, fiți pentru noi un exemplu — îi zise cordial tânărul artist — și predați valuta.

Se lăsă o liniște de mormânt. Nikanor Ivanovici își trase răsuflarea și vorbi încet:

— Jur pe Dumnezeuul meu că...

Dar nu apucă să-și termine fraza că toată sala se dezlănțui în strigăte de indignare. Nikanor Ivanovici se fâstâci și tăcu mîlc.

— După câte v-am înțeles, vorbi comperul din nou, ați vrut să jurați pe Dumnezeu că nu aveți valută, și se uită cu bunăvoință la Nikanor Ivanovici.

— Întocmai, nu am, îi răspunse Nikanor Ivanovici.

— Așa, urmă comperul, dar... iertați-mi indiscreția, de unde, totuși, au răsărit cele patru sute de dolari, găsiți în W.C.-ul aceluia apartament, în care singurii locatari sunteți dumneavoastră cu soția.

— Sunt vrăjiți, zise vădit ironic cineva din sala cufundată în întuneric.

— Întocmai, sunt vrăjiți, răspunse sfios Nikanor Ivanovici în gol, fie artistului, fie sălii întunecate și lămuri: Forța necurată, traducătorul cadrilat i-a lepădat acolo.

Și din nou sala urlă indignată. Când se lăsă liniștea, comperul zise:

— Iată ce fabule ale lui La Fontaine sunt sortit să ascult! Uite, voi toți de aici sunteți traficanți de devize, mă adresez vouă, ca unor specialiști: e cu putință una ca asta?

— Nu suntem traficanți de devize, se auziră glasuri ofensate în diferite colțuri ale sălii teatrului.

— Mă asociez în totul, zise ferm comperul, și am să vă întreb: ce se poate lepăda?

— Un copil! strigă cineva din sală.

— Absolut just, confirmă comperul, un copil, o scrisoare anonimă, o proclamație, o mașină infernală, câte nu se pot lepăda, însă patru sute de dolari nimeni n-o să lepede, întrucât un asemenea idiot nu

există și, adresându-se lui Nikanor Ivanovici, comperul adăugă trist și reprobativ:

— M-ai amărât, Nikanor Ivanovici, și eu care speram în dumneata. Așadar, numărul nostru n-a ieșit.

În sală răsună un fluierat la adresa lui Nikanor Ivanovici.

— E traficant de devize, strigau în sală, din cauza unora ca el suferim și noi nevinovații!

— Nu-l înjurați, zise oftând comperul, el se va căi. Și; îndreptând spre Nikanor Ivanovici niște ochi albaștri plini de lacrimi, adăugă: Ei, du-te, Nikanor Ivanovici, la locul dumitale.

După aceea, comperul făcu să sune clopoțelul și anunță cu glas tare:

— Pauză, nemernicilor!

Zguduit, Nikanor Ivanovici, care, cu totul pe neașteptate pentru el, devenise participant la un program teatral, se pomeni din nou, pe jos, la locul lui din sală. Atunci visă că sala s-a cufundat într-un întuneric beznă și că pe pereți răsăriră niște cuvinte roșii, de foc: „Predați valuta!” Apoi, din nou se dădu în lături cortina și comperul invită:

— Rog să poftească pe scenă Serghei Gherardovici Duncil.

Acesta se dovedi a fi un bărbat plăcut la înfățișare, de vreo cincizeci de ani, dar cam neglijent.

— Serghei Gherardovici, i se adresă comperul, este o lună și jumătate de când stai aici, refuzând cu încăpățănare să predai restul de valută pe care îl mai ai, în timp ce țara are nevoie de ea, iar mata nu ai categoric ce face cu valuta, și totuși te încăpățânezi. Ești un intelectual, înțelegi perfect toată situația și totuși nu vrei în ruptul capului să-mi vii în ajutor.

— Regret, dar nu pot face nimic, întrucât nu mai am valută, îi răspunse calm Duncil.

— Atunci, poate mai ai niscai briliante? îl întrebă comperul.

— Nu am nici briliante.

Comperul lăsă capul în jos, dus pe gânduri, apoi bătutu din palme. Din culise ieși pe scenă o doamnă de vârstă mijlocie, îmbrăcată după ultima modă, adică purta un palton fără guler și o pălărieuță minusculă. Doamna avea un aer alarmat, iar Duncil o privi, fără să miște nici măcar o sprânceană.

— Cine e doamna? îl întrebă comperul pe Duncil.

— E soția mea, răspunse demn Duncil și se uită cu oarecare scârbă la gâtul lung al consoartei.

— V-am deranjat, madame Duncil, se adresă comperul doamnei, iată din ce motiv: Am vrut să vă întrebăm pe dumneavoastră dacă soțul domniei voastre mai are valută?

— Păi, atunci, el a predat totul, răspunse emoționată madam Duncil.

— Așa, zise artistul, ei, dacă-i așa, așa să fie. Dacă a predat totul, noi trebuie neîntârziat să ne despărțim de Serghei Gherardovici, ce să-i faci! Dacă doriți, puteți părăsi teatrul, Serghei Gherardovici, și artistul făcu un gest majestuos.

Calm și demn, Duncil se întoarse și porni spre culise.

— Un moment! îl opri comperul. Dați-mi voie, la despărțire, să vă arăt încă un număr din programul nostru. Spunând aceasta, bătutu iarăși din palme. Cortina neagră din spate se desfăcu și pe scenă ieși o tânără frumoasă, în rochie de bal, care ținea în mâini o tăviță de aur, pe care zăcea un teanc gros, legat cu o panglică de la bomboane, și un colier de briliante,

de la care săreau în toate părțile focuri albastre, galbene și roșii.

Duncil se dădu un pas înapoi și chipul i se acoperi cu o paloare cadaverică. Sala amuți.

— Optsprezece mii de dolari și un colier de patruzeci de mii, în aur — declară solemn comperul — păstra Serghei Gherardovici în orașul Harkov, în apartamentul Idei Herkulanovna Vors, amanta dumisale, pe care avem plăcerea s-o vedem în fața noastră și care ne-a ajutat foarte amabil să descoperim aceste tezaure fără preț, dar inutile în mâinile unei persoane particulare. Vă mulțumim foarte mult, Ida Herkulanovna.

Frumoasa femeie zâmbi, dinții îi străluciră, iar genele catifelate tresăriră.

— Și sub masca dumitale plină de demnitate, se adresă comperul către Duncil, se ascunde un păianjen hrăpăreț, nemaipomenit, un mincinos și un tip care trage pe sfoară. Într-o lună și jumătate — i-ai sleit de puteri pe toți cu încăpățânarea dumitale obtuză. Acum du-te acasă, și acel iad, pe care ți-l va face consoarta dumitale, va fi pedeapsa binemeritată.

Duncil se clătină și se pare că era să cadă jos, dar niște mâini compătimitoare l-au prins din zbor. Atunci căzu cortina din față, disimulându-i pe toți cei care se aflau pe scenă.

Aplauze turbate zguduiră sala atât de tare, încât lui Nikanor Ivanovici i se păru că în lustre au început să sară niște lumini, iar când cortina din față se ridică, pe scenă nu mai era nimeni în afară de singuraticul comper. El stoarse a doua salvă de aplauze, salută în dreapta și în stânga și vorbește:

— În persoana acestui Duncil, în fața voastră s-a prezentat în programul nostru un măgar tipic. Doar

am avut plăcerea să vă vorbesc ieri și să spun că păstrarea tainică a valutei este un nonsens. Nimeni nu poate s-o folosească, în nici un fel de împrejurări, vă asigur. Să-l luăm, de pildă, pe acest Duncil. Primește un salariu frumos și nu duce lipsă de nimic. Are un apartament luxos, nevastă și amantă — o frumusețe. Apoi, nu! În loc să trăiască liniștit și pașnic, fără nici un fel de neplăceri, predând valuta și pietrele prețioase, acest dobitoc hrăpăreț a reușit să fie demascat în fața tuturor, ba, colac peste pupăză, s-a pricopsit și cu o foarte mare neplăcere familială. Așadar, cine face cărțile? Nu sunt amatori? În cazul acesta, numărul următor al programului nostru — cunoscutul talent dramatic, artistul Kurolesov Savva Petrovici, special invitat, va interpreta un fragment din *Cavalerul avar* de poetul Pușkin.

Kurolesov cel promis se arată de îndată, cărnos, bărbierit, purtând frac și o cravată albă. Fără nici o introducere, el făcu o figură posomorită, se încruntă și începu să vorbească cu glas lipsit de naturalețe, privind cu coada ochiului clopoțelul de aur:

— Un tânăr pierde-vară așteaptă întâlnirea cu o desfrânată vicleană...

Și Kurolesov istorisi despre el însuși multe lucruri urâte. Nikanor Ivanovici îl auzi pe Kurolesov mărturisind cum a stat în genunchi în fața lui, în ploaie, o văduvă nenorocită, urlând, însă inima artistului a rămas de piatră. Înainte de acest vis, Nikanor Ivanovici nu cunoștea defel operele poetului Pușkin, dar pe poet îl cunoștea și, zilnic, pronunța de câteva ori fraze cam de felul următor: „Și chiria apartamentului, Pușkin o s-o plătească?” Sau „Becul de pe scară, deci, Pușkin l-a deșurubat?” „Păcură, deci, Pușkin are să cumpere?...”

Acum, făcând cunoștință cu una din operele sale, Nikanor Ivanovici se întristă, și-o închipui pe femeia aceea care stătu în genunchi, cu orfanii ei, în ploaie, și gândi, fără să vrea: „E un tip, acest Kurolesov!”

Acesta însă, cu glasul tot mai tare, continua să se căiască și-l încurcă definitiv pe Nikanor Ivanovici, pentru că la un moment dat începu să se adreseze cuiva, care nu era deloc pe scenă, și își răspundea în locul acestui om absent, spunându-și când țar, când baron, când tată, când fiu, când tu, când dumneavoastră.

Nikanor Ivanovici înțelese un singur lucru: că artistul a murit de o moarte năprasnică, strigând: „Cheile! Cheile mele!” apoi s-a prăbușit pe podea, horcăind și desfăcându-și cu grijă cravata.

După ce muri, Kurolesov se ridică, își scutură praful de pe pantalonii de la frac, se înclină, zâmbi cu un zâmbet fals și se retrase în aplauze cam sărace. Iar comperul vorbi așa: — Am ascultat *Cavalerul avar* în interpretarea minunată a lui Savva Petrovici. Acest cavaler spera că zânele vor alerga la el zbenguindu-se și că se vor mai întâmpla multe altele, plăcute, în același gen. Dar, după cum vedeți, nu s-a întâmplat nimic, n-au alergat la el zânele, iar muzele nu i-au adus prinosul lor, și nu a ridicat nici un fel de palate, ci dimpotrivă, a murit urât de tot, la mama dracului, de dambla, pe cufărul său, plin de valută și pietre prețioase. Vă previn, și vouă vi se va întâmpla ceva de acest gen, dacă nu mai rău, în cazul când nu veți preda valuta pe care o aveți!

Poezia lui Pușkin o fi făcut asemenea impresie, sau cuvântarea prozaică a comperului, cert e că din sală răsună deodată un glas rușinos:

— Predau valuta.



— Vă rog să poftiți pe scenă, invită amabil comperul, scrutând cu atenție sala cufundată în întuneric. Pe scenă se ivi un cetățean mic de stat, blonduliu; judecând după față, era nebărbierit cam de trei săptămâni.

— Scuzați, vă rog, numele dumneavoastră? se informă comperul.

— Kanavkin Nikolai, răspunse sfios cel apărut.

— A! îmi pare foarte bine, cetățene Kanavkin. Așadar?...

— Predau, zise încet Kanavkin.

— Cât?

— Una mie de dolari și douăzeci de bucăți a zece.

— Bravo! Tot ce aveți?

Comperul își propti privirea drept în ochii lui Kanavkin, și lui Nikanor Ivanovici i se păru chiar că din acești ochi țâșniră niște raze care-l străpunseseră pe Kanavkin ca un fel de raze Roentgen. În sală nimeni nu mai respira.

— Cred! exclamă, în cele din urmă, actorul, stingându-și privirea. Cred! Ochii aceștia nu mint! Doar de câte ori v-am spus că greșeala voastră de bază constă în faptul că nu apreciați la justa lor valoare importanța ochilor omenești. Înțelegeți, limba poate să ascundă adevărul, dar ochii — niciodată! Vi se pune deodată o întrebare, dumneavoastră nici nu tresăriți, într-o clipă sunteți stăpân pe dumneavoastră și știți ce trebuie să spuneți ca să ascundeți adevărul, și vorbiți destul de convingător și nu se mișcă nici o cută pe fața dumneavoastră, dar, din păcate, adevărul din adâncul sufletului, neliniștit de întrebare, pentru o clipă sare în ochi, și totul s-a terminat! Adevărul a fost văzut, sunteți prins!

Rostind cu mult foc această cuvântare foarte convingătoare, artistul se interesă duios la Kanavkin:

— Unde sunt pitiți?

— La mătușă-mea, Porohovnikova, care stă pe Precistenka.

— A! Asta-i... stați un pic... la Klavdia Ilinișna, nu-i așa?

— Da.

— Ah! da, da, da, da! O căsuță mică? în fața căsuței o grădiniță și un gard de zăbrele? Cum să nu, știu, știu! Și acolo unde i-ați băgat?

— În pivniță, într-o cutie de la Einehm...

Comperul lovi din palme în semn de uimire.

— Ați văzut una ca asta? strigă el amărât, păi acolo banii ăștia or să prindă mucegai, vor deveni jilavi. Cum se poate încredința valută unor astfel de oameni? Zău! Întocmai ca niște copii! Zău așa!...

Kanavkin își dădu seama că a făcut o gafă și că e vinovat și-și lăsă în jos capul moțat.

— Banii, urmă comperul, trebuie păstrați la banca de stat, în încăperi speciale uscate și bine păzite, și în nici un caz în beciul mătușii; unde, în treacăt fie spus, îi pot deteriora șobolanii! Zău! e rușinos, Kanavkin, ești totuși un om în toată firea — un adult!

Kanavkin nu mai știa unde să se ascundă și nu făcea decât să zgândăre cu degetul marginea surtucului său.

— Ei, gata, făcu mai blând artistul, cine-și aduce aminte de ceva din trecut... și deodată adăugă pe neașteptate: Da, era să uit... ca să fie un singur drum... să gonim mașina... degeaba... mătușă asta a dumitale are și ea, nu-i așa?

Kanavkin, care nu se aștepta la o asemenea întorsătură, tresări și în teatru se lăsă tăcerea.

— Ei, ei, Kanavkin... zise dojenitor, dar duios comperul, și eu, care l-am lăudat! Poftim, nitam-nisam a început să dea din colț în colț! E stupid, Kanavkin! Doar adineauri am vorbit despre ochi. Că doar se vedea după ochi că mătușa are... Ei, de ce ne chinuiești de pomană?

— Are! strigă voinicește Kanavkin.

— Bravo! răcni comperul.

— Bravo! răcni înspăimântător sala.

Când totul se mai potoli, comperul îl felicită pe Kanavkin, îi strânse mâna, îi propuse să-l ducă în oraș cu mașina, până acasă, și cu aceeași mașină a ordonat cuiva din culise să se ducă după mătușa și s-o roage să poftească după program la teatrul de femei.

— Da, am vrut să te întreb, mătușa nu ți-a spus unde și-i ascunde pe ai ei? se interesă comperul, oferindu-i amabil lui Kanavkin o țigară și un chibrit aprins. Acesta, trăgând din țigară, zâmbi cam posomorât.

— Cred, cred, urmă oftând actorul, această bătrână zgârie-brânză, nu numai nepotului, dar nici dracului n-o să-i spună asta! Ei, ce să-i faci? Hai să încercăm să trezim în ea sentimente omenești. Poate că nu au putrezit încă toate strunele în sufletul ei meschin. Toate cele bune, Kanavkin!

Și Kanavkin, fericit, plecă. Comperul se informă dacă nu mai sunt persoane dornice să predea valută, dar drept răspuns primi tăcerea.

— Suciți oameni, zău așa! zise artistul dând din umeri, și perdeaua îl acoperi.

Lămpile se stinseră, un timp a fost întuneric, și, de departe, răzbea o voce de tenor nervoasă, care

cânta: „Acolo-s munți de aur fin și ei doar mie-mi aparțin...”

Apoi, de undeva, de două ori se auziră surd niște aplauze.

— La teatrul de femei chiar acum predă valuta o dameză, vorbi deodată vecinul bărbos și roșcat al lui Nikanor Ivanovici și, oftând, adăugă: Eh, dacă nu erau găștele mele! Ei, omule drag, la Lianozovo am niște găște năbădăioase, tare mi-e teamă că or să crape fără mine. Pasăre cu năbădăi, gingașă, cere îngrijire... Eh, dacă nu erau găștele acelea! Pe mine n-ai să mă uimești cu Pușkin... și bărbosul începu iar să ofteze.

Deodată în sală se făcu o lumină orbitoare și Nikanor Ivanovici visă că prin toate ușile începură să se scurgă înăuntru bucătari cu scufii albe pe cap și polonice în mâini. Niște ajutoare de bucătar târâră un cazan cu supă și o tavă mare cu pâine neagră, tăiată felii. Spectatorii se înviorară. Bucătarii veseli se strecurau prin mulțimea amatorilor de teatru, turnau supă în castronele și distribuiau pâine.

— Luați masa, băieți, prânziți, strigau bucătarii, și predați valuta! Ce să stați degeaba aici? La ce vă trebuie poșirca asta! Te duci acasă, bei cum trebuie, iei o gustare, e tare bine! La ce bun, de exemplu, te-ai instalat aici, tătucă? se adresă lui Nikanor Ivanovici un bucătar gras, cu gâtul zmeuriu, întinzându-i un castronel în care plutea singuratică în zeamă o frunză de varză.

— Nu am! Nu am! Nu am! striga cu glas înspăimântat Nikanor Ivanovici, înțelegi, nu am!

— Nu ai? urlă cu bas amenințător bucătarul, nu ai? întrebă el cu glas gingaș de femeie, nu ai, mormăi

apoi liniștitor, transformându-se în felcerița Praskovia Feodorovna.

Aceasta îl scutura de umăr cu duioșie pe Nikanor Ivanovici, care gemea în somn. Atunci se topiră bucătarii și se năruî teatrul cu cortină cu tot. Printre lacrimi, Nikanor Ivanovici văzu bine camera sa din spital și două persoane cu halate albe, dar nu erau bucătarii aceia familiari și obraznici care se bagă în sufletul oamenilor cu sfaturile lor, ci niște medici și aceeași Praskovia Feodorovna, care nu ținea în mână un castronel, ci o farfurioară, cu o seringă pe ea, acoperită cu tifon.

— Cum vine asta, vorbi amar Nikanor Ivanovici în timp ce i se făcea injecția, nu am și nu am! Să le predea Pușkin valuta. Eu nu am!

— Nu ai, nu ai, îl liniștea Praskovia Feodorovna cea blândă, și de unde nu-i — nici Dumnezeu nu cere.

După injecție, Nikanor Ivanovici se simți mai bine și adormi, fără nici un fel de vise.

Dar starea lui de agitație se transmise în rezerva 120, unde bolnavul se trezi și începu să-și caute capul, și în rezerva 118, unde un maestru necunoscut, cuprins de neliniște, își frângea mâinile, plin de melancolie, privind luna cu gândul la ultima și amarnica noapte de toamnă din viața sa, la fâșia de lumină venind de sub ușa unui subsol și la părul acela despletit.

Din rezerva 118, prin balcon, starea de agitație i se transmise lui Ivan, care se trezi și izbucni în plâns.

Medicul însă îi potoli repede pe toți cei agitați, cu mintea rătăcită, și somnul începu să-i învăluie treptat. Ivan ațipi ultimul, la ceasul când peste râu mijeau zorile. După ce medicamentul i se prelinse

prin tot corpul, liniștea veni asupra lui ca un val, acoperindu-l. Își simți trupul mai ușor, iar adierea caldă a somnului îi mângâie capul. Înainte de-a adormi de-a binelea, mai auzi, din pădure, ciripitul păsărilor care vesteau apropierea zorilor. Dar păsările amuțiră curând, și Ivan văzu în vis cum soarele sta să se prăvale peste muntele Golgota, iar muntele era împresurat de un dublu cordon de soldați.

## 16. Supliciul

Soarele sta să se prăvale peste muntele Golgota, iar muntele era împresurat de un dublu cordon de soldați.

Pâlcul de călăreți ce tăiase aproape de prânz calea procuratorului se îndrepta în trapul cailor spre Poarta Hebronului. Calea le și fusese deschisă. Pedestrașii din cohorta Capadocia împinseseră pe laturile drumului mulțimea de oameni, asini și cămile, iar călăreții, tropotind și ridicând trâmbe albe de praf până la cer, ajunseseră la răscrucea a două drumuri: cel de sud, către Betleem, și cel de nord-vest, către Jaffa. Călăreții o luară pe drumul de nord-vest. Aceiași capadocieni, postați din loc în loc pe marginile drumului, măturaseră din vreme, într-o parte și alta, toate caravanele zorite să ajungă la Yerushalayim în ziua sărbătorii. Mulțimea de pelerini se îmbulzeau în spatele soldaților, lăsându-și în părăsire corturile vărgate, pe care le întinseseră la popasuri, de-a dreptul pe iarbă. Străbătând cam un kilometru, călăreții depășiră cohorta a doua a Legiunii Fulminanta și, după alt kilometru, ajunseseră cei dintâi la poalele Golgotei. Aici descălecară. Comandantul îi împărți în cete, care împresurară poalele colinei joase, lăsând liberă numai ieșirea la drumul spre Jaffa.

Nu mult după aceea, ajunse la colină și cohorta a doua și se așeză de pază, mai sus, încercuind culmea.

În sfârșit, sosi și centuria comandată de Marcus-Moartea-Șobolanilor. Soldații mărșăluiau pe marginile drumului, iar între șiruri, pe un car, escortați de garda secretă, erau duși cei trei osândiți

cu tăblițe albe la gât, pe care sta scris în arameică și elină „tâlhar și răzvrătit”.

Carul osândiților era urmat de altele încărcate cu stâlpi proaspăt geluiți și cu drugi de lemn țintuiți transversal, cu funii, sape, găleți și topoare. Pe carele acestea se aflau și cei șase călăi. La urmă călăreau centurionul Marcus, șeful gărzii templului din Yerushalayim, și bărbatul cu glugă căruia îi vorbise în treacăt Pilat în odaia întunecoasă a palatului. Procesiunea se încheia cu un șir de soldați, iar apoi venea mulțimea — vreo două mii de gură-cască ce înfruntaseră căldura aceea de iad, dornici să asiste la interesantul spectacol.

La acești gură-cască din oraș se adăugaseră și pelerinii, lăsați să treacă în coada procesiunii. Cortegiul începu să urce pe Golgota în strigătele ascuțite ale crainicilor care repetau proclamația rostită de Pilat la amiază.

Călărimea îi lăsă să treacă pe toți, dar centuria a doua nu-i lăsă decât pe cei cu rost la ceremonia supliciului, apoi, cu o manevră rapidă, risipi mulțimea jur-împrejur pe colină, așa încât ea se afla acum strânsă între pedestrașii de pe culme și călăreții de la poale. Oamenii puteau privi supliciul doar printre rândurile, nu prea dese, de pedestrași.

Trecuseră astfel mai bine de două ceasuri de când începuse urcușul pe Golgota; soarele scăpata spre asfințit, dar căldura se dovedea încă insuportabilă; pentru soldații din ambele cordoane era un chin, mureau de plictiseală și-i blestemau în gând pe cei trei tâlhari, urându-le din suflet să moară cât mai repede.

Cu fruntea brobonită și cămașa albă întunecată de sudoare, mărunțul comandant al călăreților



înșirați la poalele colinei se apropia mereu de căldarea din piele groasă, aflată la-ndemâna primelor rânduri, scotea apă în pumni, bea și-și uda turbanul. După ce se mai răcorea puțin, se depărta și începea să bată înainte și înapoi drumul prăfuit ce ducea spre culme. Lunga lui spadă lovea încălțările de piele încheiate cu șireturi. Comandantul voia să dea oamenilor săi un exemplu de tărie; dar fiindu-i milă de soldați, le îngădui să-și pună în piramidă lăncile și să-și arunce deasupra pelerinele albe. Sub acest soi de corturi, sirienii se mai putură adăposti de soarele dogoritor. Gălețile se deșertau văzând cu ochii, astfel că oștenii din diferite centurii porniseră pe rând să care apă dintr-o vâlcea de la poalele colinei, unde, prin valurile de zăduf, la umbra firavă a unor duzi subțiratici, abia își mai ducea zilele un pârâu cu apă turbure. Tot acolo, încercând să se adăpostească la umbra nestatornică a pomilor, stăteau în picioare, plictisiți, păzitorii de cai, ținând de căpestre caii toropiți de arșiță. Lehametea soldaților și ocările lor la adresa tâlharilor erau de înțeles. Temerile procuratorului în privința unor tulburări ce-ar fi putut izbucni cu prilejul supliciului în odiosul oraș al Yerushalayimului nu fuseseră, din fericire, justificate. Iar când se scurse și cel de-al treilea ceas al supliciului, între cele două cordoane — cel de sus, pedestrimea, și cel de jos, călărimea — la poalele colinei nu rămăsese, contrar așteptărilor, nici măcar un singur om. Soarele se abătuse dogoritor peste mulțimea grămădită și o gonise îndărăt spre Yerushalayim. Între cordoanele celor două unități romane nu se mai aflau decât doi câini, probabil fără stăpân, ajunși cine știe cum acolo. Dar și ei erau potopiți de căldură și se lungiseră, cu limbile

spânzurate și suflând din greu, fără să dea cea mai mică atenție șopârlelor cu spinările verzi, singurele vietăți ce nu se temeau de dogoare și lunecau de colo-colo printre bolovani încinși și tulpinile răsucite și spinoase ale tufelor lipite de pământ.

Nimeni nu încercase să-i elibereze pe osândiți, nici în Yerushalayimul înțesat de trupe, nici aici, pe colina împresurată de paza armată; mulțimea se reîntoarse în oraș, fiindcă, într-adevăr, nu era nimic deosebit de văzut la acest supliciu, în timp ce acolo, în cetate, se desfășurau pregătirile pentru marea sărbătoare a Paștilor, ce avea să înceapă spre seară.

Pedestrașii romani din cordonul de sus sufereau și mai mult decât călăreții. Singura învoire la care se îndurase centurionul lor, Moartea-Șobolanilor, fusese ca soldații să-și scoată coifurile și să-și acopere capul cu fâșii de pânză muiate în apă, dar să rămână în picioare și cu lancea în mână.

El însuși, ca și ceilalți, cu o pânză pe cap, uscată însă, se plimba în sus și în jos, aproape de grupul călăilor, fără să-și fi scos măcar de pe tunică insignele de argint cu capete de lei și păstrându-și cu dârzenie spada și pumnalul. Soarele cădea drept pe centurion fără să-l supere parcă, dar la capetele de lei nu te puteai uita, te orbea scăpărarea argintului ce părea incandescent.

Chipul mutilat al centurionului nu exprima nici oboseală, nici nemulțumire; părea că uriașul oștean ar fi fost în stare să umble o zi întreagă așa cum era, și noaptea toată, și ziua următoare; în sfârșit, atâta cât ar fi fost nevoie să umble astfel cu mâinile pe greul centiron, cu plăci de aramă, privind cu aceeași asprime când la stâlpii cu cei osândiți, când la soldații din cordon, dând deoparte, cu vârful

încălțării lui prăfuite și cu aceeași indiferență, oseminte omenești, albite de vreme sau frânturile de silex printre care călca.

Omul cu glugă se așezase nu departe de stâlpi, pe un trepied și stătea într-o molcomă nemișcare; totuși, de plictiseală, mai zgâria din când în când cu o nuielușă în nisipul încins din dreptul lui.

Am spus că dincolo de cordonul călăreților nu mai rămăsese suflet de om, dar nu e tocmai așa. Un om tot se mai afla acolo, dar nu putea fi văzut de oricine. Se așezase nu pe partea drumului unde trecerea fusese deschisă și de unde i-ar fi venit mai ușor să privească supliciul, ci pe versantul de miazănoapte, acolo unde povârnișul nu era nici lin și nici accesibil, ci abrupt, cu gropi în bolovăniș, acolo unde, într-un prăvăliș, agățându-se cu sete de pământul arid, blestemat de ceruri, încerca să mai trăiască un smochin prăpădit.

Tocmai sub acel smochin, sub care nu aflai umbră, se așezase pe o piatră, chiar de la început, adică de peste trei ore, singurul spectator, nu participant, la supliciu. Da, ca să privească supliciul, omul acela nu-și alesese locul cel mai bun, ci pe cel mai rău. Dar și de aici puteai vedea stâlpii, puteai vedea printre oștenii de pază cele două pete strălucitoare de pe pieptul centurionului, și asta, pentru un om care dorea să treacă neobservat și nimeni să nu-l tulbure, era desigur destul.

Cam cu patru ore înainte, chiar la începutul supliciului, omul acela avusese cu totul altă atitudine, ba chiar ar fi putut fi luat repede la ochi și poate tocmai asta îl făcuse să se poarte altminteri acum, izolându-se.

Omul apăruse pentru prima dată printre întârziți, atunci când procesiunea, trecând de cordonul soldaților, abia suise pe culme. Răsufla din greu și nu mergea la pas, ci suia în goană colina, croindu-și cale cu violență prin mulțime, iar când văzu cum în fața lui, ca și a celorlalți, se-nchide cordonul, recurse la un șiretlic naiv, prefăcându-se a nu înțelege strigătele celor ce-i porunceau să se oprească, și dădu să se strecoare nebunește printre soldați până la locul supliciului, unde tocmai coborau din car osândiții. Pentru asta primi în piept o lovitură grea cu capătul bont al lăncii și sări înapoi cu un țipăt, dar nu din pricina durerii, ci a deznădejzii. Aruncă spre legionarul care-l lovise o privire tulbure, și cu totul indiferentă, aidoma unui om nesimțitor la durerile fizice.

Tușind și răsuflând din greu, ținându-se cu mâna de piept, o luă la goană în jurul colinei, vrând să găsească pe versantul de miazănoapte vreo spărtură în cordonul de soldați și să se strecoare până la locul supliciului. Dar acum era prea târziu, cordonul se închisese strâns, iar omul, cu chipul schimonosit de suferință, trebui să renunțe la tentativa de a-și deschide drum spre carele de unde se descărcau stâlpii. Această tentativă ar fi putut duce doar la arestarea lui, ceea ce nu i-ar fi convenit câtuși de puțin, mai ales în acea zi.

Astfel, el se îndreptă spre văgăuna unde era atâta liniște și nimeni nu-l putea tulbura.

Așezat pe o piatră, omul acela cu barba neagră, cu ochii arși de soare și nesomn, era cuprins de o grea amărăciune. Suspinând, ba își descheia *taletl*<sup>5</sup>-ul

---

<sup>5</sup> Pelerină.

tocit în timpul pribegiei, care din albastru ajunsese de un cenușiu murdar, și-și dezgolea pieptul lovit de lance și îmbâcsit de sudoare; ba, cuprins de un chin insuportabil, își înălța ochii la cer, urmărind cei trei vulturi ce se roteau de multă vreme prin văzduh, presimțind ospățul ce-i aștepta sau își pironia privirile disperate în pământul galben, cătând la o țeastă de câine pe jumătate roasă ori urmărea șopârlele ce alergau în jurul lui.

Suferea atât de mult, încât din vreme în vreme își vorbea sieși cu voce tare:

— Ah, ce nerod sunt... bolborosea el, legănându-se a jale pe piatră, copleșit de durerea ce-i măcina inima și zgâriindu-și pieptul înnegrit de soare. Nerod ca o muiere! Laș! Sunt o lepădătură, nu om pe lume!

Tăcea, își lăsa mereu capul în piept; pe urmă, după ce sorbea puțină apă încropită dintr-o ploscă de lemn, mai prindea puteri și apuca ba cuțitul ascuns la piept, ba o bucățică de pergament pe care-o avea în față, pe o piatră, lângă un bețigaș de trestie și o călimară cu tuș.

Pe pergament făcuse însemnări:

„Clipele fug, iar eu, Levi Matei, stau pe Golgota, și moartea nu mai vine!”

Iar mai jos:

„Soarele cade la apus, și moartea nu mai vine.”

Apoi, deznădăjduit, Levi Matei scrisese cu vârful ascuțit al bețigașului:

„Doamne! De ce te-ai mâniat pe el? Trimite-i moartea!”

După ce scrisese aceste cuvinte, începu să suspine fără lacrimi, zgâriindu-și din nou pieptul cu unghiile.

Cauza disperării lui Levi era groaznică nenorocire ce se abătuse asupra lui Yeshua și a sa, precum și

acea greșeală grozavă pe care o săvârșise, după credința sa, chiar el, Levi. Cu două zile înainte, Yeshua și Levi se aflau la Betania, aproape de Yerushalayim, oaspeți ai unui grădinar căruia îi plăceau mult predicile lui Yeshua. Toată dimineața cei doi oaspeți lucraseră la grădină pe lângă stăpânul casei și se gândeau să plece spre Yerushalayim pe răcoarea serii. Dar, cine știe de ce, Yeshua se arată grăbit, zicând că-l așteaptă la Yerushalayim o îndatorire ce nu suferă amânare, iar către prânz plecase singur. Aici fusese prima greșeală a lui Levi Matei. De ce, ah, de ce-l lăsase să plece singur?

În seara aceea lui Matei nu-i mai fu dat să meargă la Yerushalayim; o boală cumplită îl lovise fulgerător. Era scuturat de friguri, trupul îi ardea ca focul, dinții îi clănțăneau, și cerea mereu apă.

Nu se putea mișca. Se trântise pe o cergă în șopronul grădinarului și zăcuse până vineri dimineața, când suferința îl părăsi, la fel de neașteptat precum venise. Deși era încă slăbit și-i tremurau picioarele, Levi, chinuit de presimțirea unei nenorociri, își luase rămas-bun de la stăpânul casei și plecase la Yerushalayim, unde prinse de veste că inima nu-l înșelase, că nenorocirea s-a și întâmplat. Se afla în mulțime în clipa când procuratorul rostise osânda.

Când osândiții erau duși pe munte, Levi Matei alergă cu mulțimea de curioși, de-a lungul șirului de soldați, încercând să-i dea de știre, într-ascuns măcar lui Yeshua, că el, Levi, se găsea în preajmă-i, că nu-l părăsise în ultimul drum și că se ruga din suflet ca moartea să-l ia pe Yeshua cât mai grabnic.

Dar Yeshua privea drept înainte, în direcția spre care era dus și, firește, nu-l văzu pe Levi.

După ce procesiunea străbătuse cam jumătate de kilometru pe drumul în urcuș, Matei, împins în mulțime pe lângă șirul de soldați, avu o idee simplă și genială, și îndată, cum era iute din fire, începu să se blesteme că nu-i venise gândul acela mai devreme.

Soldații nu mergeau în șir compact; între ei mai erau spații libere. Cu multă agilitate și un calcul precis, putea, aplecându-se, să sară printre doi legionari, să se repeadă până la car și să se salte sus. Arunci Yeshua ar fi fost cruțat de chinuri.

Ar fi ajuns o clipă, cât să-l lovească pe Yeshua cu un cuțit în spate, strigându-i: „Yeshua! te scap de chin și plec cu tine! Eu, Matei, unicul și credinciosul tău ucenic!”

Și dacă Dumnezeu l-ar fi binecuvântat cu încă o clipă de libertate, poate ar fi avut timp să se lovească și pe el cu cuțitul, evitând astfel moartea pe stâlpul supliciului. De altfel, acest amănunt îl interesa prea puțin pe Levi, dăbilarul de altădată. Lui nu-i păsa cum va muri. Un singur lucru voia el: ca Yeshua, care în viața lui nu făcuse nici cel mai mic rău nimănui, să scape de cazne.

Planul era foarte bun, dar Levi nu avea nici un cuțit asupra lui. Nici bani n-avea.

Furios pe sine, ieși din mulțime și se întoarse în goană în cetate. În capul lui înfierbântat juca un singur gând aprins: să-și procure îndată, prin orice mijloace, un cuțit și să ajungă din urmă, la timp, procesiunea.

Ajunsese în goană la porțile Yerushalayimului, în îmbulzeala caravelor pe care le sorbea cetatea, și văzu la stânga lui ușa deschisă a unei mici brutării. Răsufla din greu după atâta goană pe drumul acela potopit de arșiță, dar se stăpâni, intră demn

înăuntru, salută pe brutăreasa din spatele tejghelei și o rugă să-i dea o pâine așezată tocmai sus de tot, fiindcă-i plăcea mai mult decât celelalte, iar când femeia se întoarse cu spatele, înhăță iute, fără o vorbă, de pe tejghea, un lucru cum nici n-ar fi visat mai nimerit: un cuțit de tăiat pâine, ascuțit ca un brici; apoi se repezi pe ușă afară.

Câteva clipe după aceea, era din nou pe drumul Jaffei. Dar procesiunea nu se mai zărea. O luă la goană. Din vreme în vreme se lăsa să cadă istovit în praf și rămânea nemișcat până îi mai venea sufletul la loc. Zăcea așa, spre mirarea trecătorilor care se îndreptau spre Yerushalayim pe jos sau călări pe asini. Sta întins, ascultând cum i se zbătea inima nu numai în piept, dar și în creștet și-n urechi. După ce-și mai revenea, o lua repede la drum, începea iarăși să alerge, dar din ce în ce mai fără vlagă. Când, în sfârșit, zări lungă procesiune ridicând în depărtare nori de praf, ea se afla la poalele colinei.

— O, Doamne!... gemu Levi, înțelegând că nu va izbuti să ajungă la vreme.

Când trecu și al patrulea ceas de supliciu, chinurile lui Levi atinseră culmea și îl cuprinse o aprigă mânie. Ridicându-se de pe piatră, zvârli cuțitul, pe care acum i se părea că-l furase zadarnic, lovi cu piciorul în ploscă, lipsindu-se de apă, își smulse din cap *kaff*<sup>6</sup>-ul, își înfipse unghiile în părul rar și începu să se blesteme.

Se blestema, striga vorbe fără șir, gemea din adânc și scuipa, îi hulea pe tatăl și pe mama sa, care aduseseră pe lume o asemenea făptură fără minte.

---

<sup>6</sup> Batistă triunghiulară de pus pe cap.



Dar cum hula și blestemele se dovedeau a fi în van, iar dogoarea nu se potolea, își încleștă pumnii descârnați și, strângând pleoapele, își ridică brațele cu mare obidă la ceruri și la soarele care luneca tot mai jos — lungind umbrele și depărtându-se, ca să cadă în Mediterană — și-i ceru lui Dumnezeu să facă neîntârziat o minune. Îi ceru lui Dumnezeu ca Yeshua să moară pe dată.

Când redeschise ochii, văzu că pe colină nimic nu se schimbase, doar petele de foc de pe pieptul centurionului se stinseseră. Soarele bătea în spatele osândiților, iar chipul lor era întors către Yerushalayim. Atunci Levi izbucni într-un strigăt:

— Dumnezeule, te blestem!

Cu voce spartă striga că acum vedea nedreptatea Domnului și că nici nu se mai gândește să creadă în el!

— Ești surd! urla Levi. Dacă n-ai fi surd, m-ai fi auzit și i-ai fi luat zilele pe dată!

Cu pleoapele strânse, Levi aștepta să cadă trăsnetul ceresc asupra capului său. Dar nu se întâmplă nimic, și, fără să-și deschidă ochii, Levi continua să profereze împotriva cerului vorbe mușcătoare și aprige ocări. Își striga amarnica sa dezamăgire, striga că mai sunt și alți dumnezei, și alte credințe. „Da, un alt Dumnezeu n-ar fi îngăduit, n-ar fi îngăduit niciodată ca un om ca Yeshua să fie mistuit astfel de soare pe stâlpul supliciului!”

— M-am înșelat! striga Levi, aproape fără glas. Ești Dumnezeul răului! ori poate ochii tăi nu mai văd nimic de fumul tămâierilor din templu, iar urechile tale nu mai aud altceva decât osanalele preoților! Nu ești un Dumnezeu atotputernic! Ești un Dumnezeu

negru! te blestem, Dumnezeu al tâlharilor, ocrotitorul și duhul lor!

În clipa aceea, simți o adiere pe obraz și un foșnet sub picioare. Adierea îl atinse din nou, și atunci, deschizând ochii, Levi văzu că totul se schimbase în jur, din pricina blestemelor lui sau poate din alte pricini. Soarele dispăruse mai-nainte de a ajunge la mare, unde se cufunda în fiecă seară. Îl înghițise un nor de furtună, care, amenințător și fără odihnă, se ridica pe cer, la apus. Marginile lui fierbeau într-o spumă albă, iar pânțelele-i negru ca zgura avea reflexe galbene. Norul tuna surd, din el desprinzându-se din vreme în vreme fâșii de foc. Pe drumul Jafei de-a lungul aridei văi a Gionului, peste corturile pelerinilor, zburau vârtejuri de praf împinse de vânt și ridicându-se în trâmbe. Levi tăcu, încercând să-și dea seama dacă furtuna care se va așterne peste Yerushalayim va aduce vreo schimbare în soarta nefericitului Yeshua. Și îndată, privind fulgerele ce străpungeau norul, începu să implore ca trăsnetul să cadă pe stâlpul de supliciu al lui Yeshua. Privi ros de căință către peticul de cer senin pe care nu-l mâncase încă norul și unde vulturii se pregăteau să fugă de furtună: Levi se gândi că s-a grăbit nebunește cu blestemele sale: acum Dumnezeu nu-i va mai da ascultare.

Își întoarse privirea spre poalele colinei, cu ochii țintă la partea unde, în rânduri ordonat rărinite, păzeau călăreții, și-și dădu seama că acolo se petrecuseră mari schimbări. De pe înălțime izbuti să vadă mai bine că soldații se mișcau și își smulgeau lăncile înfipte în pământ, își aruncau pelerinele pe spate, în timp ce oamenii de la cai alergau grăbiți spre drum, trăgând caii de căpăstru. Era limpede că

ostașii se pregăteau de plecare. Apărându-se cu mâna de praful ce-i bătea în față, scuipând întruna, Levi încerca să înțeleagă de ce plecau călăreții, își ridică ochii mai sus și distinse o mică siluetă, cu o hlamidă militară, purpurie, care urca spre locul supliciului. Atunci presimțirea unui sfârșit fericit făcu să-i salte inima lui Levi.

În al cincilea ceas de chin al osândiților, urcă pe colină comandantul de cohortă, sosit călare de la Yerushalayim, împreună cu însoțitorul său. La un gest al lui Marcus, șirul de soldați se desfăcu, și centurionul îl salută pe tribun. Acesta-l luă îndată deoparte pe Moartea-Șobolanilor și-i șopti ceva. Centurionul mai salută o dată și porni spre grupul călăilor care se așezaseră pe pietre sub stâlpii de supliciu. Tribunul se îndreptă însă spre cel care ședea pe scăunel, iar acesta se ridică cu venerație în fața lui. Tribunul îi zise ceva tot în șoaptă, și amândoi porniră către stâlpii de supliciu. Îi întovărăși șeful gărzii templului.

Strâmbându-se cu dezgust la zdrențele murdare ce zăceau pe jos lângă stâlpi și în care nu demult fuseseră înveșmântați osândiții, la lucrurile acelea refuzate de călăi, Moartea-Șobolanilor chemă pe doi dintre călăi și le porunci:

— Urmați-mă!

De la stâlpul cel mai apropiat venea un cântec nebunesc și răgușit.

Aflat de trei ore răstignit acolo, mâncat de muște și ars de soare, Hestas își ieșise din minți și acum îngâna ceva despre struguri; din când în când își clătina capul înfășurat în turban, și atunci muștele se ridicau leneșe de pe fața lui, ca peste o clipă să se întoarcă iarăși.

Răstignit pe al doilea stâlp, Dismas suferea mai rău decât ceilalți doi, pentru că nu-și pierduse cunoștința, și-și scutura capul repede și uniform, la dreapta și la stânga, ca să-și lovească umărul cu urechea.

Yeshua fusese mai norocos decât ceilalți doi. Din primul ceas căzuse în leșinuri, apoi își pierduse cunoștința și rămăsese cu capul atârnat în jos și turbanul desfăcut. Astfel, muștele și tăunii îl acoperiseră cu totul, și chipul său nu se mai vedea sub roitoarea mască neagră. Pe mijloc, pe pânțele și la subțiori se așezaseră tăunii și sugeau din îngălbenitul trup gol.

Dând ascultare semnelor făcute de omul cu glugă, unul dintre călăi luă o lance, celălalt aduse lângă stâlp o găleată și un burete. Primul ridică lancea și înțepă pe rând brațele lui Yeshua, legate cu funii de lemnul transversal al stâlpului de supliciu: trupul cu coastele ieșite în afară avu o tresărire. Călăul îi trecu vârful lăncii pe pânțele. Atunci Yeshua înălță capul, și muștele bâzâitoare se ridicară în zbor, descoperindu-i chipul umflat de înțepături: un chip de nerecunoscut.

Ridicându-și cu greu pleoapele, Ha-Nozri privi în jos. Ochii lui, limpezi de obicei, se aburiseră.

— Ha-Nozri! zise călăul.

Ha-Nozri își mușcă buzele tumefiate și răspunse cu o voce răgușită, de tâlhar:

— Ce vrei? De ce ai venit la mine?

— Bea! zise călăul; și buretele muiat în apă se ridică în vârful lăncii până la buzele lui Yeshua. Bucuria îi străluci în ochi; își lipi buzele de burete și începu să sugă apa cu lăcomie.

De pe stâlpul de alături se auzi glasul lui Dismas:

— E nedrept! Și eu sunt tâlhar, ca și el!

Dismas făcu un efort, dar nu se putu mișca; brațele lui erau legate de lemnul transversal prin trei noduri strânse. Își supse pânțele, unghiile i se înfipseră în marginile lemnului și rămase întors către stâlpul lui Yeshua. Ochii îi ardeau de ură.

Un nor de praf acoperi atunci locul acela și se lăsă un mare întuneric. Când praful se risipi, centurionul strigă:

— La al doilea stâlp, gura!

Dismas tăcu. Yeshua își desprinse buzele de burete, străduindu-se să dea vocii sale o expresie blândă și convingătoare, dar nu izbuti și-l rugă răgușit pe călău:

— Dă-i să bea.

Se făcu tot mai întuneric. Norul acoperise acum jumătate de cer, abătându-se spre Yerushalayim; nori albi ca spuma alergau înaintea norului negru, plin de apă și de foc. Peste colină săgeta puternic un fulger și tună. Călăul luă buretele din lance.

— Slăvește-l pe mărinimosul hegemon! șopti el solemn și, cu o mișcare ușoară, îl împunse pe Yeshua în inimă.

Acesta tresări, șoptind:

— Hegemon...

Sângele i se prelinse pe pânțele, falca de jos tresări convulsiv, și capul îi căzu iarăși pe piept. La al doilea tunet, călăul îi dădu să bea lui Dismas și repetă aceleași cuvinte:

— Slăvește-l pe hegemon! apoi îl ucise și pe el.

Cu mințile pierdute, Hestas strigă înspăimântat, văzându-l lângă el pe călău, dar, când buretele îi atinse buzele, bolborosi ceva și-l prinse cu dinții.

Puține clipe după aceea și trupul lui se lăsă în jos, pe cât îngăduiau funiile strânse.

Omul cu glugă îl urma pas cu pas pe călău și pe centurion; în spatele lor venea șeful gărzii templului. Oprindu-se la primul stâlp, omul cu glugă îl privi cu luare-aminte pe Yeshua însângerat, îl atinse cu mâna-i albă pe picior și spuse celor ce-l întovărășeau:

— E mort.

Același lucru se repetă și lângă ceilalți stâlpi. Atunci tribunul făcu un semn centurionului și, întorcându-se, începu să coboare colina însoțit de șeful gărzii templului și de omul cu glugă. Se lăsa întunericul, fulgerele brăzdau cerul negru. Acolo țâșni focul dintr-o dată, și strigătul centurionului „Ridicați cordonul!” se înecă în tunet mare.

Fericiți, soldații începură să alerge în jos pe colină, punându-și coifurile.

Întunericul învălui Yerushalayimul. Ploaia se dezlănțui violent, prinzându-i pe soldați la mijlocul povârnișului. Apa se revărsa cu atâta putere, încât soldații care alergau spre poalele colinei erau prinși de torente. Soldații lunecau și cădeau pe argila udă, grăbindu-se către drumul drept, de-a lungul căruia, aproape nevăzuți sub vălul de apă, mânau spre Yerushalayim călăreții, și ei uzi până la piele. Câteva clipe după aceea, pe colina fumegând de furtună, de apă și de foc, rămăsese un singur om.

Scuturând cuțitul furat nu în zadar, poticnindu-se pe pietrele lunecoase, agățându-se de tot ce-i sta la îndemână, târându-se în genunchi, el zorea spre stâlpii de supliciu. Aci dispărea în deplina întunecime, aci era luminat dintr-o dată de scăpărarea fulgerelor.

Când, în sfârșit, izbuti să ajungă la stâlpi, cu apa până peste glezne, smulse de pe el *talet*-ul rece, îngreunat de ploaie, rămase doar în cămașă și se lipi de picioarele lui Yeshua. Tăie funiile ce-i legau gleznelor, se urcă pe traversa de jos, îl cuprinse pe Yeshua în brațe și-i liberă și brațele de legăturile strânse. Trupul gol și umed al lui Yeshua se prăvăli peste el, doborându-l la pământ și strivindu-l sub greutatea-i. Levi vru să-l salte îndată pe umeri, dar un gând îl opri. Lăsă acolo jos, în apă, trupul cu capul căzut pe spate și brațele desfăcute, și alergă, lunecând pe argila moale, spre ceilalți doi stâlpi. Le tăie și celorlalți funiile, iar cele două trupuri se prăbușiră și ele.

Peste câteva clipe, pe colină nu mai rămaseră decât două trupuri și cei trei stâlpi de supliciu goi. Apa lovea puternic leșurile. Dar în vremea aceasta, pe colină nu se mai afla nici Levi, nici trupul lui Yeshua.

## 17. O zi agitată

Vineri dimineață, adică a doua zi după blestematul spectacol, întregul personal de la „Varietăți”: contabilul Vasili Stepanovici Lastocikin, doi socotitori, trei dactilografe, ambele casierite, plasatorii și femeile de serviciu — într-un cuvânt, toți cei prezenți — în loc să-și vadă de treabă la posturile lor, ședeau pe pervazurile ferestrelor dinspre strada Sadovaia și se uitau la cele ce se petreceau în preajma teatrului. Acolo se înghesuiau, pe două rânduri, mii de persoane făcând coadă. Vârful acestei cozi se pierdea în Piața Kudrinskaia. În capul ei stăteau vreo douăzeci de speculanți de bilete prea bine cunoscuți în lumea teatrală din Moscova.

Cei care stăteau la coadă erau teribil de impacientați, atrăgând atenția trecătorilor ce se scurgeau grăbiți prin fața teatrului și comentând povestirile pasionante despre nemaivăzutul program de magie neagră din ajun. Aceste povestiri îl tulburară nespus pe contabilul Vasili Stepanovici, care nu asistase la reprezentație. Plasatorii povesteau fel și fel de bazaconii; de pildă că, la terminarea celebrului spectacol, unele cetățene ar fi alergat în ținută indecentă pe stradă, precum și altele de felul ăsta. Vasili Stepanovici, om modest și potolit, clipea doar din ochi, ascultând relatarea acestor minuni și nu știa deloc ce anume să întreprindă. De făcut trebuia să facă ceva, și tocmai el era cel dator să acționeze, deoarece rămăsese acum cel mai mare peste trupa de la „Varietăți”.

Pe la zece dimineața, coada pe care o formau cei ahtiați după bilete se făcuse atât de stufoasă, încât vestea ajunse la urechile miliției și, drept urmare, au



fost trimise cu o uimitoare grabă echipe ecvestre și pedestre, care au și făcut puțină ordine. Șerpuind pe o lungime de un kilometru, deși ordonată, coada în sine constituia o mare ispită, nedumerindu-i profund pe cetățenii de pe Sadovaia.

Toate acestea se petreceau afară, în stradă, dar lucrurile nu stăteau mai bine nici în incinta teatrului. Dis-de-dimineată au început să sune telefoanele; sunau în neștire; în cabinetul lui Lihodeev, în al lui Rimski, la contabilitate, la casierie și în biroul lui Varionuha. La început, Vasili Stepanovici mai răspundea la câte unele, răspundea și casiera, bâiguiau ceva în receptor plasatorii, dar de la o vreme n-au mai răspuns, pentru că la întrebarea unde e Lihodeev, Varionuha sau Rimski, nu știau ce să spună. Inițial, au încercat să scape cu „Lihodeev e acasă”, dar li se riposta că acasă la el se dă răspunsul „e la «Varietăți»”.

O doamnă, adânc tulburată, îl ceru stăruitor pe Rimski la telefon. A fost sfătuită să telefoneze soției lui; la care vocea de la telefon a răspuns printre hohote de plâns că e chiar soția lui Rimski și că acesta nu e de găsit nicăieri. A început o adevărată babilonie. O femeie de serviciu apucase să povestească tuturor că, intrând în biroul directorului financiar, găsise ușa vreaște, lumina aprinsă, geamul dinspre grădină spart, un fotoliu răsturnat, iar în cameră — nimeni.

După ora zece dădu buzna în teatru doamna Rimski. Plângea în hohote, frângându-și mâinile. Vasili Stepanovici, năuc, nu știa ce sfat să-i dea. La zece și jumătate sosi miliția. Prima întrebare, absolut rezonabilă, suna cam așa:

— Ce se petrece la dumneavoastră, cetățeni? Despre ce e vorba?

Întreaga echipă se trase înapoi, împingându-l în față pe Vasili Stepanovici, palid și tulburat. Fu nevoit să spună lucrurilor pe nume, recunoscând că întreaga conducere, adică directorul teatrului, directorul financiar și administratorul, dispăruse și nu se știe unde se află; că, după ședința de magie neagră din ajun, comperul fusese dus la un spital de psihiatrie și, în încheiere, califică reprezentația din ajun ca ceva de-a dreptul scandalos.

După ce hohotele de plâns ale doamnei Rimski fură pe cât posibil potolite, cei de la miliție o expediară acasă, interesându-se îndeaproape de tot ce istorisise femeia de serviciu cu privire la dezastrul găsit în cabinetul lui Rimski. Salariații au fost rugați să treacă la locurile lor, și să se apuce de treabă. Foarte curând apărură în clădirea teatrului anchetatorii, însoțiți de un câine-polițist — un dulău mușchiulos, cu blana de culoarea scrumului de țigară, cu urechile ascuțite și ochi din cale-afară de inteligenți. Numaidecât, printre salariații teatrului se răspândi zvonul că dulăul ar fi celebrul *As de Caro*. Comportarea celebrului *As* îi uimi pe toți. De îndată ce năvăli în cabinetul directorului financiar, *Asul* începu să mârâie, rânjindu-și colții monstruoși și galbeni, apoi se întinse pe burtă și, cu o oarecare expresie de tristețe și în același timp de furie în ochi, se târî spre geamul spart. Îvingându-și frica, sări deodată pe pervaz și, repezindu-și botul ascuțit în sus, se porni să urle cu furie sălbatică. Refuza să coboare, mârâia în draci, se zvârcolea, ba chiar încerca să sară pe fereastră.

Dulăul fu scos din cabinet și lăsat liber în vestibul, de unde ieși prin intrarea principală în stradă și-i conduse pe cei ce-l urmau la stația de taxiuri. Acolo, As de Caro pierdu urma după care se ținuse și fu dus acolo de unde fusese adus.

Anchetatorii se instalară în cabinetul lui Varionuha, unde erau chemați pe rând toți salariații de la „Varietăți” care fuseseră martori la evenimentele din timpul reprezentației. Trebuie să menționăm că anchetatorii întâmpinau la fiecare pas greutăți neprevăzute. Firul pe care îl țineau în mână se rupea mereu.

Afișe au existat? Au existat, dar peste noapte au fost lipite altele noi, și acum puteai să tragi și cu tunul că nu găseai nici un afiș! De unde apăruse magul ăsta? Cine-l cunoaște? Cu alte cuvinte, fusese încheiat un contract cu el?

— Probabil, răspunse Vasili Stepanovici tulburat.

— Păi, dacă s-a încheiat un contract, el trebuia să treacă pe la serviciul contabilității, nu-i așa?

— Negreșit, zise, emoționându-se și mai mult, Vasili Stepanovici.

— Și unde-i?

— Nu-i, răspunse, tot mai palid, Vasili Stepanovici, desfăcându-și brațele a nedumerire.

Într-adevăr, nici în dosarele de la contabilitate, nici în cele ale directorului financiar și nici măcar la Lihodeev sau Varionuha nu se găsi urmă de contract.

Cum îl cheamă pe acest mag? Vasili Stepanovici nu știa. Lipsise în ajun de la reprezentație. Plasatorii nu știau, iar casierita care vânduse biletele, după ce încreți neobosită fruntea și-și frământă îndelung mintea, spuse în cele din urmă:

— Wo... pare-se, Woland...

Sau... poate că nu era Woland? S-ar putea să nu fie Woland. Nu cumva Valand?

De la biroul de control al străinilor se răspunse că nu se știe nimic despre vreun magician Woland sau Valand.

Curierul Karpov le declară anchetatorilor cum că magul ar fi tras la Lihodeev. Se înțelege că pe dată se făcu o descindere în apartamentul lui Lihodeev, dar acolo nu dădură de nici un mag. Nici Lihodeev nu era acasă. Grunia, femeia de serviciu, lipsea și ea și nimeni nu știa unde plecase. Nikanor Ivanovici, președintele comitetului de bloc, nu era nici el de găsit. Tot așa și Prolejnev!

Se petrecea ceva absolut uluitor: dispăruse toată conducerea teatrului; în ajun avusese loc un spectacol ciudat și scandalos, dar cine-l jucase și cine pusese totul la cale nu se știa.

Între timp, acele ceasornicelor se apropiau de amiază, ora când trebuia să se deschidă casa de bilete. Dar despre așa ceva, bineînțeles, nici nu putea fi vorba! Pe ușa teatrului fu atârnată imediat o bucată enormă de carton pe care scria: „Spectacolul de astăzi se contramandază.” Oamenii care făceau coadă, îndeosebi cei din față, începură să se agite, dar, după un timp, se potoliră, și coada porni să se destrame, așa că, peste vreo oră, nu mai rămase nici urmă dintr-însa pe Sadovaia. Anchetatorii plecară pentru a-și continua ancheta în altă parte, salariații, în afara celor de serviciu, au fost lăsați să plece și ei, iar ușile teatrului au fost încuiate.

Contabilul Vasili Stepanovici avea două sarcini urgente, în primul rând, trebuia să se ducă la Comisia de spectacole și serbări distractive, spre a prezenta raportul referitor la evenimentele din ajun

și, în al doilea rând, să treacă pe la sectorul financiar pentru spectacole, ca să predea încasările din ajun — 21 711 ruble.

Om ordonat și conștiincios, Vasili Stepanovici împachetă banii în hârtie de ziar, legă pachetul cruciș cu sfoară, îl vârî în servietă și, cunoscând la perfecție instrucțiunile respective, se îndreptă spre stația de taxiuri și nu spre autobuz sau tramvai.

De îndată ce șoferii celor trei mașini din stație văzură un pasager grăbit, cu o servietă doldora apropiindu-se de ei, o luară tustrei din loc, chiar de sub nasul lui, cu mașinile goale, aruncându-i, din motive necunoscute, priviri răutăcioase.

Uimit de această împrejurare, contabilul rămase îndelung încremenit, căutând să găsească o explicație.

Peste vreo trei minute sosi în stație o mașină goală, dar fața șoferului se strâmbă chiar în clipa în care-l observă pe client.

— Liber? întrebă, dregându-și glasul, uimit, Vasili Stepanovici.

— Arătați-mi banii, răspunse cu răutate șoferul, fără să-l privească pe pasager.

Mirându-se din ce în ce mai mult și strângând la subțioară prețioasa servietă, Vasili Stepanovici scoase din portofel o hârtie de zece ruble și i-o arătă.

— Nu merg! i-o reteză acesta.

— Scuzați, vă rog, cum... începu contabilul, dar șoferul îl întrerupse.

— Una de trei aveți?

Totalmente buimac, contabilul scoase din portofel două hârtii a trei ruble și le arătă șoferului.

— Urcați-vă, strigă acesta și izbi în aparatul de taxat, gata să-l rupă. Am plecat.

— Nu ai rest sau ce? întrebă timid contabilul.

— Am buzunarul doldora de rest! urlă șoferul, și în oglinjoara de la parbriz scânteiară doi ochi injectați. A treia oară mi se întâmplă pe ziua de azi. La fel au pățit și alți șoferi. Un ticălos îmi dă o hârtie de zece și-i număr restul — patru ruble și cincizeci de copeici. Se dă jos lepădătura. Peste vreo cinci minute, mă uit la bancnotă, și ce să vezi? O etichetă de la o sticlă de apă minerală! (Aici șoferul rosti câteva cuvinte nepublicabile.) Apoi, un altul, pe Zubovskaia. Iar una de zece. Îi dau restul — trei ruble. Pleacă. Bag mâna în buzunar și dau peste o albină. Hait, și mi înțeapă un deget, afurisita! Fir-ar să fie de... și șoferul trânti din nou niște vorbe de rușine. Mă uit, hârtia de zece — ia-o de unde nu-i! Și aseară la „Varietăți”, un... (cuvinte ce nu pot fi reproduse)... o jigodie de scamator a dat o reprezentație cu niște hârtii de zece ruble (cuvinte nepublicabile)...

Contabilul își pierde graiul, se zgribuli tot și făcu o mutră, de parcă până și cuvântul „Varietăți” l-ar fi auzit pentru prima dată, gândind în sinea lui: „Grozave chestii!”

După ce ajunse la destinație și achită fără incidente cursa, contabilul intră în clădire și se îndreptă pe coridor spre cabinetul șefului respectiv, dându-și seama înainte de a ajunge la ușa lui că nimerise într-o clipă nepotrivită. În cancelaria Comisiei de vizionare a spectacolelor domnea un tărăboi fără seamăn. O curieră cu băsmăluța căzută pe ceafă, cu ochii holbați trecu în goană pe lângă contabil.

— Nu-i și nu-i! Nu este, dragii mei! striga femeia, adresându-se cuiva; pantalonii și haina sunt aici, la locul lor, dar în haină nu-i absolut nimic!

Dispăru după ușa, și în urma ei se auzi de îndată zgomot de veselă spartă. Din biroul secretariatului ieși glonț șeful sectorului unu al Comisiei — un cunoscut al contabilului, dar în așa un hal, încât fără măcar să-l observe, pieri dintr-o dată.

Zguduit de cele văzute, contabilul ajunse în fața biroului secretariatului — anticamera președintelui Comisiei, unde rămase de-a dreptul stupefiat.

Dinspre ușa închisă a cabinetului răsuna o voce amenințătoare, aparținând fără doar și poate lui Prohor Petrovici, președinte Comisiei. „Pesemne că-l săpunește pe vreunu!” își dădu cu părerea contabilul năucit, dar, aruncând o privire în jur, văzu un alt tablou: într-un fotoliu, de piele, zăcea cu capul rezemat de spetează, plângând în hohote nestăvilite cu o batistă udă în mână și cu picioarele întinse până aproape de mijlocul încăperii, secretara personală a lui Prohor Petrovici, frumoasa Anna Riceardovna.

Bărbia Annei Riceardovna era mânjită toată cu roșu de buze, iar pe obrazii ei ca piersica rimelul lichefiat se prelingea în șiroaie negre.

Văzându-l pe contabil în ușa, secretara sări în picioare, se repezi la el, își înfipse mâinile în reverele hainei lui și începu să-l zgâlțâie:

— Slavă Domnului! Bine că s-a găsit totuși un om curajos! Toți au luat-o care încotro, ca potârnicile, toți l-au trădat! Să mergem, să mergem la el! Nici nu știu ce-i de făcut! Și, continuând să plângă cu hohote, îl târî pe contabil în cabinet.

Cum trecu pragul, contabilul scăpă servieta jos și toate gândurile i se învălmășiră, de parcă s-ar fi întors cu picioarele în sus. Și, trebuie s-o recunoaștem, nu fără temeii!

La un birou imens, cu o călimară masivă în mijloc, ședea un costum gol pe dinăuntru și plimba pe hârtie un toc cu penița uscată, fără cerneală. Costumul avea cravată, din buzunarul de la piept ieșea vârful unui stilou, dar deasupra gulerului nu se afla nici gât, nici cap, și nici din manșete nu se vedeau ieșind mâinile. Costumul era cufundat în lucru și nu băga în seamă defel harababura care domnea în jur. Auzind zgomotul ușii deschise, costumul se lăsă pe speteaza fotoliului și deasupra gulerului răsună vocea atât de cunoscută a lui Prohor Petrovici:

— Ce-i asta? Doar stă scris pe ușă că nu primesc pe nimeni! Frumoasa secretară scoase un țipăt ascuțit și, frângându-și mâinile, strigă:

— Ați văzut? Vedeți? Nu e! Nu mai e! Dați-mi-l înapoi, o, dați-mi-l!

În clipa aceea cineva își strecură nasul pe ușă, scoase un țipăt de uimire și pieri. Contabilul simți cum îi tremură picioarele, se așeză pe marginea unui scaun, fără să scape din vedere să-și ridice servieta. Țopăind în jurul contabilului, Anna Riceardovna îi maltrata haina, vociferând:

— Totdeauna îl opream când drăcuia! Iată unde a ajuns drăcuind!

Deodată, frumoasa se repezi la birou și, cu o voce muzicală, duioasă, deși puțin cam nazală din cauza plânsului, exclamă:

— Proșa! Unde ești?

— Pe cine iei dumneata cu „Proșa”? se informă cu aroganță costumul, înfundându-se și mai mult în fotoliul său.

— Nu mă recunoaște! Pe mine! Vă dați seama! se puse iar pe bocit secretara.



— Te rog să încetezi cu plânsul la mine în cabinet! se răsti de data aceasta înfuriat de-a binelea irascibilul costum în dungi și trase cu mâneca spre el un set nou de hârtii, cu intenția vădită de a pune rezoluții pe ele.

— Nu, nu sunt în stare să văd așa ceva, e peste puterile mele! răcni Arma Riceardovna, ieșind ca vântul din cabinet.

Contabilul se năpusti și el în urma ei.

— Închipești-vă, povestea secretara, tremurând toată de tulburare și înfigându-și din nou mâinile în mâneca contabilului. Stăteam la biroul meu și, deodată, intră un motan. Negru, voinic, o namilă — cât un hipopotam... Natural, am strigat la el: „zât!” Motanul o șterse, dar în locul lui intră un grăsan, tot cu mutră de motan și-mi spuse: „Ce înseamnă asta, cetățeano, iei cu «zât» pe vizitatori?” și, tuști — la Prohor Petrovici. Mă iau după el, desigur, și îi strig: „Ai innebunit?” neobrăzatul însă se așază într-un fotoliu, drept în fața lui Prohor Petrovici. Dumnealui, deși inimă de aur, se enervează uneori. Nu zic ba, și-a ieșit din pepeni. E nervos, muncește enorm, și s-a aprins: „De ce intri fără să fii anunțat?” zice. Ăla, obraznic, închipești-vă, tolănit în fotoliu, zâmbește și zice: „Am venit să stăm de vorbă. Am cu dumneata o trebușoară.” Prohor Petrovici se înfurie și mai și: „Sunt ocupat”, zice. Să vedeți ce-i răspunde individul: „N-ai nici o treabă...” Ce spuneți de una ca asta? Și-atunci, bineînțeles, Prohor Petrovici își pierde răbdarea și strigă: „Ce înseamnă asta? Afară cu el, scoateți-l de aici, lua-m-ar dracii!” Celălalt, închipești-vă, zâmbește și-i spune: „Să vă ia dracii? Dacă doriți, se poate!” Și deodată — pac! N-am apucat să zic păs, mă uit... individul cu mutră de

motan nu mai e... și, ce văd? În fotoliu șa... șade... un costum... He-e-e! începu să urle frumoasa secretară, căscând larg gura pocită de atâta plâns.

Se înecă într-un nou val de hohote, își trase apoi sufletul și începu să îndruge ceva fără noimă:

— Și scrie, scrie, scrie mereu! Să înnebunești, nu alta! Vorbește la telefon! Da, costumul! Toți au fugit care încotro, ca potârnicile!

Contabilul stătea și tremura ca varga. Soarta însă îi veni în ajutor. Sosi miliția: doi bărbați, cu pas calm, măsurat. Zărindu-i, frumoasa începu să hohotească și mai tare, arătând mereu cu mâna spre ușa cabinetului.

— Hai să nu mai plângem, cetățeano, spuse calm primul bărbat, iar contabilul, simțind că prezența lui e absolut de prisos, o șterse din secretariat și peste un minut era afară, în stradă, în cap simți un fel de curent de aer, îi vuia ca un horn și în vuietul acela desluși frânturi din cele povestite de plasatori cu privire la motanul ce participase la reprezentația din ajun. „E-he-he! N-o fi chiar motănelul nostru?”

Neizbutind să rezolve ce avea de rezolvat la comisie, conștiinciosul Vasili Stepanovici hotărî să treacă pe la filiala ei, de pe strada Vagankovo și, ca să se mai liniștească, făcu drumul până acolo pe jos.

Filiala își avea sediul într-o vilă cu pereții coșcoviți de vreme, situată în fundul unei curți, și era celebră prin coloanele sale de porfir din vestibul. Dar nu coloanele îi uimeau în ziua aceea pe vizitatori, ci ceea ce se petrecea sub ele.

Câteva persoane încremeniseră locului cu ochii țintă la o domnișoară care plângea, la o măsuță cu afișe teatrale, pe care le vindea. În momentul acela domnișoara nu mai oferea nimănui marfa ei spre

vânzare, ci răspundea cu gesturi deznădăjduite la numeroasele întrebări compătimitoare. Între timp, de sus și de jos, din toate secțiile filialei, se auzeau cel puțin douăzeci de telefoane răgușite de atâta zbârnâit.

După ce mai plânse puțin, domnișoara tresări și strigă isteric:

— Iar mă apucă! și, așa, tam-nisam intona cu glas tremurător de soprană:

*Slăvită mare, Baikal mult iubit...*

Curierul, care se arătă pe scară, amenință cu pumnul pe cineva și o acompanie pe domnișoară, cu o voce voalată, ștearsă, de bariton.

*Vitează corabie, bogat pescuit...*

La vocea curierului se alăturară și alte voci, mai îndepărtate. Corul se amplifică, prinse puteri și, în cele din urmă, melodia vui în toate colțurile filialei. În camera de alături, nr. 6, biroul secției de calculație și revizie, se distingea îndeosebi o voce de bas, profundă și cam răgușită.

*Hei, colo, la vâsle, mai cu inimă, frate!*  
urla curierul pe scară.

Lacrimile șiroiau pe obrajii fetei; încerca să strângă din dinți, dar gura i se deschidea de la sine, și ea continua să cânte cu o octavă mai sus decât curierul:

*De peste deal era voinicul!...*

Pe vizitatorii amuțiți îi uluia faptul că toți coriștii, deși răspândiți în diferite colțuri ale filialei, cântau foarte armonios, ca și când întregul cor ar fi stat strâns unit, cu ochii țintă la un dirijor invizibil.

Trecătorii de pe stradă se opreau lângă grilaj, uimiți de veselia din filială.

O dată cu sfârșitul primului cuplet, cântecul amuți brusc, ca la semnul unei baghete. Curierul trase încet o sudalmă și dispăru.

Apoi, pe intrarea principală își făcu apariția un cetățean într-un pardesiu de sub care ieșeau poalele unui halat alb. Îl însoțea un milițian.

— Luați măsuri, domnule doctor, vă implor! strigă isteric tânăra de la măsuță.

Pe palierul scării dădu buzna secretarul filialei, care, mort, se vede, de rușine, și fâstâcit la culme, rosti bâlbâindu-se:

— Să vedeți, tovarășe doctor, la noi e un caz de hipnoză în masă... și e absolut necesar să...

Nu termină fraza, ci, înecându-se cu propriile-i cuvinte intonă deodată cu voce de tenor:

*Șilka și Nercinskul...*

— Tâmpitul, izbuti să strige tânăra fată, dar în loc să explice pe cine înjură, începu cu o ruladă și se apucă și ea să cânte despre Șilka și Nercinsk.

— Țineți-vă firea! terminați cu cântatul! se adresă doctorul secretarului.

Se vedea bine că bietul secretar ar fi dat orice să nu mai cânte, dar nu se putu stăpâni și, împreună cu corul, duse până la urechea trecătorilor din stradelă vestea că:

*„În desiș de codru des, Fiara nu-i dăduse ghes, Iar în fuga-i de pe urmă, Glonțul nu l-a prins din urmă.”*

După acest cuplet, tânăra primi cea dintâi din mâna doctorului o doză de valeriană. Apoi, doctorul, urmându-l pe secretar, alergă la ceilalți, să-i calmeze și pe ei.

— Scuzele mele, tovarășico, se adresă deodată fetei Vasili Stepanovici. Nu cumva a fost pe la dumneavoastră un motan negru?

— Ce motan, dom-le? strigă fata în culmea furiei, avem un bou la noi la filială, un bou în toată puterea cuvântului! Apoi adăugă: Lasă-l să audă, am să povestesc totul!

Și povesti într-adevăr totul de-a fir-a-păr.

Din spusele fetei reieși că șeful filialei orășenești, suferind de mania organizării a tot felul de cercuri, „dezorganizase de fapt activitatea cercurilor”.

— Un mistificator. Îi ducea de nas pe șefi! urla tânăra. În cursul anului șeful filialei reușise să organizeze un cerc pentru studierea operei lui Lermontov, unul de șah-dame, unul de ping-pong și unul de călărie. La vară amenința să organizeze un cerc de canotaj pe apă dulce și un cerc de alpinism. Și iată că astăzi, în pauza de prânz, apare el, șeful... la braț cu un ticălos — povestea fata — pripășit nu se știe de unde, îmbrăcat cu niște pantalonași cadrilați, cu un *pince-nez* crăpat; o mutră pur și simplu imposibilă!

După spusele fetei, șeful îl recomandase pe acesta tuturor celor ce luau masa la cantina filialei drept un specialist de vază în organizarea cercurilor de coriști amatori.

Chipurile viitorilor alpiniști se întunecară, dar șeful făcu apel la optimismul lor, iar specialistul mai glumi, mai făcu vreo câteva spirite și, jurându-se, îi încredință pe toți că cercul acesta nu le va răpi mult din timp, iar roadele se vor culege cu duiumul.

Și așa, după cum povestea fata, cei dintâi s-au repezit să se înscrie, desigur, Fanov și Kosarciuk, renumitele „periuțe” ale filialei. Ceilalți salariați, convingându-se și ei că n-au nici o scăpare, s-au înscris până la unul. S-a hotărât ca exercițiile de canto să se facă în pauza de prânz, întrucât restul

timpului era afectat lui Lermontov și cercului de șah-dame. Ca să dea exemplu, șeful spuse că are voce de tenor. Cele ce-au urmat s-au desfășurat ca într-un vis urât. Cadrilatul dirijor-specialist urlă: „Do-mi-sol-do!” și-i scoase pe cei mai timizi, pitiți în spatele unor dulapuri, unde încercaseră să scape. Lui Kosarciuk îi spuse că are o rară ureche muzicală, apoi începu să se vaiete, să se tânguiască, îi rugă să-i facă pe plac „bătrânului dirijor de cor”. Pocnindu-și diapazonul de degete, îi implora să intoneze „Baikalul”.

Intonară. Intonară cu toții. Cadrilatul își cunoștea într-adevăr meseria. După ce au terminat primul cuplet, dirijorul se scuză spunând că va lipsi „un minut” și dispăru. Lumea credea că se va întoarce într-adevăr după un minut. Dar trecură zece, și el tot nu se întoarse. Cei de la filială nu mai puteau de bucurie, zicându-și: „A șters-o!”

Deodată însă începură — așa, de la sine — să cânte al doilea cuplet. Toți se luară după Kosarciuk, care, deși poate nu avea o ureche chiar atât de infailibilă, era totuși posesorul unei voci de tenor destul de plăcute. Cântară cupletul, dar pe dirijor, ia-l de unde nu-i! Apoi se îndreptară fiecare spre locul de muncă, dar nici n-apucară fiecare să se așeze bine pe scaune, că începură să cânte deodată, împotriva voinței lor. Încercară să se oprească, aș, de unde, nici chip! Tăceau vreo două-trei minute, ca apoi s-o ia din nou de la capăt. Și iar mai tăceau ce mai tăceau, ca să izbucnească iarăși! În cele din urmă, își dădură seama că-i cam albastru! Iar șeful, de rușine, se încuie în cabinet!

Aici povestirea tinerei se întrerupse. Picăturile de valeriană nu avuseseră nici un efect.

Peste un sfert de oră, în fața grilajului din stradela Vagankovo traseră trei camioane în care fu imbarcat tot personalul filialei, în frunte cu șeful acesteia.

De îndată ce primul camion ieși, legănându-se, în străduța Vagankovo, salariații, stând în picioare și ținându-se unul de umerii celuilalt, își deschiseră gurile și intonară popularul cântec. Cei din camioanele următoare se alăturară și ei corului. Străbăteau străzile cântând. Trecătorii grăbiți îi priveau fără mirare, bănuind că e un colectiv care pleacă în excursie, undeva, în afara orașului. Plecau într-adevăr în afara orașului, dar nu într-o excursie, ci la clinica profesorului Stravinski.

Peste o jumătate de oră, contabilul, care nu mai știa unde-i este capul, ajunsese la sectorul financiar, sperând că, în sfârșit, va scăpa de banii statului. Pătit, aruncă în primul rând pe furiș o privire în sala prelungă unde, dincolo de geamurile mate, cu inscripții aurii, ședea funcționarii. Nu descoperi însă nici un semn de tulburare sau de necuviință. Domnea o liniște perfectă, cum se și cuvine într-o instituție serioasă.

Vasili Stepanovici își strecură capul pe fereastra ghișeului „Depuneri”, dădu binețe unui funcționar pe care nu-l mai văzuse niciodată și ceru politicos un formular.

— Pentru ce aveți nevoie de formular? întrebă funcționarul de la ghișeu.

Întrebarea îl miră pe contabil.

— Vreau să vărs niște bani. Sunt de la teatrul „Varietăți”.

— Un minut, vă rog, îi răspunse funcționarul și, într-o clipă, trase oblonul.

„Curios!” se gândi contabilul uimit pe bună dreptate. Pentru prima dată în viața lui de contabil se vedea într-o asemenea împrejurare. Toată lumea știa perfect cât de greu e să primești bani și câte piedici poți întâlni până îi iei. Dar, în cei treizeci de ani de activitate, nu-i fusese dat să vadă pe cineva refuzând să primească bani, fie acel cineva o persoană juridică sau particulară.

În sfârșit, oblonul fu redeschis și contabilul se aplecă din nou peste ghișeu.

— Aveți o sumă mare? întrebă funcționarul.

— Douăzeci și una de mii șapte sute unsprezece ruble.

— Oho! făcu ironic funcționarul și-i întinse un formular verde.

Cunoscând bine formalitățile, contabilul îl completă la iuțeală și începu să dezlege sfoara de la pachet. Isprăvind să despăturească hârtia, văzu negru în fața ochilor și mormăi ceva nedeslușit, ca un om bolnav.

Pe dinaintea lui pluteau, pestrițe, bancnote străine de tot felul: teancuri de dolari canadieni, lire sterline englezești, guldeni olandezi, late letone, coroane estoniene...

— Iată-l pe unul din panglicarii Teatrului de varietăți! se auzi o voce amenințătoare deasupra contabilului care își pierduse graiul.

Și, pe loc, Vasili Stepanovici fu arestat.



## 18. Vizitatorii ghinionişti

În timp ce sârguinciosul contabil gonia cu un taxi ca să ajungă la costumul năzdrăvan care ştia să scrie, din vagonul nr. 9 de clasa întâi cu locuri rezervate al trenului de Kiev, printre ceilalți călători coborî un bărbat arătos, cu o valijoară de fibră în mână. Pasagerul nu era altcineva decât Maximilian Andreevici Poplavski, unchiul răposatului Berlioz, economist-planificator, care locuia la Kiev pe fosta stradă Institutskaia. Sosise la Moscova, chemat fiind printr-o telegramă primită în urmă cu două zile, seara târziu. Iată conținutul telegramei:

*„Adineauri am fost tăiat de tramvai la Patriarşie stop înmormântarea vineri ora 15 stop vino stop Berlioz.”*

Maximilian Andreevici era considerat, și pe merit, drept unul dintre cei mai inteligenți oameni din Kiev. Dar chiar și pe cel mai inteligent om o asemenea telegramă poate să-l pună în derută. O dată ce omul telegrafiază că l-a tăiat tramvaiul, e limpede că nu a fost tăiat mortal. Dar atunci ce rost are aici „înmormântarea”? Sau poate e în stare gravă și prevede că va muri? Posibil, dar această precizare este cum nu se poate mai ciudată: de unde știe el că va fi înmormântat vineri la ora 15? Uluitoare telegramă!

Totuși, oamenii inteligenți tocmai de aceea sunt inteligenți ca să priceapă și să deznoade lucrurile încâlcite. Foarte simplu. S-a strecurat o greșeală și depeșa a fost transmisă cu sensul inițial denaturat. „Am fost” a nimerit, fără îndoială, aici dintr-o altă telegramă în locul cuvintelor „Berlioz a fost”, iar „Berlioz” a apărut la sfârșitul telegramei. Această

corectare făcea sensul telegramei clar, deși, firește, tragic.

Când se potoli explozia de durere, care o lovise pe soția lui Maximilian Andreevici, omul începu de îndată să se pregătească de plecare la Moscova.

Se cuvine să dezvăluim o taină a lui Maximilian Andreevici. Nu se pune la îndoială faptul că-i părea rău de nepotul soției sale, dispărut în floarea vârstei. Dar, firește, ca om practic ce era, își dădea seama că n-ar fi chiar atât de necesară prezența lui la înmormântare. Totuși, Maximilian Andreevici era foarte grăbit să plece la Moscova. De ce? Dintr-un singur motiv. Locuința! O locuință la Moscova nu e de lepădat! Din cine știe ce cauze, Kievul nu-i plăcea lui Maximilian Andreevici, și gândul mutării la Moscova îl rodea atât de mult în ultima vreme, încât începuse chiar să sufere de insomnie.

Îl lăsau rece revărsările de primăvară ale Niprului, când, inundând ostroavele dinspre malul mai scund al fluviului, apa se contopea cu orizontul. Nu-i mângâia ochiul nici priveliștea, uluitor de frumoasă, care se deschidea de la statuia cneazului Vladimir. Nu-i creștea cătuși de puțin inima când primăvara, pe cărăruile pietruite ale colinei Vladimir, prindeau să joace petele de soare. Nu-i trebuia nimic din toate acestea, dorea un singur lucru: să se mute la Moscova.

Anunțurile date la ziare pentru un schimb de locuință — o oferea pe a lui, de pe strada Institutskaia din Kiev, contra unui spațiu mai redus, la Moscova — nu dăduseră nici un rezultat. Nu găsea amatori și, dacă arareori pica vreunul, propunerile nu erau tocmai onorabile.

Telegrama l-a zguduit pe Maximilian Andreevici. Era o ocazie care ar fi fost păcat să-i scape! Oamenii practici știu că asemenea ocazii nu se repetă.

Pe scurt, în ciuda oricăror obstacole, trebuia să fie abil, să pună mâna pe locuința de pe Sadovaia, să-l moștenească pe nepot. Da, era complicat, foarte complicat, dar aceste complicații trebuiau biruite cu orice preț. Mult experimentatul Maximilian Andreevici știa că pentru aceasta primul pas absolut indispensabil era înscrierea sa temporară, ca flotant, în spațiul nepotului răposat, adică în cele trei camere ale lui.

Vineri la amiază, Maximilian Andreevici intra pe ușa odăii în care își avea sediul administrația imobilului nr. 302 bis, de pe strada Sadovaia din Moscova.

Într-o cameră îngustă, în care pe un perete atârna o placardă arhaică, reprezentând în câteva tablouri procedeele folosite pentru readucerea la viață a celor înecați, la o masă de lemn simplu, stătea, singur cuc, un bărbat nebărbierit, de vârstă mijlocie, cu un fel de neliniște în ochi.

— Aș putea să-l văd pe președintele comitetului de bloc? se informă politicos economistul-planificator, scoțându-și pălăria și așezându-și valijoara pe un scaun.

Această întrebare, după cum s-ar părea nevinovată, îl amări, nu se știe de ce, pe omul de pe scaun în așa măsură, încât se schimbă chiar la față. Se uită chiorâș, plin de panică și mormăi nedeslușit că președintele lipsește.

— O fi acasă? întrebă Poplavski. Am o chestiune urgentă. Omul de pe scaun răspunse iarăși

incoerent, dar se putea ghici că președintele nu era acasă.

— Și când poate fi găsit?

Omul nu-i dădu nici un răspuns la această întrebare, ci, cu un fel de jale, își aruncă ochii pe fereastră.

„Aha!” își zise perspicace Poplavski, și se interesă dacă nu poate vorbi cu secretarul.

Ciudatul personaj de la masă, stacojiu de încordare, răspundea tot mormăit că și secretarul lipsește, că nu se știe când vine și... că e bolnav...

„Aha!” își zise din nou Poplavski și urmă, stăruitor, cu glas tare:

— Totuși, cineva din comitet trebuie să fie!?

— Eu, răspunse omul cu glas slab.

— Vedeți dumneavoastră, începu răspicat Poplavski, sunt singurul moștenitor al răposatului Berlioz, nepotul meu, care a pierit, după cum bine știți, la Patriarșie prudî, și sunt dator, conform legii, să preiau moștenirea care constă din apartamentul nostru numărul 50...

— Nu sunt la curent, tovarășe... Îl întrerupse omul, abătut.

— Dați-mi voie, spuse Poplavski cu glas răsunător, ca membru în comitetul de bloc sunteți obligat...

La acest punct al conversației, în cameră își făcu apariția un cetățean. Văzându-l, omul de pe scaun îngălbeni.

— Dumneata ești Piatnajko, membru al comitetului de bloc? îl întrebă nou-venitul.

— Eu, răspunse acesta abia auzit.

Nou-venitul îi șopti ceva omului de pe scaun, iar acesta, mâhnit din cale-afară, se ridică, și peste

câteva clipe Poplavski se trezi singur în camera goală a administrației.

„Măi, ce complicație! ca un făcut, tocmai acum să nu fie nici unul care...” gândi cu năduf Poplavski, străbătând cu pas grăbit curtea asfaltată, ca să ajungă la apartamentul nr. 50.

De îndată ce economistul-planificator atinse soneria, ușa se deschise și el pătrunse într-un vestibul cufundat în semiobscuritate. Îl surprinse întrucâtva o împrejurare: nu-și dădea seama cine-i deschisese. În vestibul, pe un scaun, ședea un motan negru, uriaș; încolo nu mai era nimeni.

Maximilian Andreevici tuși ca să-și anunțe prezența, se foi pe loc bocănind, și atunci ușa dinspre cabinet se deschise, iar în vestibul intră Koroviev. Maximilian Andreevici se înclină cu politețe, dar demn, și spuse:

— Mă numesc Poplavski. Sunt unchiul...

Nu apucă să sfârșească vorba: Koroviev scoase din buzunar o batistă murdară, își afundă nasul în ea și începu să plângă.

— ... răposatul Berlioz...

— Da, da, sigur! îl întrerupse Koroviev, luându-și batista de la nas. De îndată ce v-am văzut, am și ghicit cine sunteți! Din nou, cutremurat de plâns, începu să strige: Ce nenorocire! Cum a fost cu puțință una ca asta?!

— L-a călcat tramvaiul? întrebă în șoaptă Poplavski.

— L-a făcut zob! strigă Koroviev, și lacrimile începură să-i curgă de sub *pince-nez* șiroaie. Zob! Am fost martor. Mă credeți, pac! și capul i s-a dus într-o parte. Apoi, trosc! — piciorul drept tăiat în două.

Trosc! — și cel stâng tăiat în două. Iată unde te aduc tramvaiele!

Și, ca și cum n-ar fi fost în stare să se stăpânească, Koroviev se izbi cu nasul în perete, zguduit de plâns.

Unchiul lui Berlioz fu profund impresionat de comportarea necunoscutului. „Și se mai spune că în secolul nostru nu întâlnești oameni de inimă!” se gândi el, simțind că și pe el îl ustură ochii. În același timp, un nor neplăcut îi întunecă sufletul și, de îndată, îl străfulgera gândul perfid, dacă nu cumva acest om de inimă se și trecuse în cartea de imobil, ca locatar, în apartamentul răposatului, deoarece au mai fost pe lume și astfel de cazuri.

— Iertați-mă, erați prieten cu răposatul Mișa? întrebă el, ștergându-se cu mâneca la ochiul stâng, uscat, în timp ce cu dreptul îl studia pe Koroviev răvășit de o profundă întristare. Dar acesta plângea atât de amarnic, încât nu puteai înțelege nimic altceva în afara cuvintelor pe care le repeta întruna: „Trosc, și în două!” După ce boci pe săturate, Koroviev se desprinsese în sfârșit de perete și rosti:

— Nu, nu mai pot! Mă duc să iau trei sute de picături de valeriană eterată... și, întorcând spre Poplavski o față răvășită de lacrimi, adăugă: Astea-s tramvaiele!

— Scuzați-mă că vă întreb, dumneavoastră mi-ați trimis telegrama? întrebă Maximilian Andreevici, chinându-se să ghicească cine ar putea fi acest plângăreț ciudat.

— El, răspunse Koroviev, și arătă cu degetul spre motan. Poplavski holbă ochii, presupunând că nu auzise bine.

— Nu, nu sunt în stare, nu mai pot, continuă Koroviev smiorcăindu-se. Numai când mi-aduc aminte: roata i-a venit peste picior... o roată atârnă zece puduri... Trosc! Mă duc să mă vâr în pat, să adorm, să uit...

Spunând acestea, dispăru din vestibul. Motanul se mișcă, sări de pe scaun, se așeză pe labele dinapoi, își puse labele dinainte în șolduri, deschise botul și spuse:

— Ei bine, eu am dat telegrama. Altceva ce mai vrei?

Maximilian Andreevici simți cum ametește, mâinile și picioarele îi amortiră, scăpă geamantanul și se lăsă pe scaun în fața motanului.

— Ți-am vorbit rusește, mi se pare, spuse cu severitate motanul, altceva ce mai vrei?

Poplavski însă rămase fără grai.

— Buletinul de identitate! răcni motanul, întinzând o labă durdulie.

Pierzând uzul rațiunii și văzând înaintea sa doar cele două scânteii arzând în ochii motanului, Poplavski își scoase din buzunar buletinul ca pe un pumnal. Motanul luă de pe măsuta de sub oglindă niște ochelari cu ramă neagră groasă, și-i arboră pe nas făcându-se și mai impunător; apoi smulse buletinul din mâna tremurătoare a lui Poplavski.

„Interesant, oare voi leșina sau nu?”... se gândea unchiul. De departe, se auzeau smiorcăielile lui Koroviev, tot vestibulul se umpluse de miros de eter, valeriană și încă ceva greșos.

— Ce secție ți-a eliberat documentul? întrebă motanul, privind atent pagina.

Dar nu primi nici un răspuns.

— Patru sute doisprezece, vorbi pentru sine motanul plimbându-și laba pe act și ținându-l cu josul în sus. Păi sigur. Cunosce secția asta care eliberează acte la fieșcine. Eu, de pildă, nu l-aș fi eliberat unui individ ca dumneata; pentru nimic în lume nu l-aș fi eliberat! Mi-aș fi aruncat mai întâi ochii pe fața dumitale și te-aș fi refuzat. Motanul se mâniase în asemenea hal, încât trânti actul pe podea. Participarea dumitale la înmormântare se contramandea, urmă el pe un ton oficial. Fă bine și pleacă acolo unde domiciliezi. Și răcni spre ușă: Azazello!

La această chemare, în vestibul veni în fugă, strâns într-un tricou negru și cu un cuțit înfipt la brâu, un bărbat mic, roșcat, șchiop, cu un clonț gălbui ieșind din gură și cu albeață la ochiul stâng.

Poplavski simți că se înăbușă, se ridică și se dădu înapoi ținându-se de inimă.

— Condu-l, Azazello! porunci motanul, ieșind din vestibul.

— Poplavski, spuse încet și fonfăit bărbatul care intrase, nădăjduiesc că totul e limpede?

Poplavski dădu afirmativ din cap.

— Întoarce-te imediat la Kiev, continuă Azazello. Stai acolo cuminte, nu crâcni și mută-ți gândul; n-ai să pupi nici un apartament la Moscova. Înțeles?

Acest pitic, care-l înspăimântase de moarte pe Poplavski cu clonțul lui, cu cuțitul și cu ochiul sașiu, îi ajungea economistului numai până la umăr, dar acționa energic și organizat.

În primul rând ridică actul și-l înmână lui Maximilian Andreevici care-l luă cu o mână vlăguită. Apoi, numitul Azazello ridică cu o mână geamantanul, cu cealaltă deschise ușa și, ținându-l



de braț pe unchiul lui Berlioz, îl conduse pe palier. Poplavski se sprijini de perete. Fără a avea nevoie de cheie, Azazello descuie geamantanul, scoase din el, învelită într-un ziar unsuros, o găină uriașă friptă, cu un picior lipsă, și o puse pe palier. Pe urmă scoase două rânduri de lenjerie, o curea de ascuțit briciul, un carnet și un toc; și toate acestea le împinse cu piciorul în casa scării, lăsând pe palier numai găina. Tot într-acolo zbură și valiza goală. Se auzi cum se rostogolea huruind și, judecând după sunet, îi sărise capacul.

Pe urmă, banditul cel roșcat apucă găina de unicul picior și izbi atât de strașnic cu ea în grumazul lui Poplavski, încât trupul găinii se desprinse și Azazello rămase numai cu piciorul în mână. „Totul se învălmășise în casa Oblonski”, după cum prea bine s-a exprimat celebrul scriitor Lev Tolstoi. La fel s-ar fi spus și în cazul de față. Da! Totul se învălmășise în ochii lui Poplavski. Văzu un fel de scânteie prelungă, care apoi luă înfățișarea unui șarpe îndoliat ce stinse pentru o clipă lumina zilei senine de mai, și Poplavski zbură pe scări în jos, ținându-și în mână documentul.

Zbură așa până la prima cotitură, izbi la palierul următor cu piciorul într-un geam și se așeză pe o treaptă. Pe lângă el trecu, sărind din treaptă în treaptă, găina fără picioare și se prăbuși în casa scării. Azazello, rămas sus, înfulecă într-o clipă carnea de pe picior, vârî osul în buzunarul lateral al tricoului, se întoarse în apartament și trânti ușa cu zgomot.

În vremea aceasta, de jos răsunară pași. Cineva urca tiptil treptele.

După ce mai parcurse un etaj, Poplavski se așeză pe o banchetă de lemn, întâlnită în cale și-și trase răsuflarea.

Urca un omuleț în vârstă, pirpiriu, cu o față neobișnuit de tristă, într-un costum de modă veche din alpaca, cu o pălărie de pai, tare, cu panglică verde. Se opri lângă Poplavski.

— Îngăduiți-mi să vă întreb, cetățene, se informă cu tristețe omul, unde este apartamentul numărul 50?

— Mai sus, răspunse scurt Poplavski.

— Cu plăcere vă mulțumesc, cetățene, spuse omul la fel de trist și-și continuă urcușul, iar Poplavski părăsi bancheta, coborând în fugă.

Se naște întrebarea: oare nu cumva Maximilian Andreevici alergă la miliție să se plângă de bandiții care-l atacaseră ziua-nămiaza mare? Nu, în nici un caz, o putem afirma cu toată tăria. Să intri la miliție și să spui că, vedeți dumneavoastră, un motan cu ochelari mi-a descifrat buletinul de identitate, iar mai apoi un om în tricou, cu un cuțit... Nu, oameni buni, Maximilian Andreevici era într-adevăr o persoană inteligentă.

Ajunse jos și chiar lângă ieșire zări o a doua ușă care dădea într-un soi de cămară. Geamul ei era spart. Poplavski își ascunse buletinul în buzunar, aruncă o privire în jur, nădăjduind să-și găsească lucrurile aruncate. Dar nici urmă de ele. Singur se minună cât de puțină amărăciune îi pricinuia pierderea, îl preocupa un alt gând interesant și ademenitor: să mai verifice încă o dată cu ajutorul aceluia omuleț apartamentul blestemat. De vreme ce s-a interesat unde se află, înseamnă că se duce acolo pentru prima oară. Deci, în momentul de față, e gata

să cadă drept în ghearele bandei care se cuibărise în apartamentul nr. 50. Ceva îi spunea că omulețul va ieși foarte curând din sus-numitul apartament. Maximilian Andreevici nu mai intenționa, firește, să se ducă la înmormântarea nepotului său și, până la plecarea la Kiev, era încă destulă vreme. Economistul aruncă o privire în jur și se strecură în cămară.

În timpul acesta, departe, sus, se trânti o ușă. „A intrat”, își zise Poplavski cu o strângere de inimă. În cămară era răcoare și duhnea a șoareci și a cizme. Maximilian Andreevici se așeză pe un butuc de lemn și se hotărî să aștepte. Avea o poziție favorabilă: din cămară se vedea tocmai ușa de la scara a șasea.

Dar unchiul din Kiev trebui să aștepte mai mult decât își închipuise. În tot timpul acesta, scara rămase pustie. Se deslușea bine orice se petrecea; într-un târziu, la etajul patru pocni o ușă. Poplavski îngheță. „Da, sunt pașii lui. Coboară”... Se deschise o ușă cu un etaj mai jos. Pașii se potoliră. Răsună un glas de femeie. Apoi vocea omului trist, da, era vocea lui... Se auzi parcă: „Lasă, pentru numele lui Dumnezeu...” Poplavski își lipi urechea de geamul spart. Auzi un râs de femeie. Pași repezi și ușori în jos. Și iată apărând un spate de femeie. Cu o poșetă verde în mână, ieșea din hol în curte. Acum pașii omulețului răsunară din nou mai departe. „Ciudat! Se înapoiază în apartament! Nu cumva face parte și el din bandă? Da, se întoarce. Uite, din nou s-a deschis ușa de sus. Bine, să mai așteptăm...”

De data asta n-avu mult de așteptat. Zgomotul unei uși. Pași. Pașii se sting. Tăcere. Un urlat desperat. Un mieunat de pisică. Pași mai repezi, mărunți, coborând în jos, în jos, mereu în jos!

Poplavski nu așteptase degeaba. Făcându-și semnul crucii și mormăind ceva, omul cel trist zbură pe scări, fără pălărie, cu o față de nebun, cu chelia zgâriată și cu pantalonii complet uzi. Începu să tragă de clanța ușii de la ieșire, speriat cum era, nedându-și seama dacă se deschide în afară sau înăuntru; apoi, îi veni de hac și zbură în curte, spre soare.

Verificarea apartamentului fusese efectuată. Fără să se mai gândească la nepotul răposat ori la apartament, cutremurat de gândul primejdiei la care se expusese, Maximilian Andreevici, șoptind întruna trei cuvinte: „totu-i limpede, totu-i limpede!”, ieși fuga din imobil. Peste câteva minute, troleibuzul îl ducea pe economistul-planificator spre gara Kiev.

Câtă vreme economistul stătuse ascuns în cămară, omulețului pirpiriu i se întâmplase o istorie dintre cele mai neplăcute. Era bufetier la Teatrul de varietăți, se numea Andrei Fokici Sokov. În timp ce la teatru avusese loc ancheta, Andrei Fokici se ținuse la o parte de evenimente; de remarcat e numai faptul că devenise mai trist decât era de obicei și, pe deasupra, că se informase la curierul Karpov unde trăsesese magul sosit din străinătate.

Așadar, după ce se despărți de economist pe palier, bufetierul ajunsese la etajul patru și sună la apartamentul 50.

I se deschise de îndată, dar bufetierul tresări, se trase înapoi și mai zăbovi în prag. Era de înțeles! Îi deschisese o jună care n-avea nimic altceva pe ea decât un șorțuleț cochet de dantelă și o bonetă albă pe cap. În picioare, ce-i drept, purta niște pantofi aurii. Avea un trup desăvârșit, și singurul cusur al ei putea fi considerat doar cicatricea stacojie de la gât.

— Intrați o dată, de vreme ce ați sunat, spuse juna pironindu-l pe bufetier cu niște ochi verzi și desfrânați.

Andrei Fokici oftă, clipi și, scoțându-și pălăria, păși în vestibul. Tocmai atunci, în vestibul sună telefonul. Punându-și un picior pe scaun, impudica subretă ridică receptorul și spuse:

— Alo!

Bufetierul nu știa unde să-și ascundă ochii, se foia de pe un picior pe altul, gândind: „Halal subretă mai are și străinul ăsta! Ptiu, ce spurcăciune!” și, ca să nu se spurce, privi în lături cam cruciș.

Întreaga încăpere, spațioasă și semiobscură, era împânzită cu fel de fel de lucruri neobișnuite. Astfel, pe speteaza unui scaun era aruncată o mantie îndoliată, căptușită cu un material purpuriu, pe măsuta de la oglindă zăcea o sabie lungă cu mâner de aur scânteietor. Alte trei săbii cu mânere de argint stăteau rezemate într-un colț, tot așa de firesc, ca niște umbrele sau bastoane. Iar pe coarneau de cerb din perete atârnav berete cu pene de vultur.

— Da, spuse subreta la telefon. Cum, baronul Meigel? Vă ascult. Da, domnul artist este acasă astăzi. Da, va fi bucuros să vă vadă. Da, are oaspeți... Frac sau haine negre. Cum? Pe la ora douăsprezece noaptea. Terminând convorbirea, puse receptorul la loc și se adresă bufetierului: Ce doriți?

— Trebuie să-l văd negreșit pe cetățeanul artist.

— Cum? Chiar pe dânsul în persoană?

— Pe dânsul, răspunse trist bufetierul.

— Am să întreb, zise, parcă șovăielnic, femeia și, întredeschizând o ușă care dădea în cabinetul răposatului Berlioz, anunță: Cavalerie, a venit un om

mărunțel care spune că trebuie să-l vadă negreșit pe *messire*.

— Să intre, răsună din cabinet glasul spart al lui Koroviev.

— Pofțiți în salon, spuse juna cu firescul unei persoane îmbrăcate omenește și, crăpând ușa spre salon, părăsi vestibulul.

Intrând unde fusese invitat, bufetierul uită până și de treaba pentru care venise, într-atât îl uimi interiorul camerei. Prin vitraliile ferestrelor mari (fantezia văduvei bijutierului, dispărută fără urmă), se prelingea o lumină neobișnuită, ca într-o biserică. În șemineul străvechi, uriaș, deși afară era o zi caldă, de primăvară, duduia un foc viu. În cameră însă nu era deloc cald; dimpotrivă, când intrai, te izbea o umezeală de pivniță. În fața șemineului, pe o blană de tigru, ședea un motan negru uriaș, care-și mijeia blajin ochii, fixând flăcările din șemineu. Mai era acolo și o masă: privind-o, bufetierul, om cu frica lui Dumnezeu, tresări: era acoperită cu un brocart bisericesc. Pe masă se lăfăiau o mulțime de sticle burduhănoase, pline de praf și mucegai. Printre sticle sclipea un platou, care se vedea bine că era din aur curat. În fața șemineului, un individ scund, roșcat, cu un cuțit la brâu, prăjea câteva bucăți de carne înfipte în vârful unei săbii lungi de oțel. Sucul picura direct în flăcări, iar fumul se pierdea undeva sus, prin coșul șemineului. Mirosea a friptură, a parfum foarte tare și a tămâie, din care cauză bufetierul, care aflase din ziare despre moartea lui Berlioz și știa că locuise aici, se gândi că se oficiase pesemne un parastas pentru odihna sufletului celui răposat. Dar alungă acest gând ca pe ceva lipsit de noimă.

Uluit, auzi deodată o voce profundă de bas, interogativă:

— Cu ce vă pot fi util?

În aceeași clipă bufetierul descoperi în umbra încăperii pe cel de care avea nevoie.

Magicianul stătea tolănit pe un divan jos, imens, cu o mulțime de perne aruncate ici și colo. Bufetierului i se păru că străinul nu avea pe el decât lenjerie neagră de corp și pantofi negri cu botul ascuțit.

— Sunt, încep cu amărăciune bufetierul, responsabilul bufetului de la Teatrul de varietăți...

Actorul întinse înainte o mână cu degetele încărcate de pietre scânteietoare, ca și când ar fi vrut să oprească vorbele vizitatorului său, și începuse înflăcărat:

— Nu, nu, nu! Nici un cuvânt în plus! În nici un caz, niciodată! N-am să iau în gură nimic de la bufetul dumitale! Aseară, stimabile, am trecut pe lângă teigheaua dumitale și nu pot uita nici până azi nisetrul și brânza! Scumpul meu, brânză de culoare verde nu există! Te-a păcălit cineva. Brânza trebuie să fie albă. Da, și ceaiul?! Niște lături! Am văzut cu ochii mei cum o tânără cam murdară turna apă rece din găleată în uriașul dumitale samovar, și în același timp clienții continuau să fie serviți cu ceai de acolo. Nu, dragul meu, așa ceva e inadmisibil.

— Scuzați-mă, vă rog, încercă să riposteze Andrei Fokici, uluit de acest atac neașteptat, n-am venit în problema asta, și nisetrul n-are nici în clin, nici în mânecă...

— Cum adică, nici în clin, nici în mânecă, dacă era stricat?

— Mi s-a trimis la bufet nisetru cu prospețime de gradul doi, îi comunică bufetierul.

— E o prostie, puișorule!

— Ce e o prostie?

— Prospețimea de gradul doi! Prospețimea poate fi de un singur fel: un aliment ori e proaspăt, ori nu e. Dacă nisetru are prospețimea de gradul doi, înseamnă că s-a împruțit.

— Scuzați, vă rog... Începu din nou bufetierul, neștiind cum să scape de artistul care-i căuta nod în papură.

— Nu pot scuza, îi răspunse acesta cu hotărâre.

— Am venit în altă problemă, îngână amărât de-a binelea bufetierul.

— În altă problemă? Ce altă problemă poate să te aducă la mine? Dacă nu mă înșală memoria, din persoanele înrudite cu dumneata ca profesie n-am avut de-a face decât cu o vivandieră, dar și asta demult, pe când nici nu erai venit pe lume. Totuși, sunt bucuros să te primesc, Azazello! Un taburet pentru domnul responsabil de bufet!

Individul care frigea carnea se întoarse, îngrozindu-l pe bufetier cu colțul lui, și-i dădu cu dibăcie unul din taburetele aproape negre, din lemn de stejar. Alte scaune nu existau în cameră.

— Vă mulțumesc respectuos, rosti timid responsabilul și se lăsă pe taburet. În aceeași clipă, un picior din spate se rupse trosnind, și bietul vizitator se prăbuși, izbindu-se zdravăn cu dosul de podea. În cădere, agăță cu piciorul un alt taburet din fața lui și-și răsturnă peste pantaloni o cupă plină de vin negru.

— Vai, nu cumva te-ai lovit? exclamă artistul.



Azazello îl ajută pe ghinionist să se ridice și-i oferi alt taburet. Cu vocea adânc îndurerată, acesta refuză propunerea gazdei de a-și scoate pantalonii pentru a-i pune la uscat în fața focului. Simțindu-se nespus de stingherit în hainele și lenjeria ude learcă, se așază prevăzător pe al doilea taburet.

— Îmi place să șed pe scaune joase, urmă artistul. Nu e nici prea periculos când cazi. Așadar, ne-am oprit la nisetru. După cum am mai spus, dragul meu, prospețime, prospețime și iar prospețime! aceasta trebuie să fie deviza fiecărui bufetier. Apropo, n-ai vrea să guști...

La aceste cuvinte, în lumina purpurie a șemineului, în fața vizitatorului sclipi o spadă, și Azazello puse pe farfuria de aur o bucată sfârâitoare de carne, apoi o stropi cu zeamă de lămâie și-i întinse bufetierului o furculiță de aur cu doi dinți.

— Vă mulțumesc frumos, dar eu...

— Te rog, te rog să guști!

Din politețe, responsabilul băgă o bucățică în gură și simți imediat că mestecă ceva într-adevăr foarte proaspăt și, îndeosebi, ceva grozav de gustos. Dar, după ce mestecă bucățica de carne aromată și succulentă, fu cât pe ce să se înece și să cadă din nou. Din camera de alături veni în zbor o pasăre mare, neagră, atingând ușor cu aripa chelia bufetierului. Se așază pe tăblia șemineului alături de ornic. Era o bufniță. „Doamne, Dumnezeule! își zise Andrei Fokici, nervos ca toți bufetierii. Halal apartament, n-am ce spune!”

— O cupă de vin? Alb, negru? La ora aceasta ce vin preferi? Din ce țară?

— Vă mulțumesc... nu sunt băutor...

— Rău faci! Atunci poate dorești o partidă de zaruri? Sau preferi alte jocuri? Domino, cărți?

— Nu joc, răspunse, sfârșit, bufetierul.

— Rău de tot, conchise gazda. Treaba dumitale, dar după mine, bărbații care se feresc de vin, de jocuri, de compania femeilor frumoase și de o discuție la o masă amicală ascund ceva necurat. Oamenii de soiul ăsta sau sunt bolnavi, sau mizantropi. Nu-i mai puțin adevărat că există și excepții. Uneori, printre cei ce au luat cu mine parte la vreun ospăț s-au aflat și ticăloși notorii!... Așadar, te ascult.

— Aseară ați binevoit să faceți scamatorii...

— Eu? sări uimit magicianul. Gândește-te ce spui! Nici nu mi-ar sta bine una ca asta!

— Vă rog să mă scuzați, rosti buimac bufetierul. Bine, dar... ședința de magie neagră...

— A, da, da! Dragul meu, am să-ți dezvălui o taină. Nu sunt deloc artist. Pur și simplu doream să-i văd pe moscoviți în mulțime, și cel mai comod era s-o fac la teatru. Ei, și suita mea — făcu un semn în direcția motanului — a organizat acest spectacol; în ce mă privește, eu am stat și m-am uitat la moscoviți. Dar, te rog, nu te schimba la față și spune-mi ce anume legat de acest spectacol te-a adus la mine?

— Binevoști să vă reamintiți că printre altele au căzut din tavan niște hârtii. Bufetierul coborî vocea și privi jenat în jur. Bineînțeles, lumea a sărit buluc să le prindă. În pauză vine la bufet la mine un tânăr și-mi dă o hârtie de zece ruble, la care i-am dat rest opt ruble și jumătate. Apoi altul...

— Tot un tânăr?

— Nu, unul în vârstă. Apoi un al treilea, al patrulea... Le-am dat la toți restul. Azi-dimineață verific casa și, în loc de bani, dau peste bucăți de

hârtie tăiată. Au păgubit bufetul cu o sută nouă ruble.

— Vai, vai, vai! se miră actorul. Cum puteau să creadă că sunt bani adevărați? Nici nu concep măcar că au făcut-o intenționat!

Bufetierul aruncă o privire piezișă și tristă în jur, fără să scoată o vorbă.

— Să fi fost niște escroci? îl întrebă alarmat magul pe musafir. E posibil ca printre moscoviți să existe escroci?

Drept răspuns, păgubașul zâmbi cu atâta amărăciune, încât nu mai încăpea nici o îndoială; da, printre moscoviți erau și escroci.

— Ce josnicie! se revoltă Woland. Ești un om sărac... Nu-i așa?

Bufetierul își strânse capul între umeri, așa încât se vedea limpede că e un om sărac.

— Cât ai la casa de economii?

Tonul întrebării era plin de simpatie, totuși o întrebare de felul ăsta numai delicată n-o poți numi. Bufetierul se fâstâci.

— Două sute patruzeci și nouă de mii de ruble, la cinci case de depuneri, dădu replica din camera vecină o voce spartă, iar acasă, sub dușumea, încă două sute monede de aur a câte zece ruble.

Bufetierul rămase parcă lipit de taburet.

— Ei, la urma urmei, nu e cine știe ce sumă, îi spuse îngăduitor Woland musafirului. Deși, nici de banii ăștia nu ai nevoie. Când ai să mori?

De data aceasta bufetierul se revoltă.

— Nimeni n-o poate ști, și pe nimeni nu privește.

— Ți-ai găsit! „Nimeni n-o poate ști!” se auzi aceeași voce mizerabilă din cabinet. Ce să spun! Binomul lui Newton, nu alta! Va muri peste nouă

luni, în februarie viitor, de cancer la ficat, la clinica universitară nr. 1 din Moscova, salonul patru.

Fața condamnatului se făcu galbenă ca ceara.

— Nouă luni... calculă îngândurat Woland. Două sute patruzeci și nouă de mii... una peste alta, revine la douăzeci și șapte de mii pe lună... cam puțin, dar dacă duci o viață modestă, ajunge... Unde mai pui și monedele de aur...

— De monedele de aur nu se va atinge, se băgă pe fir aceeași voce, care îngheța inima bufetierului. După moartea lui Andrei Fokici, casa va fi imediat demolată, iar monedele găsite sub podea vor fi expediate la banca de stat.

— Nici nu te-aș sfătui să te internezi la clinică, continuă artistul. Ce sens are să mori într-un salon, în gemetele și horcăielile unor bolnavi condamnați la moarte? N-ar fi mai bine să faci un chef grozav cu aceste douăzeci și șapte de mii și apoi să ieși otrăvit, să te muți pe lumea cealaltă în sunetul strunelor, înconjurat de femei frumoase, amețite de vin, și de prieteni — oameni de viață?

Viitorul răposat ședea nemișcat. Îmbătrânise din cale-afară în câteva clipe. Cearcâne vineții îi umbreau ochii, obrazii i se scofâlciseră, falca de jos îi atârna.

— Dar ne-am cam lăsat pradă visării, exclamă amfitrionul. Să trecem la lucruri concrete. Arată-mi, te rog, bucățile duminicale de hârtie.

Tulburat, bufetierul scoase din buzunar pachetul, îl desfăcu și încremeni. În pachet erau bancnote adevărate de câte zece ruble.

— Dragul meu, ești într-adevăr bolnav, spuse Woland, strângând din umeri.

Bufetierul, cu un zâmbet dement, se ridică de pe taburet.

— A-a-a... bâlbâi el... dar dacă ele din nou vor... aia...

— Hm, căzu pe gânduri artistul. Atunci să treci din nou pe la noi. Mai poftește, sunt bucuros de cunoștință...

Din cabinet țâșni Koroviev și, repezindu-se la bufetier, îi înșfăcă mâna și începu să i-o scuture, rugându-l să transmită tuturor, dar absolut tuturor, complimente. Năucit de-a binelea, Andrei Fokici o luă din loc spre antreu.

— Hella, condu-l pe domnul! strigă Koroviev.

Din nou roșcata cea despuiată se afla în antreu! Bufetierul se strecură pe ușă, piuind: „La revedere”, și se îndepărtă cu pas de om beat. Coborând scara, se opri, se așeză pe o treaptă, scoase pachetul și-l verifică. Banii erau la locul lor.

Tocmai atunci, dintr-un apartament pe același palier ieși o femeie cu o geantă verde. Văzând omul de pe trepte, care privea tâmp la banii ce-i avea într-un pachet, femeia zâmbi, spunând gânditoare:

— Ce casă păcătoasă și la noi... Țsta s-a cherchelit dis-de-dimineată... geamul de pe scara noastră iar l-a spart careva!

Uitându-se însă mai atent la bufetier, adăugă:

— Tii, ce mai bănet, să-l mănânci cu lingura!... Mai bine l-ai împărți cu mine, cetățene. Ce zici?

— Pentru numele lui Cristos, lasă-mă în pace! spuse speriat bufetierul, vârându-și banii cu îndemânare în buzunar.

Femeia izbucni în râs.

— Lua-te-ar naiba, zgârie-brânză! Am glumit... și începu să coboare scara.

Bufetierul se ridică încet, își duse mâna la pălărie s-o îndrepte și descoperi cu uimire că n-o mai are pe

cap. Tare n-ar fi vrut să se mai întoarcă, dar îi părea rău de pălărie. După o clipă de șovăială, se întoarse totuși și sună la ușă.

— Ce mai vrei? îl întrebă blestemata de Hella.

— Mi-am uitat pălărioara... șopti bufetierul împungându-și cu degetul chelia. Hella se întoarse cu spatele spre el. Bufetierul își scuipă mental în sân și închise ochii. Când îi deschise din nou, Hella îi întindea pălăria și o spadă cu mânerul negru.

— Nu-i a mea... șopti bufetierul, dând la o parte spada și punându-și cu repeziciune pălăria pe cap.

— Ai venit fără spadă? se miră Hella.

Bufetierul mormăi ceva și se repezi pe scară în jos. Nu-și dădu seama ce anume, dar îl incomoda ceva în creștet și-i era prea cald cu pălăria. O scoase și sări în sus de groază, scăpând un țipăt înfundat. Ținea în mâini o beretă de catifea cu o pană ponosită de cocoș. Își făcu semnul crucii. În aceeași clipă, bereta scoase un mieunat, se prefăcu într-un pisoii negru și, sărind înapoi pe capul lui Andrei Fokici, își înfipse ghearele în chelia lui. Cu un răcnet desperat, bufetierul o luă la goană în jos, iar pisoiiul se desprinse de la chelie și o zbughi pe scară în direcția opusă.

Ieșind la aer, bufetierul străbătu în trap mărunț drumul până la poartă și părăsi pentru totdeauna acel cuib al diavolului — imobilul cu numărul 302 bis.

Se știe cu lux de amănunte ce s-a petrecut mai apoi. Ieșind în goană din gang, aruncă o privire sălbatică în jur, ca și când ar fi căutat ceva. Peste câteva clipe se afla în farmacia de peste drum. Nici n-apucă să rostească bine:

— Spuneți-mi, vă rog... și farmacistă exclamă:

— Cetățene, capul dumentale e numai zgârieturi! După alte cinci minute, bandajat la cap, bufetierul află că cei mai buni specialiști în boli de ficat sunt profesorii Bernadski și Kuzmin. Interesându-se care e mai aproape, află, în culmea bucuriei, că profesorul Kuzmin locuiește chiar a doua casă de-acolo, într-o vilizoară albă și peste încă două minute intra în acea vilizoară.

Înăuntru totul era străvechi, dar foarte, foarte intim. În amintirea bufetierului rămase o dădacă bătrână, care îi ieșise prima în întâmpinare. Bătrâna vru să-i ia pălăria, dar, fiindcă nu avea așa ceva, plecă molfăind cu gura-i știrbă.

În locul ei, lângă oglinda așezată sub o arcadă, se afla acum o femeie de vârstă mijlocie, cu halat alb, care-i declară că nu-l poate înscrie decât pentru ziua de 19. Bufetierul pricepu pe loc ce are de făcut. Aruncând o privire stinsă ca de muribund pe sub arcadă și văzând că în încăperea ce putea fi numită camera de așteptare ședeau trei pacienți, șopti:

— Sunt grav bolnav, pe moarte...

Femeia privi nedumerită capul bandajat al pacientului și spuse după un moment de ezitare:

— Dacă-i așa... și-l lăsă să treacă pe sub arcadă.

În aceeași clipă, ușa de vizavi se deschise, și în cadrul ei străluci un *pince-nez* de aur. Femeia cu halatul spuse:

— Cetățeni, bolnavul acesta va intra peste rând.

Nici nu apucă să se dezmeticească bine că se și trezi în cabinetul profesorului Kuzmin. Camera aceea prelungă nu avea nimic din aerul înspăimântător, solemn, al unui cabinet medical.

— Ce-ați pățit? îl întrebă cu vocea caldă profesorul Kuzmin, privindu-i cu oarecare îngrijorare capul bandajat.

— Adineauri am aflat dintr-o sursă sigură, răspunse bufetierul, examinând cu privirea sălbăticită o fotografie de grup înrămată, că în februarie viitor voi muri de cancer la ficat Vă implor, opriți evoluția bolii.

Profesorul Kuzmin se lăsă pe speteaza înaltă în stil gotic a fotoliului său de piele.

— Iertați-mă, dar nu vă înțeleg... Ați fost la vreun medic? De ce aveți capul bandajat?

— Ce medic... Dacă l-ați fi văzut pe medicul ăsta... răspunse bufetierul și începu deodată să clănțane din dinți în ce privește capul, dați-l dracului, n-are nici în clin, nici în mână... Altceva vă rog... Opriți evoluția bolii!...

— Dați-mi voie, cine v-a spus asta?

— Credeți-l! îl ruga fierbinte bufetierul. Știe el bine ce știe!

— Nu pricep nimic! spuse profesorul, ridicând din umeri și îndepărtându-se cu fotoliu cu tot de masă. Cum poate să știe dumnealui când veți muri? Cu atât mai mult, cu cât nici nu-i medic!

— În salonul patru, răspunse bufetierul.

Profesorul se uită lung la pacient, la capul lui, la pantalonii uzi, și-și spuse: „Asta mai lipsea; e nebun...”

— Obișnuiți să beți votcă? îl întrebă el

— În viața mea n-am pus votcă în gură.

Atunci profesorul îl puse să se dezbrace și să se culce pe canapeaua rece, tapisată cu mușama. Îi pipăi burta, și bufetierul se însenină, întrucât Kuzmin îi spuse categoric că în prezent, cel puțin în



clipa de față, nu găsește nici un indiciu de cancer. Totuși, dacă lucrurile stau așa, adică dacă-i e teamă, dacă a dat peste un șarlatan care l-a băgat în sperieți, trebuie să facă toate analizele...

Profesorul umplu câteva foi de hârtie, explicându-i unde să meargă și ce să ducă. Afară de asta, îi dădu un bilet către profesorul-neuropatolog Bourre, spunând pacientului că sistemul lui nervos este complet zdruncinat.

— Cât vă datorez, domnule profesor? întrebă bufetierul cu o voce duioasă și tremurătoare, scoțând un portofel umflat doldora.

— Cât doriți, răspunse sec și scurt profesorul.

Pacientul scoase treizeci de ruble și le puse pe masă, apoi, pe neașteptate, puse încetșor, cu o mișcare felină, peste bancnote, un fișic zăngănitor, învelit într-o hârtie de ziar.

— Ce-nseamnă asta? întrebă Kuzmin, răsucindu-și mustața.

— Vă rog să primiți, cetățene profesor, șopti el, vă implor, opriți evoluția cancerului.

— Să-ți iei imediat aurul de-aici, spuse profesorul mândru de el. Mai bine ți-ai îngriji nervii. Chiar mâine să-ți duci urina la analiză, să nu bei mult ceai, iar mâncarea să fie complet nesărată.

— Nici în supă să nu pun sare?

— Nicăieri, îi ordonă Kuzmin.

— O-of! exclamă întristat bufetierul și, privindu-l duios pe profesor, strânse aurul și o luă spre ușă de-a-ndăratelea.

În seara aceea profesorul nu avusese prea mulți pacienți; când pogorî amurgul, plecă și ultimul dintre ei. Scoțându-și halatul, aruncă o privire spre locul

unde bufetierul lăsase banii și, în loc de bancnote, văzu trei etichete de la șampania „Abrau-Dursot”.

— Dracu știe ce-o mai fi și asta! bolborosi Kuzmin târându-și poalele halatului pe podea și pipăind hârtiile. Pesemne că ăsta nu-i numai schizofrenic, ci și escroc! Nu înțeleg ce a vrut de la mine? Recomandație scrisă pentru analiza urinei? M-aș mira! Vai, vai, vai! O fi furat paltoanele! Profesorul se năpusti în antreu, așa cum era, cu halatul îmbrăcat numai pe o mână. Xenia Nikitișna! strigă el strident. Vezi dacă nu lipsește vreun palton.

Paltoanele erau la locul lor. În schimb, când profesorul, revenit în cabinet, își lepădă în sfârșit halatul de pe el și aruncă o privire spre birou — încremeni și-și simți picioarele țintuite parcă de parchet. Pe locul unde se găseau etichetele ședea un pisei negru, mic și orfan, cu un botișor trist, mieunând deasupra unei farfurioare cu lapte.

— Dați-mi voie, a-asta ce-o mai fi? Asta întrece... și Kuzmin își simți ceafa ca un sloi de gheață.

La strigătul stins și jalnic al profesorului, veni în fugă Xenia Nikitișna care-l calmă pe loc, spunându-i că, fără doar și poate, careva dintre pacienți lăsase piseiul acolo, și că în lumea profesorilor se întâmplă frecvent asemenea lucruri.

— Probabil că o duc greu, explică ea, pe când noi, desigur... S-au apucat să-și dea cu presupusul care anume dintre pacienți abandonase piseiul. Bănuiala căzu pe bătrânica cu ulcer la stomac.

— Ea, fără-ndoială, declară convinsă Xenia Nikitișna. Ce-o fi zis bătrâna: Tot trebuie să mor, păcat de pisei...

— Bine, bine! striga Kuzmin. Dar laptele? Farfurioara! Tot ea le-a adus?

— Laptele l-o fi adus în sticlură și aici l-o fi turnat în farfurioară, explică Xenia Nikitișna.

— În orice caz, ia de-aici pisiul și farfurioara, spuse Kuzmin, conducând-o pe Xenia Nikitișna până la ușa. Când se întoarse, situația era schimbată.

Atârnându-și halatul în cui, profesorul auzi de afară hohote de râs. Privind pe fereastră, rămase năuc. Prin curte fugea spre căsuța de vizavi o doamnă îmbrăcată numai în cămașă. Profesorul o cunoștea și-i știa numele. Se numea Măria Alexandrovna. În curte, un băiat se prăpădea de râs.

— Ce-i asta? zise disprețuitor Kuzmin.

Imediat, în camera de alături, ocupată de fiica profesorului, patefonul începu să cânte foxtrotul „Halleluiah”, și, în aceeași clipă, profesorul auzi în spatele său un ciripit de vrăbie. Se întoarse și văzu un vrăbioi mare săltând pe birou.

„Hm... trebuie să-mi păstrez calmul!” își propuse profesorul. „O fi intrat când m-am îndepărtat de fereastră. Totul e-n ordine!” hotărî el, simțind dimpotrivă că totul e într-o dezordine cumplită și asta, fără îndoială, mai ales din cauza acestui vrăbioi. Privindu-l mai atent, profesorul se convinse din capul locului că vrăbioiul nu e unul obișnuit. Parșivul se lăsa pe piciorușul stâng, dansa foxtrot în sunetele patefonului, ca un om beat lângă tejghea, și se obrăznicea în fel și chip, privindu-l cu impertinență pe profesor.

Mâna profesorului se lăsă pe telefon. Se pregătea să-l întrebe pe colegul său de promoție, Bourre, ce semnificație poate avea apariția unui vrăbioi din asta, când ai șaiszeci de ani și, pe deasupra, mai suferi și de ameteți?

Între timp, vrăbioiul se așeză pe călimara primită cadou de către profesor, se găinăță în ea (nu glumesc deloc!), se avântă în sus, rămase atârnat în aer, apoi, luându-și elan, se repezi cu ciocul său dur ca oțelul în geamul fotografiei cu promoția de absolvenți ai anului 1894, îl făcu țândări și numai după aceea își luă zborul pe fereastră.

Profesorul se răzgândi și, în loc să-i telefoneze colegului său Bourre, telefonă la „Serviciul lipitori”, spunându-și numele și titlul și rugând să i se trimită neîntârziat acasă niște lipitori. Puse receptorul la loc și, întorcându-se cu fața spre birou, scoase un urlat. La birou ședea, cu boneta pe cap, o infirmieră, ținând în mână o geantă pe care scria „Lipitori”. Profesorul porni să urle și mai sălbatic: femeia avea o gură de bărbat, căscată și strâmbă, care-i ajungea până la urechi, un clonț enorm și ochi de moartă.

— Bănuții am să-i strâng eu, spuse cu o voce de bas infirmiera, n-au de ce să zacă aici.

Adună, cu ghearele ei de pasăre, etichetele și se topi în văzduh.

Două ore mai târziu, profesorul Kuzmin ședea în dormitorul său, lungit pe pat; la tâmpile, după urechi și la gât îi atârnav lipitori. La picioarele lui, pe plapuma de mătase, stătea profesorul Bourre, un bărbat cu mustața căruntă; îl privea compătimitor pe Kuzmin și încerca să-l consoleze, spunându-i că peripețiile lui erau o nimica toată. De afară, noaptea se uita pe fereastră.

Ce întâmplări năstrușnice s-or mai fi petrecut în noaptea aceea la Moscova nu știm și, desigur, nici nu vom căuta să aflăm, cu atât mai mult, cu cât a sosit timpul să trecem la partea a doua a acestei istorisiri adevărate. Vino cu mine, cititorule!

## **CARTEA A DOUA**

## 19. Margareta

Vino cu mine, cititorule! Cine ți-a spus că nu există pe lume dragoste adevărată, devotată, dragoste veșnică? Să i se taie mincinosului limba lui ticăloasă!

Vino cu mine, cititorul meu, numai cu mine, și am să-ți arăt o asemenea dragoste!

Da! Maestrul se înșela, când la spital, în ceasul acela târziu de după miezul nopții, îi spunea lui Ivan că ea l-a uitat. Era cu neputință. Nu, ea nu-l uitase.

Înainte de toate, să dezvăluim taina pe care maestrul nu voise s-o dezvăluie lui Ivan. Pe iubita lui o chema Margareta Nikolaevna. Tot ceea ce maestrul îi povestise despre ea sărmanului poet era adevărul adevărat. I-a descris-o așa cum era: frumoasă și inteligentă. La aceasta trebuie să mai adăugăm ceva: putem spune cu convingere că multe femei ar fi dat orice să facă schimb cu Margareta — adică, să-și schimbe viața cu a ei. Femeie la treizeci de ani, fără copii, Margareta era soția unui specialist de vază, care, pe deasupra, făcuse o descoperire de importanță națională. Era tânăr, frumos, bun, cinstit, și-și adora nevasta. Margareta Nikolaevna cu soțul ei ocupau etajul de sus al unei vile superbe, aflată pe o ulicioară din apropierea Arbatului, în mijlocul unei grădini. Un loc încântător! Oricine se poate convinge de asta, dacă vrea să se ducă până acolo. Să-mi spună mie, și eu îi dau adresa, îi arăt drumul; vila mai e și astăzi acolo.

Margareta Nikolaevna nu ducea lipsă de bani. Putea să-și cumpere orice-i făcea plăcere. Printre cunoscuții soțului erau și oameni foarte interesanți. Niciodată nu avusese de-a face cu un primus. Nu cunoștea ororile traiului într-un apartament comun!

în concluzie... era oare fericită? Nici o clipă! Din ziua când, la nouăsprezece ani, se măritase și se mutase în această vilă ea nu cunoscuse fericirea. O, zei! Ce-i lipsea acestei ființe? Ce-i trebuia acestei femei, în ai cărei ochi ardea totdeauna o mică flacără de neînțeles? Ce-i trebuia acestei vrăjitoare, cu uitătura puțin crucișă, care în acea zi de primăvară ieșise ținând în mână un buchet de mimoze? Nu știu, nu am aflat. Desigur, spunea adevărul, avea nevoie de el, de maestru, nu de vila aceea în stil gotic, nici de grădina ei, și nici de bani. Spunea adevărul, pe el îl iubea.

Chiar și mie, povestitor obiectiv și un străin, mi se strânge inima la gândul sentimentului pe care l-a încercat Margareta când a venit a doua zi în căsuța maestrului (din fericire, fără să fi vorbit cu bărbatul ei, care nu se întorsese la ora fixată) și a aflat că maestrul dispăruse. A făcut totul ca să afle ceva despre el, dar, bineînțeles, nu a aflat nimic. Și s-a întors la vila ei, urmându-și cursul vieții de până atunci.

Dar de îndată ce zăpada murdară de pe trotuare și de pe străzi se luă, de îndată ce pe fereastră intră prima adiere a vântului de primăvară, jilav și neliniștitor, Margareta Nikolaevna începu să tânjească și mai mult decât în timpul iernii. Plângea deseori pe-ascuns, ceasuri în șir, amarnic. Nu știa pe cine iubește: un om viu sau unul mort? Și pe măsură ce zilele treceau pline de disperare, mai cu seamă când afară se lăsa bezna nopții, o chinuia tot mai des gândul că dragostea ei o leagă de un mort.

Trebuia să-l uite sau să moară. Nu putea să mai continue o viață ca aceasta! Nu, nu putea! Trebuia

să-l uite cu orice preț, da, să-l uite! Dar el nu se lăsa uitat, asta era durerea ei!

„Da, da, aceeași greșeală!” își spuse Margareta stând lângă sobă, cu ochii ațintiți la focul pe care-l aprinsese în amintirea aceluși foc ce ardea atunci, când el, maestrul, scria despre Pilat. „Ah, pentru ce am plecat în noaptea aceea de la el? Pentru ce? A fost o nebunie! M-am întors a doua zi, după cum îi făgăduisem, dar a fost prea târziu. Da, m-am întors așa cum s-a întors și nefericitul Levi Matei — prea târziu!”

Toate aceste cuvinte erau, fără îndoială, absurde, pentru că, ce s-ar fi schimbat în realitate dacă ea ar fi rămas în noaptea aceea la maestru? L-ar fi salvat? E ridicol!... am exclama noi, dar asta n-o vom face de față cu o femeie deznădăjduită.

În ziua când se iscase toată zarva fără de noimă provocată de apariția magului negru la Moscova, în vinerea aceea în care unchiul lui Berlioz a fost izgonit înapoi la Kiev, când a fost arestat contabilul și s-au mai petrecut o mulțime de alte lucruri stupide și de neînțeles, Margareta s-a trezit pe la amiază în dormitorul ei cu ferestre mari, orientate spre turnul vilei.

Deșteptându-se din somn, Margareta nu izbucni în plâns, cum se întâmpla adeseori, pentru că se trezise cu o presimțire — cu presimțirea că în ziua aceea se va întâmpla, în sfârșit, ceva. Această presimțire ea căută s-o păstreze în sufletul ei, să-i facă mai mult loc, de teamă ca nu cumva s-o părăsească.

„Cred! șopti solemn Margareta. Cred că se va întâmpla ceva! Imposibil să nu se întâmple, fiindcă, mă întreb, pentru care păcate mi-a fost trimis chinul



ăsta de o viață? Recunosc că am mințit, că am înșelat, că am dus o viață tăinuită, dar nu-i cu putință să fiu pedepsită pentru asta atât de crunt... Ceva se va întâmpla, negreșit, pentru că nimic nu poate să dureze o veșnicie. Și apoi, visul meu a fost prevestitor, vă jur că-i așa...”

Astfel șoptea Margareta Nikolaevna, privind storiile purpurii în care se cuibărise lumina soarelui, în timp ce se îmbrăca cu gesturi nervoase și-și pieptăna în fața unei oglinzi triple părul cârlionțat, tăiat scurt.

Visul pe care-l avusese în noaptea aceea Margareta fusese într-adevăr neobișnuit. Trebuie spus că în timpul chinurilor ei sufletești din iarna ce trecuse, nu-l visase niciodată pe maestru. Noaptea, el o lăsa în pace; numai ziua ea se chinuia cumplit, în noaptea asta însă îl visase.

Se făcea că se află într-o regiune cu totul necunoscută, tristă, posomorâtă sub cerul înnourat al unui început de primăvară. Sus — cerul acela cu nori mițoși, grăbiți, iar mai jos, dedesubtul norilor — un pâlc de ciori de câmp zburând mut. O punte mică și strâmbă, sub ea un râuleț tulbure de primăvară. Copaci amărâți, aproape golași. Un plop tremurător, singuratic, iar mai departe, printre copaci, la capătul unei grădini, o construcție mică din bârne, o bucătărie, sau o baie de aburi, sau naiba mai știe ce!

Totul în jur era fără viață și atât de trist, încât parcă te trăgea să te spânzuri de plopul ăsta tremurător, lângă podeț. În jur nici o pală de vânt, norii total nemișcați și nici un suflet de om. Da, iată un loc de iad pentru un om viu!

Și iată, închipuți-vă, ușa clădirii din bârne se dă de perete și apare *el*. E destul de departe, dar

Margareta îl vede deslușit. Nu se poate dumiri cu ce este îmbrăcat, dar își dă seama că e în zdrențe. Are părul vâlvoi, e nebărbierit. Ochiul lui bolnavi sunt plini de neliniște. O cheamă, îi face semn cu mâna să se apropie. Încercându-se în văzduhul fără viață ce o învăluie, Margareta fuge spre el pe terenul accidentat și se trezește.

„Visul acesta poate să însemne una din două, își spunea Margareta Nikolaevna, sau a murit și m-a chemat, ceea ce ar însemna că a venit să mă ia și am să mor în curând, iar asta ar fi foarte bine, căci atunci s-ar termina chinul meu, sau trăiește, și atunci visul poate să însemne că vrea să-mi aduc aminte de el! Vrea să spună că ne vom mai vedea... Da, ne vom revedea curând de tot!”

În aceeași stare de surescitare, Margareta se îmbracă, încercând să se convingă că, în esență, totul se potrivește cum nu se poate mai bine și că asemenea clipe trebuie să știi să le prinzi și să profiți de ele. Bărbatul său plecase în delegație pentru trei zile. Timp de trei zile și trei nopți rămânea de capul ei; nimeni n-o putea împiedica să gândească la ce voia, să viseze la ce-i plăcea. Toate cele cinci odăi de la etajul de sus al vilei, întregul apartament, pentru care ar fi invidiat-o zeci de mii de moscoviți, se afla la dispoziția ei și numai a ei.

Dar, fiind liberă trei zile întregi, Margareta nu-și alege din tot acest apartament luxos locul cel mai bun. După ce-și bău ceaiul, se retrase într-o cămăruță întunecoasă, fără ferestre, în care se păstrau valizele și unde erau două dulapuri mari cu tot felul de vechituri. Chircită în fața unuia dintre dulapuri, deschise sertarul de jos, și, de sub un morman de cărpe de mătase, scoase singurul lucru

de preț pe care-l avea în viață. Ținea în mână un vechi album din piele maronie în care avea fotografia maestrului, carnetul de la Casa de economii cu cele 10 000 de ruble depuse pe numele lui, petalele unui trandafir uscat, păstrate între filele unei foite, și o parte dintr-un caiet, de grosimea unei coli de tipar, cu pagini scrise la mașină și cu marginea de jos arsă.

Înapoindu-se în dormitor cu această comoară în mâini, Margareta Nikolaevna așeză fotografia pe oglinda triplă și rămase așa aproape un ceas cu acel caiet, mistuit în parte de foc, pe genunchi, răsfoindu-l și recitind textul; după ce-l atinseseră flăcările, acesta nu mai avea nici început, nici sfârșit: „... Întunericul, venit de pe Mediterana, învăluiseră orașul atât de odios procuratorului. Se mistuiseră punțile suspendate care legau templul de cumplitul turn Antonius; din țării pogorâse bezna, așternându-se peste zeii înaripați ce se înălțau deasupra hipodromului, peste palatul Asmoneilor, cu meterezele lui, peste bazaruri, caravanseraiuri, ulicioare și eleștee... Pierise marele oraș, Yerushalayimul, de parcă nici n-ar fi existat vreodată...”

Margareta ar fi vrut să citească mai departe, dar mai departe nu era nimic, doar niște franjuri carbonizate, inegale.

Ștergându-și lacrimile, puse caietul deoparte și, proptindu-și coatele pe măsuța de sub oglindă, reflectându-se toată în ea, rămase multă vreme cu ochii țintă la fotografie. Apoi, într-un târziu, lacrimile îi secară. Își strânse cu grijă comoara, care, peste câteva minute, era ascunsă din nou sub cârpele de mătase și, în camera întunecoasă, zdrăngăni, încuindu-se lacătul.

Margareta Nikolaevna își îmbracă pardesiul, cu gândul să se ducă la plimbare. Frumoasa Natașa, femeia ei de serviciu, veni s-o întrebe ce ar dori să-i gătească pentru felul doi la masă și primi dezlegarea să-l facă la alegerea ei; ca să-i mai treacă de urât, Natașa lungi vorba cu stăpâna, povestindu-i printre altele că în ajun, la un teatru, un scamator făcuse niște trucuri atât de năstrușnice, încât lumea rămăsese buimacă; împărțise la toți pe gratis câte două flacoane de parfum străin și ciorapi, iar apoi, după sfârșitul spectacolului, când publicul ieșise în stradă, se pomeniră toți goi-puşcă! Margareta Nikolaevna se trânti pe scaunul de lângă oglindă și izbucni în hohote de râs.

— Natașa! cum de nu ți-e rușine, ești o fată cu carte, deșteaptă... Oamenii născocesc dracu știe ce, pe la diferite cozi, iar dumneata le dai crezare!...

Natașa se îmbujoră la chip, replicându-i cu foc că nu e vorba de minciuni, fiindcă în ziua aceea chiar, văzuse ea, cu ochii ei, la un magazin alimentar de pe Arbat o cetățeană care venise în pantofi, dar, stând la rând la casă, observă deodată că rămăsese desculță, numai cu ciorapii în picioare, iar pantofii ia-i de unde nu-s. Rămăsese acolo cu ochii holbați. La călcâi se vedea o gaură cât toate zilele! Pantofii aceia fermecați îi avea de la spectacolul din seara trecută.

— Și s-a dus așa acasă?

— Așa s-a dus! zicea Natașa tot mai roșie, de ciudă că nu i se dă crezare. Da, aflați că aseară miliția a ridicat vreo sută de persoane. Unele cetățene, plecând de la spectacolul cu pricina, fugeau pe Tverskaia numai cu chiloții pe ele.

— Bineînțeles, de la Daria ai auzit aceste zvonuri, zise Margareta Nikolaevna, de mult observ că este o mincinoasă fără pereche.

Această discuție comică se încheie cu o surpriză plăcută pentru Natașa. Margareta Nikolaevna se duse în dormitor și ieși de acolo ținând în mână o pereche de ciorapi și un flacon de colonie și, spunându-i Natașei că și ea ar vrea să facă o scamatorie, îi dădu fetei ciorapii și flaconul, rugând-o un singur lucru: să nu alerge desculță pe Tverskaia și să nu asculte pălăvrăgelile Dariei. După ce se sărutară, cele două femei se despărțiră.

În timp ce troleibuzul o ducea de-a lungul Arbatului, Margareta Nikolaevna, rezemată de speteaza moale a banchetei, se gândea la ale ei, mai trăgând uneori cu urechea și la șușotelile celor doi cetățeni din față.

Aceștia, întorcând capul din când în când cu teamă — să nu-i audă cumva cine știe cine — șușoteau pur și simplu niște aiureli. Bărbatul de lângă geam, zdravăn, cărnos, cu niște ochi mici ca de porc, libidinoși, îi povestea vecinului său, un om mărunțel, că sicriul a trebuit să fie acoperit cu un vâl negru...

— Nu se poate! șopti uimit mărunțelul. E nemaiauzit!... Și ce-a făcut Jeldîbin?

Prin vuietul uniform al troleibuzului, dinspre fereastră, se auzi răspunsul:

— Miliția judiciară... scandal mare... mister, nu alta!...

Din aceste frânturi de fraze, Margareta Nikolaevna înjghebă ceva mai coerent. Cei doi șușoteau despre un mort (nu-i pomeniseră numele) căruia azi-dimineață i se furase capul din sicriu... Iată că, din

cauza asta, Jeldîbin e în toate stările. Iar cei doi care se șușotesc în troleibuz au și ei o legătură cu mortul furat.

— Apucăm oare să ne ducem după flori? se neliniștea mărunțelul. Zici că cremația va fi la ora două?

În cele din urmă, Margareta Nikolaevna se plictisi să mai asculte flecăreala misterioasă despre capul furat din sicriu și se bucură văzând că ajunsese la destinație și că trebuie să coboare.

După câteva minute, ședea pe o bancă de lângă zidul Kremlinului, față în față cu Manejul.

Margareta își îngusta ochii, să se ferească de soarele strălucitor, amintindu-și de visul ei din noaptea trecută și gândindu-se că exact cu un an în urmă, în aceeași zi și la același ceas, stătuse pe această bancă alături de *el*. Ca și atunci, geanta ei neagră se afla lângă dânsa, pe bancă. El însă lipsea acum, dar Margareta Nikolaevna vorbea totuși cu dânsul, în gând: „Dacă ești deportat, de ce nu-mi dai un semn de viață? Oamenii dau semne de viață. Nu mă mai iubești? Nu, nu știu de ce, dar nu pot crede una ca asta. Înseamnă că ai fost deportat și ai murit... Atunci, te rog, lasă-mă, dă-mi în sfârșit libertatea de a trăi, de a respira!...” Tot ea răspundea în locul lui: „Ești liberă... nu vezi că nu te țin legată?” Apoi tot ea îi replica: „Nu, ăsta nu-i un răspuns! Dispari din amintirea mea, și-atunci voi fi liberă...”

Prin fața ei se perindau trecătorii.

Trăgând cu coada ochiului la femeia cochetă, atras de frumusețea și singurătatea ei, un bărbat tuși ca să-și dreagă glasul, se așeză pe celălalt capăt al băncii și, luându-și inima în dinți, vorbi:

— Indiscutabil, astăzi este o vreme frumoasă.

Dar Margareta îi aruncă o privire atât de posomorâtă, încât, ridicându-se pe dată, individul plecă.

„Iată, de pildă, urmă în gând Margareta, vorbind cu cel care-i stăpânea sufletul. De fapt, de ce l-am alungat pe acest bărbat? Mă plictisesc, și acest donjuan nu era chiar atât de nesuferit, în afară, poate, de cuvântul acela prostesc al lui, «indiscutabil»... De ce stau așa, singură cuc, lângă acest zid? De ce mi-e viața pustie?”

Ședea acolo tristă și abătută. Dar deodată simți în piept același val de așteptare și emoție care o izbise și dimineață. Da, o să se întâmple ceva! Valul o izbi din nou, și ea-și dădu seama că era un val sonor. Prin zgomotele orașului răsunau tot mai deslușit, apropiindu-se, sunetele unei tobe și ale unor instrumente de suflat ce cântau cam fals.

Înainte de tuturor, trecând pe lângă grilajul grădinii, apăru, mergând la pas, un milițian călare, urmat de alți trei, pe jos. Apoi se ivi un camion înaintând încet; în el era imbarcată o orchestră. În urma camionului, un autodric nou-nouț, cu sicriul pe el, acoperit de coroane și jerbe, având în cele patru colțuri câte un om în picioare: trei bărbați și o femeie.

Chiar de la distanță, Margareta a putut vedea că chipurile oamenilor care stăteau în picioare în mașina mortuară, însoțindu-l pe cel decedat pe ultimul său drum, erau zăpăcite și arătau ciudat. Mai ales acest lucru sărea în ochi în ce-o privea pe cetățeană care stătea în picioare, în colțul stâng din spate al carului mortuar.

Obrajii grași ai femeii parcă-i umfla din interior și mai mult o taină picantă, iar în ochișorii care înotau în grăsime jucau niște luminițe indecente. Încă puțin

și ai fi zis că femeia va face cu ochiul spre mort și va zice: „Ați văzut vreodată una ca asta? Misticism, nu alta!...” Tot atât de zăpăcite arătau fețele celor care îl petreceau pe jos pe mort și care, cam trei sute la număr, urmau încet carul mortuar.

Margareta urmări cu privirea cortegiul, trăgând cu urechea la bătăile triste ale tobei ce se stingeau în depărtare, articulând mereu același „bum, bum, bum”, și gândi: „Ce înmormântare stranie... și cum te întristează bum-bum-ul ăsta! Of, zău, mi-aș vinde și sufletul diavolului, să aflu doar dacă trăiește... interesant, totuși, pe cine înmormântează?”

— Pe Berlioz Mihail Alexandrovici, se auzi alături un glas fonfăit de bărbat, pe președintele Massolitului.

Adânc mirată, Margareta Nikolaevna se întoarse și zări pe bancă lângă ea un cetățean, care se așezase probabil neauzit atunci când Margareta urmărise procesiunea funerară și e de presupus că, distrată cum era, ultima întrebare și-o pusese cu glas tare.

Între timp, cortegiul își încetini mersul; capătul lui ajunsese la un stop.

— Da, urmă necunoscutul, ăștia sunt într-o stare de spirit cu totul stranie. Conduc la groapă un mort, gândindu-se toți la un singur lucru: ce s-o fi întâmplat cu capul lui?

— Care cap? întrebă Margareta, privindu-l cu atenție pe vecinul ei căzut parcă din cer. Descoperi că era mic de stat, roșu ca focul, cu un clonț uriaș ieșindu-i din gură; purta un costum în dungi, de calitate bună, cămașă scrobită, pantofi de lac și un melon pe cap. La gât avea o cravată țipătoare. Uimitor era faptul că din buzunarul de la piept, unde



bărbații poartă de obicei batista sau stiloul, ieșea un os de găină.

— Da, vedeți dumneavoastră, o lămuri roșcatul, azi-dimineață, în sala Griboedov, acestui mort i s-a șterpelit capul din sicriu.

— Cum se poate una ca asta?! exclamă, fără să vrea, Margareta, amintindu-și de șoaptele din troleibuz.

— Naiba știe cum! răspunse familiar roșcatul, de altfel, presupun că n-ar fi rău să-l întrebăm despre asta pe Behemoth. Grozav de dibaci l-au șterpelit! Un scandal nemaipomenit!... Și, mai cu seamă, e de neînțeles cine și pentru ce are nevoie de acest cap!

Deși era preocupată de gândurile ei, strania flecăreală a necunoscutului o impresionă pe Margareta Nikolaevna.

— Dați-mi voie! exclamă ea deodată. Ați spus Berlioz? Despre el s-a scris astăzi în ziare?...

— Cum să nu... Cum să nu...

— Va să zică, în urma sicriului merg literații? întrebă Margareta.

— Firește!

— Și dumneavoastră îi cunoașteți cum arată la față?

— Pe toți, fără excepție, se lăudă roșcatul.

— Spuneți-mi, urmă Margareta, și glasul ei sună înfundat, printre ei îl vedeți cumva pe criticul Latunski?

— Ba bine că nu! răspunse roșcatul. Iată-l, ultimul din rândul al patrulea.

— Blondul acela? întrebă Margareta, mijindu-și ochii.

— Da, are părul de un blond cenușiu... Îl vedeți, ăla care-și tot înalță ochii spre cer!

— Care seamănă cu un pastor?

— Țăla, ăla!

Margareta nu-l mai întrebă nimic, scrutându-l pe Latunski.

— După cum văd, vorbi din nou roșcatul cu un zâmbet, dumneata îl urăști pe acest Latunski!

— Mai urăsc eu și pe altcineva, îi răspunse printre dinți Margareta, dar despre asta nu este interesant să vorbim.

În timpul acesta procesiunea își urmă drumul! în urma celor care mergeau pe jos, veneau acum automobile, în mare parte goale.

— Bineînțeles, nu e nimic interesant aici, Margareta Nikolaevna.

Margareta se întoarse spre el, mirată:

— Mă cunoști?

Drept răspuns, roșcatul își scoase melonul și o salută cu un gest larg.

„O adevărată mutră de răufăcător!” se gândi Margareta, privind-l cu luare-aminte pe interlocutorul ei întâmplător.

— Eu nu te cunosc, zise ea rece.

— De unde să mă cunoști? Dar, dacă vrei să știi, am fost trimis la dumneata într-o chestiune.

Margareta păli, dându-se înapoi.

— Cu asta trebuia să începi, zise ea, și nu să bați câmpii, să îndrugi, dracu știe ce, despre capul tăiat. Dumneata vrei să mă arestezi?

— Dar nu-i adevărat! exclamă roșcatul, ce-i asta? Dacă am intrat în vorbă, neapărat trebuie să te și arestez? Pur și simplu, am o treabă cu dumneata.

— Nu înțeleg nimic: ce treabă?

După ce aruncă un ochi în jur, roșcatul rosti misterios:

— Am fost trimis să te invit la cineva pentru astă-seară.

— Cred că aiurezi. Cine e acel cineva?

— Un foarte ilustru străin, zise cu tâlc roșcatul, îngustându-și un ochi.

Margareta se mânie foc.

— A apărut o specie nouă — codoșul de stradă! rosti ea, ridicându-se să plece.

— Aș fi recunoscător pentru asemenea însărcinări! strigă roșcatul jignit și mormăi în urma Margaretei: Proasto!

— Ticălosule, îi răspunse ea. Dar în aceeași clipă auzi în spate glasul roșcatului:

— „Întunericul, venit de pe Mediterana, învăluisese orașul atât de odios procuratorului. Se mistuiseră punțile suspendate care legau templul de cumplitul turn Antonius. Pierise marele oraș, Yerushalayimul, de parcă nici n-ar fi existat vreodată...” Piei și dumneata, să nu te mai văd, cu caietul dumitale pârilit, cu trandafirul uscat cu tot! Stai aici pe bancă singură și roagă-te de el să-ți dea libertatea de a trăi, de a respira; să dispară din amintirea dumitale!

Albă la față, Margareta se întoarse spre bancă. Roșcatul o pavea printre gene.

— Nu înțeleg nimic, rosti ea încet. Despre pagini puteai afla... puteai să pătrunzi în casă să spionezi... Ai mituit-o pe Natașa, da? Dar cum ai putut să-mi afli gândurile? Crispându-se ca de o durere, adăugă: Cine ești? Spune! De la ce instituție?

— Ce plictiseală! bombăni roșcatul și vorbi mai tare: iartă-mă, doar ți-am spus că nu sunt de la nici o instituție. Stai jos, te rog.

Margareta se supuse fără nici o împotrivire; așezându-se însă, îl mai întrebă o dată:

— Cine ești?

— Ei, cine, mă cheamă Azazello. Dar asta tot nu-ți spune nimic.

— N-ai să-mi spui de unde ai aflat despre paginile arse și despre gândurile mele?

— N-am să-ți spun, zise rece Azazello.

— Dar despre *el* știi ceva? șopti rugător Margareta.

— Ei, să zicem că știu.

— Te implor, spune-mi numai un lucru... Trăiește?... Nu mă chinui!

— Trăiește, trăiește, îi răspunse în silă Azazello.

— Doamne!...

— Te rog, fără emoții și fără multă zarvă, îi zise Azazello încruntându-se.

— Iartă-mă, iartă-mă, bolborosea Margareta, acum supusă; sigur că m-am supărat pe dumneata, dar, recunoaște, când un necunoscut de pe stradă invită o femeie undeva, într-o vizită... nu am prejudecăți, te asigur — aici Margareta zâmbi cu amărăciune — dar eu niciodată nu mă văd cu nici un fel de străini, și nici nu am poftă să întrețin relații cu ei... și afară de asta, soțul meu... vezi, drama mea constă în faptul că trăiesc cu un om pe care nu-l iubesc... dar cred că ar fi nedemn să-i stric viața... Cu mine s-a purtat totdeauna frumos...

Vădit plictisit, Azazello ascultă vorbele ei incoerente, după care îi spuse cu asprime:

— Te rog să taci un minut. Și Margareta amuți, supusă.

— Te invit la un străin cu totul inofensiv. Și nici un suflet de om n-o să afle despre această vizită. Asta cel puțin ți-o garantez eu.

— Ce nevoie are el de mine? îl întrebă insinuant Margareta.

— Ai să afli mai târziu despre asta.

— Înțeleg, eu trebuie să mă culc cu el, zise îngândurată Margareta.

La aceste cuvinte, Azazello scoase un „hm” arogant și-i răspunse așa:

— Orice femeie din lume, te pot încredința, ar fi visat așa ceva, mutra lui Azazello se strâmbă de râs, dar te voi decepționa, asta nu se va întâmpla.

— Ce fel de străin?! strigă răvășită Margareta, atât de tare, încât persoanele care treceau pe lângă bancă întoarseră capul spre ea. Și ce interes am eu să mă duc la el?

Azazello se aplecă spre dânsa, șoptindu-i semnificativ:

— La drept vorbind, ai un foarte mare interes, profită de ocazie...

— Cum? exclamă Margareta cu ochii deodată rotunjiți. Dacă nu mă înșel, îmi dai de înțeles că acolo aș putea afla ceva despre el?

Azazello încuviință tăcut din cap.

— Merg! strigă cu energie Margareta, apucându-l pe Azazello de mână. Merg, oriunde ar fi!

Scoțând un „uf” de ușurare, Azazello se lăsă pe speteaza băncii, acoperind cu spatele lui cuvântul „Niura”, crestat cu briceagul, și zise ironic:

— Greu ți-e și cu femeile! și-și băgă mâinile în buzunarele pantalonilor, întinzându-și înainte picioarele. De ce, de pildă, m-au trimis pe mine în chestiunea asta? Mai bine se ducea Behemoth, el e plin de farmec...

— Încetează cu mistificările dumitale și nu mă mai chinui cu tot felul de enigme, îl rugă Margareta,

zâmbind amar. Sunt o ființă nefericită, și dumneata profiți de lucrul ăsta... Mă bag într-o istorie stranie, dar, îți jur, numai pentru că m-ai ademenit vorbindu-mi despre *el*! Simt că toate aceste lucruri, pe care nu le înțeleg, mă amețesc...

— Fără drame, fără drame, te rog, ripostă, strâmbându-se, Azazello. Trebuie să înțelegi și situația în care mă aflu eu. Să iau la palme pe vreun administrator, sau să dau afară din casă vreun unchi, sau să împușc pe cineva, sau vreun alt fleac de felul ăsta, asta, da, e specialitatea mea directă. Dar să stau de vorbă cu femeile îndrăgostite, mulțumesc, nu!... Pentru că, vezi dumneata, de o jumătate de ceas mă tot chinuiesc să te conving... Ei, cum rămâne, vii?

— Vin, răspunse simplu Margareta Nikolaevna.

— Atunci fii bună și ia asta, urmă Azazello și, scoțând din buzunar o cutiuță rotundă din aur curat, o întinse Margaretei, adăugând: Dar ascunde-o o dată, nu vezi că se uită trecătorii? O să-ți prindă bine, Margareta Nikolaevna. Că în ultimele șase luni, dumneata ai îmbătrânit binișor de durere.

Margareta se aprinse la față, dar nu spuse un cuvânt, iar Azazello urmă:

— Astă-seară, la ora 9,30 fix, fii bună, după ce te dezbraci până la piele, să-ți ungi fața și corpul cu alifia asta. Mai departe, poți să faci ce vrei, dar să nu te depărtezi de telefon. La ora zece am să te sun și am să-ți spun tot ce ai de făcut. N-ai să ai grijă de nimic, vei fi dusă acolo unde trebuie și nu ai să ai de suferit nici un fel de neplăceri. E limpede?

Margareta rămase mută câteva clipe, apoi răspunse:

— E limpede. Obiectul acesta este din aur curat, se vede după greutate. Ce să-i faci, înțeleg foarte bine că cineva vrea să mă cumpere și să mă atragă într-o afacere dubioasă, pentru care am să plătesc foarte scump...

— Ce înseamnă asta, la urma urmei? șuieră Azazello. Iar începi?...

— Nu, stai puțin!

— Dă-mi crema înapoi!

Margareta strânse mai aprig cutiuța în pumn și spuse:

— Nu, așteaptă! Știu la ce merg. Dar o fac din cauza lui, pentru că nu mai am altă speranță în lumea asta. Vreau să-ți spun însă că, dacă mă duci la pierzanie, ai să te-acoperi de rușine! Da, de rușine! Pier din cauza dragostei! Și, lovindu-se cu mâna în piept, Margareta se uită la soare.

— Dă-mi-o înapoi! răcni cu furie Azazello. Dă-mi-o înapoi, și — la dracu cu toate astea! N-au decât să-l trimită pe Behemoth!

— O, nu! exclamă Margareta, spre mirarea trecătorilor. Primesc să fac orice, sunt gata să joc toată comedia asta cu alifia, sunt gata să mă duc și la dracu-n praznic! Nu-ți dau cutia!

— Ptiu! vociferă pe neașteptate Azazello și, cu ochii holbați spre grilajul grădinii, îi arătă ceva cu degetul.

Margareta se uită într-acolo, fără să descopere nimic deosebit. Dar când se întoarse spre Azazello, ca să-i ceară o explicație la stupidul „ptiu”! nu avea cine să i-o mai dea: interlocutorul ei misterios dispăruse.

Margareta băgă repede mâna în poșetă, unde, înainte de aceste țipete, ascunsese cutiuța, și se convinse că este acolo. Atunci, fără să se mai

gândească la ceva, fugi grăbită din parcul  
Alexandrovski.



## 20. Crema lui Azazello

Printre crengile unui arțar se străvedea luna plină plutind pe cerul limpede al serii. Teii și salcâmi din grădină pictaseră pământul cu meșteșugite arabescuri de pete. Fereastra cu trei canaturi, larg deschisă, acoperită cu o draperie, era violent luminată. În dormitorul Margaretei Nikolaevna, toate lămpile erau aprinse, luminând dezordinea nemaipomenită care domnea acolo.

Pe pat, deasupra plăpumii, erau aruncate cămăși, ciorapi, lenjuri. Alte obiecte vestimentare, mototolite, zăceau pe podea, alături de o cutie de țigări strivită nervos cu piciorul. O pereche de pantofi se afla pe noptieră, alături de o ceașcă de cafea nebăută și de scrumiera, în care mai fumega un muc de țigară. Pe speteaza unui scaun atârna o rochie neagră de seară. În cameră mirosea a parfum; afară de asta, de undeva venea un miros de fier încins.

Margareta Nikolaevna ședea în fața oglinzii, cu halatul de baie aruncat pe trupu-i gol, și cu pantofi negri, de antilopă, în picioare. Ceasul de aur — un ceas brățară — și-l pusese în față, alături de cutiuța primită de la Azazello, și nu-și mai lua ochii de la cadran.

Uneori i se părea că ceasul s-a stricat și că acele încremeniseră. Dar ele se mișcau, deși foarte încet, lipindu-se parcă de cadran; înaintau totuși și, în sfârșit, acul cel lung căzu peste al 29-lea minut după ora 9. Inima Margaretei zvâcni cumplit, cu atâta putere, încât nici nu reuși în primele clipe să ia în mână cutiuța. Învingând momentul de slăbiciune, o deschise și văzu crema grasă și gălbuie dinlăuntrul ei. I se păru că miroase a mocirlă. Cu vârful

degetului, luă un pic de cremă în palmă, simțind în aceeași clipă, mai tare, mirosul de pădure și de ierburi de baltă; apoi, cu palma, începu să-și ungă fruntea și obrazul.

Crema se așternea cu ușurință și, după cum i se păru, se evaporă pe dată. După câteva încercări, Margareta se privi în oglindă și scăpă din mâini cutiuța, drept pe geamul ceasului, care plesni. Închise ochii, apoi mai consultă o dată oglinda și izbucni într-un râs zgomotos.

Depilate la margini cu penseta, sprâncenele ei se făcură acum mai dese, așternându-se în două arcade egale deasupra ochilor, deveniți fără veste mai verzi și mai vii. Brazda verticală, subțire, care-i tăia rădăcina nasului, apărută atunci, în octombrie, când dispăruse maestrul, pierise acum cu desăvârșire. Pieriseră, de asemenea, și umbrele gălbui de la tâmpile, precum și zbârciturile abia vizibile, de la colțul ochilor. Pielea obrazilor prinse o culoare egală, trandafirie, fruntea era albă și pură, iar părul coafat i se despletise.

Din oglindă, pe Margareta cea de treizeci de ani o privea o femeie de douăzeci, cu părul negru, cărlionțat.

După ce râse pe săturate, se săltă făcând să-i alunece de pe umeri halatul și, luând o mână de cremă grasă și ușoară, începu să-și ungă cu ea trupul, care căpătă deodată o tentă roză și arămie. Apoi, într-o clipă, ca și când cineva i-ar fi scos din creier un ac ce o înțepa, i se calmă durerea de la tâmplă ce o chinuse întreaga seară după întâlnirea cu Azazello; mușchii brațelor și ai picioarelor i se întăriră, în timp ce trupul își pierdu greutatea.

Se săltă, rămânând suspendată în văzduh deasupra covorului, apoi încet, atrasă în jos, se lasă pe podea.

— Vai, ce cremă! Vai, ce cremă! strigă Margareta, aruncându-se într-un fotoliu.

Crema o schimbase nu numai la înfățișare. Acum, în ea, în tot trupul ei, în fiecare părticică a lui, clocotea bucuria, pe care o simțea ca pe niște bășici ce-i înțepau trupul. Se simțea liberă, eliberată de toate. Pe deasupra, înțelegea acum limpede că se întâmplase tocmai ceea ce presimțise de dimineață, și că acum își părăsește pentru totdeauna casa și viața ei de altădată. Din această viață de altădată, se desprinsese totuși gândul că are de împlinit numai o datorie, una singură, înainte de-a începe ceva nou, neobișnuit, care o trăgea sus, în văzduh. Și, așa cum era, goală, trecu din dormitor, ridicându-se mereu în văzduh, în cabinetul bărbatului ei și, luminându-l, se repezi spre masa de scris. Luă un creion, smulse o filă din blocnotes și scrise repede cu caractere mari, fără ștersături, un bilet:

*„Iartă-mă și uită-mă cât se poate de repede. Te părăsesc pentru totdeauna. Nu mă căuta, este inutil. Am ajuns vrăjitoare din cauza durerii și a nenorocirilor care m-au lovit. E timpul să plec. Adio. Margareta.”*

Cu sufletul ușor ca un fulg, zbură apoi în dormitor, iar în urma ei veni în fugă Natașa, cu mâinile încărcate de tot felul de lucruri. De îndată, toate acestea — un umerăș de lemn cu o rochie, batiste de dantelă, pantofi albaștri de atlas pe calapoade, o cingătoare — toate se risipiră pe podea, și Natașa își plesni în culmea uimirii mâinile, acum eliberate de povară.

— Ce zici, sunt frumoasă? strigă cu glas tare, răgușită, Margareta Nikolaevna.

— E cu puțință? șopti Natașa, dându-se înapoi. Cum faceți asta, Margareta Nikolaevna?

— E crema! Crema, crema! țipă Margareta, arătând spre cutiuța scânteietoare de aur și răsucindu-se în fața oglinzii.

Uitând de rochia șifonată, ce zăcea pe podea, Natașa se apropie de oglindă și, cu ochii în flăcări, privi restul de unsoare din cutie. Buzele îi șopteau ceva. Din nou se întoarse spre Margareta și spuse cu un fel de venerație:

— Pielea! Pielea, cum e! Margareta Nikolaevna, să știți că pielea dumneavoastră lucește. Apoi își reveni, se repezi la rochie, o ridică și începu s-o scuture.

— Lasă! Lasă! îi strigă Margareta, dă-o dracului. Lasă totul. Deși, nu, ia-o drept amintire. Ia tot ce este în cameră!

Ca ieșită din minți de uimire, Natașa încremeni, privind-o un timp pe Margareta, apoi i se aruncă de gât, sărutând-o și strigând:

— Pielea e ca de atlas! Luminoasă! Ca de atlas! Dar sprâncenele, vai, ce mai sprâncene!

— Ia toate cârpele astea, ia-ți parfumurile și cărăle la dumneata în cufăr. Ascunde-le, mai strigă Margareta, dar să nu te atingi de bijuterii, ca să nu fii învinuită de furt!

Natașa strânse într-o boccea tot ce-i căzu sub mână: rochii, pantofi, ciorapi, lenjerie, și ieși în fugă din dormitor.

Tocmai în momentul acela, de undeva dinspre partea cealaltă a ulicioarei, dintr-o fereastră deschisă, țâșni un vals grațios și răsunător și se auzi zgomotul unei mașini ce stopa în fața porții.

— Îndată o să telefoneze Azazello! strigă Margareta, ascultând valsul ce se revărsa în ulicioară. Are să telefoneze! Iar străinul este inofensiv, da, acum înțeleg că este inofensiv!

Mașina urui, depărtându-se. Apoi, portița se trânti cu zgomot, și pe lespezile cărării răsunară pași.

„E Nikolai Ivanovici, îl cunosc după pași, se gândi Margareta; trebuie să fac la despărțire ceva caraghios și interesant în același timp.”

Trase la o parte draperia ferestrei, așezându-se într-o rână pe pervaz, și-și cuprinse genunchiul cu brațele. O rază argintie o mângâia din dreapta, Margareta ridică ochii spre lună, cu un aer îngândurat și poetic. Pașii mari răsunară un timp, apoi se opriră. După ce mai admiră un pic clarul de lună, Margareta oftă, întoarse privirea spre grădină și-l văzu într-adevăr pe Nikolai Ivanovici, vecinul de la etajul de jos. Era scaldat în lumina strălucitoare a lunii. Ședea pe bancă și se vedea de la o poștă că nimerise involuntar acolo. Ochelarii îi stăteau strâmb pe nas, iar servieta și-o strângea în brațe.

— Să trăiești, Nikolai Ivanovici, zise Margareta cu o voce tristă. Bună seara! Vii de la o ședință?

Nikolai Ivanovici rămase tăcut.

— Și eu, urmă Margareta, aplecându-se tot mai mult pe fereastră, stau singură, după cum vezi, mă plictisesc, privesc luna și ascult valsul...

Își trecu mâna stângă peste tâmplă, potrivindu-și o șuviță de păr, apoi zise furioasă:

— Să știi că e nepoliticos din partea dumitale. Nikolai Ivanovici! Sunt femeie, la urma urmei! E o bătărănie să nu răspunzi când ți se vorbește.

Nikolai Ivanovici se profila clar în lumina lunii, deslușindu-i-se până și ultimul nasture la vesta lui

cenușie, până și cel din urmă fir de păr din barbișonul lui spălăcit; deodată zâmbi ca un dement, se ridică de pe bancă și, nemaiștiind, se vede, de el, stânjenit cum era, în loc să-și scoată pălăria, își avântă servieta și-și îndoi picioarele, ca și când s-ar fi pregătit să joace.

— Ah, ce tip plicticos ești, Nikolai Ivanovici! urmă Margareta. În general, nici nu pot să-ți spun cum mi s-a urât de voi toți, și sunt atât de fericită că mă despart de voi! Lua-v-ar mama dracului pe toți!

În clipa asta, în spatele Margaretei, în dormitor, zbârnâi telefonul. Margareta sări de pe pervaz și, uitând de Nikolai Ivanovici, smulse receptorul din furcă.

— Azazello la telefon, se auzi în receptor.

— Dragul meu, dragul meu Azazello! strigă Margareta.

— E timpul. Ia-ți zborul, urmă Azazello în receptor, și din tonul lui se simțea că-i face plăcere elanul sincer, bucuria Margaretei. Când ai să treci deasupra porții, strigă: „sunt invizibilă”. Apoi mai zboară puțin deasupra orașului, ca să te mai obișnuiești, după care o iei spre sud, afară din oraș, și drept la râu te oprești. Ești așteptată!

Margareta puse la loc receptorul și, în aceeași clipă, în camera alăturată se auzi un bocănit, un fel de șchiopătat și un ciocănit. Margareta deschise larg ușa și, dansând, peria de parchet zbură în dormitor. Bătea cu vârful ei darabana pe podea, zvârlea din coadă și se repezea spre fereastră. Chiuind de bucurie, Margareta încalecă pe coada periei. Abia atunci își aminti călăreața că în toată învălmășeala asta uitase să se îmbrace. Porni în galop spre pat și înhață primul obiect ce-i căzu în mână — o cămașă

albastră. Apoi, avântând-o în aer ca pe un stindard, ieși în zbor pe geam. Deasupra grădinii valsul răsună mai tunător.

Lunecând de pe pervaz în jos, Margareta îl văzu pe Nikolai Ivanovici stând pe bancă. Parcă încremenise acolo, complet uluit, trăgând cu urechea la strigătele și bocănelile care se auzeau din dormitorul viu luminat al locatarilor de sus.

— Nikolai Ivanovici, adio! strigă Margareta dănțuind prin fața lui.

Acesta oftă adânc și lunecă de pe bancă jos, agitându-și mâinile și trăgând servieta după el.

— Adio pentru totdeauna! îmi iau zborul! strigă Margareta, acoperind cu glasul ei sunetele valsului.

Aici își dădu seama însă că n-are deloc nevoie de cămașă și, cu un sinistru hohot de râs, acoperi cu ea capul lui Nikolai Ivanovici. Orbit, acesta se prăbuși pe lespezile aleii.

Ca să arunce o ultimă privire spre casa în care se chinuise atâția ani, Margareta întoarse capul și zări la fereastra cuprinsă parcă de flăcări chipul Natașei schimonosit de uimire.

— Adio, Natașa! strigă Margareta, smucind coada periei. Sunt invizibilă! Sunt invizibilă! strigă ea și mai tare și, trecând peste poartă printre crengile arțarului care-i șfichiuiră obrazii, zbură în ulicioară, urmărită de sunetele total demente ale valsului.

## 21. Zborul

Sunt invizibilă și liberă! Sunt invizibilă și liberă!...

Zburând pe deasupra ulicioarei ei, Margareta nimeri într-alta ce o tăia pe prima în unghi drept. Străbătu într-o clipă această ulicioară lungă, peticită, cârpită, cu casele într-o rână, cu ușa strâmbă a găzăriei în care petrolul se vindea cu măsura, iar insecticidul în flacoane, învățând cu acest prilej că liberă fiind, și invizibilă, și, oricât de mare i-ar fi plăcerea, trebuie să fie cât de cât rezonabilă. Era gata-gata să se lovească mortal de un felinar vechi și strâmb din colțul străzii, și nu izbuti decât printr-o minune să frâneze în ultima clipă. După ce-l ocoli, strânse mai tare coada periei și-și continuă zborul, mai încetinit, atentă la cablurile electrice și la firmele care atârnau de-a curmezișul trotuarelor.

A treia ulicioară dădea direct spre Arbat. Aici, Margareta învăță să-și conducă peria în mod magistral, dându-și seama că vehiculul ei e sensibil la cea mai ușoară atingere a mâinilor și a picioarelor și că, zburând deasupra orașului, trebuie să fie cu ochii în patru și să nu se dezlănțuie. Afară de asta, chiar pe când străbătea spațiul pe deasupra primei ulicioare, și-a dat seama că trecătorii n-o vedeau zburând. Nimeni nu-și sucea capul, nimeni nu striga: „Uite, uite!” Nimeni nu se dădea în lături speriat, nu țipa, nu leșina; nimeni nu izbucnea într-un râs dement.

Margareta zbura neauzit, foarte încet și jos, cam la nivelul etajului al doilea. Dar, cu tot zborul lent, chiar la intrarea în Arbatul cu luminile lui orbitoare, nu-și calculă bine mișcarea și se lovi cu umărul de un disc luminos pe care era desenată o săgeată. Accidentul



ăsta o supără foc. Se dădu îndărăt pe peria ei ascultătoare, zbură în lături și apoi, năpustindu-se deodată asupra discului, îl făcu țândări cu coada periei. Se auzi zăngănitul cioburilor, trecătorii săriră într-o parte, de undeva se desluși un fluierat, și Margareta, săvârșind această năzbâtie, izbucni în hohote de râs.

„Pe Arbat trebuie să fiu mai prevăzătoare, își zise ea. Pe aici e o adevărată harababură, așa încât te descurci greu.”

Spunând aceasta, începu să se strecoare printre cabluri. Sub ea pluteau acoperișurile troleibuzelor, ale autobuzelor și ale turismelor, în timp ce pe trotuare, după cum i se părea de sus, pluteau râuri de șepci. Și din ele se desprindeau pârâiașe, ce se vărsau în gurile de foc al magazinelor luminate în noapte.

„O, ce talmeș-balmeș! gândi furioasă Margareta, aici nici nu poți să te întorci.”

Tăie Arbatul, se ridică mai sus, cam la înălțimea etajului trei, și, trecând pe lângă clădirea din colț a teatrului cu luminile lui orbitoare, pluti într-o ulicioară îngustă cu două rânduri de case înalte. Toate ferestrele erau deschise și de pretutindeni se revărsa muzica transmisă la radio. Din curiozitate, Margareta aruncă o privire pe una din ferestre. Era o bucătărie. Lângă două primusuri, arzând cu un vuiet năprasnic, stăteau și se certau două femei, fiecare cu câte o lingură în mână.

— Uite ce-i, Pelagheia Petrovna, te rog să stingi lumina când ieși de la toaletă, spuse femeia ce stătea înaintea unei cratițe pline cu bunătăți, din care ieșeau aburi. Că de nu, o să cerem în scris evacuarea dumitale.

— Grozavă mai ești dumneata, răspunse cealaltă.

— Amândouă sunteți grozave, zise tare Margareta, trecând prin fereastră, în bucătărie.

Părțile beligerante, auzindu-i glasul, se întoarseră, încremenind cu lingurile murdare în mână. Margareta își întinse încetișor mâna printre ele și, întorcând robinetele primusurilor, le stinse. Scoțând un geamăt de uimire, femeile rămaseră cu gurile căscate. Dar Margareta se și plictisise în bucătărie și, pornind iar în zbor, se întoarse în ulicioară.

Imobilul uriaș și luxos cu șapte etaje de la capătul acesteia, construit pesemne de curând, îi atrase atenția. Veni în jos și, aterizând, descoperi că toată fațada casei era de marmură neagră, că avea uși largi, că în spatele vitrinei se profila șapca cu firet de aur și sclipeau nasturii portarului și că, deasupra intrării, scria cu litere de aur: „Casa Dramlitului”<sup>7</sup>.

Uitându-se printre gene, Margareta căuta să pătrundă sensul cuvântului „Dramlit”. Luând la subțioară peria, intră în vestibul, îmbrâncindu-l cu ușa, spre marea lui mirare, pe portar, și, lângă ascensor, pe un perete, zări o tablă neagră, uriașă, iar pe ea, scrise cu litere albe, numărul apartamentelor și numele locatarilor. Inscripția care încununa lista „Casa dramaturgului și a publicistului” o făcu pe Margareta să scoată un țipăt înăbușit de fiară. Urcându-se ceva mai sus prin văzduh, citi cu atenție încordată numele: Hustov, Dvubratski, Kvant, Beskudnikov, Latunski...

— Latunski! țipă ea ascuțit. Latunski! El e cel... care... l-a nenorocit pe maestru!

---

<sup>7</sup> Casa dramaturgului și a publicistului.

La intrare, portarul sări în sus, uluit, cu ochii holbați la tabla neagră, străduindu-se să înțeleagă minunea: de ce lista locatarilor pornise subit să scoată țipete stridente?

În timpul acesta, Margareta urca repede scara repetând cu frenezie:

— Latunski 84... Latunski 84...

Iată, la stânga — 82, la dreapta — 83, mai sus, la stânga — 84! Aici! Iată și cartea de vizită: «O. Latunski».

Margareta descăleca de pe coada periei și tălpile ei înfierbântate atinseră răcoarea plăcută a palierului. Sună o dată, încă o dată. Dar nu venea nimeni să-i deschidă. Apăsă mai tare butonul soneriei, al cărei zbârnâit îl auzea chiar și ea în apartamentul lui Latunski. Da, locatarul apartamentului 84 de la etajul șapte trebuie să-i fie recunoscător până la moarte răposatului Berlioz, președintele Massolitului, pentru că nimerise sub tramvai, și pentru că mitingul de doliu fusese fixat tocmai în seara aceea. Criticul Latunski se născuse sub o stea norocoasă; ea l-a salvat de întâlnirea cu Margareta, ajunsă vrăjitoare în vinerea aceea.

Nimeni nu venea să deschidă. Atunci, Margareta se repezi în jos, cu toată viteza, numărând etajele; ajunse la parter, țâșni în stradă și, uitându-se în sus, numără și controla de afară etajele vrând să-și dea seama unde veneau ferestrele apartamentului ocupat de Latunski. Erau, fără doar și poate, cele cinci ferestre pe colț, la etajul 7, cufundate în întuneric. După ce se convinse că nu greșește, se ridică în văzduh, și, peste câteva clipe, iat-o intrând pe fereastra deschisă într-o cameră întunecoasă, unde se așternea, argintie, doar o cărare îngustă strecurată

de lumina lunii. Margareta alergă pe această cărare și găsi pe dibuite comutatorul. În clipa următoare întreaga locuință era luminată. Peria stătea părăsită într-un ungher. După ce se convinsese că nu era nimeni în tot apartamentul, deschise ușa de la intrare și controlează dacă într-adevăr pe cartea de vizită stă scris numele lui Latunski. Da, nimerise unde trebuia.

Se spune că și astăzi criticul Latunski se face alb ca varul când își amintește de seara aceea cumplită, și că până astăzi rostește cu devoțiune numele lui Berlioz. Nu se știe cu ce delict sinistru și infam s-ar fi încheiat seara aceea dacă el ar fi fost acasă, pentru că Margareta s-a întors din bucătărie cu un ciocan greu în mână.

Zburătoarea invizibilă și goală-puşcă încerca să se stăpânească, să se oprească, dar mâinile îi tremurau de nerăbdare. Ochind bine, lovi cu ciocanul clapele pianului, și în apartament se revărsă primul urlat jalnic. Instrumentul produs de firma Becker — cu totul nevinovat — urla în culmea disperării. Clapele se prăvăleau, aplicele albe de os zburau în toate părțile. Pianul vuia, gema, zdrăngănea și hârâia.

Cu sunetul unei împuşcături de revolver, crăpă sub lovitura de ciocan placa de rezonanță de sus, lustruită. Răsuflând greu, Margareta rupea și strivea coardele cu ciocanul. În cele din urmă, obosită, se dădu la o parte, se trânti într-un fotoliu, să-și tragă răsuflarea.

În baie, apa vuia cumplit, ca și în bucătărie. „Mi se pare că a început să curgă pe jos...” constată Margareta, adăugând cu glas tare:

— Dar să nu-mi pierd vremea aici.

Din bucătărie se prăvălea spre coridor un torent de apă. Plescăind cu picioarele desculțe prin băltoace, Margareta ducea apă cu niște căldări din bucătărie în cabinetul criticului și o vărsa în sertarele mesei de scris. Apoi, după ce sparse cu ciocanul ușile dulapului din cabinet, se năpusti în dormitor. Făcândări oglinda șifonierului și, scoțând din el un costum de haine al criticului, îl înecă în cadă.

O călimară plină cu cerneală, luată din birou, o vărsă în patul somptuos pentru două persoane. Distrugerea îi provoca o aprigă desfătare, cu toate acestea, rezultatele i se păreau prea neînsemnate. De aceea începu să facă ce-i trecea prin minte. Spărgea vazoanele cu ficuși din camera unde se afla pianul. Fără să termine treaba, se întorcea în dormitor și, cu un cuțit de bucătărie, tăia cearșafurile, spărgea fotografiile înrămate. Nu simțea pic de oboseală și numai sudoarea curgea pe ea șiroaie.

În timpul acesta, în apartamentul 82 de sub apartamentul lui Latunski, femeia de serviciu a dramaturgului Kvant își bea ceaiul în bucătărie, ascultând nedumerită zgomotele ce răzbăteau de sus: bocănituri, zăngănit de sticlă și un neconținut du-te-vino. Ridicând privirea în tavan, văzu cum acesta își schimbă de la o clipă la alta culoarea, făcându-se din alb albăstrui spălăcit. Pata creștea văzând cu ochii și deodată se împânzi de picături. Câteva secunde femeia încremeni locului, minunându-se de fenomenul ăsta, până când, în cele din urmă, din tavan se porni o adevărată ploaie, care nu întârzie să se reverse cu zgomot pe podea. Femeia sări în picioare, puse sub șuvoiul de apă un lighean, ceea ce se dovedea inutil, întrucât ploaia se întetea, lărgindu-și teritoriul, inundând plita cu gaze și masa cu vesela

de pe ea. Atunci, cu un țipăt, femeia se repezi afară din apartament, luând-o în sus pe scări și, după câteva clipe, soneria de la ușa apartamentului lui Latunski prinse iar să zbârâie.

„Gata, s-au pus pe sunat. E timpul s-o iau din loc”, își zise Margareta și încalecă pe coada periei, atentă la glasul de femeie care striga pe gaura cheii:

— Deschide, deschide, te rog! Dusia, deschide! La voi curge? Pe noi ne-a inundat!

Margareta se ridică cam la un metru în văzduh și lovi în lustră. Două lămpi făcură explozie, aruncând în toate părțile țurțuri de cristal. Strigătele de la intrare amuțiră, și pe scară se auzi un tropăit. Margareta pluti pe geam afară și, făcându-și ușurel vânt, își repezi ciocanul în geamul ferestrei, care scânci, în timp ce pe peretele exterior, îmbrăcat în marmură, al clădirii, se prăvăli o cascadă de cioburi. Apoi ea zbură spre geamul următor. Jos, departe, oamenii începură să alerge pe trotuar; din cele două mașini care staționau în fața clădirii una claxona și se îndepărtă. Terminând cu ferestrele lui Latunski, Margareta pluti spre apartamentul vecin. Loviturile se făcură mai dese, stradela se umplu de pocnete și zăngănit. Din prima intrare ieși în fugă portarul, se uită în sus, șovăi un pic, nedându-și seama din capul locului ce are de întreprins, apoi băgă în gură fluierul și fluieră ca un turbat. În fluieratul acesta, cu o adevărată frenezie, după ce a spart ultimul geam de la etajul șapte, Margareta coborî spre etajul șase și începu să spargă geamurile și aici.

Chinuit de inactivitatea prelungită de după ușile elegante ale intrării, portarul își punea tot sufletul în fluierat, urmărind-o pas cu pas pe Margareta, ca și când ar fi acompaniat-o, în pauze, când ea trecea de

la o fereastră la alta, el își lua avânt și, în fiecare lovitură dată de Margareta, umflându-și obrajii, se punea pe fluierat, sfredelind văzduhul nopții până la ceruri.

Sforțările lui, în combinație cu sforțările Margaretei, dezlănțuită, dădură rezultate mari. În casă se stârnise panică. Geamurile rămase încă întregi se deschideau, apăreau în ele capete omenești, care se ascundeau pe dată, iar geamurile deschise — repede se închideau. În casele de peste drum, în ferestre, pe un fond luminat, apăreau siluetele întunecate ale oamenilor, care căutau să înțeleagă de ce, fără nici un motiv, crapă geamurile în clădirea nouă a „Dramlit”-ului.

În ulicioară, toată lumea alerga spre casa „Dramlit”-ului, iar în clădire, pe toate scările, tropăiau oameni, foindu-se fără nici un rost. Femeia de serviciu a lui Kvant striga celor ce fugeau pe scări că apartamentul lor a fost inundat; în curând, i se alătură și femeia familiei Hustov de la apartamentul 80, de sub locuința lui Kvant. La Hustovi, apa țâșnise din tavan, și în baie, și în bucătărie. În cele din urmă, în locuința Kvanților, în bucătărie, din tavan se prăbuși un strat uriaș de tencuială, făcând praf toată vesela murdară, după care, din zdrențele tavanului, se porni o ploaie în toată legea, de parcă turna cu găleata. Atunci, pe scara unu se dezlănțuiră niște țipete desperate.

Zburând prin dreptul penultimei ferestre de la etajul trei, Margareta se uită înăuntru și zări un individ care-și punea masca de gaze, cuprins de panică. Ea-l sperie, spărgând geamul cu ciocanul, și omul o șterse din odaie.

Sălbatica devastare se curmă pe neașteptate. Lunecând spre etajul doi, Margareta se uită pe fereastra din margine, acoperită cu o draperie ușoară de culoare închisă. În odaie, sub un glob de sticlă, ardea un bec slab. Într-un pătuț cu plasă ședea un băiețel de vreo patru ani, trăgând cu urechea speriat la zgomotele de afară. Era singur, cei mari o zbughiseră pesemne pe palier, să vadă ce se întâmplă.

— Sparg geamurile, zise băiețelul, după care strigă: Mamă! Neprimind nici un răspuns, mai spuse:

— Mamă, mi-e frică.

Margareta dădu deoparte draperia și zbură pe geam, în odaie...

— Mi-e frică, repetă băiețelul, cuprins de un tremur.

— Nu-ți fie teamă, nu-ți fie teamă, micuțule, îl liniști Margareta, străduindu-se să-și îmblânzească oarecum glasul nelegiuit, răgușit în bătaia vântului, băieții s-au apucat să spargă geamurile.

— Cu praștia? o întrebă băiețelul, potolindu-se.

— Cu praștia, cu praștia, încuviință Margareta. Tu dormi liniștit.

— E Sitnik, zise băiețelul, el are praștie.

— Bineînțeles că el e!

Băiețelul se uită șiret undeva, într-o parte, și întrebă:

— Și tu, tanti, unde ești?

— Eu nu sunt, îi răspunse Margareta. Mă visezi.

— Așa am crezut și eu, zise băiețelul.

— Culcă-te, îi porunci Margareta, pune-ți obrazul în palmă și visează-mă.



— Bine, am să te visez, am să te visez neapărat, se învoi băiețelul și în aceeași clipă se cuibări în pătuțul lui, cu obrazul în palmă.

— Am să-ți spun o poveste, începu să vorbească din nou Margareta, punându-și mâna înfierbântată pe căpșorul tuns: A fost odată o tanti... Și nu avea copii, și nu știa ce e fericirea, întâi, multă, multă vreme a tot plâns, iar mai târziu s-a făcut rea...

Margareta amuți și își retrase mâna: copilul dormea.

Ea își lăsă încetișor ciocanul pe pervazul ferestrei și zbură pe geam afară. Lângă clădire era zarvă mare. Pe asfaltul trotuarului, presărat cu cioburi, alergau niște oameni, strigând ceva. Printre ei apăruseră și milițieni. Deodată, se auzi un clopot, și din Arbat își făcu intrarea în ulicioară mașina roșie a pompierilor, cu scară.

Dar ce urma să se petreacă n-o mai interesa pe Margareta. Calculându-și bine mișcările, ca să nu se agate de vreun cablu, strânse mai tare peria și într-o clipă se pomeni deasupra casei cu bucluc. Sub ea, ulicioara căzu într-o rână, prăvălindu-se. În locul ulicioarei, sub picioarele ei, se ivi o îngrămădire de acoperișuri brăzdată la colțuri de niște cărări scânteietoare. Toată această îngrămădire pluti pe neașteptate într-o parte, iar lanțurile de lumini se spălăciră, contopindu-se treptat.

Margareta se mai smuci o dată, și toată îngrămădirea de acoperișuri intră în pământ, în locul ei țâșnind o mare de lumini electrice tremurătoare, care se ridică deodată vertical, ca apoi să apară deasupra capului ei, în timp ce sub picioarele sale sclipi argintul lunii. Dându-și seama că făcuse o tumbă, își luă din nou poziția normală și, întorcând

capul, văzu că nici lacul nu mai era, și că acolo, în urma ei, la orizont, nu mai rămăsese decât o văpaie trandafirie. În clipa următoare se stinse și aceasta, și Margareta se pomeni singură cu luna, care alerga deasupra ei, în stânga. Părul îi era de mult vâlvoi, în timp ce lumina lunii îi scâldea șuierând trupul gol. Văzând cum undeva, jos, două șiruri de lumini răzlețe se contopesc în două dâre neîntrerupte de foc, ca apoi să dispară cu repeziciune, Margareta își dădu seama că zboară cu o viteză fantastică și o uimi faptul că nu se înăbușă.

În clipele următoare, jos, departe, în întunericul negru al pământului, se aprinse o nouă văpaie de lumină electrică, repezindu-se sub picioarele ei, ca în secunda următoare să pornească a se învârti în chip fantastic, ca o elice, și să se prăbușească în beznă. Alte câteva clipe și fenomenul se repetă.

— Orașele! Orașele! strigă Margareta.

După aceea, de vreo două-trei ori văzu sub ea sclipirea palidă parcă a unor săbii în cutii negre deschise și-și dădu seama că erau râuri.

Întorcându-și capul și privind sus și spre stânga, zburătoarea vedea încântată cum aleargă luna deasupra ei, nebunește, înapoi spre Moscova, dar stând în același timp cu totul ciudat pe loc, încât se putea desluși limpede pe ea o tainică siluetă întunecată — un balaur, sau un căluț cocoșat, cu botul ascuțit îndreptat spre orașul pe care-l lăsase în urmă.

Atunci Margaretei îi trecu prin minte că, de fapt, degeaba gonește cu atâta furie peria, că se lipsește de posibilitatea de a vedea cum trebuie, de a se desfăta, de a gusta din plin zborul. Ceva îi spunea că acolo unde zboară, va fi așteptată și că nu are de ce să se

plictisească gonind cu asemenea repeziciune nebunească și la asemenea înălțime.

Aplecă peria cu părul țepos înainte, așa încât coada acestuia se ridică în sus și, încetinind mult mersul, se apropie de pământ. Și această alunecare, ca într-o săniuță aeriană, îi aduse o nemaipomenită desfătare. Pământul se ridică spre ea, și în vârtoarea neagră, fără nici o formă până atunci, se arătară tainele și frumusețile lui în timpul unei nopți cu lună. Pământul venea spre ea și pe Margareta o și pătrundea mirosul pădurilor înverzite. Zbură deasupra ceții unei pajiști înrourate, apoi deasupra unui lac. Sub ea cântau în cor broaștele, iar undeva departe, făcând, nu se știe de ce, să-i bată tare inima, venea cu zgomot mare un tren.

În curând îl văzu. Se târa încet, ca o șenilă, împrôșcând văzduhul cu scânteii. Luându-i-o înainte, Margareta mai zbură deasupra oglinzii unei ape, în care trecu, sub picioarele ei, o a doua lună, apoi veni mai jos și o porni, gata-gata să atingă vârfulurile unor pini uriași.

Din spate se auzi deodată un vâjâit spintecând văzduhul; creștea, apropiindu-se, ajungând-o din urmă pe Margareta. Treptat, la vâjâitul acesta, semănând cu cel provocat de un obiect zburător, de un proiectil, se adăugă hohotul de râs al unei femei, întorcând capul, Margareta văzu venind spre ea o arătare ciudată, de culoare închisă. Conturându-se tot mai precis, se desluși în sfârșit un călăreț în zbor; încetinindu-și goana, pe Margareta o ajunse din urmă Natașa.

Goală, cu părul răvășit fluturându-i în vânt, zbură călare pe un vier gras, care strângea între copitele dinainte o servietă, în timp ce cu cele dinapoi bătea

înverșunat văzduhul. Pe lingă vier, zbură legat de un șnur și sclipind uneori în lumina lunii un *pince-nez*, iar vierul avea pe cap o pălărie care-i aluneca tot mai mult pe ochi. Uitându-se mai bine, Margareta își dădu seama că vierul nu era altul decât Nikolai Ivanovici, și hohotele ei de râs tunară peste pădure, împletindu-se cu hohotele Natașei.

— Natașa! chiui Margareta. Te-ai uns cu cremă?

— Suflețelul meu!! îi răspunse Natașa, trezind cu țipetele ei pădurea de pin adormită. Regina mea, să știi că am uns și chelia dumnealui!

— Prințesă! zbieră plângăreț vierul, purtându-și în galop călăreața.

— Suflețelul meu! Margareta Nikolaevna! strigă Natașa, galopând alături de Margareta, recunosc, am luat cremă. Că și noi vrem să trăim și să zburăm! Iertați-mă, stăpâna mea, dar eu nu mă întorc, nu mă întorc pentru nimic în lume! Ah! Ce bine e, Margareta Nikolaevna... M-a cerut în căsătorie, și Natașa arăta cu degetul spre gâtul vierului, care gâfâia rușinat, da, m-a cerut în căsătorie! Cum îmi spuneai, ia zi? strigă ea aplecându-se spre urechea vierului.

— Zeiță! urla acesta, nu pot să zbor atât de repede! Pot să pierd hârtii importante, Natalia Prokofievna, protestez!

— Ia mai du-te dracului cu hârțiile tale! striga hohotind obraznic Natașa.

— Ce tot spui, Natalia Prokofievna, ne poate auzi cineva, strigă rugător vierul.

Zburând alături de Margareta, Natașa îi povesti, râzând, ce se întâmplase în vilă după plecarea ei.

Fata mărturisi că nu se atinsese de lucrurile primite în dar de la Margareta, ci se dezbrăcase și, repezindu-se la cutia cu cremă, se unsese cu ea. Și i

se întâmplase același lucru ca și stăpânei sale. Dar, în timp ce ea se minuna, privindu-se în oglindă, râzând, fericită de frumusețea ei vrăjită, se deschisese ușa și apăruse Nikolai Ivanovici. Ținea tulburat în mâini cămașa Margaretei Nikolaevna, propria-i pălărie și servieta. Văzând-o pe Natașa, Nikolai Ivanovici încremenise. Venindu-și în fire, roșu ca un rac, declarase că a socotit de datoria lui să ridice cămășuța și s-o aducă el, personal...

— Ce-a fost în stare să sporovăiască, ticălosul! hohotea Natașa. Ce-a fost în stare să-mi spună, să mă ademenească! ce bani mi-a făgăduit! Zicea: Klavdia Petrovna n-o să afle nimic. Ce, doar n-ai să spui că mint! strigă Natașa către vier, care-și întoarse râțul într-altă parte, rușinat din cale-afară.

Zburând prin dormitor, Natașa îl unsese cu cremă pe Nikolai Ivanovici, după care rămăsese și ea încremenită de uimire. Chipul respectabilului locatar de jos se strânsese într-un râț, iar la mâini și la picioare se pomenise cu niște copite mititele. Privindu-se în oglindă, Nikolai Ivanovici pornise a urla disperat, sălbatic, dar era prea târziu. După câteva clipe, înșeuat, plângând în hohote deznădăjduite, zbură undeva la dracu, afară din Moscova.

— Cer stăruitor să mi se dea iar înfățișarea mea normală! grohăi și guiță pe neașteptate vierul, când cuprins de frenezie, când rugându-se cu umilință. Nu am de gând să zbor la o adunare ilegală! Margareta Nikolaevna, te rog, e de datoria dumitale s-o pui la punct! Ți-a fost femeie de serviciu!

— Aha, va să zică acum sunt pentru tine femeie de serviciu? femeie de serviciu? strigă Natașa,

ciupindu-l pe vier de ureche. Adineauri eram zeiță! Cum îmi spuneai? Zi!

— Venera! răspunse plângăreț vierul zburând deasupra unui pârâu ce spumega printre stânci și atingând cu copitele niște tufe de alun.

— Venera! Venera! strigă triumfătoare Natașa, cu o mână în șold, cu cealaltă întinsă spre lună. Margareta! Regină! Rugați-vă pentru mine, să mă lase să rămân vrăjitoare! Dumneavoastră vi se îndeplinește orice rugă, vă e dată puterea!

Și Margareta răspunse:

— Bine. Îți promit!

— Mulțumesc, strigă Natașa și, deodată, urlă tăios și trist: Hei! Hei! Mai repede, mai repede! Ia sporește viteza!

Strânse între călcâie șoldurile vierului, teșite și slăbite de goana cea turbată, și animalul se smuci atât de tare, că din nou spintecă văzduhul, și Natașa apăru undeva înaintea, ca un punct negru, pierind, o dată cu ea stingându-se și vâjăitul zborului.

Ca și înainte, Margareta zbura agale printr-o regiune pustie și necunoscută, peste niște dealuri presărate cu bolovani risipiți printre pini răzleți și uriași. Ea nu zbura însă pe deasupra pinilor, ci printre trunchiurile lor poleite dintr-o parte de argintul lunii. Umbra ușoară a zburătoarei aluneca pe pământ în fața ei, iar luna o mângâia din spate.

Margareta simțea că se află lângă o apă și bănuia că va ajunge curând la capătul drumului. Pinii se dădură în lături, și ea se apropie încetșor prin văzduh de o râpă abruptă, calcaroasă. Dedesubt, jos, în vale, șerpuia un râu învăluit în umbră. Peste toate se așternea ceața, agățându-se de tufele de pe marginea râpei, în timp ce malul celălalt era jos și

neted. Acolo, sub un pâlț singuratic de copaci râmuroși, se zbătea flacăra mică a unui foc de vreascuri și se zăreau siluete mărunte, în mișcare. Margaretei i se păru că aude din partea aceea o muzică veselă, sâcâitoare. Mai departe, cât vedeai cu ochii, pe câmpia argintată de lună nu se deslușeau semnele nici unei așezări sau ale prezenței omului.

Margareta sări de pe mal și într-o clipă atinse apa. După goana ei prin văzduh undele o îmbiau. Aruncând cât colo peria, își făcu vânt și se repezi în râu cu capul în jos. Trupul ei ușor străpunse ca o săgeată apa, și o trâmbă de stropi țâșni atât de sus, de ziceai că acum-acum ajunge la lună. Apa era caldă ca în baie și, ieșind în bezna neagră pe oglinda râului, singură în noapte, Margareta înotă pe săturate.

Nu era nimeni lângă Margareta, dar ceva mai departe, în spatele unor tufe, se auzea plescăit și furnăit — și acolo se scălda cineva.

Margareta ieși pe mal. După scăldat, trupul îi ardea. Nu simțea nici un fel de oboseală și țopăia fericită pe iarba reavănă.

Deodată încetă să mai danseze și-și încorda atenția. Furnăitul se auzea mai aproape și, de după tufișuri de răchită, apăru un grăsan gol-goluț, cu un joben negru de mătase pe cap, pus mai spre ceafă. Tălpile picioarelor le avea negre-nămolite, așa încât părea că poartă ghete negre. Judecând după felul cum gâfâia și sughița, era băut bine, ceea ce se confirma și prin faptul că deodată râul începu să miroasă a coniac.

Văzând-o pe Margareta, grăsanul o pironi cu ochii, iar apoi urlă bucuros:

— Ce-o fi asta? Oare pe ea o văd? Clodina, că doar tu ești, văduvă veselă! Și tu te afli aici? Și înaintă spre ea, să o salute.

Margareta se dădu înapoi și-i răspunse cu demnitate:

— Du-te la mama dracului! Nu sunt nici o Clodină. Vezi cu cine stai de vorbă și, după ce se gândi o clipă, adăugă la vorbele ei o înjurătură lungă, scabroasă. Toate acestea avură darul să-l dezmeticească pe grăsunul ușuratic.

— Vai! exclamă el încet și tresări, iertați-mă cu mărinimie, luminăția voastră, regină Margot! V-am confundat și vinovat e coniacul, fie el blestemat! Grăsanul se lăsă pe un genunchi, dădu la o parte jobenul, făcu o plecăciune și începu să bolborosească, amestecând frazele rusești cu cele franțuzești, niște aiureli despre nunta însângerată a unui prieten al său Guessard, la Paris, despre coniac și despre faptul că e distrus de trista greșală pe care o făcuse.

— Mai bine ți-ai pune pantalonii, nenorocitul, zise mai blând Margareta.

Grăsanul zâmbi larg, arătându-și toți dinții, bucuros că Margareta nu este supărată și-i comunică extaziat că în clipa de față e fără pantaloni, doar pentru că, distrat fiind, i-a lăsat la fluviul Enisei, unde se scăldase ceva mai înainte, dar că îndată zboară acolo, mai ales că Eniseiul e la doi pași. După aceea începu să se dea înapoi, cu fața spre Margareta, și se dădu așa până-n clipa când alunecă și căzu pe spate în apă. Dar căzând chiar, păstra pe fața-i garnisită cu mici barbete un zâmbet de extaz, afecțiune și devotament.



Margareta scoase un fluierat puternic și, încălecând peria, care alergase de îndată la chemarea ei, trecu în zbor pe malul celălalt. Umbra râpei calcaroase nu ajungea până acolo, și malul lin era scaldat în razele lunii.

Când Margareta puse piciorul pe iarba înrourată, orchestra de sub sălcii răsună mai tare, și din focul de vreascuri zbură mai vesel un snop de scânteii. Sub ramurile sălciilor, presărate cu cerceleușe gingașe și pufoase, conturându-se în razele lunii, ședeau pe două rânduri niște broaște fâlcoase și, umflându-se, de parc-ar fi fost de cauciuc, cântau din fluier de lemn un marș solemn și eroic. Dinaintea muzicanților atârnavă smocuri de putregai fosforescent, prinse în nuielușe de sălcii, ca să lumineze partiturile. Pe botul broaștelor sclipeau umbrele dănuitoare ale focului de vreascuri.

Marșul se cânta în cinstea Margaretei. I se făcea o primire dintre cele mai triumfale. Rusalcele străvezii își întrerupseră hora încinsă deasupra râului și o aclamară fluturând în aer niște ierburi de apă, iar deasupra malului pustiu și verzui răsună, rostogolindu-se până departe, lărmuirea lor de bun venit. Niște vrăjitoare în pielea goală țâșniră de după sălcii, se încolonară cu reverențe și plecaciuni, curat ca la curtea împărătească. Cineva, cu picioare de țap, veni fuga la Margareta, lipindu-și buzele de mâna ei și, așternând pe iarbă o țesătură de mătase, întrebă dacă regina e mulțumită, dacă i-a făcut plăcere scaldatul, poftind-o să se întindă, ca să se odihnească, ceea ce Margareta și făcu.

Cel cu picioare de țap îi oferă o cupă cu șampanie pe care ea o bău și simți deodată parcă încălzindu-i-se inima. Interesându-se de soarta Natașei, află că

aceasta se și scăldase și pornise, călare pe vierul ei, spre Moscova, ca să ajungă acolo mai înainte, să dea de veste cui trebuie că Margareta va sosi curând și să ajute la confecționarea și împodobirea toaletei sale.

Scurta ședere a Margaretei sub sălcii a fost marcată de un episod: în văzduh răsună un fluierat, și un trup negru, greșind vădit ținta, se prăbuși în apă. Peste câteva clipe în fața Margaretei se ivi același grăsan cu barbete, care se prezentase într-un mod atât de nereușit pe celălalt mal. Apucase, după cum se vedea, să facă drumul până la Enisei și înapoi, întrucât era îmbrăcat sărbătorește cu frac, însă ud learcă, din cap până-n picioare. Coniacul îi făcuse figura pentru a doua oară: coborând, nimerise tot în apă. În schimb, nu-și pierduse zâmbetul nici în acest caz atât de trist, și a fost admis să-i sărute mâna Margaretei, care râdea vesel.

Apoi toată lumea începu să se pregătească de plecare. Rusalcele își jucară hora în lumina lunii și se topiră în razele ei. Cel cu picioare de țap se informă reverențios cu ce a călătorit Margareta până la râu. Aflând că sosise călare pe o perie, remarcă:

— O, se poate? E atât de incomod!

După ce întocmi într-o clipă din două cioturi mici un telefon bizar, ceru cuiva să i se trimită neîntârziat, într-un minut, o mașină, ceea ce se și făcu, chiar într-un minut.

Pe ostrov ateriză un automobil șarg, deschis, numai că la volan nu ședea un șofer obișnuit, ci un cioroi de câmp, negru, cu pliscul lung, cu o șapcă de mușama pe cap și cu mânuși lungi, cu manșetă largă. Ostrovul se făcea tot mai pustiu. Luându-și zborul, vrăjitoarele se topiseră în văpaia lunii. Focul

de vreascuri se stingea, și peste tăciuni se așternea o spuză căruntă.

Cel cu picioarele de țap o ajută pe Margareta să se urce în mașină, și ea se lăsă pe bancheta largă a automobilului șarg. Automobilul hurui și se repezi în sus, mai-mai să atingă luna. Ostrovul pieri, pieri și râul, în timp ce Margareta gonia prin văzduh înapoi spre Moscova.

## 22. La lumina făcliilor

Huruitul uniform al automobilului zburând în înalturi o legăna pe Margareta, iar lumina caldă a lunii o învăluia, plăcută și mângâietoare. Își întindea fața cu ochii închiși s-o alinte vântul, gândindu-se cu oarecare tristețe la malul râului necunoscut, pe care-l părăsise și pe care, după cum presimțea, n-o să-l mai vadă niciodată. După toate minunile și vrăjitoriile din seara aceea, bănuia la cine se duce, dar nu-i era frică. Speranța că acolo va izbuti să-și redobândească fericirea pierdută îi dădea curaj. De altfel, nu-i fu dat să viseze prea mult la fericirea ei în această mașină. Nu se știe dacă cioroiul își cunoștea bine meseria, ori mașina era atât de bună, cert este că nu trecu multă vreme și, când Margareta deschise ochii, zări dedesubt, în locul întunericului pădurii, o mare tremurătoare — luminile Moscovei. Pasărea neagră — șoferul — deșurubă din zbor roata dreaptă din față, aterizând într-un cimitir pustiu din raionul Dorogomilov.

Fără să-l întrebe nimic pe șofer, Margareta coborî împreună cu peria ei, lângă o lespede funerară; cioroiul porni automobilul și-l dirijă drept spre râpa din dosul cimitirului, unde acesta se prăbuși cu un huruit infernal și pieri. Cioroiul își duse respectuos mâna la șapcă, se sui călare pe roată și-și luă zborul.

În aceeași clipă, din spatele unui monument funerar apăru o pelerină neagră. În lumina lunii, scânteie un clonț, și Margareta îl recunoscu pe Azazello. Cu un gest, acesta o invită să încalece peria, iar el sări călare pe o floretă lungă, și amândoi își luară zborul, aterizând peste câteva clipe, nevăzuți de

nimeni, în fața casei nr. 302 bis de pe strada Sadovaia.

În timp ce, ducând sub braț peria și floreta, cei doi treceau prin gang. Margareta zări un bărbat cu șapcă și cizme înalte, care aștepta probabil pe cineva. Deși erau aproape aeriene, omul singuratic auzi pașii celor doi și tresări alarmat, neputând înțelege de unde venea zgomotul.

Pe un al doilea om, semănând uimitor cu primul, ei l-au întâlnit lângă intrarea a șasea. Și din nou se repetă aceeași istorie.

S-au auzit pașii lor... omul se întoarse îngrijorat și se încruntă. Iar atunci când ușa se deschise și se închise din nou, omul se repezi în urma celor ce intrau nevăzuți, privi în spațiul de la intrare, dar, desigur, nu văzu nimic.

Al treilea, copia fidelă a celui de al doilea, și deci și a celui dintâi, veghea pe palierul etajului doi. Fuma țigări tari și, trecând pe lângă el, Margareta începu să tușească. Cel care fuma sări de pe banca pe care ședea, ca și când l-ar fi împuns ceva, începu să se uite în jur neliniștit, se apropie de balustrada scării, privi în jos. În timpul acesta, Margareta cu însoțitorul ei se și aflau în fața apartamentului nr. 50. N-a trebuit să sune. Azazello deschise încet ușa cu cheia lui.

Primul lucru care o uimi pe Margareta la intrare fu întunericul. Domnea o beznă ca într-o subterană; și ea simți nevoia să se agațe de pelerina lui Azazello, de teamă să nu se poticnească. Dar chiar în clipa aceea, undeva, departe, sus, sclipi flăcărița unei candelă, care porni să se apropie treptat. Din mers, Azazello îi luă Margaretei peria de sub braț, și aceasta se mistui în întuneric.

Apoi începură să urce niște trepte largi, care i se părură Margaretei fără de sfârșit. O uimea faptul că în vestibulul unui apartament obișnuit din Moscova putea să încapă o scară ca asta, cu totul ieșită din comun și invizibilă. Simțea însă bine sub picioare această scară nesfârșită. Dar urcușul luă sfârșit și Margareta își dădu seama că se află pe un palier. Flăcăruia se apropie, și Margareta văzu chipul unui bărbat, înalt și negru, ținând în mână o candelă. Cei care avuseseră nefericirea să-i pice zilele acelea în cale l-ar fi recunoscut fără îndoială de îndată, chiar și numai la pâlparea slabă a candelii.

Era Koroviev, alias Fagot.

E drept, înfățișarea lui Koroviev se schimbase mult. Clipind prin întuneric, flăcăruia se răsfârgea de data asta nu într-un *pince-nez* cu geamul crăpat, pe care ar fi trebuit să-l arunce de mult la lada de gunoi, ci într-un monoclu, ce-i drept, crăpat și el. Pe fața lui impertinentă, mustăcioara era frizată și pomădată, iar faptul că părea negricios se explica foarte simplu — Koroviev era îmbrăcat în frac. Alb îi era numai plastronul.

Mag, dirijor de cor, vrăjitor, translator și dracu mai știe ce în realitate, Koroviev se înclină și, plimbând cu un gest larg candela prin văzduh, o invită pe Margareta să-l urmeze. Între timp Azazello dispăruse.

„Ce seară ciudată, își spuse Margareta. La toate m-aș fi așteptat, numai la asta nu. Ce-o fi însemnând? S-o fi stins lumina la ei? Dar lucrul cel mai uimitor e spațiul imens al încăperii... Cum se face că pot intra toate astea într-un apartament moscovit? E pur și simplu imposibil!...”

Oricât de puțină lumină oferea candela lui Koroviev, Margareta își dădu seama că se află într-o sală de-a dreptul de necuprins, prevăzută și cu o coloană întunecată, care la prima impresie părea fără de sfârșit. Koroviev se opri lângă un divănaș, își așeză candela pe un soclu, cu un gest îi propuse Margaretei să se așeze, iar el însuși se opri alături, într-o poză pitorească, rezemat de soclu.

— Dați-mi voie să mă prezint, zise Koroviev cu voce hârâită. Mă numesc Koroviev. Vă uimește faptul că nu avem lumină? Desigur, socotiți că o facem din economie? Nici gând! Dacă ar fi așa, aș accepta ca primul călău pe care-l voi întâlni, fie și unul dintre cei care în seara asta, ceva mai târziu, vor avea cinstea să vă sărute genunchiul, să-mi taie capul, nici mai mult, nici mai puțin — chiar pe postamentul acesta! Nu, *messire* nu poate să sufere lumina electrică, și o vom aprinde numai în ultima clipă. Atunci, vă rog să mă credeți, n-o să ne plângem de întuneric. Ba aș zice chiar că ar fi mai bine să nu fie atâta lumină.

Koroviev îi plăcu Margaretei, și trâncăneala lui scârțâitoare avu un efect liniștitor asupra ei.

— Nu, răspunse Margareta, altceva mă uimește; unde încap toate astea? și făcu un gest cu mâna, subliniind astfel spațiul necuprins al sălii.

Koroviev zâmbi mios, și umbrele prinseră a juca în cutele nasului său.

— E cel mai simplu lucru! răspunse el. Celor care cunosc bine a cincea dimensiune le este ușor să lărgescă încăperea până la proporțiile dorite. Vă spun mai mult, stimată doamnă — până la dracu știe ce proporții! De altfel, eu, trâncăni Koroviev mai departe, am cunoscut oameni care n-aveau nici o

idee nu numai despre a cincea dimensiune, ci, în general, despre nimic, și, cu toate acestea, făceau adevărate minuni în ce privește lărgirea spațiului lor. Așa s-a întâmplat, de pildă, cu un orășean care, după cum mi s-a povestit, primind un apartament de trei camere pe Zemleanoi Val, fără a cincea dimensiune și alte lucruri năucitoare, l-a transformat cât ai clipi într-o locuință de patru camere, trăgând prin una din odăi un zid despărțitor. După aceea, a făcut schimb de locuință primind două apartamente separate în două cartiere diferite ale Moscovei: unul de trei, și altul de două camere. Cred că sunteți de acord că acum omul avea cinci camere. Apartamentul de trei camere l-a preschimbat cu două apartamente de câte două camere, devenind posesor, după cum vedeți, a șase camere, ce-i drept, risipite într-o dezordine desăvârșită prin întreaga Moscovă. Omul se pregătea să execute ultima și cea mai strălucită mișcare a sa, dând un anunț la ziar că schimbă șase camere aflate în cartiere diferite pe un apartament de cinci camere pe Zemleanoi Val — când activitatea i-a fost întreruptă din pricini independente de voința lui. Posibil să aibă și astăzi vreo cameră, dar, citez să vă asigur, nu la Moscova. Iată ce pișicher, și dumneavoastră binevoși să discutați despre a cincea dimensiune.

Deși nu ea discutase despre a cincea dimensiune, ci Koroviev, Margareta râse înveselită, ascultând peripețiile pișicherului — specialist în problema schimbului de locuință, Koroviev însă urmă:

— Dar să trecem la fapte, da, la fapte, Margareta Nikolaevna. Sunteți o femeie foarte inteligentă și ați și ghicit, desigur, cine e stăpânul acestei case.



Inima Margaretei zvâcni cu putere: se mulțumi să încuviințeze din cap.

— Așadar, urmă Koroviev, suntem dușmanii oricăror lucruri nelămurite, ai oricăror mistere. În fiecare an, *messire* dă un bal. Balul acesta se cheamă balul de primăvară al lunii pline, sau balul celor o sută de regi. Vine la lume!... Aici, Koroviev își prinse obrazul în mână, ca și când l-ar fi apucat o durere de măsea. De altfel, sper să vă convingeți singură. Așadar, *messire* este celibatar, după cum vă dați seama, desigur. Dar are nevoie de o stăpână a casei, de o amfitrioană — Koroviev făcu un gest de neputință — recunoașteți și dumneavoastră că fără amfitrioană...

Margareta îl asculta pe Koroviev, străduindu-se să nu scape o vorbă; își simțea inima înfiorată, în timp ce speranța fericirii o amețea.

— S-a stabilit o tradiție, vorbi mai departe Koroviev, în primul rând pe stăpâna balului s-o cheme Margareta, în al doilea rând, să fie originară din partea locului. Noi, după cum vedeți, călătorim și, în momentul de față, ne aflăm la Moscova. Aici, am găsit 121 de Margarete, dar, dacă mă credeți, Koroviev se plesni deznădăjduit peste pulpă, nici una nu corespundea până când, în sfârșit, o întâmplare fericită...

Koroviev zâmbi cu tâlc, înclinându-se, și Margareta simți din nou un fior rece străbătându-i inima.

— Mai pe scurt, strigă Koroviev. Scurt de tot: Vreți să acceptați această misiune?

— Vreau! răspunse răspicat Margareta.

— S-a făcut, zise Koroviev și, ridicând candela, adăugă: Urmați-mă, vă rog.

Porniră printre coloane și, în cele din urmă, ajunseră într-o sală, cu un miros puternic de lămâi, unde se auzeau niște foșnete și ceva trecu pe lângă capul Margaretei, atingându-l. Ea tresări:

— Nu vă speriați, o liniști dulce pe Margareta Koroviev, luând-o la braț. Sunt șiretlicurile de bal ale lui Behemoth, nimic mai mult. Și, în general, am să îndrăznesc să vă sfătuiesc să nu vă temeți de nimic, Margareta Nikolaevna. Ar fi o nechibzuință. N-am să vă ascund că balul va fi pompos. Vom vedea persoane a căror putere a fost cândva deosebit de mare. Dar, zău, când te gândești cât de microscopice sunt posibilitățile lor în comparație cu posibilitățile celui din suita căruia am cinstea să fac parte, devine caraghios și chiar, aș zice, trist... Și-apoi, dumneavoastră în persoană sunteți de viță regească.

— De ce de viță regească? șopti speriată Margareta, lipindu-se de el.

— Ah, regină, trăncănea jucăuș Koroviev, problemele sângelui sunt cele mai complicate probleme din lume! Și dacă am interoga unele străbunici, mai ales pe acelea care se bucurau de reputația unor mironosițe, ni s-ar deschide niște taine uimitoare, preastimată Margareta Nikolaevna! N-am să păcătuiesc defel dacă, vorbind despre toate acestea, am să pomenesc despre un pachet de cărți de joc bizar amestecate. Există lucruri unde nu sunt valabile nici barierele de castă și nici chiar granițele dintre state. Am să fac o aluzie: una dintre reginele Franței, care a trăit în veacul al șaisprezecelea, trebuie să presupunem că s-ar mira din cale-afară dacă cineva i-ar spune că pe adorabila ei stră-stră-stră-strănepoată, după mulți, mulți ani, eu am s-o

duc de braț, la Moscova, prin sălile de bal. Dar am ajuns!

În aceeași clipă, Koroviev suflă în candelă, și candela dispăru din mâna lui, iar Margareta văzu dinaintea-i, pe podea, o dâră de lumină strecurându-se pe sub o ușă întunecată. Koroviev bătu încet în ușa asta; Margareta se tulbură atât de tare, că prinseră a-i clănțani dinții, iar prin șira spinării o trecu un fior.

Ușa se deschise și cei doi intrară într-o cameră deloc spațioasă. Margareta văzu un pat larg, de stejar, cu cearșafurile și pernele murdare și boțite. În fața patului se înalță o masă tot de stejar cu picioare sculptate, pe care se afla un candelabru cu brațe ce imitau niște labe de pasăre cu gheare. În cele șapte labe de aur ardeau șapte lumânări groase de ceară. Pe masă, se mai găsea o tablă de șah cu figuri neobișnuit de artistic cizelate. Mai erau acolo o masă cu o cupă de aur pe ea și un alt candelabru, cu brațele în formă de șerpi. Mirosea a sulf și a smoală. Umbrele sfeșnicelor se încrucișau pe podea.

Printre cei prezenți, Margareta îl recunoscă pe Azazello; acesta era îmbrăcat în frac și stătea lângă speteaza patului. Gătit așa, Azazello nu mai semăna cu banditul care apăruse pentru prima oară în fața Margaretei în parcul Alexandrovski și, de altfel, o salută pe Margareta foarte galant.

Vrăjitoarea goală, Hella, care-l tulburase atât de mult pe bufetierul de la Teatrul de varietăți și aceeași pe care o speriasse cocoșul în noaptea celebrei ședințe de magie neagră, ședea pe covoraș la picioarele patului, mestecând ceva într-o oală, din care ieșea fum cu miros de sulf.

În afară de aceștia, în cameră se mai afla un motan negru uriaș, cocoțat pe un taburet înalt în fața tablei de șah și ținând în laba dreaptă un cal.

Hella se ridică și se înclină în fața Margaretei. La fel făcu și motanul, sărind de pe taburet. În timp ce executa o reverență cu piciorul drept, scăpă din labă calul și se băgă sub pat să-l caute.

Moartă de frică, Margareta le vedea toate nelămurit în umbrele perfide ale lumânărilor. Se uita țintă la patul în care ședea cel pe care, cu foarte puțin timp în urmă, bietul Ivan încercase să-l convingă, pe mal la Patriarșie prudî, că diavolul nu există. Și tocmai acest inexistent ședea acum pe pat în fața Margaretei.

Pe chipul Margaretei se ațintiră doi ochi: dreptul, cu o scânteie aurie în adâncuri, te sfredelea până-n străfundul sufletului; stângul era gol și negru, aidoma unei crăpături întunecate și înguste, aidoma unei bulboane fără fund a tuturor umbrelor și tenebrelor. Fața lui Woland era strâmbă, colțul drept al gurii — tras în jos, fruntea înaltă — cheală, brăzdată de cute adânci, paralele, cu sprâncenele drepte și ascuțite. Pielea obrazului arăta de parcă un soare dogoritor o bronzase pentru veșnicie.

Woland stătea tolănit pe pat, îmbrăcat numai cu o cămașă de noapte lungă, murdară și peticită la umărul stâng. Un picior gol îl ținea strâns sub dânsul, pe celălalt și-l întinsese pe un scăunel, și Hella ungea genunchiul acestui picior negricios cu o alifie fumegândă.

Pe pieptul dezgolit și fără un fir de păr al lui Woland, Margareta desluși, atârând de un lăncișor de aur, un scarabeu, sculptat cu măiestrie dintr-o piatră întunecată, cu niște slove scrise pe spatele lui

mititel. Alături de Woland, pe un postament masiv, greu, se înalța un glob terestru ciudat, parcă viu, luminat lateral de soare.

Câteva clipe se așternu tăcerea. „Mă studiază”, se gândi Margareta, și, cu un efort, izbuti să-și potolească tremurul picioarelor.

În cele din urmă Woland începu a vorbi cu un zâmbet pe buze — care-i aprinse parcă și mai tare ochiul scânteietor.

— Fii bine venită, regină, și scuzele mele pentru ținuta asta cazanieră.

Glasul lui Woland era atât de gros, că unele silabe sunau doar ca un hârâit.

El luă de pe pat o spadă lungă și, aplecându-se, o agită pe sub pat, spunând:

— Ieși afară! Partida se contramandează. A sosit invitata.

— Pentru nimic în lume, șuieră Koroviev alarmat, în chip de sufleor, la urechea Margaretei.

— Pentru nimic în lume... Începu Margareta.

— *Messire*... mai suflă Koroviev la urechea ei.

— Pentru nimic în lume, *messire*, spuse încet, dar deslușit Margareta, izbutind să se stăpânească și, cu un surâs, adăugă: Vă implor să nu întrerupeți partida. Cred că revistele de șah ar plăti bani grei dacă ar putea s-o publice.

Azazello scoase un măcăit încet și aprobativ, iar Woland, după ce se uită cu luare-aminte la Margareta, observă ca pentru sine:

— Da, are dreptate Koroviev. Ce bizar se amestecă în pachet cărțile de joc! Sângele!

Apoi întinse mâna, chemând-o pe Margareta. Aceasta se apropie, fără să simtă podeaua sub picioarele ei desculțe. Woland își lăsă pe umărul ei

mâna grea, ca de piatră, fierbinte ca focul și o trase spre sine, așezând-o alături pe pat.

— Ei, dacă ești de o gentilețe atât de încântătoare, lucru la care, de altfel, mă așteptam, să lăsăm deoparte ceremoniile, zise el aplecându-se din nou spre marginea patului și strigând: Mai ține mult circul ăsta sub pat? Ieși de acolo, blestematule Hans!

— Nu găsesc calul, dădu glas motanul de sub pat, cu un ton cald și fals. Galopează pe undeva, și în locul lui dau mereu de-o broască.

— Nu cumva îți închipui că te afli la un bâlci? îl întrebă Woland, prefăcându-se mânios. Nu e nici o broască sub pat! Păstrează-ți trucurile astea ieftine pentru „Varietăți”. Dacă nu ieși imediat de-acolo, noi vom socoti că te-ai predat, dezertor afurisit!

— Pentru nimic în lume, *messire!* zbieră motanul, apărând în aceeași clipă de sub pat, cu calul în labă.

— Îți recomand... începu Woland, apoi izbucni: Ei bine, nici nu-mi vine să mă uit la bufonul ăsta! Ia priviți-l cum arată și cum s-a pocit stând sub pat!

În timpul acesta, motanul, plin de praf, ședea pe picioarele dinapoi și se înclină în fața Margaretei. La gât purta acum un papion de frac, iar pe piept îi atârna, de o curea, un binoclu de damă încrustat cu sedef. Mustățile îi erau poleite cu aur.

— Ce-i asta? exclamă Woland. De ce ți-ai poleit mustățile? Și, la ce dracu ți-ai pus papion, când n-ai nădragi pe tine?

— Motanii nu poartă nădragi, *messire*, îi răspunse foarte demn motanul; doar n-o să-mi pretindeți să încalț și niște cizme? Motan încălțat nu există decât în basme, *messire*, dar vă întreb: v-a fost dat să mai vedeți vreodată pe cineva venind fără cravată la bal? N-am vrut să mă prezint atât de necuviincios. Nu

intenționez să apar într-o postură comică, să risc să fiu luat de guler și azvârlit afară! Fiecare se gătește cu ce poate. Vă rog să considerați, *messire*, că cele spuse de mine se referă și la binoclu!

— Dar mustățile?...

— Nu înțeleg, ripostă distant motanul, de ce, bărbierindu-se astăzi, Azazello și Koroviev s-au pudrat cu pudră albă? Și în ce măsură e ea mai bună decât cea de aur? Eu mi-am pudrat mustățile, asta-i tot! Dacă m-aș fi bărbierit, ar fi fost altceva. Un motan ras e o adevărată bătaie de joc, ceva scandalos, recunosc asta sus și tare! Dar, în general, aici glasul motanului tremură de jignire, văd că mi se fac unele șicane și că în fața mea se ridică o foarte serioasă problemă: să iau sau nu parte la bal? Ce-o să-mi răspundeți, *messire*, la toate astea?

Jignit cum era, motanul se umflă într-atât, încât ai fi zis că în clipa următoare o să plesnească.

— Uitați-vă la el, ce șarlatan e! strigă Woland, clătinând din cap. Ori de câte ori vede că nu mai are nici o șansă de câștig, începe să te ducă cu vorba, ca cel din urmă pungaș de sub pod. Stai imediat jos și încetează cu mâzgălitura asta verbală!

— Am să mă așez, răspunse motanul, luând loc, dar am să vă contrazic în ce privește ultimele afirmații. Vorbele mele nu reprezintă defel mâzgălitura verbală, cum ați binevoit să vă exprimați în prezența unei doamne, ci un lanț de silogisme strâns împachetate, pe care le-ar fi apreciat, după valoarea lor, cunoscători ca Sextus Empiricus, Marțian Capella, și poate chiar însuși Aristotel.

— Șah la rege, zise Woland.

— Poftim, n-aveți decât, răspunse motanul, și începu să privească cu binoclul tabla de șah.

— Așadar, se întoarse Woland spre Margareta, îți recomand, *donna*, suita mea. Țasta, care face pe prostul, este motanul Behemoth. Cu Azazello și Koroviev ai și făcut cunoștință; ți-o mai recomand pe Hella, slujnica mea. Este promptă, isteată și nu există nici un serviciu pe care ea să nu fie capabilă să ți-l facă.

Frumoasa Hella zâmbea, privind-o pe Margareta cu ochii ei de culoarea ierburilor de baltă, continuând să ia în căușul palmei alifie și s-o întindă pe genunchiul lui Woland.

— Ei, asta-i tot, încheie Woland, strâmbându-se când Hella îi strânse prea tare genunchiul. După cum vezi, e o societate mică, pestriță și nemalițioasă. Tăcu și, întinzând mâna spre glob, începu să-l întoarcă în fața sa. Globul era lucrat atât de iscusit, încât oceanele lui albastre se mișcau, în timp ce calota polului se așternea, ca cea adevărată, ferecată în ghețuri și zăpezi.

În timpul acesta, pe tabla de șah se petrecea o totală panică. Un rege cu mantie albă, dezolat la culme, se învârtea pe un pătrat, ridicând mâinile cu disperare. Trei pioni albi — Lands-Knecht — cu halebarde se uitau pierduți la un ofițer care-și agita spada și arăta înainte, unde, în pătrate alăturate, alb și negru, se vedeau călăreții negri ai lui Woland, călare pe doi cai înfierbântați, care scărmanau cu copitele pătratele.

Pe Margareta o interesă nespus și o uimi faptul că figurile de șah erau vii.

Motanul, dând la o parte binoclul de la ochi, împinse ușurel regele lui în spate. Acesta, într-un gest de disperare, își acoperi fața cu mâinile.



— Cam proastă trebușoară, dragă Behemoth, zise încet Koroviev cu glas veninos.

— Situația este serioasă, dar deznădăjduită nu-i în nici un caz, îi răspunse motanul, mai mult decât atât: sunt convins că voi obține victoria finală. Este suficient să analizăm puțin situația.

Analiza aceasta el începu s-o facă într-un fel destul de straniu, cu alte cuvinte, începu să croiască niște mutre și să facă cu ochiul regelui său.

— Nu ajută, observă Koroviev.

— Aoleu! strigă Behemoth, au zburat papagalii care încotro, ceea ce eu am și prevăzut!

Într-adevăr, undeva în depărtare se auzi fâlfâitul multor aripi. Koroviev și Azazello se repeziră afară din cameră.

— Dracu să vă ia cu ideile voastre aiurite pentru bal! bombăni Woland, fără să se dezlipească de globul său.

Îndată ce Koroviev și Azazello se făcură nevăzuți, clipitul lui Behemoth luă proporții. Regele alb, în cele din urmă, își dădu seama ce i se cere. Trase deodată mantia de pe el, o aruncă pe pătrat și fugi de pe tabla de șah. Veșmântul regesc aruncat îl ridică ofițerul, se înfășură în el și luă locul regelui.

Koroviev și Azazello se întoarseră.

— Ca de obicei — baliverne, bombănea Azazello, privindu-l cu coada ochiului pe Behemoth.

— Mi s-a părut că aud, răspunse motanul.

— Ei, cât o să mai dureze asta? întrebă Woland. Șah la rege.

— Probabil nu am auzit bine, *mon maître*, îi răspunse motanul, nu este șah la rege și nici nu poate fi.

— Repet: șah la rege.

— *Messire*, sunteți surmenat, replică motanul cu glas neliniștit și fals — nu există șah la rege!

— Regele se află în pătratul g2, zise Woland fără să se uite la tablă.

— Sunt îngrozit, *messire!* urlă motanul, prefăcându-se plin de groază, pe pătratul ăsta nu-i nici un rege!

— Ce tot spui? întrebă nedumerit Woland și se uită pe tablă, unde ofițerul care stătea pe pătratul regelui se întorcea cu spatele acoperindu-și fața cu mâna.

— Ah! nemernic ce ești! zise îngândurat Woland.

— *Messire*, din nou mă adresez logicii! vorbi motanul, lipindu-și labele de piept, dacă jucătorul declară șah la rege, iar între timp regele nu se mai află de mult pe tablă, șahul e declarat nul!

— Te predai sau nu? strigă Woland cu glas înspăimântător.

— Permiteți să mă gândesc, îi răspunse smerit motanul și, punând coatele pe masă, își vârî urechile între labe și începu să gândească. A stat și a meditat îndelung și până la urmă a zis: Mă predau.

— Să omori creatura ticăloasă, nu alta, șopti Azazello.

— Da, mă predau, zise motanul, dar mă predau exclusiv pentru că nu pot juca în atmosfera asta de hărțuială din partea invidioșilor! El se ridică și figurile mici se băgară în lădiță.

— Hella, e timpul, zise Woland și Hella dispăru din cameră. Mă doare rău piciorul, și mai e și balul ăsta... urmă Woland.

— Permiteți-mi mie, îl rugă încet Margareta. Woland o privi atent și-și trase genunchiul mai aproape de ea.

Lichidul cleios, fierbinte ca lava, îi încingea mâinile, dar Margareta îi frecționa genunchiul fără să se crispeze, străduindu-se să nu-i provoace dureri.

— Sfetnicii apropiați afirmă că este vorba de reumatism, spunea Woland, fără să-și ia ochii de la Margareta, eu însă suspectez că durerea asta din genunchi mi-a fost lăsată drept amintire de o vrăjitoare delicioasă, pe care am cunoscut-o îndeaproape în anul 1571, în munții Broken, la Catedra Dracului.

— Ah, e posibil oare? zise Margareta.

— Fleacuri! Peste vreo trei sute de ani asta o să treacă! Mi s-au indicat o mulțime de medicamente, eu însă, după obiceiuri vechi, respect leacurile bunicii. Bătrânică afurisită, bunică-mea, mi-a lăsat drept moștenire niște ierburi uimitoare! Fiindcă veni vorba, spune-mi, dumneata ai vreo suferință? Poate că ai vreun alean, vreo durere care-ți otrăvește sufletul?

— Nu, *messire*, nu am așa ceva, îi răspunse Margareta cea cuminte, iar acum, aflându-mă aici la dumneavoastră, mă simt bine de tot.

— Sângele e un lucru mare... zise vesel Woland, nu se știe de ce și adăugă: Văd că te interesează globul meu?

— O, da, n-am mai văzut niciodată un asemenea obiect.

— Bun obiect. Ca să fiu sincer, nu prea suport ultimele știri la radio. Le prezintă întotdeauna niște tinere care pronunță nedeslușit numele localităților. Afară de asta, una din trei e ușor peltică, parcă aleasă anume așa. Globul meu e mult mai comod, cu atât mai mult, cu cât eu trebuie să cunosc precis evenimentele. De pildă, vezi fâșia asta de pământ, scaldată într-o parte de apele oceanului? Privește, iat-

o cuprinsă de flăcări. Acolo a izbucnit un război. Dacă privești mai de aproape, vezi și detaliile.

Margareta se plecă spre glob și văzu cum pământul de pământ se lărgi, luminându-se în nenumărate culori și transformându-se într-un fel de hartă în relief. Apoi văzu panglica unui râu și un sat pe malul lui. O căsuță, la început mică doar cât un bob de mazăre, crescuse, ajungând până la mărimea unei cutii de chibrituri. Apoi, acoperișul ei sări în aer, fără zgomot, o dată cu trâmbe de fum negru, iar pereții se năruiră de nu rămase din cutiuța cu etaj decât o grămăjoară din care ieșea involburându-se un fum negru. Apropiindu-se și mai mult de glob, Margareta zări o siluetă mică de femeie întinsă la pământ, iar lângă ea, într-o băltoacă de sânge, un copil mic cu brațele în lături.

— Ei, asta-i tot, zise zâmbind Woland; el n-a apucat să facă nici un păcat. Abadonna a lucrat impecabil.

— N-aș fi vrut să fiu de partea celui împotriva căruia e acest Abadonna, remarcă Margareta. De partea cui e?

— Pe măsură ce stau de vorbă cu dumneata, îi răspunse prietenos Woland, mă conving tot mai mult că ești o femeie foarte inteligentă. O să te liniștesc. Este foarte obiectiv și simpatizează în chip egal cu ambele părți beligerante. Drept urmare, amândouă părțile ajung totdeauna la rezultate identice. Abadonna! strigă încet Woland și, în aceeași clipă, din perete se desprinsese silueta unui bărbat slab cu ochelari negri. Ochelarii aceștia făcură asupra Margaretei o impresie atât de puternică, încât ea își lipi obrazul cu un țipăt ușor de piciorul lui Woland. Destul! strigă acesta. Ce nervoși sunt oamenii de

astăzi! O plesni pe Margareta cu palma pe spate, și trupul ei scoase un fel de clinchet. Vezi doar că e cu ochelari. Afară de asta, nu s-a întâmplat și nu se va întâmpla vreodată ca Abadonna să apară în fața cuiva înainte de vreme. Și, la urma urmei, sunt și eu aici. Ești în vizită la mine! Am vrut doar să ți-l arăt.

Abadonna stătea nemișcat.

— Dar nu se poate să-și scoată ochelarii măcar pentru o clipă? întrebă Margareta, lipindu-se de Woland și tremurând, de data aceasta însă de curiozitate.

— Uite că așa ceva nu se poate, îi răspunse grav Woland, făcându-i un semn lui Abadonna, care pieri pe dată. Ce vrei să spui, Azazello?

— *Messire*, zise acesta, îngăduiți-mi să vă aduc la cunoștință că la noi se află doi străini: o frumoasă — care scâncește și imploră să fie lăsată pe lângă stăpâna ei — însoțită, pardon, de vierul său.

— Ce ciudat se poartă și frumoasele astea! observă Woland.

— E Natașa, Natașa! exclamă Margareta.

— Bine, să fie lăsată pe lângă stăpâna ei. Iar pe vier să-l duceți la bucătari.

— Să-l taie? strigă speriată Margareta. Vai de mine, *messire*, e Nikolai Ivanovici, locatarul nostru de jos. E o neînțelegere la mijloc, vedeți, ea l-a uns și pe el cu cremă...

— Dar dă-mi voie, zise Woland, la ce dracu și cine crezi că are de gând să-l taie? Lasă-l să stea împreună cu bucătarii, și atâta tot. Doar nu pot, recunoaște și dumneata, să-i dau drumul în sala de bal.

— Da, cam așa e... adăugă Azazello, raportând apoi: Se apropie miezul nopții, *messire*.

— A, bun. Woland se adresa apoi Margaretei:

— Așadar, te rog... Îți mulțumesc dinainte. Nu te fâstâci și nu te teme de nimic. Nu bea nimic, în afară de apă, altfel ai să te înmoi și o să-ți fie greu. E timpul!

Margareta se ridică de pe covoraș și atunci în ușa apărură Koroviev.

## 23. Mare bal la Satana

Se apropia miezul nopții, trebuia să se grăbească. Margareta vedea nelămurit obiectele din jur. I se întipăriră în minte făcliile și bazinul din pietre prețioase multicolore. Când păși pe fundul bazinului, Hella și Natașa turnară peste ea un lichid roșu, fierbinte și dens. Simți pe buze un gust sărat și-și dădu seama că o spală cu sânge. Mantiei însângerate îi luă locul alta — trandafirie, vâscoasă și transparentă; Margareta simți cum o ametește mirosul uleiului de trandafir. Apoi o întinseră pe un pat de cleștar și îi frecară trupul cu niște frunze verzi, mari, făcând să-i lucească pielea.

În momentul acesta, dădu buzna înăuntru motanul, care se apucă să dea și el o mână de ajutor. Așezându-se pe vine, la picioarele Margaretei, începu să-i frece tălpile, cu aerul unui lustragiu de pe stradă.

Margareta nu-și amintea cine-i cususe pantofii din palide petale de trandafir, și nici cum se încheiaseră singuri cu două cataramă de aur. O forță tainică o ridică în picioare și o așeză în fața unei oglinzi; în părul ei scânteia o coroană regească din diamante. De undeva, apăru Koroviev, care îi atârână pe piept un medalion greu, oval, prins de un lanț masiv, reprezentând un pudel negru. Podoaba i se păru foarte grea reginei. Lanțul începu să-i roadă grumazul, medalionul cu pudel o trăgea tot timpul în jos, făcând-o să se aplece. Dar, pentru neplăcerile pricinuite de lanțul cu pudelul negru, o răsplătea acel respect deosebit cu care o tratau acum Koroviev și Behemoth.

— Nu-i nimic, nu-i nimic! mormăia Koroviev din ușa. Nu-i nimic de făcut, trebuie, trebuie neapărat... Îngăduiți-mi, regină, să vă dau un ultim sfat: Printre oaspeți vor fi tot felul de oameni, oh, foarte diferiți unul de altul, dar nimănui, regină Margot, să nu-i acordați întâietate și chiar dacă n-o să vă placă vreunul... fără-ndoială că n-o să lăsați să vi se citească sentimentele adevărate pe față, dar nu numai atât, nu trebuie, n-aveți voie nici să vă gândiți la ele! Ar băga de seamă, ar băga de seamă din capul locului! Trebuie să-l îndrăgiți, regină, da, să-l îndrăgiți! în schimb, stăpâna balului va fi răsplătită cu prisosință. Și mai e ceva: — să nu-l uitați pe nici unul! Fiecărui măcar un zâmbet cât de mic, iar dacă nu veți avea timp să-i aruncați o vorbă, să vă întoarceți capul spre el măcar un pic! Orice, dar să-i luați în seamă, pentru că altfel, ei, oaspeții, ar tânji...

După aceea, însoțită de Koroviev și Behemoth, Margareta trecu din camera cu bazinul într-o beznă adâncă.

— Eu, eu, șopti motanul, eu am să dau semnalul!

— Dă-l! încuviință Koroviev din întuneric.

— Începe balul!!! strigă asurzitor motanul, iar Margareta scoase și ea un țipăt scurt, rămânând apoi câteva clipe cu ochii închiși.

Balul se deschise deodată: cu lumină, sunete și miresme. La brațul lui Koroviev, Margareta se pomeni într-o pădure tropicală. Papagali cu pieptul roșu și coada verde îi strigau: „Suntem încântați!” Dar pădurea cu zăpușeala ei, ca într-o baie de aburi, se sfârși repede, făcând loc unei săli răcoroase de bal, cu coloane de piatră gălbuie, scânteietoare. Ca și pădurea, sala de bal era pustie, și numai lângă coloane stăteau niște negri goi, cu turbane argintii pe



cap. Fețele lor căpătară o nuanță cafeniu-murdară, de tulburare, în clipa în care Margareta apăru în sală, însoțită de suita ei, din care făcea parte și Azazello, ivit nu se știe de unde. Koroviev lăsă liberă mâna Margaretei și șopti:

— Drept pe tulipe!

Un zid scund de tulipe albe crescuseră dinaintea ei; dincolo de ele, Margareta zări nenumărate lumini cu abajur, iar în dreptul lor siluete în frac, piepți albi și umeri negri. Atunci își dădu seama de unde veneau sunetele balului. Așupra ei se prăvăli parcă urletul alămurilor, iar glasul viorilor ce răzbi de undeva, de sub ele, îi scaldă trupul asemenea dușului de sânge. Orchestra, vreo sută cincizeci de oameni, cânta o poloneză.

Văzând-o pe Margareta, bărbatul în frac de la pupitrul dirijoral păli, buzele îi schițară un zâmbet și, deodată, cu o mișcare a mâinilor, îi ridică în picioare pe muzicanți. Și orchestra prinse a o legăna pe Margareta necontenit, în sunetele ei. Apoi dirijorul se întoarse cu spatele la orchestră și se înclină adânc, cu brațele în lături. Drept răspuns, Margareta îi zâmbi fluturând mâna.

— Nu, e puțin, e prea puțin, șopti Koroviev, n-o să închidă ochii toată noaptea de amărăciune. Strigă-i: „Fii bine venit, rege al valsului!”

Margareta se supuse, mirându-se că glasul ei, cu rezonanțe de clopot, acoperi vuietul orchestrei. Omul tresări de fericire, își duse mâna stângă la piept, mânuind mai departe cu dreapta bagheta-i albă.

— E puțin, e prea puțin, șopti Koroviev, aruncă-ți ochii în stânga, spre viorile întâi, și salută-le, așa încât fiecare să creadă că-l recunoști. Aici sunt numai celebrități mondiale. Întâi salută-l pe ăla de

colo... după primul pupitru, e Vieuxtemps!... Așa, foarte bine... Acum — mai departe!

— Cine-i dirijorul? îl întrebă Margareta, depărtându-se în zbor.

— Johann Strauss! strigă motanul. Și să mă spânzure care-o vrea de o liană în pădurea tropicală, dacă a mai cântat vreodată la vreun bal o orchestră ca asta! Eu am invitat-o! Și, luați vă rog aminte, nici unul nu s-a îmbolnăvit și nici unul n-a refuzat să vină!

În sala următoare nu mai erau coloane; în locul lor, într-o parte se înălța un zid de trandafiri roșii, roz și albi ca laptele, iar de partea cealaltă un zid de camelii japoneze bătute. Între ele țâșneau, susurând, havuzuri; în trei bazine clocotea, înspumată, șampania; unul din bazine era de un violet străveziu, al doilea — de culoarea rubinelor, al treilea — de cleștar. Pe lângă ele foiau niște negri cu turbane purpurii pe cap, turnând în cupe joase șampanie din bazine cu polonice de argint, în zidul de trandafiri se făcu deodată o spărtură și apăru un bărbat care prinse a se agita pe o estradă. Purta un frac roșu cu coadă de rândunică. Dirija o orchestră de jaz insuportabil de zgomotoasă. Îndată ce o zări pe Margareta, dirijorul se înclină în fața ei atât de adânc, încât brațele lui atinseră podeaua, apoi, îndreptându-se, țipă strident:

— Halleluia!

Se lovi o dată peste un genunchi, apoi peste celălalt și, smulgând din mâna muzicantului din margine un taler, îl făcu să zuruie, pocnindu-l de coloană.

Depărtându-se în zbor, Margareta mai apucă să-l vadă pe virtuozul jazbandist luptându-se cu poloneza

ce răsuna în spatele ei și lovindu-i în cap la nimereală cu talerul său pe cei din orchestră, care, cuprinși, chipurile, de o groază comică, făceau reverențe adânci.

În cele din urmă, zburară pe palierul scării, unde, după cum își dădu seama Margareta, o întâmpinase la sosire Koroviev cu candela în mână, și unde, revărsându-se din lustre și aplice de cristal în formă de ciorchini de struguri, ardeau acum lumini orbitoare. O așezară pe regină la locul ei, și sub mâna stângă ea simți un postament scund de ametist.

— Puteți să vă sprijiniți de el, dacă o să vă fie prea greu să stați mult astfel, îi șopti Koroviev.

Un individ tuciu îi aruncă sub picioare o pernă cu un pudel auriu brodat pe ea și, pe această pernă, supunându-se unor brațe care o îndrumau, Margareta își puse piciorul drept, îndoindu-l din genunchi.

Apoi, încercă să se uite în jur. Koroviev și Azazello erau lângă ea, în atitudini maiestuoase. Alături de Azazello se aflau alți trei tineri, care-i amintiră Margaretei, nelămurit, de Abadonna. Din spate venea o adiere răcoroasă. Întorcându-și ochii, Margareta văzu ieșind din peretele de marmură din spatele ei, tâșnind în șuvoaie, un vin înspumat, ce se scurgea apoi într-un bazin înghețat. Lângă piciorul stâng, simțea ceva cald și mișos. Era Behemoth.

Margareta stătea undeva sus de tot, și sub picioarele ei se așternea o scară impunătoare, acoperită cu un covor. Jos, departe de tot, ca și când ar fi privit printr-un binoclu întors, vedea holul imens cu un șemineu de necuprins, în a cărui gură largă și neagră ar fi putut intra cu ușurință un camion de cinci tone. Holul și scara, scăldate într-o lumină

orbitoare, erau pustii. Alămurile orchestrei sunau înfundat de departe. Câteva clipe rămaseră cu toții nemișcați.

— Dar unde sunt invitații? îl întrebă Margareta pe Koroviev.

— Vor fi îndată aici, regină; vor sosi numaidecât. O să fie destui, n-aveți grijă. Și, zău, aș prefera să tai lemne decât să-i primesc, aici pe palier.

— Mare lucru! Ce-i aia să tai lemne? ripostă motanul guraliv. Eu aș prefera să fiu taxator de tramvai; o muncă mai urâtă decât asta nu există pe lume!

— Totul trebuie să fie gata din timp, regină, îi explică Koroviev, în vreme ce ochiul îi sclipea prin monoclul defect. Nu poate fi nimic mai rău decât atunci când primul musafir sosit rătăcește, neștiind ce să întreprindă, iar scorpia lui legitimă îl cicălește și-l pisează pentru faptul că ei doi au venit înaintea tuturor celorlalți musafiri. Asemenea baluri, regină, trebuie aruncate la gunoi.

— Absolut la gunoi, confirmă motanul.

— Până la miezul nopții n-au mai rămas decât zece secunde, anunță Koroviev; o să înceapă numaidecât.

Cele zece secunde i se părură Margaretei îngrozitor de lungi. Dar pesemne că se scurseseră și nu se întâmpla nimic. Deodată însă, jos, în șemineul imens, se auzi o bufnitură puternică, și din gura lui răsări o spânzurătoare pe care se bălăbăneau niște oseminte cam descompuse. Osemintele se desprinseră din funie, căzură pe podea, și din ele țâșni un bărbat cu părul negru, de o rară frumusețe. Purta frac și pantofi de lac. Apoi, din șemineu țâșni un sicriu nu prea mare, cam putrezit și el; capacul i

se desprinse și pe podea se rostogoliră alte oseminte. Bărbatul cel frumos se repezi galant spre ele, oferindu-le brațul. Acest al doilea schelet se închegă, transformându-se într-o femeie fâșneată cu pantofiori negri în picioare și pene negre la pălărie, și amândoi, bărbatul și femeia, porniră grăbiți să urce scara.

— Primii invitați! exclamă Koroviev. Domnul Jacques cu consoarta. Vă recomand, regină, pe unul din cei mai interesanți bărbați. Un falsificator de bani convins, un trădător de țară, dar un foarte bun alchimist. A ajuns celebru, șopti Koroviev la urechea Margaretei, otrăvind pe amanta unui rege. Și doar nu i se întâmpla oricui una ca asta! Îl vezi ce superb e!

Margareta, palidă, cu buzele întredeschise, se uita în jos, la spânzurătoarea și sicriul care dispăreau pe o ușă laterală a holului.

— Sunt încântat! urlă motanul drept în obrazul domnului Jacques, care tocmai ajunsese în vârful scării.

În timpul acesta, din șemineu se ivi un alt schelet, fără cap și fără un braț, care, atingând podeaua, luă înfățișarea unui bărbat într-un frac impecabil.

Consoarta domnului Jacques se și grăbi să îngenuncheze în fața Margaretei și, palidă de emoție, îi sărută piciorul.

— Regină... bolborosi ea.

— Regina este încântată! strigă Koroviev.

— Regină... rosti încet preafrumosul domn Jacques.

— Suntem încântați, urlă motanul.

Tinerii care-l însoțeau pe Azazello, cu un zâmbet prietenos, dar fără viață, le tot dădeau ghes domnului Jacques și consoartei sale să se apropie de cupele cu

șampanie, pe care negrii le țineau în mâini. Bărbatul în frac urca în fugă de unul singur scara.

— Conte Robert, îi șopti Koroviev Margaretei, mai e încă și astăzi un bărbat interesant. Gândiți-vă, regină, ce caraghioslâc: aici avem de-a face cu un caz contrar; ăsta a fost amantul unei regine și și-a otrăvit propria nevastă.

— Suntem fericiți, conte, țipă Behemoth.

Din șemineu căzură, pe rând, plesnind și desfăcându-se în bucăți, trei coșciuge; apoi, un ins cu o mantie neagră pe umeri, căruia următorul schelet ieșit din gura neagră a șemineului îi înfipse un cuțit în spate. De jos, se auzi un strigăt sugrumat. Din șemineu veni în fugă un cadavru intrat rău de tot în putrefacție. Margareta închise ochii, și o mână grijulie apropiie de nasul ei un flacon cu săruri. I se păru că era mâna Natașei.

Scara se umplea tot mai mult de lume. Acum, pe fiecare treaptă se aflau bărbați în frac și femei goale, care-i însoțeau, deosebindu-se una de alta doar prin culoarea penelor de pe cap și a pantofilor.

Margareta văzu apropiindu-se de ea o doamnă cu ochii plecați ca o călugăriță, firavă, modestă și cu o eșarfă lată, verde la gât. Doamna șchiopăta, iar pe piciorul stâng purta o cizmă ciudată de lemn.

— Cine-i dânsa... cu verde? întrebă, mașinal, Margareta.

— E una din cele mai încântătoare și mai serioase doamne, șopti Koroviev. V-o prezint: doamna Tofana. S-a bucurat de o popularitate grozavă printre napoletanele tinere și fermecătoare, precum și printre orășencele din Palermo, dar mai cu seamă printre acelea care se saturaseră de bărbații lor. Că doar se

întâmplă, regină, ca o femeie să se sature de bărbatul ei...

— Da, răspunse cu glas surd Margareta, privind zâmbitoare spre doi bărbați în frac, care se plecară pe rând în fața ei, sărutându-i genunchiul și mâna.

— Ei vezi? izbuti să-i șoptească Koroviev, strigând în același timp cuiva: Domnule duce, doriți o cupă de șampanie? Sunt încântat!... Da, și după cum spuneam, doamna Tofana se arăta înțelegătoare față de situația acestor biete femei, vânzându-le o anume apă în sticlute. Soția turna apa în supa soțului; acesta o mânca, recunoscător pentru grija ce i-o purta consoarta și se simțea perfect. E drept, după câteva ceasuri îl apuca o sete cumplită, apoi se culca în pat, iar peste o zi, frumoasa napoletană, care-și hrănise soțul cu sus-amintita supă, era liberă ca vântul de primăvară.

— Și ce are la picior? întrebă Margareta, întinzând neobosită mâna oaspeților care-o luaseră înaintea doamnei Tofana cea șchioapă. Și la ce servește eșarfa aia verde la gât? Are gâtul flasc?

— Sunt încântat, prințe! strigă Koroviev, răspunzând în același timp șoptit Margaretei: Are un gât superb, dar s-a întâmplat ceva neplăcut în timp ce se afla la închisoare. În picior, regină, doamna Tofana poartă o cizmă spaniolă<sup>8</sup>, iar eșarfa își are povestea ei: Când au aflat că aproape cinci sute de soți prost aleși inițial părăsiseră Neapole și Palermo pentru totdeauna, temnicerii, cuprinși de o mânie oarbă, au sugrumat-o pe doamna Tofana.

---

<sup>8</sup> Instrument de tortură folosit în Evul Mediu, care în rusește poartă denumirea de „cizmă spaniolă”.

— Ce fericită sunt, o, prea bună regină, că mi-a fost sortită înalta cinste... șopti Tofana pe un ton sfielnic de călugăriță, străduindu-se să se lase într-un genunchi, dar cizma o împiedica. Koroviev și cu Behemoth, săritori, o ajutară să se ridice.

— Sunt bucuroasă că vă văd, îi răspunse Margareta, întinzând în același timp mâna următorilor invitați.

Acum, pe scări urca un șuvoi de invitați. Margareta nu mai vedea ce se petrece în hol. Ridica și-și lăsa în jos mâna automat, cu un zâmbet încremenit pe buze. În văzduh, stăruia un vuiet neîntrerupt; din sălile de bal răzbăteau sunetele orchestrei, aidoma vuietului mării.

— Uite, asta e o femeie plictisitoare, vorbi cu glas tare Koroviev, știind că în vuietul glasurilor nu mai poate fi auzit; — e moartă după baluri și visează mereu să se plângă cuiva de batista ei.

Printre cei ce urcau, Margareta o desluși pe femeia despre care era vorba. Era tânără, de vreo douăzeci de ani, cu un corp de o rară frumusețe, dar cu o privire neastâmpărată și enervantă.

— Ce batistă? întrebă Margareta.

— I s-a dat o cameristă, o lămuri Koroviev, și de treizeci de ani, în fiecare seară, camerista pune pe noptiera acestei femei o batistă. Așa că dimineța, când se deșteaptă, găsește batista lângă ea. A încercat s-o ardă în sobă, s-o arunce în râu, dar nu scapă cu nici un chip de ea.

— Ce batistă? întrebă Margareta în șoaptă, ridicându-și mâna și lăsând-o în jos.

— O batistă cu chenar albastru. Trebuie să vă spun că, pe vremea când lucra la o cafenea, într-o zi patronul a atras-o până-n cămară și după nouă luni



a născut un băiat; s-a dus cu copilul într-o pădure, l-a sufocat cu o batistă și l-a îngropat acolo. La proces a declarat că nu avea cu ce să-și hrănească pruncul.

— Și unde e patronul acestei cafenele? întrebă Margareta.

— Regină, miorlăi deodată motanul, jos, la picioarele Margaretei, îngăduiți-mi să vă întreb: ce are a face aici patronul? Doar nu el a sugrumat pruncul!

Continuând să zâmbească și să-și întindă mâna dreaptă, unghiile ascuțite de la cea stângă și le înfipse în urechea motanului și-i șopti:

— Dacă tu, netrebnicule, îți mai permiți o dată să te bagi în discuție...

Behemoth miorlăi cumva nu ca la bal și rosti cu glas hârâit:

— Regină... o să mi se umfle urechea... De ce să stricăm balul cu o ureche umflată? Eu vorbeam în sens juridic, din punct de vedere juridic... Mă rog, am să tac, am să tac, considerați că nu sunt motan, ci un pește, numai fiți bună și lăsați-mi urechea în pace.

Margareta îi slobozi urechea și pe dată văzu aproape de tot cei doi ochi sâcâitori și posomoriți.

— Sunt fericită, regină amfitrioană, să fiu invitată la marele bal al lunii pline!

— Iar eu sunt bucuroasă că te văd, foarte bucuroasă, îi răspunse Margareta. Îți place șampania?

— Ce faceți, regină?! strigă disperat, dar abia auzit, la urechea Margaretei, Koroviev. Se blochează trecerea oaspeților.

— Îmi place, zise rugătoare femeia și, deodată, începu să repete mecanic: Frida, Frida, Frida! Mă cheamă Frida, o, regină!

— Știi ce să faci, Frida? Îmbată-te astăzi și nu te mai gândi la nimic, îi sugeră Margareta.

Frida își întinse brațele spre regină, dar Koroviev și Behemoth o apucară cu îndemănare de braț, și Frida dispăru, luată de vârtejul mulțimii.

Acum de jos lumea venea ca un zid, luând cu asalt parcă rampa pe care stătea Margareta. Trupuri goale de femei urcau printre bărbați îmbrăcați în frac. Spre Margareta deversau trupurile lor albe și oacheșe, de culoarea bobului de cafea și chiar negre de tot. În părul roșcat, negru, castaniu, blond ca inul, în ploaia de lumină jucau și dănțuiau împrăștiind, risipind scânteii pietrele prețioase. Și parcă cineva a împrășcat cu picături de lumină coloana de bărbați ce lua cu asalt scara, de pe piepturile lor țâșnea lumina unor butoni de briliante. Acum Margareta simțea în fiecare secundă buze atingându-i genunchiul, în fiecare secundă își întindea mâna pentru sărut, chipul i se strânse într-o mască nemișcată de salut.

— Sunt încântat, cânta monoton Koroviev, suntem încântați, regina este încântată.

— Regina e încântată, fonfăia în spatele ei Azazello.

— Sunt încântat, țipa motanul.

— Marchiza, mormăia Koroviev, și-a otrăvit tatăl, doi frați și două surori din cauza moștenirii! Regina este încântată! Doamna Minkina, ah, ce frumoasă e! Un pic nervoasă. Pentru ce trebuia să ardă chipul jupânesei cu un fier de ondulat părul! Bineînțeles, în asemenea condiții ești înjunghiat! Regina e încântată! Regină, o clipă de atenție: împăratul Rudolf, vrăjitor

și alchimist. Încă un alchimist — spânzurat. Ah, iat-o și pe ea! Ah, ce minunată casă de toleranță avea la Strasbourg! Suntem încântați. Croitoreasă moscovită, noi toți o iubim pentru fantezia ei inepuizabilă, a avut un atelier și a născocit o drăcie nemaipomenit de caraghioasă: a făcut în perete două găurele rotunde...

— Și doamnele nu știau? se interesă Margareta.

— Știau toate, regină, de la prima la ultima, îi răspunse Koroviev, sunt încântat. Băiețandru ăsta de douăzeci de ani se deosebea din copilărie prin niște fantezii ciudate. Este un visător, un om bizar și excentric. L-a îndrăgit o tânără fată, iar el, nici una, nici două, a vândut-o într-o casă de toleranță.

De jos invitații curgeau puhoi. Nu se vedea sfârșitul acestui puhoi. Izvorul lui îl alimenta întruna imensul șemineu. Trecu un ceas, începu al doilea. Deodată Margareta își dădu seama că lanțul ei atârna mai greu decât la început. Ceva curios se petrecea și cu brațul ei. Înainte de a-l ridica, trebuia să se crispeze. Observațiile interesante ale lui Koroviev încetară s-o mai intereseze. Atât chipurile mongole, cât și chipurile albe și cele negre deveniră indiferente, uneori se contopeau, iar văzduhul între ele începea să tremure și să se prelingă. Deodată simți în brațul drept o durere ascuțită, ca o împunsătură de ac și, strângând din dinți, îl îndoii din cot și-l așeză pe postament.

În spatele ei, din sala mare de bal, se deslușea un foșnet, ca și cum de-a lungul pereților fâlfâiau niște aripi, și era limpede că acolo dansau mulțimi nesfârșite de oaspeți, iar Margaretei i se părea că în această sală plină de ciudățenii până și podelele de marmură masivă, de mozaic și cleștar pulsează ritmic.

Nici Caius Caesar Caligula, nici Messalina n-o mai interesară pe Margareta, după cum n-o mai interesa nimeni dintre regi, duci, cavaleri, sinucigași, otrăvitoare, spânzurați, codoașe, temniceri și trișori, călăi, denunțatori, trădători nebuni, copoi, siluitori de minore. Numele lor i se învâlmășiră în cap, chipurile se legară într-o singură lipie uriașă, și numai o singură față îi stăruia chinuitor în minte, încadrată de o barbă roșie ca focul — fața lui Maliuta Skuratov. Picioarele Margaretei se îndoiau și, din clipă în clipă, se temea să nu izbucnească în plâns. Dar mai rău decât orice o chinuia genunchiul drept, pe care-l sărutau oaspeții. Se umflase, pielea i se învinețise, cu toate că mâna Natașei apăruse de câteva ori lângă acest genunchi, înarmată cu un burete, ca să-l ungă cu o substanță parfumată. Când ceasul al treilea se apropia de sfârșit, Margareta se uită în jos, deznădăjduită, și, deodată, tresări de bucurie: șuvoiul oaspeților se rărea.

— Legile adunării balului sunt aceleași, regină, șoptea Koroviev, îndată valul va începe să scadă. Jur că noi răbdăm ultimele minute. Iată grupul unor pierde-vară din Brocken. Vin întotdeauna ultimii. Da, ei sunt. Doi vampiri beți... și atât? Ah, nu, iată încă unul. Ba nu, doi!

Ultimii doi oaspeți urcau scara.

— O, e cineva nou, spunea Koroviev, mijindu-și ochiul prin monoclu, ah, da, da. Într-o zi Azazello i-a făcut o vizită și, la un pahar de coniac, i-a șoptit un sfat, cum să scape de o persoană, de ale cărei demascări el se temea teribil. Și iată că i-a ordonat cunoștinței sale, care depindea de el, să împroaște cu otravă ucigătoare pereții cabinetului.

— Cum îl cheamă? întrebă Margareta.

— O, zău nu știu încă, răspunse Koroviev, trebuie întrebat Azazello.

— Dar cine e cel care îl însoțește?

— Este chiar subalternul acela al lui conștiincios. Sunt încântat! strigă Koroviev ultimilor doi oaspeți.

Scara se golise. Din prudență au mai așteptat nițel. Dar din șemineu nu mai ieși nimeni.

După o secundă, nepricepând ce se petrecuse, Margareta se pomeni iar în camera cu bazin, unde, izbucnind în plâns de durere în braț și în picior, se prăbuși pe podea. Dar, consolând-o, Hella și cu Natașa o traseră din nou sub dușul de sânge, îi dezmoțiră trupul, și Margareta se învioră din nou.

— Încă puțin, încă puțin, regină Margot, șopti Koroviev, apărând lângă ea; trebuie să mai trecem în zbor prin sălile de bal, pentru ca respectabilii noștri oaspeți să nu se simtă părăsiți.

Și iat-o pe Margareta ieșind din nou din camera cu bazin. Pe estrada din spatele zidului de tulipe, unde cântase orchestra dirijată de regele valsului, acum se dezlănțuia un jaz de maimuțe.

O gorilă uriașă, cu favoriți lăptoși și cu o trompetă în labă, dirija orchestra, țopăind greoi pe loc. Un rând al orchestrei era alcătuit din urangutani care suflau în alămuri sclipitoare. Pe umerii lor stăteau călare cimpanzei veseli cântând din armonici. Doi paviani uriași, cu coame mari ca de leu, cântau la pian, ale căror gemete nici nu se auzeau în tunetul, țipătul ascuțit și bufniturile saxofoanelor, ale viorilor și ale tobelor mânuite de labele gibbonilor, mandrililor și ale macacilor. Pe pardoseala strălucitoare ca oglinda, se mișcau nenumărate perechi, amenințând să măture totul în calea lor. Se mișcau contopite parcă, uimind prin îndemânarea și puritatea gesturilor, învârtindu-

se într-o singură direcție. Deasupra mulțimii de dansatori, în văzduh, pluteau fluturi vii, mătăsoși; din tavan curgeau mănunchiuri de flori. În capitelurile coloanelor, pe măsură ce se stingea lumina electrică, se aprindeau miliarde de licurici, iar în văzduh pluteau lumini înnegurate de mlaștină.

Apoi Margareta se pomeni într-un bazin imens, împrejmuț cu o colonadă. Un Neptun negru, gigantic, scotea din gură un șuvoi trandafiriu. Din bazin se ridica un miros amețitor de șampanie. Aici domnea o veselie nestăvilită. Lăsând poșetele în grija cavalerilor lor sau a negrilor, care alergau cu cearșafuri în brațe, doamnele, vesele, aruncându-și pantofii, plonjau cu un țipăt de extaz în bazin. Trâmbe de spumă țâșneau în sus. Fundul de cristal al bazinului era scaldat în lumini ce se prefirau prin stratul de vin, unde se vedeau înotând trupuri argintii. Apoi, înotătoarele săreau afară din bazin, bete moarte. Sub coloane răsunau hohote de râs, vibrând în sunetele jazzului.

În toată această învălmășeală, Margareta observă obrazul unei femei amețite de băutură, cu ochi lipsiți de expresie, dar care, totuși, implorau; și-și aminti — era „Frida”.

Margareta simțea cum începe să i se învârtă capul din cauza mirosului de vin, și era gata să plece, când deodată motanul făcu în bazin un număr care o determină să întârzie. Behemoth făcu niște vrăji la gura lui Neptun, și îndată, cu un șuierat și un bubuit puternic, masa aceea mișcătoare de șampanie părăsi bazinul, iar Neptun începu să azvârle un val care nu era nici înspumat și nici jucăuș, de culoare galben-închisă. Doamnele — cu țipete stridente și urlete: — Coniac! — se repeziră de la marginile bazinului în

spatele coloanelor. Peste câteva clipe, bazinul se umplu, și motanul, răsucindu-se de trei ori în văzduh, se prăbuși în coniacul ce se vălurea. Ieși din coniac fornăind, cu cravata udă, cu poleiala de aur de pe mustăți și cu binoclul pierdute. Exemplul lui Behemoth s-a hotărât să-l urmeze acea croitoreasă întreprinzătoare și cavalerul ei, un tânăr mulatru necunoscut. Amândoi se aruncară în coniac, dar Koroviev o luă imediat la braț pe Margareta și împreună îi părăsiră pe cei ce se scăldau.

Margaretei i se păru că a zburat pe undeva, unde a văzut în iazuri de piatră munți de stridii. Apoi a zburat deasupra unei podele de sticlă cu guri de foc ce ardeau sub ea ca în iad și cu bucătari albi, drăcești, ce se foiau între ele. Apoi, undeva, ea nu-și dădea seama de nimic, a văzut subsoluri întunecate, unde ardeau niște făclii, unde niște fete serveau carne, care sfârâia pe cărbuni încinși, unde se bea din cani mari în sănătatea ei. Apoi a văzut niște urși albi, care cântau la armonici și dănțuiau „Kamarinskaia” pe o estradă. A mai văzut și un șemineu potopit de flăcări în care se afla o scamatoare-salamandră, care nu ardea... Și pentru a doua oară puterile începură s-o lase.

— Urmează ultima ieșire, îi șopti, îngrijorat, Koroviev, și suntem liberi!

Însoțită de acesta, ea se pomeni din nou în sala mare de bal, unde acum nu se mai dansa; oaspeții se înghesuiau printre coloane, lăsând liber mijlocul sălii. Margareta nu-și amintea cine o ajutase să se ridice pe estrada apărută în mijlocul acestui spațiu liber. Urcată pe estradă, spre mirarea ei, auzi bătând undeva miezul nopții, care, după socoteala sa, trecuse de foarte multă vreme. O dată cu ultima

bătaie a ornicului, care suna de cine știe unde, peste mulțimile de oameni se lăsă tăcerea.

Atunci Margareta îl zări din nou pe Woland. Venea însoțit de Abadonna, Azazello și încă de vreo câțiva care semănau cu Abadonna — negri și tineri. Și Margareta desluși în fața ei o estradă ca a sa, pregătită pentru Woland. Dar Woland nu urcă pe estradă. Pe Margareta o uimi faptul că, la această ultimă scenă a balului, Woland ieși exact în ținuta în care-l văzuse în dormitor. Aceeași cămașă murdară, peticită la umeri, în picioare papuci scâlțiați. Purta spadă, fără teacă, dar o folosea drept baston, sprijinindu-se în ea.

Șchiopătând ușor, Woland se opri lângă estrada pregătită pentru el, și Azazello se prezentă înaintea lui ținând în mâini o tupsie cu capul retezat al unui om, fără dinții din față. Liniștea netulburată de nimic o întrerupse numai o dată zbârnâitul unei sonerii obișnuite, aidoma celor de la intrarea unei case. Sunetul venea de departe și părea cu totul de neînțeles aici.

— Mihail Alexandrovici, îi zise Woland capului, în timp ce pleoapele acestuia se ridicară, și, cutremurându-se, Margareta văzu, pe fața de mort, niște ochi plini de expresie vie a gândirii și a suferinței.

— Totul s-a împlinit, nu-i așa? urmă Woland, uitându-i-se în ochi. Capul ți l-a tăiat o femeie, ședința nu a mai avut loc, iar eu locuiesc în apartamentul dumitale. Este un fapt real. Iar faptul real e lucrul cel mai cert de pe lumea asta! Dar pe noi ne interesează acum ceea ce va urma, și nu faptul acesta real care s-a petrecut. Dumneata ai fost totdeauna un înflăcărat propovăduitor al acelei teorii,



potrivit căreia, după ce un cap a fost tăiat, viața omului se oprește, el prefăcându-se în cenușă și trecând în neființă. Îmi face plăcere să-ți aduc la cunoștință, în prezența oaspeților mei — cu toate că ei sunt dovada unei cu totul alte teorii —, că teoria dumitale este temeinică și ingenioasă. De altfel, toate teoriile au aceeași valoare. Printre ele e una, conform căreia fiecăruia îi va fi dat după credința sa. Împlinească-se aceasta! Dumneata treci în neființă, în timp ce eu voi avea bucuria să beau pentru ființă din cupa în care dumneata te transformi!

Woland ridică spada și, în aceeași clipă, învelișurile capului se înnegriră, se zbânciră, începând apoi să cadă bucăți, bucăți; ochii dispărură, și Margareta zări curând pe tipsie un craniu gălbui cu ochi de smarald și dinți de mărgăritar, stând pe un picioruș de aur. Capacul craniului se dădu în lături pe un arc.

— Îndată, *messire*, zise Koroviev, prinzând privirea întrebătoare a lui Woland. El va apărea în fața dumneavoastră. Aud în această tăcere de mormânt scârțâitul pantofilor lui de lac și clinchetul cupei pe care o așezat-o pe masă, după ce a băut șampanie pentru ultima dată în viața lui. Dar iată-l.

Îndreptându-se spre Woland, în sală intra un oaspete singuratic. După aspect, nu se deosebea prin nimic de numeroșii oaspeți-bărbați. Avea o singură particularitate: se clătina de emoție, lucru vizibil chiar și de departe. Obrajii îi ardeau, acoperiți de pete, iar ochii îi jucau în cap, nespun de înfricoșați. Oaspetele era uluit, ceea ce de altfel era și firesc: totul îl uimea, și mai ales, desigur, toaleta lui Woland.

Dar i se făcu o primire deosebit de prietenoasă.

— O, simpaticul baron Meigel, se întoarse Woland către el, zâmbind amabil. Acesta, însă, simțea cum îi ies ochii din cap de uimire. Sunt fericit să vă recomand, se adresă Woland oaspeților, pe respectabilul baron Meigel, salariat al comisiei de spectacole, având funcția de informator al străinilor în ce privește curiozitățile capitalei.

Aici, Margareta încremeni, pentru că îl recunosc pe acest Meigel. Îl întâlnise de câteva ori prin teatrele Moscovei și pe la diferite restaurante. „Stai puțin... gândi ea, înseamnă, așadar, că și el a murit.” Lucrurile însă se lămuriră pe dată.

— Dragul meu baron, urmă Woland, zâmbind fericit, a fost atât de încântător! Aflând că mă aflu la Moscova, mi-a telefonat numaidecât, oferindu-mi serviciile, în specialitatea domniei-sale; cu alte cuvinte, ar dori să mă însoțească, pas cu pas, să-mi arate tot ce e de văzut la Moscova. Se înțelege de la sine că am fost fericit să-l invit la mine.

În timpul acesta, Margareta îl văzu pe Azazello trecându-i lui Koroviev tipsia cu craniul.

— Dar, apropo, baroane, rosti Woland cu glas scăzut și deodată mai intim, s-a dus vestea setei dumitale excesive de a afla totul. Se zice că, în combinație cu limbuția dumitale, tot pe atât de dezvoltată, setea aceasta a început să atragă atenția tuturor. Mai mult decât atât, gurile rele au și aruncat cuvintele: spion și calomniator. Și mai mult decât atât, se presupune că din cauza asta vei sfârși în chip jalnic, cel mai târziu peste o lună. De aceea, ca să te scutim de această așteptare chinuitoare, ne-am hotărât să-ți venim în ajutor, folosind prilejul că te-ai invitat singur la mine în casă, tocmai în scopul de a

trage cu ochiul și cu urechea, de a afla tot ce se poate afla.

Baronul se făcu mai palid decât Abadonna, care era nespus de palid de felul lui, dar apoi se petrecu ceva foarte ciudat. Abadonna apăru deodată lângă baronul Meigel și, pentru o clipă, își scoase ochelarii. În același moment, în mâna lui Azazello sclipi un foc, se auzi un pocnet nu prea tare, de parcă ar fi bătut cineva din palme, și baronul se prăvăli pe spate, în timp ce sângele îi țâșnea din piept, înroșindu-i cămașa scrobită și vesta. Sub acest șuvoi gălgâitor, Koroviev puse o cupă și o întinse apoi plină lui Woland, în vreme ce trupul fără viață al baronului zăcea pe pământ.

— Beau în sănătatea dumneavoastră, domnilor, zise încet Woland și, ridicând cupa, își muie buzele în ea.

Atunci se petrecu o metamorfoză. Cămașa peticită și papucii scâlțiați dispărură. Woland purta o hlamidă neagră, și, la șold, o spadă de oțel. Apropiindu-se iute de Margareta, îi întinse cupa, spunând poruncitor:

— Bea!

Aceasta simți cum amețește și se clatină, dar cupa se apropia de buzele ei, și glasuri neștiute îi șopteau din dreapta și din stânga:

— Nu vă temeți, regină... Nu vă temeți, regină, sângele a intrat de mult în pământ, și unde s-a vărsat cresc acum ciorchini de struguri.

Fără să deschidă ochii, Margareta luă o înghițitură și un fior dulce îi trecu prin vine, în timp ce urechile prinseră a-i vui. I se părea că aude strigăte asurzitoare de cocoș, că undeva răsună un marș. Mulțimile de oaspeți porniră să-și piardă

chipul: și bărbații în frac, și femeile se transformau din nou în oseminte. Sub ochii Margaretei, toată sala intră în putrefacție; în aer plutea un miros de cavou. Coloanele se năruiră, luminile se stinseră, totul se stinse, pieriră havuzurile, cameliile și tulipele. De fapt, nu era decât ceea ce fusese înainte: modestul salon al văduvei bijutierului, prin ușa întredeschisă a căruia se strecura o fâșie de lumină. Și pe această ușă întredeschisă intră Margareta.

## 24. Eliberarea maestrului

În dormitorul lui Woland toate erau ca înainte de bal. Woland stătea în cămașă pe pat; numai Hella, în loc să-i fricționeze piciorul, pregătea cine pe masa la care se jucase înainte partida de șah. Koroviev și Azazello își scosese răcurile și ședeau lângă masă, iar între ei, trona, se-nțelege, motanul, care nu voise să se despartă de cravata lui, deși ea se transformase într-o cârpă murdară. Clătinându-se, Margareta se apropie de masă și se sprijini în ea. Ca și prima dată, Woland îi făcu un semn să se apropie și o invită să se așeze lângă el, pe pat.

— A fost tare chinuitor, nu-i așa?

— O, nu, *messire*, răspunse ea abia auzit.

— *Noblesse oblige*, remarcă motanul, turnându-i Margaretei o licoare străvezie într-un pahar pentru vin negru.

— E votcă? îl întrebă cu glas slab Margareta.

Motanul sări în sus, adânc jignit.

— Dați-mi voie, regină, rosti el răgușit; cum mi-aș fi îngăduit să ofer votcă unei doamne? E spirt curat!

Margareta îi zâmbi, încercând să respingă paharul.

— Bea fără frică, îi zise Woland, și Margareta, ascultătoare, luă paharul în mână. Așază-te, Hella, porunci Woland; explicându-i apoi Margaretei: Noaptea cu lună plină e o noapte de sărbătoare: eu cinez de obicei într-o societate restrânsă, alcătuită din prieteni și slugi. Așadar, cum te simți? Cum a trecut acest bal istovitor?

— Uluitor! croncăni Koroviev. Toți erau fermecați, înamorați, striviți! Cât tact, câtă pricepere, farmec și *charme*!

Woland ridică paharul și ciocni cu Margareta. Aceasta și-l bău docilă pe-al ei, crezând că după ce-l va bea își va da sfârșitul. Dar nu se petrecu nimic rău. Simți în stomac o căldură vie, în ceafă un zvâcnet ușor și-și recapătă puterile ca și cum s-ar fi deșteptat dintr-un somn lung, înviorător; pe deasupra simți și o foame de lup. Aducându-și aminte că nu luase nimic în gură din dimineața zilei precedente, pofta de mâncare îi spori și mai tare... Așa că începu să înfulece cu lăcomie caviarul.

Behemoth își tăie o bucată de ananas, puse pe ea sare, piper și o mîncă; după care trase atât de semeț un al doilea pahar de spirt, încât îi făcu pe toți să-l aplaude.

Când Margareta goli și ea al doilea pahar, luminările din candelabre prinseră a licări mai viu, iar focul se înteți în șemineu. Nu se simțea deloc amețită. Mușcând din carne cu dinții ei albi, se desfăta cu sucul gustos, urmărindu-l din ochi pe Behemoth cum ungea cu muștar o stridie.

— De ce nu pui și niște struguri deasupra? îi zise încet Hella motanului, dându-i un ghiont.

— Rog să nu mi se dea lecții, replică acesta. Am ospătat destul la fel și fel de mese, fii fără grijă, știu să mă port!

— Ah, ce plăcut e să cinezi așa, în fața șemineului, în intimitate, într-un cerc restrâns, se auzi glasul dogit al lui Koroviev...

— Eu aș zice, Fagot, că și balul are farmecul și anvergura lui, replică motanul.

— N-are nici un farmec și nici o anvergură, interveni Woland, iar urșii ăștia stupizi și tigrii din bar erau cât pe ce să-mi provoace o migrenă cu urletele lor.

— De acord, *messire*, zise motanul, dacă dumneavoastră găsiți că nu are anvergură, apoi și eu, numaidecât, am să încep să fiu de aceeași părere.

— Ia vezi! îi răspunse Woland.

— Am glumit, zise cu smerenie motanul, iar în ce-i privește pe tigri, am să ordon să fie prăjiți.

— Tigrii nu se pot mânca, interveni Hella.

— Crezi? în cazul acesta, vă rog să ascultați dădu glas motanul și, mijindu-și ochii de plăcere, povesti cum, odată, a pribegit timp de nouăsprezece zile în pustiu și singurul lucru pe care îl mânca era carnea tigriului, ucis de el. Toți ascultară cu interes această povestire captivantă, iar când Behemoth o termină, exclamară toți în cor:

— Gogoși!

— Lucrul cel mai interesant în aceste gogoși, spuse Woland, este că sunt gogoși de la primul la ultimul cuvânt.

— Ah, da? Gogoși? exclamă motanul, și toți își ziseră că va începe să protesteze, dar el nu făcu decât să spună încet: Istoria ne va judeca.

— Spune-mi, te rog, îl întrebă Margareta pe Azazello, înviorată de votcă: dumneata l-ai împușcat pe acel fost baron?

— Firește, răspunse Azazello, cum era să nu-l împușc? Trebuia neapărat împușcat.

— M-am tulburat atât de tare! exclamă Margareta. Totul s-a petrecut atât de neașteptat!

— Nu e nimic neașteptat în toate astea, o contrazise Azazello, iar Koroviev se porni să urle și să se văicărească:

— Cum să nu te tulburi? Și mie au început să-mi tremure picioarele! Pac! O dată! Și baronul prăvălit pe-o coastă!

— Eu eram cât pe ce să fac o criză de isterie, adăugă motanul, lingând lingura cu icre negre.

— Iată ce nu pot înțelege, zise Margareta în timp ce scânteii aurii de la pocalul de cristal sclipeau în ochii ei, oare, într-adevăr, afară nu se auzea muzica și, în general, zgomotul acestui bal?

— Sigur că nu se auzea, regină, îi explică Koroviev, asta trebuie făcut în așa fel ca să nu fie auzit nimic. Trebuie făcut totul cu cât mai multă grijă.

— Sigur, sigur că da... Pentru că omul acela de pe scară... Uite, când am trecut cu Azazello... Și încă unul, aflat lângă intrare... Eu cred că el urmărea apartamentul dumneavoastră...

— Exact, exact! strigă Koroviev, așa este, dragă Margareta Nikolaevna. Dumneata confirmi bănuielile mele! Da, el urmărea apartamentul! Eu însumi l-am luat întâi drept un docent universitar distrat sau un îndrăgostit care tânjește pe scară. Dar nu, nu! Ceva mă durea la lingurică! Ah, el urmărea apartamentul! Și un altul lângă intrare, la fel! Și cel care stătea în gang!

— Uite, ar fi interesant de știut ce se va întâmpla dacă or să vină să vă aresteze? întrebă Margareta.

— Or să vină negreșit, încântătoare regină, negreșit! răspunse Koroviev, simte inima mea că or să vină! Bineînțeles, nu acuma, însă la timpul său vor veni negreșit. Dar presupun că nu se va întâmpla nimic interesant.

— Ah, ce tulburată am fost când l-am văzut prăbușindu-se! urmă ea, aflându-se, pesemne, încă sub impresia asasinatului. Pentru prima oară în viața ei asistase la o crimă! Probabil că știi să tragi foarte bine?



— Destul de bine, răspunse Azazello.

— Și la ce distanță tragi; la câți pași? îl întrebă Margareta nu prea deslușit.

— Depinde în ce trag, îi răspunse cu judecată Azazello, una e să ochești cu ciocanul în geamul criticului Latunski, și alta, în inima lui.

— În inimă! exclamă Margareta, ducându-și mâna la inimă, în inimă! repetă ea cu glas surd.

— Cine e criticul ăsta? întrebă Woland, uitându-se la Margareta printre gene.

Azazello, Koroviev și Behemoth își pironiră privirile, rușinați, în podea, în timp ce Margareta răspunse, roșindu-se:

— E un critic. În seara asta i-am devastat apartamentul.

— Ia te uită! Și pentru ce, mă rog?...

— El, *messire*, îi explică Margareta, l-a nenorocit pe un maestru.

— Și de ce trebuia să te ostenești singură?

— Îngăduiți-mi mie, *messire*, strigă fericit motanul, sărind de pe scaun.

— Dar astâmpără-te o dată, mormăi Azazello, sculându-se, dau eu o fugă pân-acolo...

— Nu! strigă Margareta. Nu, vă implor, *messire*, opriți-l, nu faceți asta!

— Cum vrei, cum vrei, răspunse Woland, și Azazello își reluă locul.

— Așadar, unde am rămas, neprețuită regină Margot? trâncăni Koroviev. Ah, da, era vorba despre inimă... El nimerește în inimă. Spunând aceasta, Koroviev își întinse un deget lung înspre Azazello: — la alegere — în orice ventricul sau auricul.

La început, Margareta nu pricepu ce vrea să spună, dar apoi, prinzând sensul cuvintelor, exclamă mirată:

— Bine, dar acestea nu se văd!

— Scumpa mea, urmă cu glas spart Koroviev, aici e-aici, că nu se văd! Țsta-i tot tâlcul! Că, într-un obiect pe care-l vezi, oricine poate să nimerească!

Și Koroviev scoase din sertarul mesei un șeptar de pică, îl întinse Margaretei și o rugă să însemne pe el cu unghia unul din puncte. Margareta însemnă punctul de sus, din dreapta. Apoi Hella ascunse cartea sub pernă, strigând:

— Gata!

Azazello, care stătea cu spatele spre pernă, scoase din buzunarul pantalonilor un pistol automat negru, își puse țeava acestuia pe umăr și, fără să întoarcă ochii spre pat, trase, înfricoșând-o pe Margareta. După aceea, scoaseră de sub perna găurită șeptarul — glonțul nimerise drept în punctul însemnat de Margareta.

— N-aș vrea să mă întâlnesc cu dumneata când ții în mână revolverul, zise Margareta, aruncându-i priviri cochete lui Azazello. Avea o slăbiciune pentru toți oamenii în stare să facă ceva la perfecție.

— Neprețuită regină, piui Koroviev, nu-i doresc nimănui să-i iasă înainte, chiar și când n-are în mână revolver! Pe cuvântul de onoare al unui fost dirijor de cor și cântăreț că omul acela n-ar fi de felicitat.

Motanul, care șezuse încruntat în timpul experienței cu tragerea, deodată anunță:

— Mă angajez să bat recordul cu șeptarul.

Drept răspuns, Azazello mârâi ceva. Motanul însă era încăpățânat și ceru nu un revolver, ci două.

Azazello scoase al doilea revolver aflat în buzunarul al doilea din spatele pantalonilor și, strâmbându-și disprețuitor gura, i-l întinse lăudărosului împreună cu primul revolver. Notase două puncte pe șeptar. Motanul se pregăti îndelung, întorcându-și ochii de la pernă. Margareta ședea cu mâinile la urechi și se uita la bufnița care dormita pe stelajul căminului. Motanul trase din amândouă revolverele, după care Hella scoase un țipăt strident, bufnița ucisă căzu de pe cămin, iar ceasul, spart, se opri. Hella, care avea o mână însângerată, îl apucă cu un urlet de blană pe motan, iar el, drept răspuns, o înșfacă de păr și amândoi încolăcindu-se, zvârcolindu-se, alunecară pe podea. Unul din pocale căzu de pe masă și se sparse.

— Luați-o de pe mine pe drăcoaica asta, care a turbat! urlă motanul, respingând-o pe Hella, ce ședea călare pe el. Pe bătauși i-au despărțit, iar Koroviev suflă în degetul Hellei, străpuns de glonte, și acesta se vindecă pe loc.

— Nu pot să trag când se vorbește în jurul meu! strigă Behemoth, străduindu-se să pună la loc un smoc uriaș de păr, smuls din spinarea lui.

— Fac pariu că toată tărășenia asta a făcut-o dinadins, zise Woland, zâmbind Margaretei. El trage bine.

Hella s-a împăcat cu motanul și, în semn de împăcare, s-au sărutat. Apoi a fost scoasă de sub pernă cartea și s-a verificat. Nu era atins nici un punct, afară de cel străpuns de Azazello.

— Asta-i imposibil, susținea motanul, uitându-se la carte în lumina candelabrului.

Cina veselă continua. Lumânările se topeau în candelabre, din șemineu se răspândea prin cameră, unduind, o căldură uscată și înmiresmată. Margareta

își potolise foamea și se simțea cuprinsă de beatitudine. Se uita cum rotocoalele albăstriei de la țigara de foi a lui Azazello pluteau spre șemineu, în timp ce motanul le prindea din zbor cu vârful spadei. N-avea chef să plece nicăieri, deși, după cum își dădea seama, se făcuse târziu. Nu mai era mult până la șase dimineața. Profitând de un moment de tăcere, se adresă sfioasă lui Woland:

— Cred că e timpul să plec. E târziu...

— Unde te grăbești? o întrebă acesta politicoș, dar cam rece. Ceilalți tăceau, prefăcându-se pasionați de priveliștea rotocoalelor de fum de țigară.

— Da, e timpul să plec, repetă Margareta, tulburându-se și mai mult din cauza acestei atmosfere și căutând în jur cu privirea vreun șal sau mantia.

Deodată, goliciunea începu s-o stânjenească. Se ridică de la masă. Fără un cuvânt, Woland luă de pe pat halatul lui ros și plin cu pete de grăsime, iar Koroviev îl aruncă pe umerii Margaretei.

— Vă mulțumesc, *messire*, zise abia auzit Margareta, privindu-l întrebător pe Woland.

Acesta îi răspunse cu un zâmbet politicoș și nepăsător. O neagră amărăciune încleșta inima Margaretei. Se simți înșelată. Pentru toate serviciile aduse la bal, nimeni, se vedea, n-avea de gând s-o răsplătească, după cum nimeni n-o poftea să mai rămână. Cu toate acestea, un lucru era cum nu se poate mai limpede: de aici nu avea unde să se ducă. Gândul fugar, că ar putea fi nevoită să se întoarcă la vila ei, îi umplu inima de deznădejde. „Să mă rog de el? Eu?” își spuse ea, gândindu-se la sfatul ademenitor al lui Azazello, pe când ședea în grădina

de lângă zidul Kremlinului. „Pentru nimic în lume!” hotărî Margareta în cele din urmă.

— Vă las cu bine, *messire*, spuse ea cu glas tare și urmă în gând: „Numai să mă văd ieșită de aici, că apoi cum ajung la râu, mă înec.”

— Stai jos, îi zise deodată poruncitor Woland. Schimbându-se la față, Margareta se așeză.

— Vrei poate să-mi spui ceva la despărțire?

— Nu, *messire*, nimic, răspunse ea mândră; în afară de un lucru: dacă mai aveți nevoie de mine, sunt gata să îndeplinesc orice doriți. Nu sunt deloc obosită și m-am distrat de minune la bal. Așa încât, dacă ar mai fi continuat, aș fi întins din nou genunchiul meu, ca să-l sărute mii de spânzurați și de ucigași. Spunând aceasta, Margareta se uita la Woland ca prin ceață, cu ochii plini de lacrimi.

— Așa este! Ai perfectă dreptate! strigă răsunător Woland. Așa și trebuie!

— Așa și trebuie! repetă ca un ecou suita lui.

— Noi te-am pus la încercare, zise Woland. Nu ceri niciodată nimic! Niciodată! Mai ales de la cei mai puternici ca dumneata, îi lași să-ți ofere ei singuri, și ei îți vor oferi totul. Ia loc, femeie mândră ce ești! Woland smulse halatul său de pe umerii Margaretei, și ea se pomeni din nou lângă el, pe pat. Așadar, Margot, urmă Woland, căutând să dea o rezonanță mai blândă glasului său, ce vrei drept răsplată pentru că astă-seară, la balul meu, ai făcut onorurile casei? Ce dorești pentru faptul că acest bal l-ai petrecut goală? Cum prețuiești genunchiul dumitale? Ce daune pretinzi de la musafirii mei, pe care adineaori i-ai numit spânzurați? Spune! Acum vorbește fără sfială, pentru că eu sunt cel care a oferit.

Inima ei bătuse cu putere; Margareta oftă adânc, chibzuind parcă ceva.

— Ei, curaj! strigă Woland. Trezește-ți fantezia, dă-i pinteni! Chiar și numai pentru faptul că a fost de față la împușcarea aceluia ticălos de baron învechit în rele merită omul său să fie răsplătit, cu atât mai mult cu cât este vorba de o femeie. Ei, s-aud!

Margareta simți că i se taie răsufierea și era gata să rostească tainicele cuvinte pregătite în sufletul ei, când, pâlind deodată, deschise gura și holbă ochii. „Frida!... Frida, Frida! îi strigă în urechi un glas sâcâitor, implorând-o. Mă cheamă Frida!” Și, bâlbâindu-se, Margareta vorbi:

— Așadar, aș putea... să cer... un lucru?

— Să pretinzi, să pretinzi, *donna* mea, îi răspunse Woland, zâmbind înțelegător, să pretinzi un lucru.

Ah, cât de abil și de limpede subliniase Woland aceste două cuvinte: „Un lucru”, repetând de fapt vorbele Margaretei. Oftând din nou, aceasta urmă:

— Aș vrea să nu i se mai lase Fridei batista cu care și-a sugrumat copilul.

Motanul ridică ochii spre tavan, oftând zgomotos, dar nu zise nimic, amintindu-și, pesemne, de urechea pe care Margareta i-o răsucise la bal.

— Dat fiind faptul, vorbi Woland zâmbind ironic, că este cu totul imposibil ca toanta de Frida să te mituiască — asta fiind cu totul nepotrivit cu demnitatea dumitale de regină —, nici nu știu ce aș avea de făcut. Cred că nu rămâne decât un singur lucru: să fac rost de cât mai multe cârpe și să astup cu ele toate crăpăturile dormitorului meu.

— Ce vreți să spuneți, *messire*? se miră Margareta la auzul acestor vorbe într-adevăr de neînțeles.

— Sunt pe deplin de acord cu dumneavoastră, *messire*, se băgă pe fir motanul — întocmai, cu cârpe! Și, nespus de enervat, dădu cu laba în masă.

— Vorbesc despre milă, își lămuri cuvintele Woland, fixând-o pe Margareta cu ochiul lui de foc; uneori, cu totul pe neașteptate și în chip viclean, ea se furișează în crăpăturile cele mai înguste. De aceea vorbesc despre cârpe...

— Și eu tot despre asta vorbesc! sări motanul și, pentru orice eventualitate, se dădu mai la o parte de Margareta, acoperindu-și cu labele, mânjite cu cremă roz, urechile ascuțite.

— Afară cu tine! porunci Woland.

— Încă nu am băut cafeaua, răspunse motanul, cum să plec? Oare e posibil, *messire*, ca într-o noapte de sărbătoare oaspeții să fie împărțiți în două sorturi la masă? Unii de prima calitate, iar ceilalți, cum se exprimă acest trist zgârciob-bufetier, de calitatea a doua?

— Taci din gură! îi porunci Woland și o întrebă pe Margareta: Judecând bine, pari să fii un om înzestrat cu o bunătate ieșită din comun. Un om cum nu se poate mai moral.

— Nu, protestă cu energie Margareta, eu știu că trebuie să vorbesc deschis cu dumneavoastră și am să vă spun deschis: sunt un om ușuratic. V-am rugat s-o ajutați pe Frida numai pentru că am avut imprudența s-o fac să spere și să creadă. Ea așteaptă, *messire*, ea crede în puterea mea. Și dacă va rămâne înșelată în speranța ei, am să mă simt îngrozitor. Nu voi mai avea liniște cât voi trăi. Nu-i nimic de făcut, așa a fost să fie.

— Aha, zise Woland, e de înțeleș.

— Și o să faceți asta? îl întrebă încet Margareta.

— În nici un caz, răspuse Woland. Trebuie să știi, scumpă regină, că e vorba de o mărunță confuzie. Fiecare departament trebuie să-și vadă de treburile lui. Nu neg, posibilitățile noastre sunt destul de mari, sunt cu mult mai mari decât presupun unii oameni nu tocmai ageri...

— Da, asta da, sunt cu mult mai mari, se băgă din nou pe fir motanul, tare nerăbdător, și, se vede, foarte mândru de aceste posibilități.

— Taci dracului! îi zise Woland, urmând către Margareta: Dar ce rost are să te ocupi de ceva care cade în atribuțiunile altui for, după cum am spus. Așadar, eu n-o să fac asta, dar o s-o faci dumneata.

— Și o să se îndeplinească dacă încerc eu?

Azazello își aruncă ironic ochiul chiar spre Margareta și, răsucindu-și capul roșcat, pufni în răs.

— Dar fă-o o dată; ce chin e și cu dumneata, bombăni Woland și, întorcând cu mâna globul, începu să examineze cu atenție un anumit amănunt, ocupându-se, pesemne, și cu o altă treabă, în timp ce stătea de vorbă cu Margareta.

— Ei, hai, Frida... suflă Koroviev.

— Frida! strigă cu glas ascuțit Margareta.

Ușa se dădu de perete, și în cameră se năpusti o femeie goală, despletită, cu ochi demenți, dar trează de data aceasta, fără semnele beției. Și, în timp ce femeia își întindea rugătoare brațele spre Margareta, aceasta zise maiestuos:

— Ai fost iertată. N-o să ți se mai lase batista.

Cu un strigăt, Frida se aruncă în genunchi, prosternându-se la picioarele Margaretei. Apoi, la un semn al lui Woland, pieri din cameră.

— Vă mulțumesc, rămâneți cu bine, zise Margareta, ridicându-se.



— Ei, Behemoth, ce ne facem? vorbi Woland. Într-o noapte ca asta, de sărbătoare, n-o să abuzăm de această totală lipsă de simț practic! Și întorcându-se spre Margareta: Așadar, asta nu intră la socoteală; în ce mă privește, n-am făcut nimic. Ce vrei pentru dumneata?

Urmă o tăcere pe care o întrerupse Koroviev, șoptind la urechea Margaretei:

— Nestemată *donna*, de data asta te sfătuiesc să fii mai rezonabilă! Că de, Fortuna ar putea să-ți și scape din mâini.

— Vreau ca acum, chiar în clipa asta, să mi se dea îndărăt maestrul, iubitul meu, zise Margareta, cu obrazul crispat.

Și atunci, în odaie se năpusti o rafală de vânt cu atâta putere, încât și flacăra luminărilor din candelabre se așternu orizontal, perdeaua grea de la fereastră se dădu la o parte, fereastra se deschise larg și, departe, în înalturi, se arată luna plină, dar nu o lună de dimineață, ci una de miez de noapte. Prin fereastră, pe podea se așternu năframa verzuie a nopții, și în ea apăru oaspetele nocturn al lui Ivanușka — maestrul. Era îmbrăcat cu hainele lui de spital — cu halat, papuci și cu tichia neagră de care nu se despărțea niciodată. Obrazul nebărbierit avea un tic nervos: maestrul se uita cu coada ochiului, speriat, la licărul făcliilor, în timp ce șuvoaiele argintii ale lunii se involburau în juru-i.

Margareta îl recunoscuse și, gemând, își împreună mâinile, alergând spre el. Îi sărută fruntea, buzele, se lipi cu fața de obrazul lui nebărbierit, și lacrimile, stăpânite atâta vreme, prinseră a curge acum în voie, șiroind pe chipul ei. Rostea doar o vorbă, repetând-o în neștire:

— Tu... tu... tu...

Maestrul se desfăcu din strânsoarea brațelor ei și spuse cu glas surd:

— Nu plânge, Margot, nu mă chinui! Sunt grav bolnav, urmă el, agățându-se cu mâna de pervazul ferestrei, parcă pregătindu-se să fugă; și, în timp ce se uita cu luare-aminte la cei din odaie, strigă: Mi-e frică, Margot! Iar au început halucinațiile...

Margareta se sufoca în hohote de plâns, șoptind:

— Nu, nu, nu... Să nu te temi de nimic... Sunt cu tine... Sunt cu tine...

Pe nesimțite, cu o mișcare îndemânată, Koroviev trase un scaun mai aproape de maestru, și acesta se așeză; Margareta se prăbuși în genunchi, lipindu-se de dânsul, și rămase tăcută. În tulburarea ei nici nu băgase de seamă că nu mai era în pielea goală; acum purta mantia aceea neagră de mătase. Bolnavul își lăsă capul în jos, privind țintă în podea, cu ochii posomorâți, bolnavi.

Woland îi porunci lui Koroviev:

— Cavalerie, dă-i omului ăstuia ceva de băut. Margareta se ruga de maestru cu glas tremurător:

— Bea, bea, te rog! Ți-e frică? Nu, nu, crede-mă pe mine, aici vei fi ajutat!

Acesta luă paharul și-l dădu peste cap, dar paharul scăpă din mâna tremurătoare și se făcu țândări la picioarele lui.

— E semn bun, semn bun! îi șopti Koroviev Margaretei. Uite, începe să-și vină în fire.

Într-adevăr, privirea bolnavului nu mai era atât de sălbatică și neliniștită.

— Într-adevăr, tu ești, Margot? întrebă oaspetele selenar.

— Să nu te îndoiești, sunt eu, răspunse ea.

— Mai dați-i! porunci Woland.

După ce maestrul goli și al doilea pahar, ochii lui căpătară viață și expresie.

— Așa da, așa mai zic și eu, încuviință Woland uitându-se printre gene. Acum, hai să stăm de vorbă. Cine ești?

— Acum sunt nimeni, îi răspunse maestrul crispându-și gura într-un zâmbet.

— De unde vii?

— Din casa suferinței. Sunt un alienat, răspunse nou-venitul.

La aceste cuvinte, pe Margareta o podidiră din nou lacrimile. Apoi, ștergându-și ochii, strigă:

— Ce vorbe îngrozitoare! Ce vorbe cumplite! E un maestru, *messire*, vă previn! Faceți-l bine, merită acest lucru.

— Dumneata știi cu cine stai de vorbă? îl întrebă Woland. La cine te afli?

— Știu, îi răspunse maestrul; la casa de nebuni am fost vecin cu băiatul acela, cu Ivan Bezdomnîi. Mi-a povestit despre dumneavoastră.

— Cum să nu, cum să nu, încuviință Woland, am avut plăcerea să mă întâlnesc cu tânărul acela la Patriarșie prudî. Era să mă înnebunească, nu alta, căutând să-mi demonstreze că eu nu exist. Dar dumneata crezi că sunt eu într-adevăr?

— Sunt silit să cred, zise nou-venitul, dar se înțelege că aș fi preferat să vă socot rodul unei halucinații. Vă rog să mă scuzați, adăugă el, apoi, dându-și seama că făcuse o gafă.

— Ei, ce să-i faci, dacă ai fi preferat, n-ai decât să socioți c-așa e, replică, politicoș, Woland.

— Nu, nu! interveni speriată Margareta, zgâlțâindu-l de umeri pe maestru. Vino-ți în fire! Te afli într-adevăr în fața lui!

Motanul se băgă și aici pe fir.

— În ceea ce mă privește, par într-adevăr o halucinație. Ia uitați-vă cu atenție la profilul meu în lumina lunii. Motanul se vârî într-un mănunchi țesut din raze de lună, vrând să mai adauge ceva, însă fiind rugat să tacă, ripostă: Bine, o să tac. Voi fi o halucinație taciturnă; și amuți într-adevăr.

— Aș vrea să știu de ce vă spune Margareta maestru? întrebă Woland.

— Este o slăbiciune pardonabilă, răspunse acesta cu un zâmbet. Are o părere prea bună despre romanul meu.

— Și despre ce vorbești în roman?

— Despre Pilat din Pont.

Flăcările lumânărilor prinseră din nou să șovăie și să danseze, iar paharele să zăngăne pe masă. Woland izbucni într-un râs tunător, dar fără să sperie sau să mire pe cineva. Behemoth începu să-l aplaude.

— Despre ce? Despre cine? întrebă din nou Woland, redevenind serios. Și asta acum? E uluitor! Nu ai putut găsi altă temă? Dă-mi să văd, ceru el, întinzând mâna cu palma în sus.

— Din păcate, nu pot s-o fac, răspunse maestrul. Mi-am ars manuscrisul.

— Iartă-mă, dar asta n-o cred, exclamă Woland. E imposibil, manuscrisele nu ard. Și, întorcându-se spre motan, îi porunci: Hai, Behemoth, adu romanul îcoace.

Cât ai clipi, motanul sări jos, și toți văzură că șezuse până atunci pe un teanc gros de manuscrise. Înclinându-se adânc, motanul îi înmână lui Woland

exemplarul de deasupra. Margareta începu să tremure, strigând din nou, tulburată până la lacrimi:

— Iată manuscrisul, iată-l!

Ea se repezi spre Woland și adăugă încântată:

— Atotputernic! Atotputernic!

Woland îl luă în mâini, îl întoarse și îl puse tăcut deoparte, privindu-l grav pe maestru. Acesta căzu însă din nou într-o stare de neliniște și melancolie, se ridică de pe scaun, frângându-și mâinile, tresări și bolborosi, cu ochii spre luna îndepărtată:

— Nici noaptea când e luna pe cer nu am liniște. De ce m-ați tulburat? O, zei, o, zei!...

Apucându-l de poalele halatului de spital, Margareta se lipi de el, murmurând și ea, numai lacrimi și durere.

— Doamne, de ce oare nu-ți ajută medicamentul?

— Nu-i nimic, nu-i nimic, șopti Koroviev, dându-i târcoale maestrului, nu-i nimic, nu-i nimic... Încă un păhărel; beau și eu cu dumneata, să-ți țin de urât...

Păhărelul sclipi în lumina lunii și fu de folos. După ce-l făcură pe maestru să se așeze, fața bolnavului se liniști din nou.

— Ei, acum totul este limpede, zise Woland și bătu cu degetul lung pe manuscris.

— Absolut limpede, confirmă motanul, uitându-și promisiunea să devină o halucinație tăcută, acum linia principală a acestui opus îmi este limpede ca bună ziua. Tu ce zici? se adresă el tăcutului Azazello.

— Eu zic, vorbi pe nas acesta, că ar fi bine să te înecăm.

— Ai milă de mine, Azazello, îi răspunse motanul, și nu-i da stăpânului meu ideea asta. Crede-mă, în fiecare noapte aș veni la tine în straie sumare, ca

bietul maestru, ți-aș face semne și te-aș chema să mă urmezi. Cum te-ai simți, ce zici, Azazello?

— Hai, Margareta, vorbi Woland, spune tot, de ce ai nevoie?

Ochii femeii se aprinseră scrutându-l rugător pe Woland:

— Dați-mi voie să vorbesc în șoaptă cu el.

Woland încuviință cu un gest din cap, și Margareta, lipindu-și buzele de urechea maestrului, îi șopti ceva, dar nu se auzi decât răspunsul acestuia:

— Nu, e prea târziu. Nu mai vreau nimic de la viață — doar să te văd pe tine. Dar eu te sfătuiesc din nou: lasă-mă, altfel vei pieri și tu cu mine.

— Nu, n-am să te las, îi răspunse ea, și întorcându-se spre Woland, urmă: Vă rog să faceți în așa fel încât să ne întoarcem din nou în subsolul din ulicioara de pe Arbat, să se aprindă iar lampa și totul să fie ca înainte.

Auzind-o, maestrul izbucni în râs și, cuprinzând cu mâinile capul ciufulit al Margaretei, spuse:

— Oh, n-o ascultați pe această sărmană femeie, *messire!* în subsolul acela stă de mult altcineva și, în general, nu se mai poate ca totul să fie iar ca înainte. Lipindu-și obrazul de capul prietenei sale și îmbrățișând-o, murmură: Sărmana de tine... sărmana de tine...

— Spui că nu se poate? zise Woland. De fapt, ai dreptate. Dar să vedem, să încercăm totuși. Și strigă: Azazello!

Deodată, din tavan, se prăbuși pe podea un cetățean fâstăcit, aproape nebun, numai în izmene și, oricât de ciudat s-ar părea, cu un geamantan în mână, iar pe cap cu o șapcă. Tremura de frică, ploconindu-se.

— Mogarîci? îl întrebă Azazello pe omul căzut din cer.

— Aloizi Mogarîci, răspunse acesta dârdâind.

— Dumneata ești cel care, după ce ai citit articolul lui Latunski despre romanul acestui om, ai scris un denunț împotriva lui cum că păstrează la el literatură ilegală? îl întrebă Azazello.

Cetățeanul căzut din cer se învineți și, cuprins de remușcări, porni să verse șiroaie de lacrimi.

— Ai vrut să pui mâna pe camerele lui? fonfăi cât se poate de confidențial Azazello.

Mârâitul unei pisici turbate se auzi în cameră, și Margareta, urlând: — Află ce-i o vrăjitoare, află! — apucă cu unghiile obrazul lui Aloizi Mogarîci.

Se stârni panică și învălmășeală.

— Ce faci? strigă chinuit maestrul. Margot, nu te dezonora!

— Protestez! Nu e deloc dezonoare! urlă motanul. Koroviev o trase la o parte pe Margareta.

— Am instalat o baie... strigă Mogarîci, însângerat, clănțănind din dinți, și începu îngrozit să sporovăiască verzi și uscate... Numai zugrăveala cât... piatra vânătă...

— Foarte bine, mă bucur că ai instalat o baie, încuviință Azazello; maestrul chiar are nevoie să facă băi. Apoi strigă: Afară!

Atunci Mogarîci se întoarse în văzduh cu picioarele în sus și, purtat de o forță nevăzută, ieși din dormitorul lui Woland prin fereastra deschisă.

Holbând ochii, maestrul șopti:

— Oho, cred că asta e mai grozav decât ceea ce mi-a povestit Ivan! Cutremurat, se uită în dreapta și în stânga și-l întrebă în cele din urmă pe motan: Iertați-mă, tu ești... dumneavoastră sunteți...

Încurcat, neștiind cu ce formulă să i se adreseze, urmă: Dumneavoastră sunteți motanul care s-a urcat în tramvai?

— Eu sunt, recunosc motanul, măgulit, și adăugă: Mă bucur foarte mult să văd cât de politicoasă se poartă cineva cu un motan. De obicei, nu știu pentru care motiv, motanii sunt luați „per tu”, deși niciodată în viața lui vreun motan n-a băut Bruderschaft cu careva.

— Mi se pare că nu prea sunteți motan... ripostă, șovăitor, maestrul!... La spital, vrând-nevrând, tot o să se observe absența mea, adăugă el sfios, uitându-se la Woland.

— De ce să se observe? îl liniști Koroviev, și în mâinile lui apărură deodată niște registre și hârtii. E istoricul bolii dumitale?

— Da...

Koroviev îl aruncă în flăcările șemineului.

— Nu mai e documentul, nu mai e nici omul, spuse cu satisfacție Koroviev. Și asta e cartea de imobil a gazdei dumitale?

— Da...

— Cine e trecut în ea? Aloizi Mogarîci? Și Koroviev suflă pe pagina cărții de imobil. Gata! Nu mai e, și, te rog să îți minte, nici n-a existat. Iar dacă gazda dumitale se va arăta mirată, spune-i că Aloizi Mogarîci a fost numai un vis. Cine mai e și Mogarîci ăsta? N-a fost aici nici un Mogarîci! Și cartea de imobil pieri și ea din mâinile lui Koroviev. Acum e pe masa gazdei. Uimit de operația curată a lui Koroviev, maestrul i-a zis:

— Ai dreptate, din moment ce nu-i documentul, nu e nici omul. Tocmai eu nu sunt, eu nu am nici un document.



— Cer scuze, strigă Koroviev, asta-i halucinație, iată documentul dumitale. Apoi ridică ochii și-i șopti dulce Margaretei: Poftim și avutul dumitale, Margareta Nikolaevna, zise Koroviev, înmânându-i Margaretei caietul cu marginile arse, trandafirul uscat, fotografia și, cu o grijă deosebită, carnetul de economii: Zece mii, Margareta Nikolaevna, așa cum ai binevoit să le depui. Noi n-avem nevoie de bunul altuia.

— Mie mai degrabă mi s-ar usca labele decât să mă ating de ceva ce nu-i al meu, strigă motanul umflându-se în pene și dansând pe valiză, ca să se așeze mai bine toate exemplarele romanului cu ghinion.

— Și actul dumitale, urmă Koroviev, întinzând Margaretei actul ei, apoi, raportă respectuos: Asta-i tot, *messire!*

— Nu, nu e tot, replică Woland, desprinzându-și ochii de pe glob. Ce vrei, scumpa mea *donna*, să fac cu suita dumitale? Eu n-am nevoie de ea.

În aceeași clipă, prin ușa deschisă dădu buzna Natașa goală pușcă și-i strigă Margaretei:

— Multă fericire, Margareta Nikolaevna! Salutându-l cu un semn din cap pe maestru, se întoarse din nou spre Margareta: Am știut totdeauna unde te duci.

— Femeile de serviciu știu totul, observă motanul, ridicând laba cu subînțeles. E o greșeală să crezi că ar fi oarbe.

— Ce vrei, Natașa? o întrebă Margareta. Întoarce-te la vilă.

— Draga mea Margareta Nikolaevna, o imploră aceasta căzând în genunchi în fața ei. Rugați-vă de dumnealor — aici îl privi cu coada ochilor pe Woland

— să mă lase tot vrăjitoare. Nu mai vreau în vilă! Nu mă mărit nici cu inginerul, nici cu tehnicianul. Aseară la bal, domnul Jacques m-a cerut în căsătorie. Și, desfăcându-și pumnul strâns, Natașa arată niște monede de aur.

Margareta își îndreptă privirea întrebătoare spre Woland. Acesta încuviință din cap. Atunci, Natașa se aruncă de gâtul Margaretei; urmă un sărut răsunător, după care, cu un strigăt triumfător, vrăjitoarea zbură pe fereastră.

În locul ei apăru Nikolai Ivanovici. Își recăpătase înfățișarea omenească, dar era grozav de posomorât și chiar iritat.

— Iată cui am să-i dau drumul cu multă plăcere — zise Woland, uitându-se în scârbă la Nikolai Ivanovici — cu o deosebită plăcere, fiindcă n-are ce căuta aici.

— Rog stăruitor să mi se elibereze o adeverință din care să reiasă unde mi-am petrecut noaptea trecută, vorbi Nikolai Ivanovici, privind ursuz în jur, dar cu multă încăpățănare.

— În ce scop? întrebă sever motanul.

— În scopul de a o prezenta miliției și consoartei mele, răspunse ferm Nikolai Ivanovici.

— De obicei, noi nu eliberăm adeverințe, preciză motanul încruntându-se, dar pentru dumneavoastră, treacă de la noi, vom face o excepție.

Nikolai Ivanovici n-apucă să se dezmeticească bine, când Hella, goală pușcă, se și așeză la masa de scris și motanul îi dictă:

— „Adeverim prin prezenta că posesorul acestui act, Nikolai Ivanovici, a petrecut noaptea mai sus-arătată la balul Satanei, fiind tras acolo în calitatea sa de mijloc de locomoție”... Hella, deschide

paranteza, scrie „vier”, și închide paranteza. Semnează: Behemoth.

— Și data? piui Nikolai Ivanovici.

— Noi nu punem dată; dacă are dată, hârtia își pierde valabilitatea, ripostă motanul, semnând adevărul. Apoi scoase de undeva o parafă, suflă în ea după toate regulile artei și, aplicând pe dovadă parafa „Achitat”, o înmână lui Nikolai Ivanovici. În clipa următoare, acesta pieri fără urmă, în locul lui apărând un personaj cu totul neașteptat.

— Țsta cine mai e? întrebă cu dezgust Woland, ferindu-și ochii cu mâna de lumina făcliilor.

Varionuha își plecă fruntea și zise încet, oftând:

— Lăsați-mă să mă întorc înapoi, nu pot să fiu vampir, că doar atunci, eu cu Hella era cât pe ce să-l curățăm pe Rimski. Eu nu sunt setos de sânge. Dați-mi drumul!

— Ce visează ăsta? întrebă Woland, strâmbându-se. Care Rimski? Ce mai e și cu aiureala asta?

— Nu vă deranjați, *messire*, dădu glas Azazello și, întorcându-se spre Varionuha, urmă: Să nu fii bătăran la telefon. Să nu minți la telefon. Ai înțeles? N-o să se mai repete?

De bucurie, în capul lui Varionuha totul se învâlmăși, fața începu să-i strălucească de bucurie, și el, fără să știe ce spune, bolborosi:

— Pe Dum... adică, vreau să spun... Majes... imediat după-masă... Strângându-și mâinile la piept, Varionuha se uită rugător la Azazello.

— Bine! Marș acasă! hotărî acesta, și Varionuha se topi în văzduh.

— Și acum, voi toți ceilalți lăsați-mă cu ei doi, porunci Woland, arătându-i pe maestru și pe Margareta.

Porunca lui Woland se execută cât ai clipi. După o tăcere scurtă, Woland îi spuse maestrului:

— Așadar, în subsolul din Arbat? Dar cine are să scrie? Iar visările? Inspirația?

— Nu mai am nici un fel de visări și nici inspirație, răspunse maestrul, nu mă interesează nimic, afară de ea, puse iar mâinile pe capul Margaretei. M-au frânt, sunt plictisit și vreau în subsol.

— Si romanul dumitale, și Pilat?

— Îmi este odios romanul ăsta, răspunse maestrul. Am suferit prea mult din cauza lui.

— Te implor, se rugă jalnic Margareta, nu vorbi așa. De ce mă chinuiești? Știi doar că toată viața mea am pus-o în opera ta. Și adăugă întorcându-se spre Woland: Vă rog, *messire*, să nu-i luați vorbele în seamă. Este prea chinuit.

— Bine, dar trebuie să scrii ceva totuși! zise Woland. Dacă ai epuizat tema acestui procurator, ei bine, poți să începi a-l zugrăvi chiar și pe Aloizi, să zicem...

— Așa ceva Lapșennikova n-o să tipărească, și-apoi, nu-i interesant, răspunse maestrul, zâmbind.

— Și din ce ai să trăiești? Doar va trebui să cunoști mizeria.

— De acord, de acord, îi răspunse maestrul, o trase spre el pe Margareta, o luă de după umeri și adăugă: o să-i vină mintea la loc, are să plece de la mine...

— Nu cred, zise printre dinți Woland și continuă: Așadar, omul care a scris istoria lui Pontius Pilat pleacă în subsol, cu intenția să se instaleze acolo, în fața lămpii, și să trăiască în mizerie?

Margareta se desprinse din îmbrățișarea maestrului și vorbi cu înflăcărare:

— Am făcut tot ce mi-a stat în putință, i-am șoptit lucrurile cele mai ademenitoare. Și el le refuză.

— Știu eu ce i-ai șoptit, replică Woland; dar ăsta nu-i lucrul cel mai ademenitor. Iar dumitale îți spun, se întoarse el cu un zâmbet spre maestru, că romanul pe care l-ai scris o să-ți mai aducă unele surprize.

— E foarte trist, îi răspunse maestrul.

— Nu, nu e trist, zise Woland, nu e ceva de care ar trebui să te temi. Ei, Margareta Nikolaevna, s-a-nfăptuit totul. Mai ai vreo pretenție?

— Oh, *messire*, se poate să vorbești așa!?

— Atunci, uite, primește în dar obiectul acesta ca amintire, o rugă Woland și, scoțând de sub pernă o mică potcoavă de aur, presărată cu diamante, i-o întinse.

— Oh, nu! Cum să iau eu așa ceva?

— Vrei să ne supărăm? o întrebă, zâmbind, Woland.

Întrucât mantia pe care o purta nu avea nici un buzunar, Margareta înveli potcoava într-un șervet, legând-o într-un fel de bocceluță. În clipa aceea făcu o constatare ciudată din cale-afară, se întoarse spre fereastra prin care se vedea luna strălucind și zise:

— Nu înțeleg deloc... cum vine asta, tot noapte și noapte, de mult trebuia să răsară soarele.

— O noapte de sărbătoare e plăcut s-o și ții în loc puțin, îi răspunse Woland. Acum, vă urez fericire!

Margareta îi întinse lui Woland amândouă mâinile cu un fel de venerație, dar, neîndrăznind să se apropie de el, exclamă încet:

— Adio! Adio!

— La revedere, zise Woland.

Margareta, înfășurată în mantia ei neagră, și maestrul, în halatul de spital, ieșiră în coridorul apartamentului văduvei, unde ardea o luminare și unde îi aștepta suita lui Woland. Părăsind coridorul, Hella purta valiza care conținea romanul și mica avere a Margaretei Nikolaevna, iar motanul pășea alături, ajutând-o pe Hella să ducă bagajul.

Lângă ușa de la intrare, Koroviev își luă rămas-bun și dispăru, iar ceilalți porniră să-i conducă pe cei doi, jos, pe scara pustie la ora aceea. În timp ce treceau pe palierul etajului doi, se auzi o ușoară bufnitură, dar fără ca cineva s-o bage în seamă, înainte de a ieși din imobil, pe la scara 6, Azazello suflă în sus, și în aceeași clipă se pomeniră cu toții în curte, unde luna nu îndrăznea să pătrundă: acolo văzură un om adormit pe trepte, și pesemne că adormise adânc, încălțat cu cizme și cu un chipiu pe cap, iar în fața imobilului staționa un automobil mare, negru, cu farurile stinse. În geamul din față se profila confuz silueta cioroiului de câmp.

Cei doi se pregăteau să urce în mașină, când Margareta strigă deznădăjduită:

— Doamne, mi-am pierdut potcoava!

—Urcați-vă în mașină, zise Azazello, și așteptați-mă. Mă-ntorc îndată; să văd numai despre ce este vorba. Și intră din nou în imobil.

Iată despre ce era vorba: Cu puțin înainte de apariția Margaretei și a maestrului cu însoțitorii lor, din apartamentul 48 situat sub acela al văduvei bijutierului ieși pe scară o femeie mică și uscățivă, în mână cu un bidon și cu o sacoșă. Era Annușka, femeia care, spre nenorocirea lui Berlioz, vărsase uleiul miercurea trecută lângă porțița turnantă a parcului.

Nimeni nu știa, și desigur că nimeni nu va afla vreodată cu ce se ocupa la Moscova această femeie și din ce trăia. Nu se știa despre ea decât un singur lucru: putea fi văzută zilnic, când cu bidonul, când cu sacoșa și cu bidonul, fie la găzărie, fie în piață, fie în poarta imobilului, fie pe scări, iar cel mai des în bucătăria apartamentului 48, unde și locuia. Afară de asta se știa că oriunde se afla ori apăsarea ei se stârnea pe loc un scandal și că afară de asta era poreclită „Ciuma”.

Ciuma-Annușka se scula, nu se știe în ce scop, o dată cu cocoșii. În ziua aceea se trezise chiar în toiul nopții, pe la douăsprezece și jumătate. Răsucise cheia în ușă, își scosese nasul afară, apoi ieșise toată, trântise ușa după sine și era gata s-o ia din loc, când pe palierul de deasupra ei se trânti o ușă și cineva se rostogoli în jos, pe scări. Ciocnindu-se de Annușka, o îmbrânci în lături cu atâta putere, încât femeia se lovi cu ceafa de zid.

— Unde dracu te duci numai în izmene? țipa ea cu glas ascutit, ducând o mână la ceafă.

Omul în izmene, cu valiza în mână și cu șapca pe cap, îi răspunse cu un glas somnoros și ochii închiși:

— Cazanul de la baie... piatra vânăată... numai zugrăveala cât m-a costat... și, izbucnind în lacrimi, răcni: Afară!

După aceasta se repezi, dar nu în jos, pe scări, ci înapoi, în sus, unde o fereastră ce dădea spre curte avea un geam spart și ieși pe geam afară în zbor, cu picioarele în sus. Annușka uită de ceafa ei și de tot și se repezi și ea cu un geamăt de uimire la fereastră. Se întinse pe palier cu burta în jos și, scoțând capul afară, se aștepta să-l vadă zăcând pe asfaltul luminat

de felinarul din curte pe omul cu valiza, făcut zob. Dar pe asfalt nu se vedea nimic.

Nu-i mai rămânea decât să presupună că arătarea asta somnoroasă zburase din casă ca o pasăre, dispărând fără urmă. Făcându-și cruce, Annușka gândea: „Da, nimic de zis, halal apartament cel cu nr. 50! Nu degeaba vorbește lumea!... Ce mai apartament!...”

Abia apucă să gândească astfel, că ușa de deasupra ei se trânti iar și se auziră din nou pași. Lipindu-se de perete, femeia văzu un cetățean destul de respectabil, cu cioc, dar cu o față semănând cu un rât de purcel, după cum i se păru, care se strecură pe lângă ea și, ca și primul, părăsi imobilul zburând pe fereastră, tot fără să pățească nimic și fără să se facă zob pe asfalt. Uitând pentru ce ieșise, Annușka rămase pe scară, închinându-se, oftând și vorbind singură.

După scurt timp, al treilea ins, fără barbă, cu un obraz rotund, ras, cu cămașă rusească pe el, veni tot de sus în fugă și zbură de îndată pe geam.

Spre lauda Annușkăi, trebuie spus că era o femeie curioasă, așa că se hotărî să aștepte, să vadă dacă nu cumva se vor mai petrece și alte minuni. Și sus se deschise din nou o ușă și o companie întreagă începu să coboare, dar nu în fugă, ci așa cum merg oamenii de obicei. Annușka se îndepărtă de fereastră, coborî spre ușa ei, o deschise repede, se ascunse după ea și, prin ușa crăpată, începură să-i sclipească ochii înnebuniți de curiozitate. Pe scară cobora un bărbat poate bolnav, poate nu, dar ciudat, cu barba nerasă, cu o tichie neagră pe cap și cu un halat pe el. Pășea șovăielnic, ținut cu grijă la braț de o cuconiță în rasă neagră, după cum i se păru Annușkăi în



semiîntunericul scării. Cuconița era ori desculță, ori avea în picioare o pereche de pantofi cam rupti, străvezii, pesemne din străinătate. Aoleu! Dar cuconița e goală! Păi da, rasa e aruncată direct pe trupu-i gol! „Halal apartament...” Gândindu-se cum o să le povestească ea a doua zi vecinilor ceea ce văzuse, sufletul Annușkăi prinse a cânta victorios. În urma cuconiței ciudat îmbrăcate venea o altă cuconiță, goală-pușcă, în mână cu o valijoară, iar pe lângă valijoară se foia un motan negru, uriaș. Ștergându-se la ochi, Annușka era cât pe ce să zică ceva cu glas tare.

Procesiunea o încheia un străin mic de stat, puțin șchiop, chior, fără haină, cu o vestă albă de frac și cravată la gât. Toți trecură pe lângă Annușka, în jos, pe scări, și în clipa aceea se auzi o bufnitură ușoară.

Îndată ce zgomotul pașilor se stinse în depărtare, Annușka se strecură ca un șarpe pe palier, puse bidonul lângă perete și, întinzându-se cu burta pe podea, începu să bâjbâie cu mâinile. Dădu de un șervețel cu ceva greu înăuntru; când îl desfăcu, rămase cu gura căscată. Duse la ochi bijuteria, și ochii îi ardeau ca focul, ca ochii lacomi de lup.

Totul i se învălmășea în cap: „Nici usturoi n-am mâncat, nici gura nu-mi miroase!... S-o duc la nepotu-meu? Sau să iau pila și s-o desfac în bucăți? Pietricelele le-aș scoate și le-aș vinde, una câte una, în Petrovka, în Smolenski... Nici usturoi n-am mâncat, nici gura nu-mi miroase!”

Vârî bocceluța în sân, înșfacă bidonul și era gata-gata să se furișeze înapoi în apartament, hotărându-se să iasă mai târziu în oraș, când în fața ei apăru, dracu știe de unde, străinul cu pieptul alb și fără haină, care-i spuse încetișor:

— Dă-ncoace potcoava și șervețelul.

— Care șervețel, care potcoavă? Nu știu nimic! se codi ea, prefăcându-se foarte mirată. N-am văzut nici un șervețel. Ce-i cu dumneata, cetățene, ești beat? Sau ce?

Cel cu pieptul alb și cu degetele tot atât de albe și tari ca niște bare de oțel s-apucă s-o strângă de gât fără o vorbă, până ce o sufocă și bidonul îi căzu din mână pe podea. După ce o ținu așa o vreme, străinul fără frac își slăbi strânsoarea degetelor și-i dădu drumul. Înghițind aer, Annușka zâmbi:

— Aha, potcovioara aia? întrebă ea. Îndată! Care va să zică, a dumneavoastră era? Îndată! Așa va să zică? A dumneavoastră? Mă uit, văd, zace colo-n șervețel; dinadins am ridicat-o, să n-o ia careva, că pe urmă — prinde orbu, scoate-i ochii! Știți și dumneavoastră...

Luând potcoava învelită în legăturică, străinul porni a se înclina dinaintea Annușkăi, strângându-i mâna cu efuziune, și-i mulțumi cordial, cu un puternic accent străin, cam în următoarele expresii:

— *Madame*, vă sunt profund recunoscător. Potcovioara asta mică e o amintire prețioasă. Și, îngăduiți-mi, fiindcă ați avut amabilitatea să mi-o păstrați, să vă ofer două sute de ruble.

Spunând acestea, scoase banii din buzunarul vestei și îi dădu Annușkăi, care, numai zahăr și miere, nu se mai oprea mulțumindu-i:

— Ah, voi fi veșnic recunoscătoare! *Merci! Merci!*

Darnicul străin o șterse însă cât ai clipi, lunecând peste un etaj, dar, înainte de a dispărea definitiv, strigă de jos, de data aceasta fără accent:

— Ascultă, cotoroanță, dacă mai ridici vreodată de jos un lucru care nu-i al tău, să-l predai la miliție, să nu-l pitești în sân!

Annușkăi îi vuia capul de toate peripețiile prin care trecuse; striga fără întrerupere, în virtutea inerției:

— *Merci, merci, merci!*... deși străinul dispăruse de mult.

Dispăruse și mașina din curte. După ce-i restitui Margaretei cadoul lui Woland, Azazello își luă rămas-bun de la ea, o întrebă dacă stă comod, Hella o sărută cu foc, iar motanul îi sărută mâna, apoi însoțitorii făcură cu mâna câteva semne maestrului, care ședea prăbușit, inert, într-un colț al mașinii, pe bancheta din spate, făcură un semn cioroiului-șofer și se topiră în văzduh, socotind inutil să se mai obosească urcând scara. Cioroiul aprinse farurile și scoase mașina pe poartă, pe lângă omul care dormea dus în gang. Și luminile mașinii aceleia mari și negre dispărură printre alte lumini de pe strada Sadovaia, cea zgomotoasă și fără somn.

Peste un ceas, în subsolul căsuței din ulicioara Arbatului, în prima odaie, unde totul rămăsese neschimbat, ca înainte de acea noapte cumplită de toamnă, ședea Margareta lângă masa acoperită cu o învelitoare de catifea și plângea încetișor de emoție și fericire, la lumina lămpii umbrite de abajur. Caietul, scorjit de flăcări, zăcea în fața ei, alături se înălța un teanc de caiete neatinse. Căsuța era cufundată în tăcere. În odaia micuță de alături, pe divan, învelit cu halatul lui de spital, dormea somn adânc maestrul. Respira ritmic, fără zgomot.

După ce plânse îndelung, Margareta începu să răsfoiască și caietele neatinse, dând de pasajul pe

care-l citise înainte de întâlnirea ei cu Azazello sub zidurile Kremlinului. Nu-i era somn. Mângâia cu drag manuscrisul, cum ai mângâia o pisică la care ții, răsucindu-l în mâini, examinându-l pe toate părțile, ba oprindu-se la pagina întâi, ba uitându-se la sfârșit. Deodată, o copleși gândul îngrozitor că toate acestea nu erau decât vrăjitorie, că aceste caiete vor pieri din ochii ei, că se va pomeni în dormitorul vilei și că, atunci când se va trezi, va fi nevoită să se ducă să se înece. Dar acesta a fost ultimul ei gând plin de spaimă, urma pierdută a îndelungatelor ei suferințe. Nimic nu dispărea, atotputernicul Woland era într-adevăr atotputernic, și Margareta putea răsfoi după pofta inimii, fie și până-n zori, filele caietelor, putea să le examineze, să le sărute și să recitească slovele:

„Întunericul, venit de pe Mediterana, învăluisese orașul atât de odios procuratorului...” Da, întunericul...

## **25. Cum a încercat procuratorul să-l salveze pe Iuda din Kiriat**

Întunericul, venit de pe Mediterana, învăluisese orașul atât de odios procuratorului. Se mistuiseră punțile suspendate care legau templul de cumplitul turn Antonius, din tării pogorâse bezna, așternându-se peste zeii înaripați ce se înălțau deasupra hipodromului, peste palatul Asmoneilor, cu meterezele lui, peste bazaruri, caravanseraiuri, ulicioare și eleștee... Pierise marele oraș, Yerushalayimul, de parcă nici n-ar fi existat vreodată... Negura băgase spaima în tot ce era viu în Yerushalayim și împrejurimile lui, înghițind totul. Spre sfârșitul zilei a 14-a a Nisanului, lună de primăvară, un nor ciudat venise dinspre mare.

Coborâse peste Golgota, unde călăii îi țintuiau în grabă pe cei osândiți, se prăvălise peste templul Yerushalayimului și, revărsându-se în șuvoaie fumegânde de pe colină, se așternuse peste Orașul de Jos. Se prelingea prin ferestrele caselor, gonindu-i pe trecători de pe străzile strâmbe și silindu-i să se adăpostească. Norul nu se grăbea să-și lepede vlaga și-și revărsa numai lumina. Când clocotul negru și fumegând era despicat de o săgeată de foc, din bezna se înălța giganticul templu cu acoperișul lui de solzi scânteietori. Dar fulgerul se stingea într-o clipă, și templul se cufunda iarăși în hăul întunecat, în câteva rânduri, se ridicase din el ca să se prăbușească din nou în bezna și, de fiecare dată, prăbușirea era însoțită de un bubuit de catastrofă.

Alte fulgere scăpărătoare scoteau din hăul fără fund palatul lui Irod cel Mare, ce se înălța în fața templului, pe colina dinspre apus, și statuile lui de

aur, cumplite, fără ochi, se avântau în tării spre cerul negru cu brațele întinse. Dar focul ceresc se stingea din nou, și bubuitul greu al tunetului îi alunga pe idolii de aur din bezna de nepătruns.

Ploaia se dezlănțui pe neașteptate, și furtuna se transformă în uragan. În apropierea băncii de marmură din grădină, acolo unde, pe la amiază, stătuseră de vorbă procuratorul și marele preot, fulgerul, însoțit de un bubuit înspăimântător, frânse, cât ai clipi, un chiparos. O dată cu grindina și pulberea de stropi, sub colonada balconului vântul purta trandafiri ruți, frunze de magnolia, rămurele și nisip. Uraganul devasta cu furie grădina.

În timpul acesta, printre colonade se afla un singur om: procuratorul.

Nu mai ședea în jeț, se tolănise pe patul de trestie, lângă masa scundă, încărcată de bunătăți și urcioare cu vin. Un alt pat adăsta de partea cealaltă a mesei. La picioarele procuratorului se vedea o băltoacă roșie, ca de sânge, iar în preajmă, cioburile unui urcior spart. Slujitorul care așezase masa înainte de a se dezlănțui furtuna se fâstâcise sub privirea stăpânului, tulburat de gândul că l-a supărat cu ceva, și procuratorul, înfuriindu-se, trântise urciorul de mozaicul balconului, spunându-i răstit:

— De ce-ți ferești ochii de mine când servești? Oare ai furat ceva?

Chipul negru al africanului se făcuse cenușiu. În ochi i se cuibări groaza de moarte, și era gata-gata să spargă și el un urcior, dar mânia procuratorului se stinse făr'de veste, așa cum se și aprinsese. Slujitorul se repezise să strângă cioburile și să șteargă pe jos. Dar, la un semn al stăpânului, lăsă totul cum era și se făcu nevăzut: băltoaca rămase acolo neatinsă.

De când se stârnise furtuna, africanul se pitea mereu lângă firida cu statuia unei femei albe și goale cu capul plecat, tresărind în fiecă clipă de teamă că nu va auzi chemarea procuratorului.

Stând culcat în penumbra deasă care se așternuse peste toate o dată cu dezlănțuirea furtunii, procuratorul își turnă singur vin în cupă și-l sorbea prelung: frământa în mână pâinea și înghițea firimiturile, sugea din când în când carnea din stridii, apoi mesteca miezul unei lămâi și bea din nou vin.

Vorbea cu sine însuși murmurând ceva, dar, din cauza vuietului apei, a tunetelor care amenințau parcă să prăbușească acoperișul palatului, a zgomotului grindinei ce bătea darabana pe treptele balconului — nu se auzea nimic; și dacă pâlparea șovăielnică a focului ceresc s-ar fi prefăcut într-o lumină neîntreruptă, cel ce s-ar fi uitat cu luare-aminte la el ar fi putut vedea cum chipul procuratorului, cu ochii injectați după ultimele nopți de insomnie și după vinul băut, e plin de nerăbdare și că el nu se uită numai la cei doi trandafiri albi, înecați în băltoaca roșie, ci se întoarce mereu spre grădină, în întâmpinarea pulberii de stropi și a nisipului purtat de uragan, că așteaptă pe cineva, așteaptă cu nerăbdare.

După câțva timp, liniștirea stropilor prinse a se destrăma, în ciuda înverșunării lui, uraganul slăbea treptat. Crengile nu mai trosneau și nu mai cădeau la pământ. Tunetele și scăpărările fulgerelor se mai răriseră. Deasupra Yerushalayimului nu mai plutea vâlul violet tivit cu alb, ci doar un nor cenușiu, obișnuit, care încheia cortegiul. Furtuna gonia spre Marea Moartă.

Acum se putea desluși și zgomotul ploii, și șuierul apei prăvălindu-se prin jgheaburi și pe treptele scării, pe care, la amiază, trecuse procuratorul pentru a rosti osânda în piață, în cele din urmă, începu să susure și apa din havuz, care tăcuse până atunci. Se lumina. În vâlul cenușiu ce se îndepărta grăbit spre soare-răsare, se iviseră, albăstirii, ferestrele.

Deodată, de departe, făcându-și loc prin cântecul ploii, acum mărunte, răzbiră până la urechea procuratorului sunetele slabe ale trâmbițelor și tropăitul câtorva sute de copite. Auzindu-le, Pilat se mișcă pe patul lui, și chipul i se învioră. Călăreții se întorceau de pe Golgota. Judecând după zgomot, pâlcul de călăreți trecea prin piața unde fusese anunțată sentința. Pe scara ce ducea la platforma de sus a grădinii, aflată chiar în fața balconului, procuratorul desluși în sfârșit și pașii mult așteptați. Își întinse gâtul, ascultând, cu ochii luminați de bucurie.

Între doi lei de marmură, se ivi un cap cu gluga trasă până peste ochi. După aceea, un bărbat ud learcă, înfășurat într-o pelerină ce i se lipise de trup. Era omul care înainte de pronunțarea sentinței șușotise cu procuratorul în camera întunecoasă a palatului și care în timpul supliciului șezuse pe un trepied, jucându-se cu o rămurea.

Călcând prin băltoace, omul cu glugă străbătu platforma grădinii, păși pe pardoseala de mozaic a balconului și, ridicându-și mâna în chip de salut, rosti cu un glas plăcut de tenor:

— Îi urez procuratorului ani mulți și bucurie!  
Nou-venitul vorbea latinește.



— O, zei! exclamă Pilat. Ești ud până la piele! Ce uragan! Nu-i așa? Te rog să treci numaidecât în odăile mele. Fă-mi plăcere și schimbă-ți hainele.

Nou-venitul își lăsă în jos gluga, descoperindu-și capul ud learcă, cu părul lipit de frunte și, cu un zâmbet politicoș pe fața-i bărbierită, încercă să refuze să se schimbe, încredințându-l pe procurator că o bură ca asta nu putea să-i pricinuiască nici un rău.

— Nici nu vreau s-aud, răspunse Pilat, bătând din palme. Astfel își chema slujitorii care se ațineau prin apropiere, poruncindu-le să se îngrijească de vizitator, iar după aceea să servească neîntârziat mâncăruri calde.

Vizitatorul își usca părul, își schimbă hainele și încălțările și-și puse ținuta în ordine în foarte scurt timp; așa că apărură curând în balcon cu sandale uscate în picioare, cu o pelerină purpurie de militar și cu părul pieptănat cu grijă.

În timpul acesta soarele se întorsese în Yerushalayim și, înainte de a apune, scufundându-se în Marea Mediterană, își trimitea razele de bun rămas orașului atât de odios procuratorului, poleind cu aur treptele balconului cu colonade. Havuzul se înviorase de-a binelea și-și cânta cu vocea plină cântecul lui de totdeauna, iar porumbeii, porniți în plimbare pe nisip, gungureau sărind peste crengile frânte de furtună și ciugulind ici și colo în nisipul ud. Băltoaca roșie fusese ștearsă, cioburile strânse, și pe masă fumea carnea servită pe un platou.

— Ascult poruncile procuratorului, zise vizitatorul apropiindu-se de masă.

— Dar n-o să auzi nimic până ce nu te vei așeza și nu vei bea puțin vin, îi răspunse amabil Pilat, arătându-i celălalt pat.

Când oaspetele se întinse, un slujitor îi turnă în cupă vinul negru și gros. Celălalt slujitor, aplecându-se cu grijă peste umărul lui Pilat, îi umplu cupa, după care acesta îi concedie cu un gest al mâinii pe amândoi.

În timp ce nou-venitul bea și mânca, sorbindu-și vinul, Pilat îl privea printre gene. Bărbatul acesta de vârstă mijlocie avea o față foarte plăcută, rotundă și îngrijită, cu un nas cărnos. Părul lui era de o nuanță nedefinită și, acum, uscându-se, se deschidea la culoare. Era greu să ghicești naționalitatea acestui vizitator. Ceea ce îl caracteriza era poate expresia blajină a chipului, care contrasta însă cu ochii, sau, mai bine zis, nu atât cu ochii, cât cu felul lui de a-și privi interlocutorul. Ochii mici omul și-i acoperea mai totdeauna cu pleoapele oarecum ciudate, parcă umflate. Și prin tăietura ochilor scapără atunci o ironie fără pic de răutate. Oaspetele lui Pilat era parcă înclinat spre umor. Dar, din când în când, alungând cu totul din tăietura ochilor sclipirile șirete, își ridica pleoapele, ațintindu-i asupra interlocutorului său cu totul pe neașteptate, parcă urmărind să descopere vreo pată mică și neobservată pe nasul acestuia. Toate nu țineau decât o clipă, după care pleoapele se lăsau din nou, tăietura ochilor se îngusta, și într-însa sclipea iar expresia șireată și blajină de mai înainte.

Omul nu se dădu în lături nici de la a doua cupă de vin, înghiți cu desfătare vădită câteva stridii, gustă din legumele fierte, ba mâncă și o bucată de carne. După ce se sătură, aduse laude vinului:

— E o viță grozavă, procuratorul, dar nu-i *Falerno*, nu-i așa?

— E *Secuba* și-i vechi de treizeci de ani, îi răspunse amabil procuratorul.

Ducându-și mâna la inimă, oaspetele nu voi să mai guste nimic, declarându-se sătul. Atunci Pilat își umplu cupa, ceea ce făcu și oaspetele. Apoi cei doi turnară un strop de vin din cupele lor în platoul cu carne și procuratorul, ridicându-și cupa, rosti cu glas tare:

— Pentru noi, pentru tine, cezarule, părinte al romanilor, cel mai scump și mai bun dintre oameni!

După ce cupele fură golite, africanii strânseseră de pe masă toate bunătățile, lăsând numai fructele și urcioarele cu vin. Procuratorul îi îndepărtă din nou cu un gest pe slujitori și rămase între patru ochi cu oaspetele său sub colonade.

— Așadar, zise încet Pilat, ce ai putea să-mi spui despre starea de spirit din orașul acesta?

Fără să vrea, își îndreptă privirea spre terasele grădinii, în prelungirea cărora, acolo jos, se estompau colonadele și acoperișurile plate, poleite de ultimele sclipiri ale soarelui.

— Consider, procuratorule, îi răspunse oaspetele, că acum la Yerushalayim starea de spirit este satisfăcătoare.

— Așa încât se poate garanta că tulburările nu ne mai amenință?

— De garantat, se poate garanta, îi răspunse oaspetele, aruncându-i procuratorului priviri blânde, doar pentru un singur lucru pe lume — pentru puterea marelui Cezar.

— Să-i trimeată zeii viață lungă, îi ținu isonul Pilat, și pace pentru toți. Tăcu, apoi urmă: Așadar, dumneata consideri că armatele ar putea fi acum înlăturate?

— Socot că, în orice caz, Cohorta Fulminanta poate pleca, răspunse oaspetele și adăugă: Ar fi bine ca la despărțire să defileze prin oraș.

— E o idee foarte bună, aprobă procuratorul; poimâine îi dau drumul și plec și eu, și-ți jur pe ospățul celor doisprezece zei, pe lari îți jur, că mult aș fi dat s-o pot face chiar azi!

— Procuratorului nu-i place Yerushalayimul? îl întrebă blajin oaspetele.

— Crede-mă, strigă cu un zâmbet Pilat, nu se află un alt loc mai trist pe pământ. Nu mai vorbesc de natură — sunt bolnav ori de câte ori sunt nevoit să vin aici, și asta n-ar fi încă nimic! ... Dar sărbătorile astea!... Magii, vrăjitorii, făcătorii de minuni, cârdurile de pelerini!... Sunt fanatici, fanatici!... Chiar și mesia ăsta, pe care ei s-au pus să-l aștepte anul acesta! Riști în fiecare clipă să fii, fără să vrei, martorul unei vărsări de sânge cât se poate de neplăcute... Mereu trebuie să muți ostile, să citești denunțurile și să ascuți pârele, dintre care jumătate sunt chiar împotriva ta! Recunoaște și dumneata că e tare plictisitor. O, dacă n-aș fi în serviciul împăratului!...

— Da, sărbătorile sunt tare apăsătoare aici, încuviință oaspetele.

— Doresc din tot sufletul să se termine cât mai repede, adăugă energic Pilat. Voi avea, în sfârșit, puțința să mă întorc în Cezareea. Mă crezi, construcția asta absurdă a lui Irod — procuratorul făcu un gest spre colonadă, arătând limpede că vorbește despre palat — mă scoate pur și simplu din minți! Aici noaptea nu pot dormi. Lumea nu a cunoscut o altă arhitectură mai ciudată!... Dar să ne întoarcem la treburile noastre, în primul rând, blestematul ăsta de Baraba nu te neliniștește?

La aceste cuvinte, oaspetele își trimise spre obrazul procuratorului una din privirile lui. Dar Pilat se uită plictisit, departe, în zare, strâmbându-se dezgustat și scrutând porțiunea orașului ce se așternea la picioarele sale, stingându-se în lumina amurgului. Atunci se stinse și privirea oaspetelui, pleoapele pogorând din nou peste ochi.

— Trebuie să credem că acum Baraba s-a făcut blând ca un miel, zise oaspetele, și pe fața lui rotundă se iviră câteva cute mici. În prezent nu-i convine să ațâțe la răscoală.

— E prea celebru? întrebă Pilat, surâzând.

— Procuratorul, ca-ntotdeauna, înțelege subtil chestiunea.

— Oricum, observă îngrijorat procuratorul, ridicând în sus un deget lung și subțire cu un inel gros împodobit cu o piatră neagră sclipitoare, va trebui...

— O, procuratorul poate fi sigur că, atâta vreme cât voi fi eu în Iudeea, Baraba nu va face nici un pas fără să fie urmărit cu strășnicie.

— Acum sunt liniștit, cum sunt, de altfel, totdeauna când te afli aici.

— Procuratorul este prea bun!

— Te rog acum să-mi vorbești despre supliciu, zise Pilat.

— Ce anume îl interesează pe hegemon?

— Nu a încercat cumva mulțimea să-și arate nemulțumirea? Țsta e un lucru esențial, desigur.

— Deloc, răspunse oaspetele.

— Foarte bine. Ai constatat personal moartea?

— Procuratorul poate fi sigur de asta.

— Dar, spune... Li s-a dat băutura aceea înainte de a fi răstigniți pe stâlpi?

— Da. Dar el, aici oaspetele închise ochii, n-a vrut s-o bea.

— Cine anume?

— Iartă-mă, hegemon! exclamă oaspetele. Nu l-am numit? Ha-Nozri!

— Nebunul! zise Pilat, schimonosindu-se, și sub ochiul stâng începu să-i tremure o vinișoară. Să moară ars de razele soarelui! De ce să refuzi ceea ce ți se dă după lege?! De ce n-a vrut, ce-a spus?

— A zis, răspunse oaspetele, închizând din nou ochii, că mulțumește și nu învinuiește deloc că i-a fost luată viața.

— Nu învinuiește pe cine? întrebă cu glas surd Pilat.

— Asta n-a spus-o, hegemon...

— N-a încercat să propovăduiască ceva în prezența soldaților?

— Nu, hegemon, nu a fost guraliv de data asta. Singurul lucru pe care l-a spus e că printre viciile omenești, unul dintre cele mai grave, el consideră a fi lașitatea.

— Cu ce ocazie a spus asta? auzi deodată oaspetele un glas spart.

— Nu s-a putut înțelege. În general, s-a purtat ciudat, ca întotdeauna.

— Dar în ce a constatat ciudățenia?

— Tot timpul încerca să se uite ba în ochii unuia, ba ai altuia dintre cei care-l înconjurau și tot timpul zâmbea. Era un zâmbet cam pierdut, dezorientat.

— Și altceva nimic? întrebă Pilat cu glas răgușit.

— Altceva nimic.

Turnându-și vin, procuratorul lovi cupa de urcior. O goli până la fund și urmă:

— Iată ce am să-ți spun: deși nu-i putem descoperi, cel puțin deocamdată, pe admiratorii sau adepții acestui filozof, nu putem garanta că ei nu există.

Oaspetele îl asculta atent cu capul plecat.

— Și, spre a înlătura orice fel de surprize, urmă el, te rog să faci să dispară de pe fața pământului, neîntârziat și fără zarvă, trupurile celor trei răstigniți și să-i îngropi în cea mai mare taină, așa încât nici să nu se mai audă de ei.

— Am înțeles, hegemon, zise oaspetele și, ridicându-se, adăugă: îngăduie-mi să plec numaidecât, dat fiind că misiunea asta e greu de îndeplinit și plină de răspundere.

— Nu, te rog să mai iei loc un pic, zise Pilat oprindu-l cu un gest. Mai am două chestiuni. Cea dintâi: meritele tale uriașe în munca și în funcția atât de grea de șef al serviciului secret pe lângă procuratorul Iudeii îmi dau plăcuta posibilitate de a raporta despre asta la Roma.

La aceste cuvinte, chipul oaspetelui se îmbujoră și, ridicându-se, se înclină, spunând:

— Nu-mi fac decât datoria față de împărat.

— Dă-mi voie să te rog, urmă Pilat, ca, dacă ți se va propune să te muți de aici și să fii înaintat în slujbă, să refuzi mutarea și să rămâi. N-aș vrea pentru nimic în lume să mă despart de dumneata. N-au decât să te răsplătească într-alt fel.

— Sunt fericit să slujesc sub ordinele tale, hegemon.

— Mă bucură mult vorba asta. Acum, a doua chestiune, privitoare la ăsta... cum îi zice... Iuda din Kiriath.

Oaspetele îi aruncă iar procuratorului una din privirile sale, apoi o stinse pe dată, după cum îi era obiceiul.

— Se zice, urmă cu glas scăzut Pilat, că i s-ar fi dat bani pentru primirea atât de caldă făcută filozofului nebun.

— I se vor da bani, îl corectă încet șeful serviciului secret.

— O sumă mare?

— Asta nimeni n-o poate ști, hegemon.

— Nici măcar dumneata? zise hegemonul, exprimând prin mirarea sa o laudă la adresa oaspetelui.

— Din păcate, nici eu, răspunse calm acesta. Dar știu că va primi banii chiar astă-seară. L-au chemat la palatul lui Caiafa.

— Ah, bătrânul lacom din Kiriati! observă procuratorul cu un zâmbet. Că doar e bătrân, nu-i așa?

— Procuratorul nu se înșală niciodată, dar de data aceasta s-a înșelat, răspunse amabil oaspetele; omul din Kiriati e un bărbat tânăr.

— Ca să vezi! Poți să mi-l descrii? E un fanatic?

— O, nu, procuratorule.

— Așa?! Ce poți să-mi mai spui despre el?

— E foarte frumos.

— Și mai ce? Are cumva vreo patimă?

— E greu, procuratorule, să-i cunoști prea bine pe toți oamenii din orașul acesta necuprins...

— Nu, nu, Afranius! Nu-ți subaprecia meritele.

— O patimă are, procuratorule. Oaspetele făcu o pauză foarte mică. Patima banilor.

— Dar cu ce se ocupă?



Afranius ridică ochii spre tavan, rămase un pic pe gânduri și urmă:

— Lucrează la o rudă de-a lui care se îndeletnicește cu cămătăria și schimbul banilor.

— Aha, așa, așa! Pilat tăcu, și, uitându-se în jur, ca să se asigure că sunt singuri, urmă încet. Iată ce-i: am aflat astăzi că Iuda va fi înjunghiat la noapte.

Acum oaspetele nu se mulțumi să-i arunce procuratorului doar privirea lui fugară, ci întârzie câteva clipe cu ochii la hegemon, apoi răspunse:

— Ai avut o părere prea bună despre mine, procuratorule. Cred că nu am meritat raportul pe care vrei să-l faci. Eu nu știu nimic.

— Ești demn de cea mai înaltă răsplată, răspunse acesta, dar eu am aflat.

— Pot să îndrăznesc să-ntreb — cum?

— Dă-mi voie să nu-ți spun deocamdată, cu atât mai mult cu cât ceea ce am aflat e confuz și neconfirmat. Dar sunt dator să prevăd totul. Mi-o cere funcția și, mai ales, cred în presimțirile mele, care nu m-au înșelat niciodată. Iar știrile, iată în ce constau: cineva din prietenii tainici ai lui Ha-Nozri, revoltat de trădarea îngrozitoare săvârșită de acest zaraf, e pe cale să se înțeleagă cu prietenii săi ca să-l omoare la noapte pe Iuda, iar banii primiți de acesta pentru trădarea lui să-i zvârle marelui preot la picioare, însoțiți de un bilet: „înapoiez arginții blestemați.”

Șeful serviciului secret nu-i mai aruncă hegemonului nici una din privirile lui neașteptate; îl asculta doar, cu ochii întredeschiși.

— Îți închipui că marelui preot n-o să-i prea facă plăcere să primească în noaptea de sărbătoare un dar ca acesta? stăruie procuratorul.

— Nu numai că n-o să-i facă plăcere, zise zâmbind oaspetele, dar cred, procuratorul, că faptul acesta va stârni un mare scandal.

— Sunt de aceeași părere. De aceea, te rog să te ocupi de chestiunea asta, să ieși, cu alte cuvinte, toate măsurile ca Iuda din Kiriath să fie păzit.

— Porunca hegemonului va fi ascultată, zise Afranius, dar trebuie să-l liniștesc pe hegemon; răufăcătorilor le va fi foarte greu să-și îndeplinească fapta. Socoate doar — să urmărești un om, să-l înjunghii, să mai afli și câți bani a luat, să înapoiezi arginții lui Caiafa — și toate acestea într-o singură noapte? Chiar în noaptea asta?!

— Totuși, va fi înjunghiat la noapte, repetă cu încăpățănare Pilat. Am presimțirea asta, și-o spun eu! Presimțirile nu m-au înșelat niciodată. La aceste cuvinte, obrazul procuratorului tresări, în timp ce-și freca nervos mâinile, cu mișcări bruște.

— Am înțeles, răspunse supus oaspetele, ridicându-se și îndreptându-și statura. Apoi întrebă deodată, cu glas necruțător: Așadar, va fi înjunghiat, hegemon?

— Da, răspunse Pilat, și mă bizui cu totul și cu totul pe uimitoarea dumitale istețime.

Oaspetele își îndreptă cingătoarea grea de sub pelerină, spunând:

— Am onoarea! Îți urez ani mulți și bucurie!

— Ah, da, exclamă Pilat cu glas scăzut, era să uit! Ți-am rămas dator!...

— Mie? Oh, nu! Procuratorul nu-mi e cu nimic dator, rosti mirat oaspetele.

— Cum să nu?! Nu-ți amintești de mulțimea aceea de cerșetori?... Când am intrat în Yerushalayim?...

Voiam să le arunc niște bani, dar nu aveam la mine, și mi-ai dat dumneata.

— O, procuratorule, cred că a fost o nimica toată, o sumă infimă!

— Nici nimicurile nu trebuie uitate, zise Pilat și, întorcându-se, ridică o pelerină de pe jilțul din spatele lui, scoase de sub ea o pungă de piele și i-o întinse oaspetelui. Acesta o luă din mâinile hegemonului, înclinându-se, și o ascunse sub pelerină.

— Aștept, vorbi din nou Pilat, raportul despre punerea în mormânt, precum și despre Iuda din Kiriati; îl aștept chiar în noaptea asta, mă auzi, Afranius? Chiar în noaptea asta. Garda mea va avea ordinul să mă trezească îndată ce vei fi aici. Te aștept.

— Salutul meu procuratorului! zise șeful serviciului secret și, întorcându-se, plecă de sub colonade.

Întâi se auzi scrâșnetul nisipului umed sub pașii lui, apoi sunetul cizmelor pe pardoseala de marmură dintre statuile cu lei; după aceea Pilat nu-i mai văzu picioarele, nici trupul și, în cele din urmă, pieri și gluga. Numai atunci își dădu seama că soarele dispăruse și că peste palat pogorâse vălul înserării.

## 26. Punerea în mormânt

Poate că această înserare a fost și cauza schimbării petrecute deodată în înfățișarea procuratorului. Îmbătrânise parcă văzând cu ochii, se încovoiasse și, pe deasupra, își pierduse liniștea. Odată, aruncând ochii în jur, tresări zărind jilțul gol, pe speteaza căruia zăcea o mantie. Se apropia noaptea de sărbătoare, umbrele serii își țeseau urzeala, și, pesemne, procuratorului, obosit cum era, i s-a părut că cineva șade în jilțul acela. Cedând în fața lașității — mișcând din loc mantia — procuratorul o lăsă apoi tot acolo și începu să măsoare cu pași iuți balconul, ba frecându-și mâinile, ba repezindu-se la masă și luând în mână cupa cu vin, ba oprindu-se și privind cu ochii pierduți mozaicul podelei, ca și când ar fi încercat să deslușească acolo niște scrieri...

Pentru a doua oară în ziua aceea îl apuca melancolia. Frecându-și tâmpla, la care, de la durerea chinuitoare din cursul dimineții rămăsese doar o amintire, o durere surdă, mocnită, procuratorul căută să înțeleagă în ce constă motivul chinurilor sale sufletești. Înțelese repede acest lucru, dar căuta să se înșele pe sine. Îi era limpede că astăzi, în cursul zilei, pierduse ceva pentru totdeauna și că acum, prin niște acțiuni mărunte, cu totul neînsemnate și mai cu seamă prea târzii, vrea să îndrepte ceea ce pierduse. Inducerea în eroare a propriei persoane consta în faptul că procuratorul se străduia să-și insuflă ideea că aceste acțiuni de acum, din seara asta, nu sunt mai puțin importante decât condamnarea hotărâtă în cursul dimineții. Dar lucrul acesta nu-i reușea deloc procuratorului.

Deodată se opri și fluieră. Drept răspuns, în penumbra amurgului răsună un lătrat jos, și din grădină țâșni în balcon un dulău uriaș, cu urechile ascuțite, cu blană cenușie și zgardă cu ținte aurii, strălucitoare.

— Banga, Banga, îl strigă cu vocea slabă procuratorul.

Câinele se ridică pe labele dinapoi, cele dinainte le lăsă pe umerii stăpânului — gata-gata să-l doboare la pământ —, și-l linse pe obraz. Procuratorul se așeză în jilț, iar Banga, cu limba de un cot, respirând des, se culcă la picioarele stăpânului. Bucuria ce strălucea în ochii dulăului însemna că s-a depărtat furtuna, singurul lucru din lume de care se temea neînfricatul animal, și mai însemna că era din nou aici, alături de omul pe care-l iubea, îl stima și-l socotea cel mai puternic din lume, stăpânul tuturor oamenilor, iar datorită lui, și pe sine însuși Banga se considera o făptură privilegiată, superioară și deosebită. Dar, culcat la picioarele stăpânului său, fără să se uite la el, cu ochii țintă la grădina peste care pogora amurgul, dulăul înțelese din capul locului că pe stăpân îl lovise o nenorocire. De aceea își schimbă poziția, se ridică, veni dintr-o parte, așezându-și labele dinainte și capul pe genunchii procuratorului, murdărind poalele pelerinei cu nisip ud. Probabil, purtarea lui Banga trebuia să însemne că își consolează stăpânul și că este gata să împartă cu el nenorocirea. Cătau să exprime aceste simțăminte și ochii, care se uitau pieziș la stăpân, și urechile ciulite, atente la ceea ce se petrecea împrejur. Astfel, ei doi, dulăul și omul, legați prin dragoste unul de celălalt, au întâmpinat noaptea de sărbătoare pe balcon.

În vremea aceasta, oaspetele procuratorului avea multă bătaie de cap. Părăsind platforma de sus a grădinii din fața balconului, coborâse treptele ce duceau la următoarea terasă și cotise spre dreapta, ieșind din cazărmile așezate pe teritoriul palatului. În cazărmi se aflau cantonate cele două centuri sosite împreună cu procuratorul de sărbători la Yerushalayim, precum și garda secretă a procuratorului pe care o comanda chiar acest oaspete. Nu întârzie în cazărmi — cel mult zece minute — dar după aceste zece minute din curtea cazărnilor ieșiră trei care încărcate cu unelte de săpat pământul și cu un butoi de apă. Carele erau însoțite de cincisprezece călăreți în pelerine cenușii. Părăsind printr-o poartă dosnică teritoriul palatului, convoiul o luă spre apus, trecu de zidul orașului și o luă pe o cărare: întâi spre drumul Betleemului, iar apoi, ținând pe aceeași cărare tot spre miazănoapte, ajunseră până la răscrucea de la poarta Hebronului, de unde porniră pe drumul Jaffei, cel pe care în timpul zilei trecuse procesiunea cu cei osândiți la moarte. Pogorâse întunericul, și la orizont se ivise luna.

Curând după ce se porniră carele și grupul însoțitor de pe teritoriul palatului, porni călare și oaspetele procuratorului, care se schimbase între timp, punându-și un hiton vechi și închis la culoare. Oaspetele nu o luă în afara orașului, ci spre oraș. Peste câtva timp, a putut fi văzut apropiindu-se de cetatea Antonius, așezată la nord, în imediata apropiere a marelui templu. Nici în cetate oaspetele nu a rămas decât foarte puțin. Mai târziu, urma sa a fost regăsită în Orașul de Jos, pe străzile lui strâmte

și întortocheate. Acolo, oaspetele sosi călare pe un asin.

Cunoscând bine orașul, găsi lesne strada de care avea nevoie. Purta denumirea de Stradă Grecească — avea un rând de prăvălii ținute de greci; într-una din ele se făcea negoț cu covoare. Lângă această prăvălie oaspetele își opri asinul, descălecă și-l legă de belciugul din poartă. Prăvălia era închisă. Oaspetele intră pe o portiță aflată alături de ușa prăvăliei și nimeri într-o curte pătrată, micuță. Pe trei din cele patru laturi ale curții erau magazii. Ajuns la colț, oaspetele coti și se pomeni lângă terasa de piatră a unei case locuite, năpădită de iederă, și aruncă câteva priviri jur-împrejur. Atât în căsuță, cât și în magazii era întuneric; luminile nu fuseseră încă aprinse. Oaspetele strigă cu o voce scăzută:

— Niza!

La această chemare, o ușă scârțâi și în penumbra serii apărură o femeie tânără fără vâl, se aplecă deasupra balustradei și scrută, alarmată, întunericul, vrând să afle cine a venit. Recunoscându-l pe cel sosit, îi zâmbi prietenos, dând din cap și făcându-i semn cu mâna.

— Ești sigură? o întrebă în elină, nu prea tare, Afranius.

— Singură, șopti de pe terasă femeia, bărbatul meu a plecat azi-dimineață în Cezareea; spunând aceasta, aruncă o privire spre ușă și adăugă în șoaptă: dar slujnica e acasă. Și făcu un gest care însemna: „Intră”.

Afranius aruncă o privire peste umăr, apoi urcă treptele de piatră, după care dispărură împreună cu gazda în căsuță. Acolo Afranius nu zăbovi mult, vreo cinci minute. După aceea părăsi căsuța și, lăsându-și

mai jos gluga peste ochi, ieși în stradă. La ceasul acela, în case se aprindeau luminările, forfota din ajun de sărbătoare mai era încă în toi. Și Afranius, călare pe asin, se pierdu în șuvoiul de trecători și călăreți. Ce drum o fi urmat după aceea — nu se știe.

Rămânând singură, femeia căreia Afranius i-a spus „Niza” începu să se schimbe, tare grăbită. Dar, oricât de greu îi venea să caute pe întuneric lucrurile de care avea nevoie, nu aprinse lumina și nu-și chemă slujnica. Numai după ce fu gata și-și aruncă pe cap un vâl întunecat, în căsuță îi răsună vocea:

— Dacă mă caută cineva, spune-i că m-am dus în vizită la Enanta.

Drept răspuns, se auzi în întuneric bombănitul bătrânei slujnice:

— La Enanta! Fi-ți-ar să-ți fie Enanta asta! Ți-a hotărât doar bărbat-tu să nu te mai duci pe la ea! E o codoașă Enanta asta a ta! Uite că te spui lui bărbat-tu...

— Hai, hai, hai, taci din gură, o potoli Niza și, ca o umbră, se prelinse din căsuță. Sandalele țacăniră pe lespezile de piatră ale curții. Bombănind, slujnica încuie ușa dinspre terasă, iar Niza părăsi casa.

În același timp, dintr-o altă ulicioară a Orașului de Jos, o ulicioară frântă, care cobora în trepte repezi spre unul din eleșteele orașului, pe porțița unei case nearătoase, cu ferestrele dând numai spre curte, ieși un tânăr cu barbă mărunță, tunsă îngrijit. Purta un *kefi* alb, care-i cădea peste umeri, un *talesh* albastru, nou, de sărbătoare, cu ciucuri și sandale noi, care scârțâiau în picioare. Bărbatul acesta frumos, cu nasul coroiat, gătit ca pentru marea sărbătoare, mergea vioi — ajungându-i din urmă și întrecându-i pe trecătorii grăbiți să ajungă acasă la cina solemnă



— și se uita cum se luminau una după alta ferestrele. Tânărul o luă pe drumul care ducea prin dreptul unui bazar, spre palatul marelui preot Caiafa, așezat la poalele colinei pe care se înălța templul.

După un timp, putea fi văzut intrând pe poarta palatului lui Caiafa. Iar ceva mai târziu, părăsind curtea palatului.

După vizita la palat, unde se și aprinseră torțele și făcliile, și unde era forfotă ca-n zi de sărbătoare, tânărul porni mai radios și mai vesel, grăbit să ajungă înapoi în Orașul de Jos. Acolo unde strada se vărsa în piața bazarului, prin îmbulzeala și forfota mulțimii, îl ajunse din urmă o femeie sprintară, cu un vâl negru tras peste ochi și mers săltăreț. Trecând înaintea frumosului tânăr, femeia dădu la o parte, pentru o clipă numai, vâlul și-i aruncă o otheadă, dar nu-și mai încetini pasul, ci chiar îl iuți, încercând parcă să dispară din fața celui pe care-l depășise.

Tânărul nu numai că o văzu pe femeie, dar o și recunoscuse, și recunoscând-o, tresări; se opri locului o clipă, neștiind parcă ce să facă și o privi cum se îndepărta, apoi porni s-o ajungă din urmă. Gata-gata să dărâme un trecător ce ducea un ulcior în mână, tânărul ajunse din urmă femeia și, gâfâind de emoție, o strigă:

— Niza!

Femeia se întoarse, își îngustă ochii, lăsând să i se citească pe chip un simțământ de ciudă, și-i răspunse rece în elină:

— Ah, tu ești, Iuda? Nu te-am mai recunoscut dintr-o dată. De altfel, să știi că e semn bun. La noi se spune că, dacă nu recunoști pe cineva, omul acela se va îmbogăți negreșit...

Adânc tulburat, simțind cum îi saltă inima aidoma unei păsări prinse sub un vâl negru, Iuda o întrebă în șoaptă întretăiată, de teamă să nu fie auzit de trecători:

— Unde te duci, Niza?

— Ce-ai nevoie să știi? răspunse Niza, încetinind pasul și privindu-l trufaș pe Iuda.

În glasul lui Iuda răsunară intonații de copil, atunci când îi șopti pierdut:

— Dar, cum, cum așa... Doar ne-am înțeles... Am vrut să vin la tine. Tu mi-ai spus că toată seara vei fi acasă...

— Nu, nu, răspunse Niza și împinse capricioasă înainte buza de jos, din care pricină lui Iuda i se păru că chipul ei — cel mai frumos chip pe care-l văzuse vreodată — deveni și mai frumos. Am început să mă plictisesc. La voi e sărbătoare, și tu ce-ai fi dorit să fac? Să stau și să te ascult cum oftezi pe terasă? Și pe lângă asta să-mi fie teamă că slujnica îi va povesti totul bărbatului meu? Nu, nu, m-am hotărât să ies afară din oraș, să ascult privighetorile.

— Cum, afară din oraș?... Întrebă derutat Iuda. Singură?

— De bună seamă, singură, răspunse Niza.

— Dă-mi voie să te conduc, o rugă abia răsufând Iuda. Gândurile lui se încețoșară, uitase totul pe lume și privea rugător în ochii albaștri ai Nizei, care acum păreau negri. Niza nu-i răspunse și mări pasul.

— De ce taci, Niza? o întrebă tânguitor Iuda, potrivindu-și pasul după al ei.

— N-o să mă plictisesc cu tine? întrebă deodată Niza oprindu-se.

La aceste cuvinte gândurile lui Iuda se învălmășiră de-a binelea.

— Atunci fie, se muie în sfârșit Niza, să mergem.

— Încotro, unde să mergem?

— Așteaptă puțin, să intrăm în această curtică și să ne înțelegem; altfel mi-e frică să nu mă întâlnesc cu cineva dintre cunoscuți care să spună apoi bărbatului că m-a văzut cu ibovnicul pe stradă.

Niza și Iuda părăsiră piața și discutau acum în șoaptă, sub bolta unei curți.

— Du-te la grădina de măslini, șoptea Niza, trăgând vâlul peste ochi și întorcându-se să n-o vadă un om care tocmai intra pe poartă cu o găleată în mână. La Ghetsemani, dincolo de Cedron. Ai înțeles?

— Da, da, da...

— Voi pleca înainte, continuă Niza, dar tu să nu vii îndată după mine. Mai adastă. Eu o iau înainte... Când ai să treci peste râuleț... știi unde-i grotă?

— Știu, știu...

— O iei pe lângă teascul de ulei în sus și o cotești spre grotă. Voi fi acolo. Dar să nu îndrăznești să vii îndată după mine; ai răbdare, așteaptă aici, și, cu aceste cuvinte, Niza ieși de sub boltă, ca și când nici n-ar fi stat de vorbă cu Iuda.

Iuda zăbovi un timp de unul singur, străduindu-se să-și adune gândurile răsfirate. Printre altele, îi trecu prin minte cum își va explica el lipsa la cina de sărbătoare, acasă la rudele lui. Rămase pe loc și încercă să născocească o minciună, dar din pricina tulburării nu reuși să se adune să ticluiască ceva ca lumea și picioarele îl duseră fără voia lui încet de sub bolta porții.

Acum părăsi drumul inițial, nu se mai grăbea spre Orașul de Jos, ci o coti înapoi spre palatul lui Caiafa. Sărbătoarea intrase în oraș. Din ferestrele caselor se revărsau lumini scânteietoare și răsunau cântări

solemne. Pe caldarâm, trecătorii întârziați mânau măgăruși, îndemnându-i cu vergeaua și strigând la ei. Picioarele îl duceau fără voia lui, și tânărul nici nu băgă de seamă cum au trecut în goană pe lângă el turnurile înspăimântătoare, năpădite de mușchi, ale cetății lui Antonius, nu auzi cântând trâmbițele în cetate, nu văzu trecând pe lângă el patrula ecvestră romană cu o făclie aprinsă, care-și revărsa în drumul lui lumina tremurătoare.

După ce trecu de turnuri, Iuda se întoarse și văzu cum, la o înălțime înspăimântătoare, deasupra templului, s-au aprins două menorahuri gigantice. Dar și pe acestea nu le văzu decât vag. I se păru că deasupra Yerushalayimului s-au aprins zece candelene nemiavăzute de uriașe care se întreceau cu lumina singurei candelene ce se înălța din ce în ce mai sus deasupra Yerushalayimului — luna.

Acum, lui Iuda nu-i mai păsa de nimic, se grăbea spre poarta Ghetsemani, voia să iasă cât mai repede din oraș. La răstimpuri i se părea că în fața lui, printre spinările și figurile trecătorilor, zărește mica siluetă dănțuitoare care-l poartă pe urmele ei. Dar era o iluzie. Iuda înțelegea că Niza l-a depășit cu mult. Trecu în fugă pe lângă dughenele zarafilor și ajunse în sfârșit la poarta Ghetsemani. Aci, arzând de nerăbdare, fusese totuși nevoit să zăbovească. În oraș intrau cămile, în urma lor pătrunse o patrulă militară siriană, pe care Iuda o blestemă în gând...

Dar toate au un sfârșit. Nerăbdătorul Iuda se găsea acum dincolo de zidul orașului. Pe partea stângă, văzu un mic cimitir, iar alături câteva corturi ale pelerinilor, din pânză dungată. După ce străbătu drumul plin de praf și scaldat de lună, Iuda se repezi spre râușorul Cedron, să-l treacă. Apa bolborosea

încetișor sub picioarele lui. Sărind din piatră în piatră, ieși în sfârșit pe malul celălalt, unde se afla grădina Ghetsemani, și văzu, plin de bucurie, că drumul prin dreptul grădinilor era pustiu. Nu departe, se zărea poarta pe jumătate dărâmată a unei grădini întinse de măslini.

După orașul sufocant, pe Iuda îl învălui mirosul îmbătător al nopții de primăvară. Din poienile grădinii Ghetsemani se revărsau peste gard, în valuri, arome de mirt și de salcâm. Poarta nu era păzită, nu era țipenie acolo și, după câteva minute, Iuda alerga sub umbra misterioasă a uriașilor măslini cu coroane bogate. Drumul mergea la deal. Iuda urca, răsuflând din greu, pășind în răstimpuri, prin întuneric, pe covoarele meșteșugit țesute de lună, care îi reamintiră covoarele din prăvălia gelosului soț al Nizei.

Peste o vreme, se desluși în stânga, pe o poiană, moara de ulei cu piatra ei grea și cu un morman de butoaie. Grădina era pustie — lucrul se terminase la apusul soarelui; și, acum, în văzduh răsunau pe întrecute triluri de privighetori.

Locul spre care mergea Iuda era aproape. Știa că în dreapta, în întuneric, se va auzi acum șopotul apei ce se scurgea în grotă. Ceea ce se și întâmplă — îl auzi. Aerul se răcorea tot mai mult. Atunci, încetinindu-și pasul, strigă încet:

— Niza!

Dar, în locul ei, dezlipindu-se de tulpina groasă a unui măslin, sări în drum un bărbat îndesat, ținând în mână ceva ce strălucea și pieri într-o clipă. Iuda scoase un strigăt slab, se dădu înapoi, dar un al doilea om îi aținu calea.

Primul, din fața lui, îl întrebă:

— Câți bani ai primit? Spune, dacă vrei să scapi cu viață! Speranța licări în inima lui Iuda și strigă deznădăjduit:

— Treizeci de arginți! Treizeci de arginți! Tot ce am primit e la mine! Iată banii! Luați-i, dar lăsați-mi viața!

Omul din față îi smulse punga din mână. În aceeași clipă, în spatele lui, celălalt ridică un cuțit și-l izbi pe frumosul îndrăgostit sub omoplat. Trupul lui Iuda se prăvăli înainte, și mâinile lui, cu degetele închircite, zvâcniră în aer. Omul din față îl prinse în cuțitul său și-l înfipse până-n plasele în inima lui Iuda.

— Ni... za... silabisi Iuda cu o voce joasă, plină de muștrare și nu cu vocea lui înaltă, pură și tânără. Apoi nu mai scoase o vorbă. Corpul i se prăbuși cu atâta putere, încât pământul bubui sub el.

Atunci, apăru în drum o a treia siluetă. Avea pe umeri o mantie și pe cap o glugă.

— Nu zăboviți! porunci el.

Ucigașii împachetară repede într-o bucată de piele punga, împreună cu biletul pe care-l întinsese al treilea om, și o legară cruciș cu sfoară. Al doilea om băgă pachetul în sân, apoi cei doi ucigași săriră din drum mistuindu-se în penumbra dintre măslini. Al treilea, însă, se aplecă deasupra celui ucis și-l privi în față. În umbră, chipul mortului i se păru alb ca varul și de o frumusețe iluminată.

După câteva secunde, pe drum nu se mai găsea nici un om viu. Trupul neînsuflețit zăcea cu mâinile larg desfăcute. Luna lumina laba piciorului stâng, făcând să se vadă clar curelele sandalei.

Întreaga grădină Ghetsemani răsuna de cântecul privighetorilor.

Unde s-au dus cei doi care-l înjunghiară pe Iuda, nu știe nimeni, dar drumul celui de-al treilea om, cu glugă, se cunoaște. Părăsind cărarea, porni grăbit printre măslini, strecurându-se spre sud. Trecu peste gardul grădinii, departe de poarta principală, în colțul ei de la sud, acolo unde se năruiseră pietrele din creștetul zidului. În curând ajunse pe țărmul Cedronului. Aici intră în apă și merse o vreme pe firul ei, până ce răsăriră în depărtare siluetele a doi cai și a unui om. Animalele stăteau și ele în râușor. Apa șiroia, spălându-le copitele. Păzitorul cailor încălecă pe unul dintre ei, omul cu glugă sări pe celălalt, apoi porniră amândoi, fără grabă, pe firul apei, în trosnetul pietrelor de sub copitele cailor. După câțva timp, călăreții ieșiră din râu, se urcară pe țărmul dinspre Yerushalayim și-și continuară drumul la pas, de-a lungul zidului orașului. Deodată, cel ce adusesse caii se despărți de celălalt și, luând-o la trap, dispăru; omul cu glugă se opri locului, descălecă pe un drum pustiu, își scoase mantia, o întoarse pe dos, scoase de sub mantie un coif turtit, fără penaj, și-l puse pe cap. Acum se sui în șa un bărbat în hlamidă militară, cu o spadă scurtă la șold. Strânse din dârlogi, și calul iute, de cavalerie, o luă la trap, scuturându-l pe călăreț. Drumul nu era lung — călărețul se apropia de poarta de sus a Yerushalayimului.

Sub arcada porții dansa și sălta flacăra neliniștită a torțelor. Santinelele din centuria a doua a Legiunii Fulminanta ședeau pe bănci de piatră, jucând zaruri. Zărindu-l pe militarul călare, soldații săriră de pe locurile lor, militarul le făcu semn cu mâna și intră în oraș.

Luminile de sărbătoare înecau orașul. La toate ferestrele juca lumina opaițelor și de pretutindeni, contopindu-se într-un cor lipsit de armonie, răsunau vocile oamenilor. Din când în când, zvârlind câte o privire pe ferestrele ce dădeau în stradă, călărețul putea să-i vadă pe oameni stând la masă și ospătându-se cu carne de ied. Printre tăvi cu ierburi amare licăreau cupe cu vin. Fluierând domol o melodie, călărețul se strecura în trap lin pe străzile pustii ale Orașului de Jos spre turnul lui Antonius, uitându-se din când în când la sfeșnicele cu cinci brațe din vârful templului, nemaivăzute nicăieri în lume, în care ardeau luminări în văpăi, sau la luna care plutea deasupra sfeșnicilor.

Palatul lui Irod cel Mare nu lua deloc parte la festivitățile din noaptea de Paști. Numai în încăperile auxiliare din partea de sud a palatului, unde erau încartiruiți ofițerii cohorței romane și legatul legiunii, se zăreau lumini și se simțea o oarecare animație. Partea din față însă, cea principală, unde — împotriva voinței lui — se găsea singurul locatar al palatului, procuratorul, era toată, împreună cu colonadele și statuile ei de aur, inundată de lumina orbitor de strălucitoare a lunii. Aci, în interiorul palatului, domneau întunericul și liniștea.

Procuratorul, așa cum îi spusese și lui Afranius, nu voise să intre în palat. Poruncise să i se facă patul pe terasă, acolo unde prânzise și unde condusese interogatoriul în dimineața aceea. Se culcase pe patul pregătit, dar nu se lipea somnul de el. Luna, liberă, plutea în înaltul unui cer senin și timp de câteva ceasuri nu-și desprinsese ochii de la ea.

În sfârșit, pe la mijlocul nopții, somnul se îndură de hegemon. Căscând spasmodic, procuratorul își



descheie și-și aruncă de pe el pelerina, își descătărămă cureaua cu care se încingea peste cămașă și de care atârna un cuțit lat, de oțel, în teacă, le puse în jețul de lângă pat, apoi își scoase sandalele și se întinse. În aceeași clipă, Banga se urcă în pat și se culcă lângă el, cap la cap, iar procuratorul, punând mâna pe gâtul câinelui, închise, în sfârșit, ochii. Numai atunci adormi și dulăul.

Patul se afla în semiobscuritate; o coloană îl apăra de lumina lunii; totuși, de la treptele intrării spre pat, se întindea o fâșie de raze luminoase. Și numai când pierdu legătura cu tot ce-l înconjura aievea, procuratorul porni fără zăbavă pe fâșia luminoasă, îndreptându-se în sus, spre lună. Izbucni chiar în râs, de bucurie, în somn — atât de minunat și de neuitat se înjgheba totul pe drumul acesta străveziu și albastru. Mergea însoțit de Banga, alături de filozoful-vagabond. Discutau despre ceva foarte complicat și important și nici unul dintre ei nu putea să-l biruie pe celălalt. În nici o privință nu coincideau părerile lor, din care cauză controversa era deosebit de interesantă și interminabilă. Se înțelege de la sine că execuția din ziua aceea se dovedise a fi o pură neînțelegere: doar iată, filozoful care născocise un lucru atât de aiurit, cum că toți oamenii au inimă bună, mergea lângă procurator: prin urmare, era în viață.

Și, desigur, ar fi fost îngrozitor chiar să te gândești că un asemenea om putea fi executat. Supliciul nu a avut loc! Nu! Iată în ce consta farmecul acestei călătorii în sus pe treptele lunii.

Aveau timp destul; ploaia torențială, cu trăsnete și fulgere, nu va veni decât spre seară, și lașitatea e,

fără doar și poate, unul dintre cele mai îngrozitoare vicii. Așa spunea Yeshua Ha-Notri. Nu, filozofule, te contrazic: lașitatea este cel mai îngrozitor dintre vicii!

Uite, de pildă, actualul procurator al Iudeii, pe când era tribun al legiunii, nu se înspăimântase în Valea Fecioarelor, când germanii turbați de furie fuseseră gata-gata să-l sfâșie pe uriașul Moartea-Șobolanilor. Dar dă-mi voie, filozofule! Oare se poate ca tu, cu inteligența ta, să crezi că procuratorul Iudeii ar putea să-și distrugă cariera din pricina unui om care a săvârșit o crimă împotriva cezarului?

Da, da... gema și plângea cu sughițuri în somn Pilat. Bineînțeles, are să și-o distrugă. Dimineață n-ar fi făcut-o, dar acum, noaptea, cântărind totul, este de acord să și-o distrugă. Va face orice ca să-l salveze de la execuție pe acest visător nebun și vraci, care nu are absolut nici o vină!

— De-acum înainte vom fi totdeauna împreună, îi spunea în somn filozoful-vagabond în zdrențe care, nu se știe cum, apăruse în calea Călărețului cu lancea de aur; când se va vorbi de unul, pe loc se va spune și de celălalt! De voi fi pomenit eu, în aceeași clipă te vor pomeni și pe tine! Pe mine, un copil găsit, fiul unor părinți necunoscuți, și pe tine, fiul unui rege-cititor în stele și al unei fete de morar, frumoasa Pila.

— Te rog, nu mă uita, pomenește-mă și pe mine, fiul cititorului în stele, îl ruga în somn Pilat pe filozof.

Și, primind asigurări printr-un clătinat afirmativ din cap de la cerșetorul din En-Sarid, care pășea alături cu el, crudul procurator al Iudeii plângea în somn și râdea de bucurie.

Toate acestea erau bune, dar cu atât mai îngrozitoare fu trezirea din somn a hegemonului.

Banga începu să mârâie la lună, și drumul albastru, alunecos, uns parcă cu untdelemn se prăbuși. Deschise ochii și primul lucru de care își aduse aminte a fost că supliciul avusese loc. Primul lucru pe care-l făcu procuratorul a fost să-și încleșteze, cu un gest obișnuit, mâna în zgarda lui Banga; apoi începu să caute luna cu ochi de bolnav și văzu că mai scăpătase puțin pe boltă și se mai argintase. Lumina ei era sfâșiată de o lumină neplăcută, care-l supăra și juca pe balcon chiar în fața ochilor săi. În mâinile centurionului Moartea-Șobolanilor fâlfâia și fumega o torță. Cel care o ținea se uita într-o parte cu frică și ură la primejdioasa fiară care se pregătea să sară asupra lui.

— Stai cuminte, Banga, porunci procuratorul cu o voce bolnavă și tuși. Apărându-și cu mâna ochii de lumină, el continuă: Nici noaptea și nici în bătaia lunii nu am liniște!... O, zei... De altfel, și tu, Marcus, ai o funcție ingrată. Îi schilodești pe soldați...

Marcus îl privea tare uimit, și procuratorul își dădu seama de realitate. Pentru a îmblânzi cuvintele fără rost pe care le spusese pe jumătate adormit, el continuă:

— Nu te supăra, centurion. Situația mea, îți repet, este și mai rea. Ce dorești?

— A venit comandantul pazei secrete, îl vesti, liniștit, Marcus.

— Cheamă-l, cheamă-l, porunci procuratorul, și, dregându-și vocea, tuși; apoi începu să-și caute cu picioarele desculțe sandalele.

Flacăra se porni să joace pe coloane, încălțările centurionului bătură mozaicul, și acesta ieși în grădină.

— Nici la lumina lunii nu am liniște, își spuse, scrâșnind din dinți, procuratorul.

Pe balcon, în locul centurionului, apăru omul cu glugă.

— Banga, stai cuminte, spuse încet procuratorul, strângând dulăul de ceafă.

Înainte de a rosti o vorbă, Afranius aruncă în jur, după obiceiul său, priviri cercetătoare; se cufundă în umbră și, convingându-se că în afară de Banga nu mai e nici un străin pe balcon, spuse încet:

— Te rog să mă înaintezi Tribunalului, procuratorule! Ai avut dreptate. N-am fost în stare să-l păzesc pe Iuda din Kiriath. A fost înjunghiat. Te rog să fiu judecat și să-mi primești demisia.

Lui Afranius i se păru că-l cercetează două perechi de ochi — ai câinelui și ai lupului.

Afranius scoase de sub hlamidă o pungă scorojită din pricina sângelui, pecetluită cu două sigilii.

— Iată punga cu banii pe care ucigașii au aruncat-o în taină în casa marelui preot. Sângele de pe ea este al lui Iuda din Kiriath.

— Demn de luat aminte. Cât e în pungă, întrebă Pilat, aplecându-se peste ea.

— Treizeci de arginți.

Procuratorul zâmbi ironic, spunând:

— Puțin.

Afranius tăcea.

— Unde e cel ucis?

— Asta nu știu, răspunse cu demnitate calmă omul care nu se despărțea niciodată de gluga sa. În dimineața aceasta vom începe cercetările.

Procuratorul tresări, lăsând din mână cureaua sandalei, care nu voia deloc să se încheie.

— Știi sigur că a fost ucis? Primi un răspuns sec:

— Eu, procuratorul, fac serviciul de cincisprezece ani în Iudeea. Mi-am început slujba pe timpul lui Valerius Gratus. Nu am nevoie să văd neapărat cadavrul, ca să pot spune că omul a fost ucis, și iată, raportez că cel care purta numele de Iuda din Kiriath a fost înjunghiat acum câteva ore.

— Iartă-mă, Afranius, răspunse Pilat. Nu m-am trezit încă bine, de asta am și vorbit așa. Dorm prost — procuratorul zâmbi ironic — și tot timpul văd în vis razele lunii. Închipuie-ți ce caraghios e! Mi se pare mereu că mă plimb pe raza asta... Așadar, aș vrea să aflu ce părere ai în legătură cu chestiunea aceasta. Unde ai de gând să-l cauți: ia loc, șef al serviciului secret.

Afranius se înclină, împinse jețul mai aproape de pat și se așeză în zăngănit de spadă.

— Am de gând să-l caut în preajma morii de ulei din grădina Ghetsemani.

— Da, da... Dar de ce tocmai acolo?

— Hegemonule, am motive să cred că Iuda nu a fost ucis în Yerushalayim, dar nici prea departe de el, ci pe-aproape.

— Socot că ești unul dintre cei mai străluciți cunoscători ai meseriei dumitale. Nu știu, de altfel, care-i situația la Roma, dar în colonii nu există un altul care să-ți fie deopotrivă. Dar explică-mi, te rog, de ce ai de gând să-l cauți tocmai acolo?

— În nici un caz nu admit ideea, spunea încet Afranius, că Iuda s-a dat pe mâna unor oameni suspecti în raza orașului. Pe stradă nu poți ucide în taină. Deci, a fost ademenit, desigur, într-un subsol. Dar cei din serviciul meu îl căutau deja în Orașul de Jos, și, fără doar și poate, l-ar fi găsit, dacă ar fi fost acolo. El însă nu se afla în oraș, asta ți-o garantez.

Dacă ar fi fost omorât departe de oraș, acest pachet cu bani n-ar fi putut să fie aruncat atât de repede. A fost omorât aproape de oraș. Au reușit să-l ademenească în afara orașului.

— Nu pricep cum s-a putut face acest lucru!

— Da, procuratorul, este problema cea mai grea în toată afacerea asta și nici nu știu dacă voi reuși să o rezolv.

— Într-adevăr, e pur și simplu enigmatic! Într-o seară de sărbătoare, un om credincios pleacă, nu se știe de ce, în afara orașului, părăsind masa de Paști, și acolo piere. Cine și prin ce anume a putut să-l ademenească? Nu cumva o fi făcut treaba asta o femeie? Întrebă deodată inspirat procuratorul.

Afranius îi răspunse calm și convingător:

— În nici un caz, procuratorul. Asta este categoric exclus. Trebuie să raționăm logic. Cine era interesat în moartea lui Iuda? Niște vânzători nomazi, un cerc în care categoric nu erau nici un fel de femei. Ca să te însori, procuratorul, se cer bani, ca să aduci un om pe lume, tot de ei e nevoie, dar ca să căsăpești un om cu ajutorul unei femei, e nevoie de foarte mulți bani, și nici un fel de vagabonzi nu-i au. Nu a fost nici o femeie în povestea asta, procuratorul. Am să spun mai mult, o asemenea interpretare a omorului nu poate decât să ne facă să pierdem urma, să împiedice cercetările și să mă încurce pe mine.

— Văd că ai perfectă dreptate, Afranius, zise Pilat, iar eu mi-am permis să exprim doar o presupunere.

— Care este, din păcate, greșită, procuratorul.

— Bine, dar atunci despre ce-i vorba? exclamă procuratorul, scrutând cu o atenție încordată chipul lui Afranius.

— Presupun că e vorba tot de bani.

— E o idee extraordinară! Dar cine și pentru ce putea să-i propună bani, noaptea, în afara orașului?

— O, nu, procuratorul, nu așa. Am o singură presupunere, și dacă nu am dreptate, alte explicații cred că nu voi găsi. Afranius se aplecă mai aproape de procurator și încheie în șoaptă: Iuda a vrut să-și ascundă banii într-un loc ferit, pe care nu-l cunoștea decât el.

— E o explicație foarte subtilă. Se vede că așa s-au și petrecut lucrurile. Acum te înțeleg, nu l-au ademenit oamenii, ci țelul lui propriu. Da, da, așa este.

— Așa este. Iuda era neîncrezător, el ascundea banii de ochii oamenilor.

— Da, dumneata ziceai de grădina Ghetsemani... Dar de ce tocmai acolo ai intenția să-l cauți — asta, recunosc, n-o înțeleg.

— O, procuratorul, e lucrul cel mai simplu. Nimeni n-o să-și ascundă banii în preajma drumurilor, în locuri deschise și pustii. Iuda nu se afla nici în drum spre Hebron, nici în drum spre Betania. El trebuia să fie într-un loc apărat, ferit, într-un loc cu copaci. Este atât de simplu. Dar alte locuri, în afară de Ghetsemani, nu sunt în apropierea Yerushalayimului. El nu putea să plece departe.

— M-ai convins cu desăvârșire. Așadar, ce-i de făcut acum?

— Am să încep neîntârziat să-i caut pe ucigașii care l-au urmărit pe Iuda dincolo de oraș, iar personal, după cum ți-am mai raportat, mă duc să mă predau, ca să fiu judecat.

— Pentru ce?

— Garda mea l-a scăpat din vedere aseară, în bazar, după ce a părăsit palatul lui Caiafa. Cum s-a întâmplat una ca asta, nu înțeleg. Nu am mai întâmpinat așa ceva de când sunt. A fost luat sub supraveghere imediat după discuția noastră. Dar în raionul bazarului el a schimbat drumul, a făcut o buclă atât de ciudată, încât a dispărut fără urmă.

— Așa. Ți declar că nu consider necesar să te înaintez tribunalului. Ai făcut tot ce ți-a stat în putință, și nimeni pe lumea asta — aici procuratorul zâmbi — nu ar fi fost în stare să facă mai mult decât ai făcut dumneata! Trage la răspundere pe iscoadele care l-au pierdut pe Iuda. Dar și aici, te previn, n-aș vrea să fii prea sever. La urma urmei, am făcut totul spre a-i purta de grijă ticălosului acestuia! Da, am uitat să te întreb — procuratorul își frecă fruntea — cum de au izbutit să arunce nevăzuți punga cu bani în curtea lui Caiafa?

— Să vezi, procuratorul... Nu e o treabă prea grea. Răzbunătorii au trecut prin spatele palatului lui Caiafa, pe unde stradela domină curtea interioară, și au aruncat pachetul peste gard.

— Împreună cu biletul?

— Da, întocmai cum ai presupus, procuratorul. De altfel... aici Afranius smulse pecetea de pe pachet și-i arătă lui Pilat interiorul acestuia.

— Vai de mine, Afranius, ce faci, pecetele acestea sunt precis de la templu!

— Procuratorul nu trebuie să se neliniștească din pricina acestei chestiuni, răspunse Afranius, închizând pachetul la loc.

— E posibil să ai toate pecetele? întrebă Pilat râzând.



— Altfel nici nu se poate, procuratorul, îi răspunse fără să râdă, pe un ton foarte sever, Afranius.

— Îmi închipui ce s-a petrecut la Caiafa.

— Da, hegemon. S-a iscat mare zarvă. Am fost invitat de îndată.

Până și în semiîntuneric se vedeau strălucind ochii lui Pilat.

— Demn de luat aminte, demn de luat aminte...

— Dă-mi voie să nu fiu de părerea ta, procuratorul, nu e un lucru demn de luat aminte. E o treabă din cale-afară de plicticoasă și obositoare. La întrebarea mea dacă în palatul lui Caiafa se plătise cuiva vreo sumă de bani, am primit un răspuns hotărât: nu.

— Aha, așa? Dacă-i așa, e bine. Nu s-a plătit, prin urmare, nu s-a plătit. Cu atât mai greu va fi să pui mâna pe ucigași.

— Acesta este adevărul, procuratorul.

— Da, Afranius, iată ce mi-a trecut deodată prin minte: nu cumva el și-a pus capăt zilelor?

— O, nu, procuratorul, îi răspunse Afranius, răsturnându-se chiar de mirare în fotoliu, iartă-mă, dar este absolut neverosimil!

— Ah, în acest oraș totul este verosimil. Sunt gata să pun rămășag că, în timpul cel mai scurt, zvonurile despre acest lucru se vor răspândi prin tot orașul.

Aici Afranius își aruncă din nou privirea spre procurator, stătu o clipă pe gânduri și-i răspunse:

— Asta n-ar fi exclus, procuratorul.

Era clar că procuratorul nu izbutea defel să alunge din minte problema referitoare la omorul omului din Kiriath, deși totul se dovedea a fi cât se

poate de limpede, așa încât spuse cu un aer chiar visător:

— Aș fi vrut și eu să văd cum îl omorau.

— A fost omorât cu o artă neîntrecută, procuratorule, îi răspunse Afranius, uitându-se cu o oarecare ironie la procurator.

— De unde știi asta?

— Binevoiește a-ți îndrepta atenția asupra pungii, procuratorule, îi răspunse Afranius, îți garantez că sângele lui Iuda a țâșnit în valuri. Am avut ocazia, în viața mea, să văd oameni omorâți.

— Așadar, el nu se va mai scula?

— Nu, procuratorule, el se va scula atunci când va răsuna deasupra lui trâmbița lui Mesia, care este așteptat aici, răspunse zâmbind filozofic Afranius. Dar înainte de asta, el nu se va scula.

— Ajunge, Afranius. Totul este limpede. Să trecem la înmormântare.

— Cei executați au fost îngropați, procuratorule.

— Vai, Afranius, ar fi o crimă să fii dat în judecată. Ești demn de cea mai mare răsplată. Cum s-au petrecut lucrurile?

Acesta începu să povestească: în timp ce el era ocupat cu cazul Iuda, câțiva oameni din paza secretă, conduși de ajutorul lui, au ajuns la colină pe când se lăsa noaptea. În vârful colinei s-a descoperit că lipsea un cadavru. Pilat tresări, spunând răgușit:

— Vai de mine, cum de n-am prevăzut asta!...

— Nu e cazul să te alarmezi, procuratorule, spuse Afranius, urmându-și povestirea. Trupurile lui Dismas și Hestas, cu ochii scoși de păsările răpitoare, au fost ridicate, și straja s-a repezit de îndată în căutarea celui de-al treilea cadavru. A fost găsit curând. Un om oarecare...

— Levi Matei, zise Pilat, mai curând afirmativ decât interogativ.

— Da, procuratorule... Levi Matei se ascunsese în peșteră, pe coasta dinspre nord a Golgotei, așteptând căderea întunericului. Trupul gol al lui Yeshua Ha-Nozri era lângă el. Când straja a intrat în peșteră cu torța, Levi a fost cuprins de furie și deznădejde. Striga că nu săvârșise nici o crimă și că orice om are dreptul, după lege, să înmormânteze pe un criminal executat, dacă vrea s-o facă. Levi Matei spunea că n-are de gând să se despartă de cadavru. Era ațâțat, striga numai el știe ce, ba rugându-se, ba amenințând și blestemând...

— A fost nevoie să se pună mâna pe el? întrebă, mohorât, Pilat.

— Nu, procuratorule, nu, răspunse, liniștindu-l, Afranius. Nebunul ăsta obraznic s-a potolit după ce a fost lămurit că trupul va fi îngropat. Înțelegând ce voiam să facem, s-a îmblânzit, dar a declarat că nu va pleca nicăieri și că vrea să ia parte la înmormântare. A declarat că nu va pleca nici chiar dacă va fi amenințat cu moartea și chiar a întins soldaților un cuțit de tăiat pâine, pe care-l avea la el, cu care să-lucidă.

— A fost gonit? întrebă, înăbușit, Pilat.

— Nu, procuratorule, nu. Ajutorul meu i-a îngăduit să ia parte la înmormântare.

— Care dintre ajutoarele dumitale a condus toată treaba asta? întrebă Pilat.

— Tolmai, răspunse Afranius, adăugând neliniștit: Poate că a săvârșit vreo greșeală?

— Continuă, răspunse Pilat. Nu s-a săvârșit nici o greșeală, în general, sunt cam descumpănit,

Afranius; pesemne că am de-a face cu un om care nu dă niciodată greș. Omul ăsta ești dumneata.

— Levi Matei a fost luat în căruță împreună cu trupurile celor executați și, după vreo două ore, au ajuns în trecătoarea pustie de la nord de Yerushalayim. Acolo, straja, muncind în schimburi, a săpat într-un ceas o groapă adâncă, în care au fost îngropați cei trei executați.

— Goi?

— Nu, procuratorule. Soldații au luat cu ei, ca să-i acopere, niște hitoane. Pe degetele celor îngropați au fost trase inele. Al lui Yeshua, cu o crestătură — al lui Dismas, cu două — iar al lui Hestas, cu trei. Groapa a fost astupată și acoperită cu pietre. Semnul de recunoaștere îl știe Tolmai.

— Vai, dacă aș fi putut prevedea! începuse să vorbească, schimonosindu-se, Pilat, aș fi avut nevoie să-l văd pe acest Levi Matei...

— El este aici, procuratorule.

Pilat îl privi o vreme cu ochii larg deschiși, apoi spuse:

— Îți mulțumesc pentru tot ce s-a făcut în treaba aceasta. Te rog să mi-l trimiți mâine pe Tolmai, vestindu-l din timp că sunt mulțumit de el, iar pe dumneata, Afranius — procuratorul scoase din buzunarul brâului de piele care se afla pe masă un inel și-l întinse șefului serviciului secret — te rog să primești asta ca amintire.

Afranius se înclină, zicând:

— Este o mare onoare pentru mine, hegemon.

— Pe soldații care au făcut înmormântarea te rog să-i răsplătești. Pe copoii care l-au scăpat de sub supraveghere pe Iuda, muștră-i. Pe Levi Matei

trimite-l chiar acum la mine. Vreau să aflu neîntârziat amănunte în legătură cu Yeshua.

— Am înțeles, procuratorule, răspunse Afranius și începu să se retragă salutând din cap, iar procuratorul bătu din palme, strigând slugilor:

— Veniți încoace! O făclie sub colonadă!

Pe când Afranius ieșea în grădină, în spatele lui Pilat luminile începură să licărească în mâinile slugilor. S-au pus trei sfeșnice pe masă, în fața procuratorului, și noaptea scaldată în lumina lunii s-a retras de îndată în grădină, de parcă Afranius ar fi luat-o cu el. În locul celui plecat, pe balcon intră un om necunoscut, slab și pîrpiriu, însoțit de un centurion cu statură uriașă. Centurionul, surprinzând privirea procuratorului, se retrase numaidecât în grădină și dispăru.

Procuratorul îl studia pe cel venit, ațintindu-l cu niște ochi lacomi, ușor speriați. Astfel este privit orice om despre care s-au auzit multe vorbindu-se și care în cele din urmă se arată la față.

Omul, să tot fi avut patruzeci de ani, negru la chip, zdrențaros, acoperit cu noroi uscat, arunca priviri de lup pe sub sprâncene. Pe scurt, era foarte puțin arătos și mai curând semăna cu un cerșetor de pe străzile orașului, dintre cei ce forfotesc în număr mare pe terasele templului sau în piețele murdarului și gălăgiosului Oraș de Jos.

Tăcerea îndelungată fu tulburată de purtarea ciudată a celui adus. Se schimbă la față, se clătină, și, dacă nu s-ar fi apucat cu mâna murdară de marginea mesei, s-ar fi prăbușit.

— Ce-i cu tine? îl întrebă Pilat.

— Nimic, răspunse Levi Matei, făcând un gest, de parcă ar fi înghițit ceva. Gâtul lui slab, gol și cenușiu se umflă, apoi se dezumflă din nou.

— Ce-i cu tine? repetă Pilat.

— Sunt obosit, răspunse omul, uitându-se posac în podea.

— Stai jos, zise Pilat, arătându-i jețul.

Levi îl privi neîncrezător pe procurator, se îndreptă spre jeț, se uită dintr-o parte și speriat la rezemătoarele de aur și nu se așeză în jeț, ci alături, jos pe podea.

— Ia explică-mi, de ce nu te-ai așezat în jeț? îl întrebă Pilat.

— Sunt murdar și-l voi întina, zise Levi, cu ochii în pământ.

— Ți se va da numaidecât de mâncare.

— Nu mi-e foame.

— De ce minți? întrebă încet Pilat. Tu doar n-ai mâncat toată ziua, sau poate chiar și mai de mult. Bine, nu mânca. Te-am chemat să-mi arăți cuțitul pe care l-ai avut la tine.

— Mi l-au luat soldații, atunci când m-au adus aici, răspunse Levi, adăugând ursuz: Te rog să mi-l înapoiezi; trebuie să-l dau îndărăt stăpânului său. L-am furat.

— De ce?

— Ca să tai funiile.

— Marcus! strigă procuratorul. Și centurionul păși sub colonadă. Dă-mi cuțitul acestui om.

Centurionul scoase dintr-o teacă — îi atârnavă două de cingătoare — un cuțit murdar de tăiat pâine, îl întinse procuratorului, se retrase și dispăru.

— De la cine ai luat cuțitul?

— Din brutăria de lângă poarta Hebronului, cum intri în oraș pe stânga.

Pilat privi lama lată a cuțitului, o încercă cu degetul, să vadă, pesemne, dacă este sau nu ascuțită, și spuse:

— În ceea ce privește cuțitul, nu avea nici o grijă. Va fi trimis la brutărie. Acum însă mai am nevoie de ceva: arată-mi papyrusul pe care-l porți la tine și pe care sunt înscrise cuvintele lui Yeshua.

Levi se uită cu ură la Pilat și zâmbi, dar cu atâta răutate, încât chipul i se sluți.

— Vreți să-mi luați totul? Până și ultimul lucru pe care-l mai am? întrebă el.

— Nu ți-am spus — dă-mi-l, răspunse Pilat, ți-am spus — arată-mi-l.

Levi se scotoci în sân și scoase un sul. Pilat i-l luă din mână, îl despătură, îl întinse pe masă, între făclii și, cu ochii îngustați, începu să studieze slovele de neînțeles, scrise cu cerneală. Greu era să înțelegi aceste rânduri strâmbe, și Pilat se sucea, se pleca asupra papyrusului, urmărind rândurile cu degetul. Izbuti totuși să deslușească într-un fel că scrierea aceea însemna un lanț fără șir de cugetări, de date, de însemnări gospodărești și fragmente de poezie. Câte ceva izbuti să citească: „... moarte nu există... aseară am mâncat *bucuroți* dulci de primăvară...”

Cu fața crispată de încordare, Pilat citea cu ochii micșorați: „Vom vedea râul curat al apei vieții... Omenirea va privi soarele prin cristalul străveziu al...”

Aici Pilat tresări. În ultimele rânduri ale pergamentului descifră cuvintele „un mai mare viciu... lașitatea”.

Pilat făcu sul pergamentul și, cu un gest brusc, i-l întinse lui Levi.

— Ia-l, spuse el și tăcu. Apoi adăugă: După câte văd, ești un cărturar, și n-are nici un rost, singur cum ești, să umbli fără căpătâi, în veșminte de cerșetor. În Cezareea am o bibliotecă mare, sunt foarte bogat și vreau să te iau în serviciul meu. Vei cerceta și vei păstra papirusurile, vei fi hrănit și îmbrăcat.

Levi se sculă.

— Nu, nu vreau, răspunse el.

— De ce? întrebă procuratorul, întunecându-se la chip... Îți sunt nesuferit? Ți-e teamă de mine?

Același zâmbet plin de răutate schimonosi fața lui Levi.

— Nu, răspunse el. Tu te vei teme de mine. N-o să-ți vină ușor să mă privești în față, după ce l-ai omorât.

— Taci, îl opri Pilat; uite, ia banii ăștia. Levi refuză, clătinând din cap, și procuratorul urmă: Știu că te socoți ucenic al lui Yeshua, dar eu îți spun că n-ai învățat nimic din ce ți-a propovăduit el. Că, dacă ai fi făcut-o, ai fi primit negreșit să iei de la mine. Să știi că, înainte de moarte, el a spus că nu învinuiește pe nimeni. Pilat ridică semnificativ degetul, obrazul îi tresărea nervos... El ar fi primit să ia de la mine. Tu ești crud, iar celălalt n-a fost crud deloc. Ce-ai să faci? Unde-ai să te duci?

Deodată, Levi se apropie de masă, se propti cu mâinile în tăblie și, ațintindu-și ochii arzători asupra lui Pilat, îi șopti:

— Află, hegemon, că la Yerushalayim e un om în care am să bag cuțitul. Vreau să ți-o spun ca să știi că va mai curge sânge.



— Și eu știu că va mai curge, răspunse Pilat. Vorbele tale nu mă miră. De bună seamă, pe mine vrei să mă înjunghii?

— Pe tine n-am să izbutesc, îi răspunse Levi, rânjind, nu sunt atât de prost să nădăjduiesc la una ca asta. Dar îl voi înjunghia pe Iuda din Kiriat și tot restul vieții pentru asta am să trăiesc.

Atunci, ochii procuratorului se luminau de o neînchipuită plăcere; făcându-i semn lui Levi Matei să se apropie, îi spuse:

— N-ai cum. Nu-ți mai face griji. Iuda a fost înjunghiat chiar în noaptea asta.

Levi făcu un salt înapoi și, aruncând priviri sălbatică în jur, strigă:

— Cine a făcut-o?

— Nu fi gelos, îi răspunse rânjind Pilat și-și frecă mâinile. Mi-e teamă că a avut el admiratori și în afară de tine.

— Cine a făcut asta? mai repetă în șoaptă Levi.

— Eu am făcut-o, îi răspunse Pilat.

Levi căscă gura, își pironi privirea pe chipul procuratorului, iar acesta îi spuse încet:

— De bună seamă, nu e mult ceea ce s-a făcut, totuși, eu am făcut-o. Și adăugă: Acum, ai să primești ceva de la mine?

Levi cumpăni, se îmblânzi, și în cele din urmă spuse:

— Poruncește să mi se aducă o bucățică de papirus curat.

Trecuse un ceas. Levi nu se mai afla în palat. Acum, liniștea zorilor era tulburată numai de zgomotul lin al pașilor — erau santinelele din grădină. Luna se spălăcea văzând cu ochii și în

cealaltă margine a cerului se zărea o pată albicioasă — luceafărul.

Făcliile se stinseseră de mult. Pe pat, era culcat procuratorul. Dormea cu obrazul în palmă și nu i se auzea respirația. Alături de el, dormea Banga.

Astfel întâmpină Pilat din Pont, al cincilea procurator al Iudeii, zorii zilei de cincisprezece a Nisanului.

## 27. Sfârșitul apartamentului 50

Când Margareta ajunsese la ultimele cuvinte ale capitolului: „... Astfel întâmpină Pilat din Pont, al cincilea procurator al Iudeii, zorii zilei de cincisprezece a Nisanului” — se făcuse dimineață.

În curte, prin ramurile sălciilor și teilor, vrăbiile își duceau conversația lor matinală, veselă și agitată.

Margareta se ridică din fotoliu, își întinse mădularele și abia atunci își dădu seama cât de istovit îi era trupul și ce somn îi era. Curios lucru—în sufletul ei nu se petrecuse nici o schimbare. Gândurile îi erau limpezi, nu se simțea defel zguduită de faptul că petrecuse noaptea într-un chip atât de miraculos. Nu o tulburau amintirile legate de participarea sa la balul Satanei, nici faptul că printr-o minune maestrul se afla din nou alături de ea, că romanul a renăscut din cenușă și că toate au revenit la locurile lor în subsolul din ulicioară, de unde fusese izgonit denunțatorul Aloizi Mogarîci. Într-un cuvânt, relațiile ei cu Woland nu au atras după sine nici o neplăcere de ordin psihic. Totul era firesc, ca și când altfel nici n-ar fi putut să fie.

Intră în odaia vecină și, văzând că maestrul doarme adânc și liniștit, stinse lampa de birou, care ardea fără rost, și se întinse pe un divan îngust, așezat lângă peretele opus și acoperit cu un cearșaf vechi, rupt. Peste un minut, adormi, și, în dimineața aceea, nu avu nici un fel de vise. Camerele din subsol erau cufundate în tăcere, tăcută era și căsuța proprietarului și aceeași adâncă tăcere domnea în ulicioara dosnică.

În acest timp însă, adică în zorii zilei de sâmbătă, un etaj întreg al unei instituții din Moscova era în

picioare, iar ferestrele acestei clădiri care dădeau spre o piață întinsă, asfaltată, pe care o curățau cu perii niște mașini speciale înaintând încet cu huruit, erau scăldate din belșug într-o lumină vie, care tăia lumina soarelui ivit la orizont.

Toți cei care lucrau la acel etaj erau ocupați cu anchetarea afacerii Woland, și lămpile arseseră toată noaptea în zece birouri.

De fapt însă, totul devenise limpede din ajun — de vineri, când a trebuit să fie închis Teatrul de varietăți, drept urmare a dispariției administrației teatrului și a scandaloaselor scene care s-au desfășurat în ziua precedentă, în timpul renumitei ședințe de magie neagră. Neconținut, fără pic de răgaz, la etajul acela treaz soseau materiale noi. Acum anchetatorilor însărcinați cu cercetarea ciudatului caz, care mirosea evident a forță necurată, cu un adaos de trucuri pe bază de hipnoză și care vădea un flagrant aspect penal, le revenea misiunea de a închea într-un singur tot variatele și încâlcitele evenimente petrecute în diferitele colțuri ale Moscovei.

Cel dintâi care a fost nevoit să viziteze etajul lipsit de somn, scăldat în lumini electrice, fu Arkadi Apollonovici Sempleiarov, președintele comisiei acustice.

Vineri după-masă, în apartamentul lui, ce se află lângă podul Kamennîi, sună telefonul și o voce de bărbat ceru să vorbească cu Arkadi Apollonovici. Consoarta acestuia, care ridicase receptorul, răspunse sumbru că Arkadi Apollonovici nu se simte bine, că s-a culcat să doarmă și nu poate veni la telefon. Totuși Arkadi Apollonovici a trebuit să vină la telefon. La întrebarea, cine dorește să vorbească cu

Arkadi Apollonovici, vocea din telefon răspunse foarte scurt cine și de unde e.

— O secundă... imediat... un minut... băigui consoarta președintelui comisiei acustice, de obicei extrem de îngâmfată, și zbură ca o săgeată în dormitor, să-l ridice pe Arkadi Apollonovici din pat, unde zăcea resimțind chinuri de iad la amintirea ședinței de magie neagră din ajun și a scandalului din noaptea trecută, care a însoțit izgonirea din apartament a nepoatei lui din Saratov.

E drept, nu chiar într-o secundă, dar nici într-un minut, ci într-un sfert de minut, Arkadi Apollonovici, cu un singur papuc, pe piciorul stâng, numai în lenjerie de corp, era lângă telefon și murmură:

— Da... eu sunt... Vă ascult, vă ascult...

Consoarta lui, uitând în acele clipe toate crimele oribile împotriva fidelității conjugale, cu care fusese prins nefericitul Arkadi Apollonovici, se iți în ușa coridorului, avântând papucul în aer și șoptind:

— Papucul... pune-ți papucul, că răcești la picioare, la care, Arkadi Apollonovici, alungând-o cu piciorul gol și făcându-i ochi firoși, balmăjea în telefon:

— Da, da, da, cum să nu, înțeleg... plec imediat.

Toată seara Arkadi Apollonovici o petrecu la etajul unde avea loc ancheta.

Discuția se dovedi apăsătoare, o discuție dintre cele mai neplăcute, întrucât a trebuit să povestească cu toată sinceritatea nu numai ce știa despre spectacolul acela infect și despre încăierarea din lojă, dar, concomitent, fapt care se dovedi cu adevărat necesar, și despre Milița Andreevna Pokobatko din strada Elohovskaia, și despre nepoata din Saratov, și

despre multe altele care îi pricinuiau chinuri nemaipomenite bietului Arkadi Apollonovici.

Se înțelege de la sine că depozițiile lui Arkadi Apollonovici — un om instruit și cult, martor al revoltătorului spectacol, un martor cu scaun la cap, calificat, care i-a descris cât se poate de exact atât pe magicianul misterios cu mască pe față, cât și pe cei doi ticăloși, asistenții lui, și care a reținut atât de bine că pe magician îl chema Woland — au făcut să înainteze considerabil ancheta. Confruntarea însă a depozițiilor lui Arkadi Apollonovici cu depozițiile altora, printre care unele doamne care au avut de suferit de pe urma reprezentației (doamna în lenjerie de culoare violetă, care l-a uluit pe Rimski și, vai, multe altele), cât și a curierului Karpov, care fusese trimis la apartamentul 50 din strada Sadovaia, au stabilit imediat locul unde trebuia căutat vinovatul tuturor acestor tărășenii.

În apartamentul 50 se făcuseră repetate descinderi și nu numai că fusese cercetat în mod extrem de minuțios, dar până și pereții lui au fost ciocăniți, iar coșurile de la cămine verificate în căutare de ascunzători secrete. Toate aceste măsuri însă nu au dus la nici un rezultat și nici una din descinderi nu a putut dezvălui prezența cuiva acolo, deși era absolut evident că apartamentul este locuit; în ciuda faptului că toate persoanele care într-un fel sau altul aveau menirea să se ocupe de artiștii străini aflați în turneu la Moscova afirmau în mod hotărât și categoric că nici un fel de profesor de magie neagră cu numele Woland nu există și nici nu poate fi în capitală.

Absolut nicăieri nu fusese înregistrat la sosire, nimănui nu-i prezentase pașaportul sau alte

documente, contracte sau convenții și nimeni nu auzise de el! Kitaițev, șeful secției de programe a comisiei de spectacole, se jura pe ce are mai scump că Stepan Lihodeev, dispărutul, nu-i trimisese spre aprobare nici un fel de program de reprezentatie al vreunui Woland și că nu fusese anunțat prin nici un telefon de sosirea numitului. Așadar, el, Kitaițev, nu pricepe defel și habar n-are cum de a putut Stepan să admită o astfel de reprezentatie la „Varietăți”. Când i s-a spus însă că Arkadi Apollonovici l-a văzut cu propriii lui ochi pe acest magician la spectacol, Kitaițev se mulțumi să-și desfacă neputincios brațele și să ridice ochii spre cer. Și după ochii lui Kitaițev se putea vedea și afirma cu tărie că omul acesta este pur ca un cristal.

Era acel Prohor Petrovici, președintele Comisiei centrale de spectacole...

Și fiindcă veni vorba, cum a intrat miliția în biroul lui, Prohor Petrovici s-a reîntors imediat în costumul său, spre nemaipomenita bucurie a Armei Riceardovna și spre marea nedumerire a miliției, deranjată fără motiv.

Trebuie să adăugăm că, reîntorcându-se și băgându-se în costumul său cenușiu cu dungi, Prohor Petrovici a aprobat absolut toate rezoluțiile pe care costumul le pusese în timpul scurtei sale absențe.

... Așadar, același Prohor Petrovici, în modul cel mai hotărât, habar n-avea despre nici un fel de Woland.

Vreți, nu vreți, dar ieșea ceva de necrezut: mii de spectatori, tot complexul de la „Varietăți”, în sfârșit Sempleiarov Arkadi Apollonovici, un om cum nu se poate mai instruit, toți îl văzuseră pe acest mag, ca și

pe blestemații lui asistenți, dar, în același timp, nu exista nici o posibilitate să-i găsești undeva. Ce s-a întâmplat, permiteți-mi să vă întreb: l-a înghițit pământul imediat după dezgustătoarea ședință de magie neagră sau, după cum afirmă unii, nici nu a fost la Moscova? Dar dacă admitem prima variantă, rezultă, fără doar și poate, că atunci când l-a înghițit pământul, el a luat cu sine tot capul administrației Teatrului de varietăți, iar dacă o admitem pe a doua, nu reiese cumva că însăși administrația teatrului nefast, săvârșind premergător vreo porcărie (amintiți-vă numai geamul spart în biroul lui Rimski și purtarea lui As de caro!), a dispărut fără urmă din Moscova?

Trebuie să-i recunoaștem meritul celui ce conducea ancheta penală. Rimski, care dispăruse, fusese găsit cu o viteză uluitoare. A fost de ajuns să se confrunte comportarea lui As de caro, lângă stația de taxiuri din fața cinematografului, cu unele indicii legate de timp, cum ar fi, de exemplu, ora la care s-a terminat reprezentația și momentul în care ar fi putut să dispară Rimski, pentru ca imediat să se expedieze o telegramă la Leningrad. Peste o oră, sosi răspunsul (vineri spre seară) cum că Rimski a fost descoperit în camera 412 a hotelului „Astoria”, la etajul patru, alături de camera în care se instalase responsabilul de repertorii al unui teatru din Moscova, aflat tocmai atunci în turneu la Leningrad, aceeași cameră care, după cum se știe, avea mobila de culoare cenușiu-albastră, ornată cu auriu, și o baie de toată frumusețea.

Rimski, găsit în dulapul de haine din camera 412 a hotelului „Astoria”, a fost supus unui interogatoriu chiar acolo, la Leningrad. După care, la Moscova a



sosit o telegramă anunțând că directorul financiar Rimski se găsește într-o stare de totală iresponsabilitate, că la toate întrebările nu dă răspunsuri judicioase sau poate nu vrea să le dea și că nu cere decât un singur lucru: să fie ascuns într-o cameră blindată, prevăzută cu pază înarmată. De la Moscova, printr-o telegramă, s-a ordonat ca Rimski să fie adus în capitală, sub pază, drept care Rimski a și plecat vineri, păzit, cu trenul de seară.

Tot vineri, spre seară, au dat și de urma lui Lihodeev. În toate orașele fuseseră trimise telegrame cerându-se informații despre el. Din Ialta a sosit răspunsul cum că Lihodeev trecuse pe acolo, dar că a plecat cu un avion spre Moscova.

Singura urmă care n-a putut fi depistată era urma lui Varionuha. Celebrul administrator de teatru, cunoscut literalmente de întreaga populație a Moscovei, dispăruse de parcă l-ar fi înghițit pământul.

În același timp, anchetatorii fuseseră nevoiți să se ocupe și de întâmplările petrecute în alte părți ale Moscovei, în afara Teatrului de varietăți. A trebuit să fie soluționat neobișnuitul caz al funcționarilor care cântau „Slăvită mare” (apropro de asta, profesorul Stravinski a reușit să-i readucă la starea normală după vreo două ore de corvoadă, făcându-le niște injecții subcutanate), cazurile cetățenilor care au prezentat unor persoane sau diverselor instituții dracu știe ce bazaconii în loc de bancnote, precum și cazurile persoanelor care au suferit daune de pe urma schimbării unor asemenea bani.

Dar e de la sine înțeles că cel mai neplăcut, cel mai scandalos și mai de nerezolvat dintre toate cazurile a fost răpirea capului defunctului literat

Berlioz, direct din sicriul expus în sala „Griboedov”, fapt petrecut ziua-n amiaza mare.

Cei doisprezece oameni care efectuau ancheta culegeau ca pe o andrea ochiurile blestemate ale acestei afaceri complicate, răspândite în întreaga Moscova.

Unul dintre anchetatori sosi la clinica profesorului Stravinski și ceru să i se prezinte în primul rând lista persoanelor care fuseseră internate în ultimele trei zile. În felul acesta au fost găsiți Nikanor Ivanovici Bosoi și nefericitul prezentator căruia răufăcătorii încercaseră să-i smulgă capul. De altfel, personajele acestea n-au reținut prea mult atenția anchetei. Acum era lesne de stabilit că aceștia doi au căzut victimă uneia și aceleiași bande conduse de același mag misterios. În schimb, Ivan Nikolaevici Bezdomnii i-a trezit anchetatorului un interes deosebit.

Ușa camerei 117, în care locuia Ivanușka, s-a deschis în seara de vineri, și în prag apăru un bărbat tânăr, cu fața rotundă, liniștit, plăcut și blând, care nu semăna defel cu un anchetator, cu toate că era unul dintre cei mai buni anchetatori din Moscova. Acesta văzu un tânăr întins în pat, palid și tras la chip, cu niște ochi în care se citea o lipsă de interes față de tot ce se petrecea în preajmă, niște ochi care ba se îndreptau undeva în depărtare, dincolo de tot ce se afla în jur, ba se interiorizau. Anchetatorul s-a prezentat cu blândețe, zicând că a trecut pe la Ivan Nikolaevici ca să stea de vorbă cu el despre întâmplările petrecute alaltăseară la Patriarșie prudi.

Vai, cât ar fi triumfat Ivan dacă anchetatorul ar fi venit la el mai devreme, măcar în noaptea dinspre joi, când Ivan încercase cu atâta furie și aprindere să se facă ascultat în legătură cu cele petrecute la

Patriarșie prudî! Acum visul lui de a ajuta la prinderea consultantului se împlinise, nu mai avea nevoie să alerge după nimeni, veniseră ei la dânsul, anume ca să-i asculte relatarea celor întâmplate miercuri, seara.

Dar, vai, Ivanușka se schimbase cu totul în timpul scurs din clipa morții lui Berlioz; era gata să răspundă prompt și politicos la toate întrebările anchetatorului, dar în privirea și în glasul lui se simțea indiferența. Soarta lui Berlioz nu-l mai tulbura pe poet.

Înainte de a sosi anchetatorul, Ivanușka dormita întins în pat, și prin fața lui se perindau tot soiul de vedenii. Astfel i se năzări un oraș ciudat, de neînțeles, inexistent, cu blocuri de marmură, colonade sculptate, cu acoperișuri strălucind în soare, cu turnul lui Antonius negru, sumbru și nemilos, cu un palat pe colina vestică, scufundat până aproape de acoperiș în verdeața luxuriantă a unei grădini tropicale, cu statui de bronz care, arzând în lumina apusului, se înălțau deasupra acestei grădini; văzu defilând pe sub zidurile orașului străvechi centuriile romane ferecate în zale.

Prin negura somnului, în fața lui Ivan se ivi un om stând nemișcat într-un jeț, cu obrazul ras, palid, galben, nervos și obosit, un om într-o mantie albă cu căptușeală sângerie, care privea cu ură spre grădina bogată, în care se simțea străin. Mai vedea un munte galben, pleșuv, în vârful căruia se aflau niște stâlpi cu drugii de lemn țintuiți transversal, pe care nu mai era nimeni.

Cele petrecute însă la Patriarșie prudî încetaseră să-l mai preocupe pe poetul Ivan Bezdomnîi.

— V-aș ruga să-mi spuneți, Ivan Nikolaevici, la ce distanță vă aflați dumneavoastră de porțița turnantă, atunci când Berlioz a căzut sub tramvai.

Un zâmbet nepăsător, abia perceptibil apăru pe buzele lui Ivan, și acesta răspunse:

— Eram departe.

— Dar omul acela în haine cadrilate se afla chiar lângă porțița turnantă?

— Nu, ședea în apropiere, pe o bancă.

— Sunteți sigur că nu s-a apropiat de porțiță în clipa când a căzut Berlioz?

— Sunt sigur. Nu s-a apropiat. Ședea tolănit.

Aceste întrebări au fost ultimele pe care le-a mai pus anchetatorul. Apoi s-a ridicat, i-a întins mâna lui Ivanușka, urându-i grabnică însănătoșire și exprimându-i speranța că în curând va avea din nou prilejul să-i citească versurile.

— Nu, îi răspunse încet Ivan, n-am să mai scriu versuri.

Anchetatorul schiță un zâmbet politicos și-și permise să exprime certitudinea că poetul se află în prezent într-o stare oarecum depresivă, dar că toate acestea vor trece curând...

— Nu, îi răspunse din nou Ivan, ocolind privirea anchetatorului și uitându-se departe spre orizontul care se stingea, n-o să-mi treacă niciodată. Versurile pe care le-am scris erau niște versuri proaste; abia acum mi-am dat seama.

Anchetatorul îl părăsi pe Ivanușka de la care obținuse un material extrem de prețios. Urmărind firul evenimentelor, de la capăt spre început, s-a reușit în cele din urmă să se ajungă la izvorul de la care au purces toate. Anchetatorul nu se îndoia de faptul că aceste evenimente au început o dată cu

crima de la Patriarșie. Indiscutabil că nici Ivanușka și nici acel individ cadrilat nu l-au împins sub tramvai pe nefericitul președinte al Massolit-ului; fizicește, cum s-ar spune, căderea lui sub roțile tramvaiului n-a fost provocată de nimeni. Dar anchetatorul era convins că Berlioz s-a aruncat sub tramvai (sau a căzut sub el) sub acțiunea hipnozei.

Într-adevăr, se strânseseră suficiente date și se cunoștea de pe acum cine și unde trebuie căutat.

Din nefericire însă, era absolut cu neputință să prinzi pe careva. Repetăm, nu încapă îndoială că în apartamentul 50, fie el de trei ori blestemat, locuia cineva. Din când în când, din acest apartament răspundea la apelurile telefonice când o voce hodorogită, când una furnăită, uneori se deschidea câte o fereastră, ba, mai mult, se auzeau din el sunete de patefon. Dar, cu toate acestea, ori de câte ori se făceau descinderi în apartament, nu era găsit absolut nimeni. Și au fost acolo nu o dată, și la diferite ore din cele douăzeci și patru. Și nu numai atât, prin apartament au trecut și cu o plasă, controlând toate colțurile. Apartamentul era suspectat de multă vreme. Se supraveghea nu numai drumul care ducea în curte prin spațiul de sub poartă, dar și ușa din dos, ba mai mult, a fost pusă o pază și pe acoperiș, lângă coșurile pe care ieșea fumul. Orice s-ar spune, apartamentul 50 le dădea de furcă și nimic nu se putea întreprinde în acest sens.

Lucrurile au continuat astfel până la miezul nopții spre sâmbătă, când baronul Meigel, îmbrăcat în haine de seară și purtând pantofi de lac, s-a îndreptat solemn spre apartamentul 50 în calitate de musafir. S-a auzit cum cineva i-a deschis baronului, spre a-i permite să intre. Exact la zece minute după

aceea, fără să se mai sune, se efectua o descindere, însă nu numai că stăpânii apartamentului lipseau, dar, lucru cu totul ieșit din comun, nu s-a descoperit nici urmă de baron Meigel.

Așadar, după cum am mai spus, lucrurile au durat în felul acesta până în zorii zilei de sâmbătă, când s-au adăugat date noi și foarte interesante. Pe aeroportul din Moscova a aterizat un avion de călători, cu șase locuri, sosit din Crimeea. Printre alți pasageri a coborât din el un pasager ciudat. Era un cetățean tânăr, cu o barbă țepoasă crescută sălbatic, nespălat de trei zile, cu ochii înroșiți și speriați, fără bagaj și cu o îmbrăcăminte întrucâtva stranie. Purta o căciulă mare de blană, un cojoc îmbrăcat peste cămașa de noapte și papuci de casă, din piele albastră, nou-nouți, de-abia cumpărați. În clipa când s-a dezlipit de scara pe care coborâse din avion, cineva s-a și apropiat de el. Cetățeanul fusese așteptat și, după un timp oarecare, în fața comisiei de anchetă apăru Stepan Bogdanovici Lihodeev, neuitatul director al Teatrului de varietăți, furnizând noi date. Acum devenise clar că Woland pătrunsese la „Varietăți” sub înfățișarea unui artist, că l-a hipnotizat pe Stepan Lihodeev, iar apoi a reușit să-l azvârle afară din Moscova, la cine știe câți kilometri distanță. În felul acesta, materialul anchetei se mai îmbogăți, dar situația nu se ușura defel, ci, dimpotrivă, deveni mai anevoioasă, întrucât era limpede că a pune mâna pe o persoană care face glume de felul aceleia căreia îi căzuse victimă Stepan Bogdanovici nu era o treabă deloc simplă. Între altele, Lihodeev, la propria sa cerere, fusese închis într-o celulă în care se bucura de securitate deplină, iar în fața comisiei de anchetă apăru Varionuha, arestat cu

puțin înainte, în locuința sa, unde se întorsese după o absență de aproape două zile și două nopți, timp în care nu se știuse nimic de el.

Cu toată promisiunea dată lui Azazello de a nu mai minți, administratorul a început prin a cârpi tot o minciună. Deși, la drept vorbind, nu-l putem condamna prea aspru pentru asta. De fapt, Azazello i-a interzis să mintă și să răspundă obraznic la telefon, or, în cazul de față, administratorul nu discuta prin intermediul acestui aparat. Ferindu-și privirea, Ivan Savelievici declară că în ziua de joi se îmbătase de unul singur în biroul său de la „Varietăți”, după care a plecat undeva, dar încotro, nu ține minte, apoi a mai băut un pahar, dar unde, nu ține minte, s-a tăvălit pe undeva pe sub gard, dar unde anume — nici asta n-o ține minte. Numai după ce administratorului i s-a pus în vedere că prin comportarea sa prostească, absurdă, pune piedici într-o anchetă importantă și că pentru asta, bineînțeles, va fi tras la răspundere, Varionuha izbucni în lacrimi și mărturisi în șoaptă, cu glas tremurat, aruncând priviri speriate în toate părțile, că numai și numai de frică a mințit, că se teme de răzbunarea bandei lui Woland în mâinile căreia fusese și că roagă, imploră, că nu are altă dorință decât să fie încuiat într-o cameră blindată.

— Ptiu, fir-ar al naibii! Toți se agață de camera asta blindată! mormăi pe sub nas unul din anchetatori.

— Ticăloșii ăia au băgat o spaimă grozavă în ei, spuse cel care-l vizitase pe Ivanușka.

Îl liniștiră pe Varionuha cât se pricepură mai bine, dându-i-se asigurări că îl vor păzi și fără cameră blindată; totodată, constatară că omul nu băuse nici

un fel de „pahar” pe sub gard, ci că fusese bătut de doi indivizi dintre care unul cu colți și roșcovan, iar celălalt un grăsan.

— Aha-a, aha, semăna cu un motan?

— Da, da, da, șopti administratorul, înmărmurit de spaimă și, furișând priviri în jur, dădu noi amănunte asupra felului în care fusese ținut aproape două zile în apartamentul 50, nevoit să servească drept vampir și momeală, și cum era cât pe ce să devină pricina pieirii directorului financiar Rimski...

Între timp fu introdus Rimski, pe care-l aduseseră cu trenul din Leningrad. Dar bătrânul acesta cu părul alb ca neaua, tremurând de frică și cu mintea rătăcită, în care era foarte greu să-l recunoști pe fostul director financiar, nu voia pentru nimic în lume să spună adevărul și se dovedi extrem de încăpățânat în această privință. Rimski pretindea că nu văzuse în noaptea aceea la fereastra biroului său pe nici o Hella și nici pe Varionuha, ci pur și simplu i s-a făcut rău și, în neștire, a plecat la Leningrad. Inutil să mai adăugăm că directorul financiar, bolnav de-a binelea, și-a încheiat depozitia cu rugămintea de a fi și el închis într-o cameră blindată.

Annușka fu arestată pe când încerca să strecoare casieritei de la magazinul universal de pe Arbat o bancnotă de zece dolari. Spusele Annușkăi despre oamenii care ieșeau în zbor prin fereastra casei de pe Sadovaia și despre potcovioara pe care ea, Annușka, a ridicat-o de jos pentru a o duce la miliție fură ascultate cu atenție.

— Potcovioara era într-adevăr de aur, cu briliante? fu întrebată Annușka.

— Tocmai eu să nu recunosc un briliant! răspunse Annușka.



— Dar ți-a dat el bancnota de zece ruble, după cum susții dumneata?

— Eu să nu știu ce-i aia o bancnotă de zece ruble! răspunse Annușka.

— Atunci, când s-au transformat în dolari?

— Nu știu nimic de dolari, n-am văzut nici un fel de dolari, răspunse pițigăiat Annușka. Era dreptul meu. Am câpătat o recompensă din care voiam să-mi cumpăr niște stambă. Și pe loc începu să înșire vrute și nevrute, cum că ea nu răspunde pentru conducerea blocului care a prăsit la etajul patru pe necuratul, din pricina căruia nu e chip să trăiască omul liniștit.

La aceste cuvinte, anchetatorul începu să agite enervat tocul pe sub nasul Annușkăi și, întrucât femeia îi plictisise de-a binelea pe toți, îi completă un bilet de ieșire, verde, după care, spre satisfacția tuturor, Annușka dispăru din clădire.

Urmară apoi, unul după altul, un șir întreg de oameni, printre care și Nikolai Ivanovici, chiar atunci arestat, numai din prostia nevestei sale geloase, care anunțase miliția în zorii zilei că bărbatul ei a dispărut. Comisia de anchetă nu fu prea uimită atunci când Nikolai Ivanovici a întins pe masă adevărul dată în batjocură, din care rezulta că-și petrecuse timpul la balul dat de Satana. În relatările sale despre felul cum o cărase prin văzduh în spinare pe fata din casă a Margaretei Nikolaevna, în pielea goală, undeva la dracu-n praznic, ca să facă baie în râu, și despre apariția anterioară acestei plimbări, în fereastra apartamentului, a Margaretei Nikolaevna, goală și ea, Nikolai Ivanovici s-a îndepărtat nițeluș de la adevăr. Astfel, de pildă, nu găsi necesar să pomenească faptul că intrase în dormitor, în mână cu

cămășuța aruncată pe geam. Din spusele lui, reieșea că Natașa a ieșit în zbor pe fereastră, l-a încălecat și l-a mânăat afară din Moscova.

— În fața forței, am fost nevoit să mă supun, mărturisi Nikolai Ivanovici și încheie cu rugămintea de a nu se sufla nici un cuvânt despre toate acestea consoartei lui, ceea ce i s-a și făgăduit.

Din depozițiile lui Nikolai Ivanovici s-a putut stabili că Margareta Nikolaevna, ca și Natașa, femeia ei de serviciu, au dispărut fără urmă. S-au luat măsuri pentru găsirea lor.

Astfel ancheta, care nu încetase nici o clipă, a intrat în dimineața zilei de sâmbătă. Între timp, în oraș se iscau și se răspândeau fel și fel de zvonuri nemaipomenite, în care o infimă parte de adevăr era înzorzonată cu cele mai gogonate minciuni. Se spunea cum că la „Varietăți” avusese loc o reprezentație, după care cele două mii de spectatori au zbughit-o în stradă, așa cum îi făcuse mama, că fusese descoperită pe strada Sadovaia o imprimerie clandestină de bancnote false de tip vrăjitoresc, că o bandă oarecare a capturat cinci administratori din sectorul distracțiilor, dar că miliția i-ar fi descoperit imediat pe toți, și multe altele pe care ți-e și silă să le repeți.

Între timp, se apropie ora prânzului, și, în încăperea unde se desfășura ancheta, sună telefonul. Din strada Sadovaia se comunica cum că în blestematul apartament au apărut din nou semne de viață. Cineva dinăuntru a deschis ferestrele, în locuință se aud acorduri de pian și voci cântând, iar pe pervazul ferestrei a fost văzut un motan negru, încălzindu-se la soare.

Pe la ora patru a acelei zile agitate, un grup mare de bărbați în civil au coborât din trei automobile, oprite la o oarecare distanță de clădirea cu nr. 302 bis din strada Sadovaia. Numerosul grup s-a despărțit în două, dintre care unul a trecut prin gang în curte direct spre ușa a șasea, iar al doilea a deschis o ușiță de obicei zăvorită, ce ducea spre intrarea de serviciu, și ambele grupuri au început să urce pe scări diferite spre apartamentul cu pricina.

În acest timp, Azazello și Koroviev, acesta din urmă în ținută obișnuită și nu în fracul lui de gală, ședeau în sufrageria apartamentului, fiind pe terminate cu masa de prânz. Woland, după obiceiul său, se afla în dormitor, cât despre motan, nu-i știa nimeni cărările. Judecând însă după zăngănitul cratițelor, care se auzea din bucătărie, se putea admite că Behemoth se afla tocmai acolo, făcând pe nebunul, ca de obicei.

— Ce o fi cu pașii ăștia de pe scară? întrebă Koroviev, agitând lingurița în ceașca de cafea neagră.

— Vin să ne aresteze, răspunse Azazello și dădu pe gât un păhărel de coniac.

— Aha, da... Bun... făcu Koroviev.

Cei care urcau scara principală ajunseseră între timp pe palierul etajului patru: acolo, doi instalatori trebăluiau pe lângă radiatorul caloriferului. Cei care urcau schimbară câteva priviri semnificative cu instalatorii.

— Toată lumea e acasă, șopti unul dintre instalatori, lovind cu ciocanul într-o țeavă.

Atunci, cel care pășea în față scoase, fără să se mai ascundă, un mauser negru de sub palton, iar un altul, care mergea alături de el, șperaclele. În general, cei care se îndreptau spre apartamentul 50 erau

echipați cu tot dichisul. Doi dintre ei aveau în buzunar niște plase subțiri, de mătase, care se desfășurau cu ușurință, al treilea un arcan, iar al patrulea, niște măști de tifon și fiole cu cloroform.

Într-o secundă, ușa de la intrare în apartamentul cu bucluc fu deschisă, și primul grup se trezi în vestiar, iar ușa din bucătărie, care pocnise în aceeași clipă, dovedi că și al doilea grup, urcat pe scara de serviciu, sosise la timp.

De data aceasta, chiar dacă nu total, într-o anumită măsură succesul era vădit. Oamenii s-au răspândit neîntârziat prin toate odăile, dar n-au găsit nicăieri nici țipenie; în schimb, în sufragerie, pe masă, se vedeau resturile unui prânz, fără îndoială de curând părăsit, iar în salon, pe prichiciul șemineului, lângă o carafă de cristal, ședea un uriaș motan negru care ținea în labe un primus.

Un răstimp destul de îndelungat cei intrați îl priviră pe motan fără a scoate un sunet.

— Hm, hm... Într-adevăr e grozav... șopti unul dintre ei.

— Nu fac pozne, nu mă leg de nimeni, repar primusul și atâta tot, rosti motanul încruntat, pe un ton ostil, în plus, socot de datoria mea să vă previn că pisica este un animal străvechi și tabu.

— Impecabilă punere în scenă, șopti unul din cei sosiți, în timp ce altul rosti tare și răspicat:

— Hai, motan tabu și ventriloc, ia poștește încoace!

O plasă se desfășură în văzduh, dar cel care o aruncase, spre cumplita uimire a tuturor, dădu greș și prinse doar carafa de cristal care se prăbuși zăngănind și se făcu țândări.

— Unu la zero! urlă motanul. Ura!

Și imediat, punând la o parte primusul, scoase de la spate un browning. Îl îndreptă într-o clipă asupra celui care se afla mai aproape de el, dar, înainte să fi apucat să apese pe trăgaci, în mâna omului fulgeră o flacără și, o dată cu împușcătura mauserului, motanul se prăbuși cu capul în jos de pe șemineu, scăpând din mână browningul și trântind pe podea primusul.

— S-a isprăvit, rosti animalul cu voce stinsă și se întinse sfârșit în balta de sânge; dați-vă la o parte o secundă, lăsați-mă să-mi iau rămas-bun de la acest pământ. O, Azazello, prietenul meu, gemu motanul, șiroind de sânge, unde ești? Și-și îndreptă ochii care se stingeau înspre ușa ce dădea în sufragerie — n-ai sărit în ajutorul meu într-o luptă inegală, l-ai părăsit pe sărmanul Behemoth pentru un pahar de coniac — ce-i drept, un coniac epocal! Dacă-i așa, fie ca moartea mea să-ți apese cugetul, iar eu îți las moștenire browningul meu...

— Plasa, plasa, plasa... șoptiră alarmați cei din jurul motanului!

Dar plasa, dracu știe de ce, se agățase în buzunarul cuiva și nu voia să iasă afară.

— Singurul lucru care poate salva un motan rănit de moarte, bâigui din greu motanul, e o înghițitură de benzină, și, profitând de zăpăceala tuturor, își lipi botul de orificiul rotund al primusului și sorbi din benzină.

În aceeași clipă, sângele care i se prelingea pe sub laba stângă din față se opri. Motanul sări în picioare viu și nevătămat, și, mai sprinten ca oricând, apucă primusul la subțioară și o zbughi cu el înapoi pe șemineu, iar de acolo, sfâșiind tapetul, se cățără pe

perete și peste două secunde se afla sus, deasupra tuturor, cocoțat pe o galerie de metal.

Într-o clipită, mai multe mâini se încleștară de perdea smulgând-o cu galerie cu tot, din care pricină soarele năvăli în odaia întunecată. Dar nici motanul care se înzdrăvenise prin șarlatanie, nici primusul nu căzură jos. Fără să se despartă de acest instrument, motanul izbuti să facă un salt prin aer, până la lustra care atârna la mijlocul odăii.

— Scara de funie! strigară cei de jos.

— Vă provoc la duel! urlă motanul zburând pe deasupra capetelor cu lustra care se legăna; acum, ținea din nou în labe browningul, iar primusul îl așezase între brațele lustrei.

Pișicherul duse pistolul la ochi și, balansându-se ca un pendul deasupra celor adunați jos, deschise focul asupra lor. Bubuiturile cutremurară apartamentul. Cioburile lustrei de cristal se împrăștiară pe podea, oglinda de pe șemineu crăpă în mii de raze, aerul se umplu de praf de tencuială. Tuburile de cartușe goale porniră să salte pe dușumea, geamurile plesniră și, din primusul găurit cu un glonte, țâșni benzina. Acum nu mai putea fi vorba ca motanul să fie luat de viu, și, drept răspuns, cei veniți trăgeau din mausere cu precizie, ca turbați, în capul, în burta, în pieptul și în spinarea animalului. Sunetul focurilor de revolver trezi panică afară, pe asfaltul din curte.

Dar aceste împușcături nu durară prea mult, potolindu-se cumva de la sine. Fapt e că atât motanul, cât și cei veniți nu avuseseră absolut nimic de suferit din pricina lor. Nu fusese nimeni nu numai ucis, dar nici măcar rănit. Toți, printre care și motanul, rămăseseră absolut teferi și nevătămați.

Pentru a verifica definitiv acest lucru, unul dintre vizitatori trase cinci gloanțe la rând în capul afurisitului animal, la care motanul răspunse prompt, descărcând o magazie întreagă de cartușe; rezultatul — același: nici un efect asupra nimănui. Motanul se legăna pe lustră, ale cărei balansări se încetineau tot mai mult, suflând cine știe de ce în țeava revolverului și scuipându-și în labă.

Pe fețele celor de jos, încremeniți și muți, se zugrăvi expresia unei totale nedumeriri. Era unicul sau unul dintre puținele cazuri când împușcăturile nu produceau nici un efect. S-ar fi putut admite, bineînțeles, că pistolul motanului nu era decât o jucărie, dar despre mauserile celor veniți nu se putea nicidecum afirma același lucru. Prima rană a motanului, cum reieșea acum clar și fără puțință de tăgadă, nu fusese decât o scamatorie, o prefăcătorie nerușinată, la fel ca și băutul benzinei.

S-a mai făcut o încercare de a se pune mâna pe motan. Aruncară un arcan, dar acesta se agăță de o luminare și lustra se prăbuși. Izbitura ei păru să cutremure întreaga clădire, dar degeaba. Cei prezenți fură împrășcați cu țândări, iar motanul zbură prin aer și se așeză sus de tot, sub tavan, pe partea superioară a ramei aurite care încadra oglinda de pe șemineu. N-avea de gând s-o șteargă nicăieri, ba dimpotrivă, șezând într-o relativă siguranță, începu din nou să pălăvrăgească.

— Nu înțeleg defel, strigă el de sus, cauzele acestei comportări atât de violente față de mine...

De la primele cuvinte însă, o voce groasă, tunătoare, răsunând de undeva, întrerupse cuvântarea motanului:

— Ce se întâmplă în casă? Sunt deranjat în preocupările mele.

O altă voce, neplăcută și fonfăită, răspunse...

— Bineînțeles, cine poate fi altul decât Behemoth, lua-l-ar dracu!

Un al treilea glas, scârțâit, rosti:

— *Messire!* E sâmbătă! Soarele apune. Venit-a ceasul!

— Vă rog să mă scuzați, dar nu mai pot continua discuția, spuse motanul de pe oglindă. Venit-a ceasul.

Își azvârli pistolul și sparse ambele geamuri de la fereastră. Apoi aruncă benzină pe jos și benzina se aprinse de la sine, stârnind o vâlvătaie până-n tavan.

Incendiul se dezlănțui cu o neobișnuită putere și repeziciune; ardea, mai abitir ca benzina. Pe loc tapetul începu să fumege, perdeaua, ruptă și căzută pe dușumea, se aprinse, luată foc ramele ferestrelor sparte. Motanul se arcui, mieună, sări de pe oglindă pe pervazul ferestrei și dispăru împreună cu primusul său. De afară s-auziră împușcături. Omul care ședea pe o treaptă a scării de incendiu, la nivelul ferestrelor văduvei, trăsese în motan pe când zbura de pe un pervaz pe altul, îndreptându-se spre burlanul de la colțul casei, ce era construită, după cum s-a mai spus, cu fațada în formă de U. De pe burlan motanul se cațără pe acoperiș. Acolo, din păcate, tot fără rezultat, fu întâmpinat de gloanțele celor care păzeau coșurile, dar motanul se pierdu în lumina crepusculară ce învăluia orașul.

Între timp, în apartament luase foc parchetul sub picioarele celor veniți și, în mijlocul flăcărilor, chiar în locul unde se tăvălise mai adineauri motanul, prefăcându-se rănit, apăru, din ce în ce mai deslușit,



cadavrul fostului baron Meigel, cu bărbia repezită în sus și ochii sticloși. N-a mai fost cu putință să-l tragă afară.

Țopăind pe scândurile parchetului cuprinse de flăcări, lovindu-se cu palmele peste pieptul și umerii care fumegau, cei din salon se retraseră în odaia de lucru și apoi în vestiar. Ceilalți, rămași în dormitor și în sufragerie, ieșiră fuga pe coridor. Tot în vestiar năvăliră și cei ce păzeau bucătăria. Salonul era numai flăcări și fum. Cineva reuși să formeze din goană numărul pompierilor, strigând în receptor:

— Strada Sadovaia 302 bis!...

Nu se mai putea zăbovi. Flăcările pătrunseseră și în vestiar. Aerul era înăbușitor.

În clipa în care din ferestrele sparte ale apartamentului vrăjit țâșniră primele trâmbe de fum, în curte răsunară strigăte disperate:

— Foc! Foc! Incendiu! Arde!

În numeroasele apartamente ale imobilului oamenii strigau la telefon:

— Sadovaia! Sadovaia 302 bis!

În timp ce strada Sadovaia răsuna de clopotele mașinilor roșii și lungi, ce-ți înghețau inima năvălind din toate părțile orașului, oamenii care alergau înnebuniți prin curte văzură cum, o dată cu fumul, pe fereastra etajului patru ies în zbor trei siluete întunecate, după toate aparențele, de bărbați, și silueta unei femei goale.

## 28. Ultimele aventuri ale lui Koroviev și Behemoth

Desigur, nu se poate spune cu certitudine dacă aceste siluete au existat cu adevărat sau li s-au năzărit numai locatarilor zguduiți de groază, din imobilul cu ghinion de pe Sadovaia. Iar în cazul în care au existat totuși, nimeni nu știe încotro au pornit-o. Nu putem spune clar nici unde s-au despărțit, știm numai că aproximativ la un sfert de oră după incendiul de pe Sadovaia, lângă ușile cu oglinzi ale magazinului Torgsin din piața Smolenski apăru un cetățean lung cât o prăjină, îmbrăcat în haine cadrilate, însoțit de un motan mare, negru.

Șerpuind cu îndemănare printre trecători, cetățeanul deschise ușa de afară a magazinului. Dar aici un portar scund, scofâlcit și dușmănos din cale-afară, îi bară drumul și-i zise iritat:

— Cu motani nu e voie.

— Pardon, zdrăngăni lunganul și-și propti mâna noduroasă de ureche, ca și când ar fi fost surd, cu motani, ați spus? Și unde vedeți dumneavoastră vreun motan?

Portarul holbă ochii, și avea de ce: la picioarele cetățeanului nu mai era nici un motan, iar în loc de motan, de după umărul cadrilatului se ițea și încerca să se strecoare în magazin un grăsan cu o șapcă ruptă pe cap, care într-adevăr semăna la mutră cu un motan. Grăsanul avea în mâini un primus.

Perechea asta de vizitatori nu-i plăcu deloc, nu se știe de ce, portarului-mizantrop.

— La noi totul e numai pe valută, hârâi el, privind enervat de sub sprâncenele sure, flocoase, mâncate parcă de molii.

— Dragul meu, zdrăngăni lunganul, în timp ce ochiul îi scânteia din *pince-nez*-ul spart, dar de unde știi dumneata că eu n-o am? Judeci după costum? Să n-o faci asta niciodată, scumpe păzitor! Te poți înșela, și destul de serios. Mai recitește o dată măcar istoria celebrului calif Harun-Al-Rașid. Dar în cazul de față, dând temporar la o parte această istorie, vreau să-ți spun că am să mă plâng contra dumitale administratorului și am să-i povestesc despre dumneata niște chestii, de nu știu dacă nu vei fi nevoit să părăsești postul dumitale dintre ușile acestea sclipitoare cu oglinzi.

— S-ar putea să am primusul plin de valută, intră arțăgos în discuție grăsanul motanofom, care se tot băga să intre în magazin. Din spate presa și se enerva publicul. Privind cu ură și îndoială perechea stranie, portarul se dădu la o parte, și cunoștințele noastre, Koroviev și Behemoth, se pomeniră în magazin.

Aici, cei doi se uitară mai întâi jur împrejur, și apoi, cu glas răsunător, care s-a făcut auzit absolut în toate colțurile, Koroviev decretă:

— Excelent magazin! Un magazin foarte, foarte bun!

Publicul se întoarse de la tejghele și, nu se știe de ce, privi cu uimire pe cel care vorbea, deși omul avea toate motivele să laude magazinul.

Sute de vălătuci de stambă de toate culorile se vedeau în rafturi. În spatele lor se ridicau altele de sifon, ațică și postav pentru frac. Mai departe se înălțau stive de cutii cu încălțăminte și câteva cetățene ședeau pe niște scăunele joase, având piciorul drept încălțat cu un pantof vechi, ponosit, iar cel stâng cu un escarpen nou, strălucitor, cu care

tropoteau îngrijorat pe covoraș. Undeva, în adâncul magazinului, după colț, cântau niște patefoane.

Dar, trecând pe lângă toate aceste minunății, Koroviev și Behemoth se îndreptară direct spre punctul de joncțiune dintre secțiile de gastronomie și cofetărie. Aici era spațiu suficient, cetățenele cu berete și băsmăluțe pe cap nu luau cu asalt tejghelele, ca în secția de stămburi.

Un om scund, total pătrat, cu fața aproape albastră de bine ras ce era, cu ochelari în ramă de baga pe nas, cu pălărie nou-nouță pe cap, călcată și cu panglica strălucitor de curată, îmbrăcat cu palton liliachiu și mănuși roșcate din piele de căprioară, stătea în fața tejghelei și mârâia ceva pe un ton poruncitor. Vânzătorul cu halat alb, curat și cu o tichiută albastră îl servea pe clientul liliachiu. Cu un cuțit foarte bine ascuțit, aidoma cuțitului furat de Levi Matei, el scotea de pe somonul roz, gras și-nlăcrimat, pielea cu ape argintii, care semăna cu pielea de șarpe.

— Și secția asta este splendidă, recunosc solemn Koroviev, și cetățeanul străin este simpatic, arată el binevoitor cu degetul spinarea liliachie.

— Nu, Fagot, nu, îi răspunse îngândurat Behemoth, tu te înșeli, amicul meu drag. După mine, figurii gentlemanului liliachiu îi lipsește ceva.

Spatele liliachiu tresări, dar probabil întâmplător, că doar nu putea să înțeleagă un străin ceea ce vorbeau rusește Koroviev cu însoțitorul său.

— Bun este? întrebă cumpărătorul liliachiu pe vânzător.

— E grozav, îi răspunse vânzătorul, scormonind cochec sub pielea peștelui cu tăișul cuțitului.

— Bun place, prost nu place, vorbea sever străinul.

— Fără îndoială! îi răspunse în extaz vânzătorul. Atunci cunoștințele noastre se depărtară de străin și de somonul lui, oprindu-se la tejgheaua secției de cofetărie.

— Tare cald e astăzi, se adresă Koroviev vânzătoarei — tinerică și cu obraji ca doi bujori —, dar nu primi nici un răspuns. Cu cât vindeți mandarinele, se informă arunci Koroviev.

— Treizeci de kopeici kilogramul, îi răspunse vânzătoarea.

— Totul e piperat, observă oftând Koroviev, eh, eh, apoi se mai gândi nițel și-l invită pe însoțitorul său: Mănâncă, Behemoth.

Grăsanul își băgă primusul subțioară, își însuși mandarina de deasupra piramidei și, halind-o pe loc cu coajă cu tot, se apucă de a doua.

Pe vânzătoare o apucă o groază mortală.

— Ați înnebunit! strigă ea, pierzându-și culorile din obraji. Prezentați cecul! cecul! și scăpă din mână cleștele pentru bomboane.

— Suflețelule, drăguță, frumoaso, șuieră Koroviev prăvălindu-se peste tejghea și făcând cu ochiul vânzătoarei, astăzi nu avem valută... dar nu mai târziu de luni vă restituim totul — bani peșin. Stăm aproape de aici, pe Sadovaia, unde e incendiul.

Behemoth înghiți a treia mandarină, băgă laba în construcția meșteșugită din batoane de ciocolată, scoase unul de dedesubt, din care cauză, bineînțeles, construcția se prăbuși, iar motanul înghiți ciocolata cu ambalajul ei cu tot.

Vânzătorii de la secția de pescărie parcă încremeniseră cu cuțitele lor în mâini, străinul

liliachiu se întoarse cu fața spre jefuitori și în clipa aceea se constată că Behemoth nu avusese dreptate: figurii liliachiului nu că-i lipsea ceva, dimpotrivă, mai degrabă avea ceva mai mult decât trebuie; obrajii proeminenți, lăsați în jos, și niște ochi care fugeau înapoi și încolo.

Îngălbenind ca lămâia, vânzătoarea strigă pe un ton amărât, de răsuna tot magazinul.

— Palosici, Palosici!

Auzind aceste strigăte, publicul din secția de stămburi se năpusti în secția de cofetărie, iar Behemoth se reîntoarse din calea ispitelor de cofetărie și-și băgă laba în butoiul cu inscripția „Scrumbie de Kerzi, calitatea întâi”, scoase o pereche de pești și-i înghiți, scuipând cozile.

— Palosici! se repetă strigătul disperat din cofetărie, iar la secția de pescărie răcni un vânzător cu cioc:

— Ce faci, spurcăciune!

Pavel Iosifovici se și grăbea spre locul acțiunii. Era un bărbat prezentabil, cu halat alb, curat, ca un chirurg, și cu un creion ițindu-i-se din buzunar. Se vedea că Pavel Iosifovici este un om cu experiență. Observând în gura lui Behemoth coada de la a treia scrumbie, a apreciat cât ai clipi situația, a înțeles absolut totul și, fără să înceapă nici un fel de altercații cu cei doi obraznici, făcu semn cu mâna în depărtare, dând comanda:

— Fluieră!

Ieșind valvârtej dintre ușile cu oglinzi, portarul ajunsese cât ai clipi la colțul bulevardului Smolenski și prinse a slobozi un fluierat sinistru. Publicul începu să-i înconjoare pe ticăloși și atunci Koroviev luă lucrurile în mână.

— Cetățeni! strigă el cu o voce stridentă, subțire, ce se petrece? Aud? Permiteți-mi să vă întreb! Un om sărac, Koroviev strecură un tremur în glasul său și-l arată pe Behemoth, care pe loc croi o mutră plângăreață. Un om sărac repară toată ziua primusuri; lui i s-a făcut foame... și de unde să ia valută?

Pavel Iosifovici, de obicei reținut și calm, auzind aceste vorbe, strigă aspru:

— Tu să lași asta! și făcu iar semn cu mâna în depărtare, de data asta pierzându-și răbdarea. Atunci trilurile de la ușă răsunară mai vesel.

Dar Koroviev, fără să se tulbure defel de atitudinea lui Pavel Iosifovici, urmă:

— De unde? Pun tuturor întrebarea! El este sfârșit de foame și sete! Îi este foarte cald. Ei, și a luat de probă, nenorocitul, o mandarină. Și, de fapt, mandarina asta costă trei kopeici. Și uite că dâșii fluieră deja, ca privighetorile, primăvara, în pădure, deranjează miliția, o întrerup de la lucru. Dar dumnealui are voie? Ce ziceți? Și aici Koroviev îl arată pe grăsanul liliachiu, ceea ce făcu deodată ca fața acestuia să exprime o neliniște teribilă. Cine este dumnealui? Vă întreb! De unde a sosit? Pentru ce? Ne-a fost dor poate de el? L-am invitat noi să vină? Păi sigur, urla cât îl țineau bojocii, strâmbându-și gura sarcastic, fostul dirijor de cor, dumnealui e, vezi doamne, îmbrăcat în costum de gală liliachiu, s-a umflat tot de cât somon mănâncă, e umflat tot și de valută, pe când al nostru, al nostru! Mi-e amar! Da, amar! Amar! urlă Koroviev, ca un cavaler de onoare la o nuntă de pe vremuri.

Tot acest discurs stupid, lipsit de tact la culme și probabil dăunător din punct de vedere politic l-a

făcut pe Pavel Iosifovici să se cutremure de mânie, dar, oricât de ciudat ar părea, după ochii publicului adunat se vedea că la foarte mulți oameni el a provocat compasiune și înțelegere. Iar în clipa în care Behemoth, punându-și la ochi mâneca murdară și ruptă, strigă tragic:

— Îți mulțumesc, prietene credincios, ai luat apărarea celui care a suferit! — în clipa aceea se produse o minune.

Un bătrânel foarte la locul lui, îmbrăcat sărăcăcios, dar curățel, bătrânelul care cumpăraseră trei prăjituri cu migdale la secția de cofetărie, se schimbă deodată la față. Ochii îi scânteiară scoțând foc de luptă, el se făcu stacojiu, aruncă pachetul cu prăjituri pe jos și strigă:

— E adevărat! — cu o voce subțire, de copil. Apoi trase de o tavă, aruncă în ea resturile din Turnul Eiffel de ciocolată dăruit de Behemoth, o avântă în sus, smulse cu mâna stângă pălăria de pe capul străinului liliachiu, iar cu cea dreaptă îl lovi cu tava peste capul pleșuv. Se rostogoli un sunet, cum se întâmplă când dintr-un camion se descarcă foi de tablă. Făcându-se alb la față, grăsanul căzu pe spate și nimeri în butoiul cu scrumbia de Kerci, făcând să țâșnească din el o fântână arteziană de rasol de scrumbie. Apoi s-a petrecut o a doua minune: Cel liliachiu, prăbușindu-se în butoi, strigă într-o limbă rusă curată, fără pic de accent:

— Mă omoară! Să vină miliția! Mă omoară bandiții! Pesemne, datorită șocului suferit, omul căpătase dintr-o dată cunoștințe vaste de limbă rusă, pe care n-o știuse până atunci.

În clipa aceea se întrerupse fluieratul portarului, și în mulțimile de cumpărători emoționați se văzură



apropiindu-se două coifuri de milițieni. Dar vicleanul de Behemoth, așa cum la baia de aburi se toarnă peste cărămizi apă dintr-un ciubăr, turnă benzină din primus peste tejgheaua cofetăriei, care se învâlvoră de la sine. Flacăra izbucni în sus și alergă de-a lungul tejghelei, înghițind panglicile frumoase din hârtie de pe coșurile cu fructe. Cu țipete stridente, ascuțite, vânzătoarele o turlă la fugă de după tejghea și, îndată ce părăsiră locul, se aprinseră storurile de pânză de la ferestre, iar pe podea luă foc benzina. Cu țipete disperate, publicul se retrase în panică din secția de cofetărie, mototolindu-l, zdrobindu-l pe Pavel Iosifovid, de care nu mai era nevoie, iar din secția de pescărie, în flanc câte unul, cu cuțitele lor ascuțite, fugiră la trap vânzătorii spre ușa din dos. Smulgându-se din butoi, cetățeanul liliachiu, tot numai lichid cleios și dens de la scrumbii, se rostogoli peste somonul de pe tejghea și o luă în urma vânzătorilor. Zăngăniră risipindu-se pe jos cioburile din ușile cu oglinzi de la intrare, forțate și sparte de oamenii care se salvau, iar amândoi nemernicii — și Koroviev, și mâncăul Behemoth — dispărură, unde — nu se știa și nu se putea înțelege. După aceea, niște martori oculari, care au fost prezenți de la începutul incendiului din Torgsin, de pe bulevardul Smolenski, povesteau cum că ambii huligani zburară în sus spre tavan și că acolo cică s-au spart, asemenea unor baloane cu care se joacă copiii.

Desigur, este îndoielnic să se fi petrecut lucrurile chiar așa, dar ceea ce nu știm, nu știm.

Dar știm că fix peste un minut după întâmplarea de pe Smolenski — și Behemoth, și Koroviev se aflau pe trotuarul unui bulevard, tocmai în fața casei

mătușii lui Griboedov. Koroviev se opri lângă grilaj și vorbi:

— Ia te uită! Păi asta-i Casa Scriitorilor! Știi, Behemoth, am auzit multe lucruri frumoase despre casa asta. Îți atrag atenția, dragul meu, asupra ei. E o plăcere să te gândești că sub acest acoperiș se adăpostesc și se coc o groază de talente!

— Precum ananașii în seră, zise Behemoth și, ca să admire mai lesne casa vopsită în crem, cu coloane, se cațără pe postamentul de beton al grilajului de fontă.

— Ai perfectă dreptate, se declară Koroviev de acord cu nedespărțitul său amic, și un dulce fior de teamă îi se strecoară în inimă, când te gândești că în casa asta, chiar acum, se coace viitorul autor al lui *Don Quijote* sau *Faust* sau, dracu știe, poate chiar acela al *Sufletelor moarte*. Ce zici?

— Ți-e și groază să te gândești, încuviință Behemoth.

— Da, urmă Koroviev, te poți aștepta la lucruri uluitoare de la pepiniera aceasta care întrunește sub acoperișul ei câteva mii de martiri, hotărâți să-și încheie viața slujind Melpomenei, Polimniei și Thaliei. Îți închipui ce zarvă se va stârni atunci când cineva din ei va oferi publicului cititor, pentru început, un *Revizorul* sau, în cel mai rău caz, un *Evgheni Oneghin*!

— Și foarte simplu! confirmă din nou Behemoth.

— Da, urmă Koroviev și-și ridică degetul, îngrijorat — dar!... Dar, zic eu și repet acest „dar”!... Numai dacă asupra acestor gingașe plante de seră nu va năvăli vreun microorganism, dacă nu le va surpa la rădăcină, dacă ele nu vor putrezi! Și asta se

întâmplă cu ananașii! Vai-vai-vai, cât de des se întâmplă!

— Apropo, se interesă Behemoth, strecurându-și capul rotund ca o bilă printre gratii, oare ce fac ăia pe verandă?

— Iau masa, îl lămuri Koroviev și trebuie să-ți mai spun, dragul meu, că restaurantul de aici e bun și destul de ieftin. Unde mai pui că eu, ca orice turist gata să pornească mai departe într-o călătorie lungă, simt nevoia să iau o gustărică și să beau o halbă de bere rece.

— Dorințele noastre coincid, sări Behemoth, și cei doi netrebnici porniră pe cărarea asfaltată, umbrită de tei, drept spre veranda restaurantului, unde oamenii habar n-aveau ce nenorocire-i paște.

O cetățeană palidă și plictisită, cu basc alb pe cap și șosete tot albe în picioare, ședea pe un scaun vienez lângă intrarea din colț a verandei ce se pierdea în frunzișul verde. În fața ei, pe o masă simplă de bucătărie, se afla un registru mare de birou, în care femeia, nu se știe pentru ce, îi trecea pe toți cei care intrau în restaurant. Când Koroviev cu însoțitorul său își făcură apariția, cetățeană cu registrul îi opri.

— Legitimațiile dumneavoastră, ceru ea, uitându-se mirată la *pince-nez*-ul lui Koroviev, la primusul pe care-l ducea în brațe Behemoth, precum și la mâneca ruptă în cot a acestuia.

— Mii de scuze, ce fel de legitimații? se miră Koroviev.

— Sunteți scriitori? întrebă la rândul ei cetățeană.

— Indiscutabil, îi răspunse demn Koroviev.

— Legitimațiile dumneavoastră? repetă femeia.

— Comoara mea... începu duios Koroviev.

— Nu sunt comoară, îl puse la punct cetățeană.

— O, ce păcat! făcu deziluzionat Koroviev și urmă: Ei, dacă nu vrei să fii o comoară, ceea ce ar fi fost foarte plăcut, n-ai decât să nu fii! Uite ce vreau să-ți spun: Ca să te convingi că Dostoievski este scriitor, trebuie neapărat să-i ceri legitimația? Păi, ia dumneata la întâmplare cinci pagini din orice roman al lui și te vei convinge, fără nici o legitimație, că ai de-a face cu un scriitor! Și-apoi, cred că nici nu avea legitimație! Ce părere ai? se întoarse el spre Behemoth.

— Fac prinsoare că nu avea, spuse acesta, punând primusul pe masă, lângă registru și ștergându-și sudoarea de pe frunte cu laba plină de funingine.

— Dumneavoastră nu sunteți Dostoievski, zise cetățeană pe care Koroviev căuta s-o zăpăcească.

— Cine știe, cine știe, obiectă pezevenghiul.

— Dostoievski a murit, zise femeia, dar nu prea convinsă.

— Protestez! exclamă cu înflăcărare Koroviev. Dostoievski e nemuritor!

— Prezentați legitimațiile, cetățeni! mai ceru o dată femeia.

— Iartă-mă, te rog, dar, la urma urmei, e caraghios! nu se lăsă Koroviev. Pe un scriitor nu-l apreciezi după legitimație, ci după scrierile lui! Ce știi dumneata despre planurile care roiesc în capul meu? Sau în acest cap? arătă el spre capul lui Behemoth, care își scoase imediat șapca, vrând parcă să-i dea posibilitatea femeii să-i examineze mai bine căpățâna.

— Faceți loc, cetățeni, zise femeia, enervându-se. Koroviev și Behemoth se traseră la o parte, făcând loc unui scriitor în haine cenușii, cu o cămașă albă de vară, fără cravată, cu guler răsfrânt și cu un ziar sub

braț. Acesta o salută prietenos din cap pe cetățeană, puse din mers, în chip de iscălitură, un fel de cârlig în registrul ce i se întinse și-și urmă drumul pe verandă.

— Of, din păcate, nu noi, vorbi trist Koroviev, nu noi, ci el va avea parte de această halbă de bere, rece ca gheața, la care tu și cu mine, sărmani pribegi, am visat atâta! Situația noastră e tristă și grea și nici nu știu ce-o să ne facem.

Behemoth își desfăcu mâinile într-un gest amar de neputință și-și puse șapca pe cap — un cap rotund, năpădit de un păr des, semănând grozav a blană de pisică.

Și, deodată, un glas înfundat, dar autoritar, răsună deasupra capului femeii.

— Dă-le drumul înăuntru, Sofia Pavlovna!

Cetățeană cu registrul rămase uluită. Din frunzișul verandei răsări pieptul alb al unui frac și barba ascuțită a piratului. Se uita prietenos la cei doi borfași dubioși și, mai mult decât atât, îi invita cu gesturi amabile. Archibald Archibaldovici se bucura de un prestigiu cu totul deosebit în restaurantul pe care-l administra, așa că Sofiei Pavlovna nu-i rămase decât să-l întrebe supusă pe Koroviev:

— Numele dumneavoastră?

— Panaev, răspunse acesta, politicoș.

Femeia notă acest nume, ridicând o privire întrebătoare spre Behemoth.

— Skabicevski, miorlăi acesta, arătându-i, nu se știe de ce, cu un gest, primusul.

Sofia Pavlovna notă și acest nume și trase registrul mai la îndemâna celor doi, ca să-și pună semnăturile. În dreptul numelui „Panaev”, Koroviev

scrise „Skabicevski”, iar Behemoth iscăli „Panaev” acolo unde scria „Skabicevski”.

Uluind-o definitiv pe Sofia Pavlovna, Archibald Archibaldovici, cu un zâmbet fermecător pe buze, îi conduse pe oaspeți la cea mai bună masă, de la celălalt capăt al verandei, unde se așternea umbra mai deasă, și unde, în preajma mesei, scliffea soarele jucăuș și vesel într-unui din spațiile acelea înguste, fără frunziș. Clipind mirată, Sofia Pavlovna examina îndelung inscripțiile ciudate făcute în registru de cei doi vizitatori neașteptați.

Pe ospătari, Archibald Archibaldovici îi uimi tot atât cât o uimise pe Sofia Pavlovna. El însuși trase mai la o parte unul din scaunele mesei, invitându-l pe Koroviev să ia loc, făcu unuia cu ochiul, șopti ceva la urechea altuia, și doi ospătari prinseră a se agita în jurul clienților nou-veniți, dintre care unul își puse pe podea primusul, alături de ghetetele care căpătaseră, de purtate ce erau, o nuanță roșcată.

Fața de masă veche, cu pete galbene dispăru numaidecât și, în văzduh, trosnind de scrobită ce era, își avântă faldurile o față de masă albă, imaculată, ca un burnuz de beduin, în timp ce Archibald Archibaldovici șoptea încet, dar foarte expresiv, chiar la urechea lui Koroviev:

— Cu ce vă putem servi? Avem batog special... l-am smuls de la congresul arhitecților...

— Dați-ne... hm... o gustărică să hm... mugi binevoitor Koroviev, tolănindu-se pe scaun.

— Înțeleg, zise cu tâlc Archibald Archibaldovici, închizând ochii.

Văzând cum se poartă șeful restaurantului cu acești clienți mai mult decât dubioși, ospătarii își lăsară bănuielile și se puseră serios pe treabă.

Unul dintre ei îi servi un chibrit lui Behemoth care-și scosese chiștocul din buzunar și-l băgase în gură, un altul veni în fugă, zăngănind niște pahare de sticlă verde, așeză în fața celor două tacâmuri păhărele, pahare de vin negru, cupe subțiri de cristal, din care atât de bine se soarbe *narzanul*, sub umbrarul... nu, anticipând, vom spune: din care atât de bine se sorbea *narzanul* sub umbrarul verandei de neuitat a „Casei Griboedov”.

— Vă recomand un fileu de ierunci, torcea melodios Archibald Archibaldovici.

Oaspetele cu *pince-nez*-ul plesnit aproba toate sugestiile comandantului de bric, privindu-l binevoitor prin geamul său inutil.

Scriitorul Petrakov-Suhovei, care-și consuma friptura de porc la o masă vecină, împreună cu consoarta, observă cu spiritul său ager, propriu tuturor scriitorilor, curtea pe care o făcea Archibald Archibaldovici celor doi oaspeți noi și se miră din cale-afară. Iar consoarta lui, o doamnă foarte respectabilă, fu chiar geloasă pe Koroviev și bătu cu lingurița în masă, dând a înțelege: De ce nu suntem serviți prompt? Ar fi timpul să vină înghețata! Ce se întâmplă aici?

Adresându-i Petrakovei un zâmbet fermecător, Archibald Archibaldovici trimise la ea un ospătar, fiindcă el nu se îndura să-și părăsească oaspeții dragi. Ah, ce om inteligent mai era și Archibald Archibaldovici! Și avea un spirit de observație, cu nimic mai prejos decât chiar scriitorii! Știa el și despre reprezentația de la „Varietăți”, și despre multe alte întâmplări din acele zile și, la rândul lui, auzise, dar contrar altora înregistrase bine cuvintele „cadrilatul” și „motanul”. Archibald Archibaldovici

ghicise din capul locului cine sunt oaspeții săi, și, ghicind, nu se apucă, firește, să se certe cu ei. Iar Sofia Pavlovna asta, halal! Ce idee — să le interzică ăstora doi accesul! Deși, de fapt, ce pretenții poți avea de la dânsa!

Înfigându-și cu aroganță lingurița în înghețata de vanilie ce se topea văzând cu ochii, Petrakova privea nemulțumită cum pe masa la care ședeau cei doi, îmbrăcați ca niște bufoni, apăreau ca prin farmec tot soiul de bunătăți. Castronul cu icre negre era împodobit cu foi de salată verde, spălate și lucitoare... Încă o clipă și, pe o măsuță specială, de alături, se ivi o frapieră de argint, rece, aburită.

Numai după ce se convinsese că totul fusese făcut cum trebuie, când, purtată de un ospătar, sosi în zbor o tigaie cu capac în care sfârâia ceva, abia atunci Archibald Archibaldovici își îngădui să-i părăsească pe cei doi vizitatori enigmatici, șoptindu-le în prealabil:

— Pe mine să mă scuzați! Numai o clipă! Vreau să supraveghez personal cum se frig fileurile!

Se îndreptă în goană și dispăru în restaurant. Dacă un observator ar fi putut să-l urmărească mai departe pe Archibald Archibaldovici, purtările lui i s-ar fi părut, fără îndoială, oarecum misterioase.

Șeful nu se îndreptă deloc spre bucătărie să supravegheze fileurile, ci spre cămara restaurantului. Descuie ușa cu cheia lui, intră, se închise înăuntru, scoase din lada cu gheață două trunchiuri mari de batog, cu grijă să nu-și murdărească manșetele, împacheta batogul în ziar, îl legă bine cu sfoară și-l puse deoparte. Apoi, trecând în odaia de-alături, controlă dacă sunt la locul lor pardesiul lui de vară cu căptușeală de mătase și pălăria, și abia atunci



intră în bucătărie unde bucătarul tăia cu grijă fileurile promise oaspeților de către pirat.

Se cuvine să arătăm că purtarea lui Archibald Archibaldovici nu era întru nimic ciudată sau de neînțeles, și numai un observator superficial ar fi putut să o socoată bizară! Faptele lui Archibald Archibaldovici decurgeau în modul cel mai logic, din toate cele petrecute anterior. Cunoașterea ultimelor evenimente și, îndeosebi, flerul fenomenal cu care era dotat îi spuneau șefului de restaurant că masa celor doi, deși copioasă și bogată, va fi scurtă. Și flerul, care niciodată nu-l înșelase pe fostul pirat, nu-i juca festa nici de astă dată.

În timp ce Koroviev cu Behemoth ciocneau al doilea păhărel de Moskovskaia, o votcă excelentă — dublu rafinată și rece —, pe verandă apăru cronicarul Boba Kandalupski, asudat și emoționat, cunoscut la Moscova prin uimitoarea sa omnisciență, și se așeză la masa Petrakovilor. Punându-și servieta umflată pe masă, Boba își vârî numaidecât buzele în urechea lui Petrakov, șoptindu-i niște lucruri extrem de ademenitoare. Madam Petrakova, chinuită de curiozitate, își apropie și ea urechea de buzele unsuroase ale lui Boba. Acesta, aruncând din când în când în jur priviri hoțeste, tot șoptea și șoptea, și se puteau auzi cuvinte desperate cam de acest fel:

— Vă jur pe cinstea mea! Pe Sadovaia, pe Sadovaia — Boba vorbi și mai încet — nu-i nimerise gloanțele! gloanțele... gloanțele... benzina... incendiu... gloanțe...

— Uite, pe acești mincinoși, care răspândesc zvonuri urâte, vui cu glasul de contralto Madam Petrakova, indignată ceva mai tare decât ar fi vrut-o Boba, uite, ar trebui lămurită povestea asta! Nu-i

nimic, așa va fi, o să se pună ordine! Ce minciuni gogonate dăunătoare!

— Care minciuni gogonate, Antonida Porfirievna! exclamă Boba, amărât de neîncrederea consoartei scriitorului și din nou începu să fluiera: Vă spun eu, gloanțele nu le fac nimic... Iar acum incendiul... Ei au plecat prin văzduh... da, prin văzduh. Boba șuiera, fără să bănuiască faptul că cei despre care el povestește stau alături de el, delectându-se cu șuieratul lui. De altfel, delectarea asta luă sfârșit în timp foarte scurt. Din restaurant ieșiră cu pas impetuos pe terasă trei bărbați cu centiroane de piele, purtând jambiere și fiecare din ei cu câte un revolver în mână. Primul strigă cu voce sonoră, înspăimântătoare:

— Toată lumea rămâne pe loc!

Și îndată, toți trei deschiseră focul pe terasă, țintind capetele lui Koroviev și Behemoth. Cei doi se topiră pe dată în văzduh, iar din primus o trâmbă de foc țâșni drept în umbrar. Pe locul acela, în umbrar, se căscă un fel de gură uriașă cu margini negre, care începu să se lărgească în toate părțile. Trecând prin ea, focul urcă până la acoperișul „Casei Griboedov”. Dosarele cu acte și manuscrise puse pe prichiciul ferestrei în camera redacției de la etajul unu se aprinseră deodată, apoi focul învăluî storul și, vuind de parcă cineva l-ar fi ațâțat, se năpusti în interiorul casei mătușii.

Peste câteva clipe, pe cărările asfaltate ce duceau la grilajul de fier forjat și la poarta pe care miercuri seara intrase întâiul vestitor al nenorocirii, Ivanușka, cel neînțeles de nimeni, alergau acum cu îmbucătura în gură scriitorii, ospătarii, Sofia Pavlovna, Boba, Petrakova și Petrakov.

Părăsind din timp clădirea pe o ușă laterală, Archibald Archibaldovici nu fugea nicăieri și nici nu se grăbea cine știe unde, ci, ca un căpitan, dator să părăsească el cel din urmă bricul mistuit de flăcări, stătea calm, îmbrăcat în pardesiul său de vară, căptușit cu mătase, și ținând la subțioară două trunchiuri de batog.

## 29. Destinul maestrului și al Margaretei este hotărât

La asfințitul soarelui, sus, deasupra orașului, pe terasa de piatră a uneia dintre cele mai frumoase clădiri din Moscova, construită cu aproape o sută cincizeci de ani în urmă, stăteau Woland și Azazello. Nu puteau fi văzuți de jos din stradă, pentru că de privirile nedorite îi ascundea balustrada împodobită cu vase și flori din ghips. Ei însă vedeau orașul până la periferiile lui cele mai îndepărtate.

Îmbrăcat în sutana lui neagră, cu spada lungă și lată înfiptă vertical, între două lespezi crăpate ale terasei, alcătuind astfel un cadran solar, Woland ședea pe un taburet pliant. Umbra spadei se lungea încet și neabătut, târându-se spre pantofii negri ai Satanei. Chircit pe taburet, cu un picior strâns sub el și cu bărbia ascuțită în pumni, Woland nu-și desprindea ochii de la îngrămădirea necuprinsă de palate, case gigantice și cocioabe sortite demolării.

Azazello, care-și luase rămas-bun de la costumul lui modern — haina, melonul și pantofii de lac — îmbrăcat, ca și Woland, în negru, stătea în picioare, nemișcat, în preajma stăpânului său, cu ochii ațintiți, ca și el, asupra orașului.

Woland vorbi:

— Ce oraș interesant, nu-i așa?

Azazello se mișcă și-i răspunse reverențios:

— *Messire*, mie îmi place mai mult la Roma.

— Da, e chestie de gust, îi răspunse Woland. Peste un timp, răsună din nou glasul lui:

— Dar de ce o fi atâta fum acolo pe bulevard?

— Arde „Griboedov”, îi răspunse Azazello.

— Trebuie să presupunem că perechea inseparabilă, Koroviev și Behemoth, a trecut pe acolo?

— Fără nici o îndoială, *messire*.

Din nou se lăsă tăcerea, și cei doi, aflați pe terasă, priveau cum în ferestrele îndreptate spre apus, la etajele de sus ale coloșilor se aprindea un soare frânt, orbitor. Ochiul lui Woland ardea întocmai ca una din aceste ferestre, deși Woland ședea cu spatele spre apusul soarelui.

Deodată, ceva îl făcu pe Woland să-și îndrepte atenția spre turnul rotund înălțat pe acoperiș, în spatele său. Din zidul turnului se desprinsese un om cu barbă neagră, posomorit, înveșmântat cu un hiton rupt, mânjit cu argilă și cu sandale grosolane în picioare.

— Ha! exclamă Woland, întâmpinându-l cu o privire ironică. Nu m-așteptam să te văd aici! Pentru ce ai binevoit să vii, musafir nepoftit?

— Vin la tine, duh al răului și stăpân al umbrelor, răspunse nou-venitul, uitându-se dușmănos pe sub sprâncene la Woland.

— Dacă vii la mine, de ce nu mi-ai dat bună ziua, fost dăbilar? zise Woland cu asprime.

— Pentru că nu vreau să te bucuri de zile bune, răspunse obraznic nou-venitul.

— Dar va trebui să te împaci cu ideea asta, replică Woland, și gura i se strâmbă într-un zâmbet ironic. De cum ai apărut pe acoperiș, ai și trântit o ineptie, și uite, îți spun îndată în ce constă: inflexiunile vocii tale. După tonul tău s-ar zice că nu recunoști nici existența umbrelor, nici a răului. Ia fii bun și te gândește puțin la următoarea întrebare: ce s-ar fi făcut binele tău, dacă n-ar fi existat răul, și cum ar fi

arătat pământul, dacă l-ar fi părăsit umbrele? Că doar obiectele și oamenii dau naștere umbrelor. Uite, colo e umbra aruncată de spada mea. Copacii și făpturile vii aruncă și ele umbră. Nu ai vrea cumva să jumulești globul pământesc, măturând de pe fața lui toți copacii și tot ce este viu, numai dintr-un capriciu al tău, din dorința de a te desfăta cu lumina nudă? Ești un nătâng!

— N-o să discut în contradictoriu cu tine, bătrâne sofist, îi răspunse Levi Matei.

— Tu nici nu poți să discuți cu mine în contradictoriu, replică Woland, din pricina pomenită mai înainte; ești un nătâng. Și acum, spune pe scurt, să nu mă obosești, de ce ai venit, îl întrebă el apoi.

— M-a trimis El.

— Și ce ți-a poruncit să-mi vestești, robule?

— Nu sunt rob, îi răspunse Levi Matei tot mai înrăit, sunt ucenicul lui.

— Ca întotdeauna, vorbim limbi diferite, ripostă Woland, și, cu toate astea, lucrurile despre care vorbim rămân aceleași, neschimbate. Așadar?...

— El a citit opera maestrului, vorbi Levi Matei, și te roagă să-l iei tu pe maestru și să-l răsplătești cu odihna. E greu să faci asta, duh al răului?

— Pentru mine nimic nu-i greu, răspunse Woland, și tu o știi prea bine. După o vreme de tăcere, adăugă: Dar de ce nu-l luați voi, în lumină?

— El n-a meritat lumina, ci odihna, rosti, trist, Levi.

— Spune-i că așa va fi, îl încredință Woland, adăugând în timp ce ochiul îi scânteia: Și lasă-mă singur, chiar acum.

— Te mai roagă s-o luați cu voi și pe cea care l-a iubit și a suferit pentru el, zise din nou Levi, pentru prima oară cu un ton rugător.

— Ce să spun, fără tine nu ne-ar fi dat prin cap s-o facem! Hai! Du-te!

Levi Matei pieri, iar Woland îi făcu semn lui Azazello să se apropie și-i porunci:

— Zboară la ei și rânduiește totul.

Azazello părăsi terasa, și Woland rămase singur.

Dar singurătatea lui nu dură mult. Pe lespezile terasei răsunară pași, se auziră glasuri însuflețite, și în fața lui Woland apărură Koroviev și Behemoth. Grăsanul nu mai purta nici un primus în brațe, în schimb era încărcat cu alte obiecte. Astfel, avea la subțioară un mic peisaj în ramă aurie, peste braț își aruncase un halat de bucătar pe jumătate ars, iar în cealaltă mână ținea un somon întreg cu coadă. Koroviev și Behemoth miroseau a zgură, mutra lui Behemoth era plină de funingine, iar șapca, arsă zdravăn.

— Salut, *messire!* strigă perechea cea făr' de astâmpăr, și Behemoth își avântă somonul în aer.

— Halal vouă, zise Woland.

— *Messire*, închipuiți-vă! strigă agitat și bucuros Behemoth, m-au luat drept jefuitor-speculant!

— Judecând după obiectele aduse de tine, îi răspunse Woland, uitându-se la peisaj, ești chiar un jefuitor-speculant!

— Mă credeți, *messire...* începu Behemoth cu un glas intim și cordial.

— Nu, nu te cred, răspunse scurt Woland.

— *Messire*, vă jur, am făcut încercări eroice să salvez tot ce se putea salva, și asta-i tot ce am putut salva.

— Spune-mi, mai bine, de ce a luat foc „Griboedov”? îl întrebă Woland.

Amândoi, și Koroviev și Behemoth, își desfăcură mâinile, ridicară ochii spre cer, apoi Behemoth strigă:

— Nu înțeleg defel! Ședeam pașnic, liniștit, luam o gustare...

— Și deodată — pac, pac! urmă Koroviev — focuri de armă! Înnebuniți de frică, Behemoth și cu mine ne-am repezit fuga spre bulevard, urmăritorii după noi, atunci ne-am aruncat spre Timireazev.

— Dar, simțul datoriei, intră în vorbă iar Behemoth, a învins frica noastră rușinoasă, și ne-am întors.

— Ah, v-ați întors? zise Woland. Ei, sigur, atunci clădirea a ars până-n temelii.

— Până-n temelii! confirmă îndurerat Koroviev, adică, literalmente, până-n temelii, *messire*, după cum ați binevoit să vă exprimați foarte potrivit. Nu au rămas decât tăciuni!

— M-am îndreptat spre sala de ședințe, aceea cu coloane, *messire*, contând să scot ceva prețios. Ah, *messire*, nevestă-mea, dacă aș fi fost însurat, risca să rămână văduvă de douăzeci de ori! Dar, spre fericire, *messire*, eu nu sunt însurat, și vă spun drept, sunt fericit că nu sunt! Ah, *messire*, cum poți să schimbi libertatea de holtei pe jugul greu de om însurat!...

— Iar a început o aiureală, observă Woland.

— Ascult și continuu, răspunse motanul, m-da, poftim peisajul! Altceva nu se putea lua din sală, flacăra m-a izbit drept în față. Am alergat în cămară și am salvat somonul. Am alergat în bucătărie, am salvat halatul. Consider, *messire*, că am făcut tot ce am putut, și nu înțeleg cum se explică expresia sceptică de pe chipul dumneavoastră.



— Și ce făcea Koroviev în timp ce tu jefuiai? întrebă Woland.

— Eu îi ajutam pe pompieri, *messire*, răspunse Koroviev, arătându-și pantalonii rupti.

— Ah, dacă-i așa, va trebui, bineînțeles, construită o clădire nouă.

— Va fi construită, *messire*, răspunse Koroviev, îndrăznesc să vă asigur.

— Ei, ce să zic, rămâne să dorim ca ea să fie mai bună decât cea veche, observă Woland.

— Credeți-mă, adăugă motanul, eu sunt un profet sadea.

— În orice caz, *messire*, ne-am prezentat, raportă Koroviev, și așteptăm porunci.

Woland se ridică de pe taburet, se apropie de balustradă și rămase multă vreme tăcut și singur, cu spatele la suita sa, scrutând depărtările. Apoi, părăsind balustrada, se lăsă din nou pe taburet și spuse:

— Nu am de dat nici o poruncă. Ați făcut tot ce s-a putut; deocamdată nu mai am nevoie de voi. Vă puteți odihni. Începe curând furtuna, ultima furtună, ea va încheia tot ceea ce încă trebuie să fie încheiat, și vom porni la drum.

— Prea bine, *messire*, răspunseră cei doi poznași, retrăgându-se numaidecât, după turnul rotund din mijlocul terasei.

Furtuna despre care vorbise Woland se grămădea amenințătoare la orizont. Un nor negru se înălțase la apus, tăind până la brâu soarele. Apoi îl acoperi în întregime. Pe terasă se lăsase răcoarea. După un timp se înstăpâni întunericul.

Acest întuneric, venit dinspre apus, învălui imensul oraș. Dispărură podurile, palatele. Totul

dispăru, ca și când nici n-ar fi existat vreodată pe lume. Peste întreg cerul alerga un singur fir de foc. Apoi tunetul zgudui orașul. El se repetă și începu să se dezlănțuie furtuna. În pâcla ce se lăsase, Woland nu se mai vedea.

### 30. Venit-a ceasul! Venit-a ceasul!

— Știi, zise Margareta, aseară, când ai adormit, tocmai citeam despre întunericul venit de pe Mediterana... și idolii, ah, idolii de aur! Nu știu de ce, dar îmi amintesc mereu de ei... Mi se pare că îndată va ploua. Simți cum se răcorește afară?

— Totul e bine și frumos, răspunse maestrul, fumând și despicând cu palma fumul de țigară — cât despre idolii ăștia, lasă-i în pace... Dar mă întreb, ce-o să se mai întâmple? N-am nici cea mai mică idee.

Dialogul avea loc la asfințitul soarelui, tocmai când Woland primea pe terasă vizita lui Levi Matei. Fereastra subsolului era deschisă, și dacă cineva și-ar fi aruncat ochii înăuntru, s-ar fi mirat de aspectul straniu al celor doi. Margareta se înfășurase, goală, în mantia neagră, iar maestrul era îmbrăcat cu hainele lui de spital. Ea nu avea ce să îmbrace, fiindcă toate lucrurile îi rămăseseră în fosta ei casă și, cu toate că vila aceea era destul de aproape, nici nu putea fi vorba să se mai ducă acolo să și le ia. Maestrul însă, care-și găsisese toate costumele în dulap, de parcă n-ar fi fost plecat nicăieri, nu avea nici un chef să se îmbrace, și acum se străduia să-i demonstreze Margaretei că se puteau aștepta din clipă în clipă la avalanșa unor evenimente cu totul și cu totul aiuristice. E drept, maestrul era bărbierit, pentru prima oară după noaptea aceea din iarna trecută (în clinica lui Stravinski i se mai tundeă bărbuța cu mașina).

Odaia avea și ea un aspect straniu. Și era greu să te descurci în haosul de acolo. Pe covor zăceau niște manuscrise, pe divan erau împrăștiate altele. Într-un fotoliu era aruncată o carte cu cotorul în sus. Iar pe

masa rotundă se aflau două tacâmuri, tot felul de gustări și câteva sticle. De unde apăruseră toate aceste bunătăți și băuturi, nu știau nici Margareta, nici maestrul. Când se treziseră, ele erau pe masă.

Dormind până-n asfințitul zilei de sâmbătă, maestrul și prietena lui se simțeau întremați; de pe urma evenimentelor din ajun se aleseseră doar cu o ușoară durere la tâmpla stângă. Din punct de vedere psihic, cu amândoi se petrecuseră schimbări foarte mari, după cum ar fi constatat oricine ar fi tras cu urechea la discuția lor. Dar n-avea cine. Curticica din jurul casei era bună tocmai pentru că era totdeauna pustie. Teii și salcia de după fereastră, cu fiecare zi mai verzi, împrăștia un iz primăvărat, adus în subsol de o adiere ușoară de vânt.

— Ptiu, drace! strigă pe neașteptate maestrul. Numai când stai să te gândești... Stinse mucul de țigară în scrumieră, strângându-și capul în palme și continuă: Te rog, ascultă, ești o femeie deșteaptă și nu ți-ai ieșit niciodată din minți... Ești într-adevăr convinsă că aseară am fost în casa Satanei?

— Pe deplin convinsă, răspunse Margareta.

— Sigur, sigur, urmă ironic maestrul. În concluzie, acum, în loc de un nebun — sunt doi. Soț și soție! își avântă brațele spre cer, strigând: Dracu știe ce-i asta! Dracu, dracu, dracu...

În loc să-i răspundă, Margareta se prăbuși pe divan, izbucni în hohote de râs, își bălăbăni picioarele goale, apoi strigă:

— Of, nu mai pot! Of, nu mai pot! Uite numai cum arăți! După ce râse pe săturate, până ce maestrul își trase rușinat indispensabilii de la spital, Margareta deveni serioasă.

— Adineauri, fără să vrei, ai spus un adevăr, vorbi ea, dracu știe ce-i asta și poți să mă crezi, dracu o să aranjeze totul! Deodată ochii i se aprinseră, sări în sus, începu să danseze pe loc și să strige: ce fericită sunt, ce fericită sunt, ce fericită sunt că am intrat în tranzacție cu el! O, diavolul, diavolul!... Va trebui, dragul meu, să trăiești cu o vrăjitoare! După aceea se repezi spre maestru, îl luă de gât și începu să-i sărute buzele, nasul, obrajii. Șuvițe rebele de păr negru nepieptănat săltau pe capul maestrului, și atât obrajii, cât și fruntea lui se înfierbântau sub sărutări.

— Dar tu, într-adevăr, semeni acum cu o vrăjitoare.

— Nici nu neg acest lucru, îi răspunse Margareta, sunt vrăjitoare și sunt foarte mulțumită de asta.

— Bine, zise maestrul — dacă vrei să fii vrăjitoare, fii. Foarte bine și frumos! Cu alte cuvinte, pe mine m-au răpit din spital! Și asta-i foarte drăguț... Să presupunem chiar că n-o să se observe lipsa noastră, dar spune-mi, pentru tot ce-i sfânt, din ce și cum o să trăim? Spunând asta, să știi că pentru tine sunt îngrijorat, crede-mă.

În clipa aceea, la fereastră apărură niște ghetete cu botul bont și partea de jos a unor pantaloni cu o dunguliță discretă. Apoi pantalonii se îndoieră, și lumina zilei estompă dosul voluminos al cuiva.

— Aloizi, ești acasă? întrebă un glas, undeva sus, deasupra pantalonilor, în spatele ferestrei.

— Gata, începe, zise maestrul.

— Aloizi? întrebă Margareta, apropiindu-se de fereastră, l-au arestat ieri. Dar cine îl caută? Numele dumneavoastră?

În aceeași clipă genunchii și dosul dispărură și se auzi trântindu-se portița, după care totul intră în

normal. Margareta se prăvăli pe divan și izbucni în hohote de râs, atât de tare, încât lacrimile îi țâșniră din ochi. Dar când se potoli, chipul ei își pierdu expresia de până atunci, vorbi serios, și, vorbind, se dădu jos de pe divan, se târî până la genunchii maestrului și, privindu-l în ochi, începu să-l mângâie pe cap:

— Cât ai suferit, cât ai suferit, sărmanul meu! Asta o știu numai eu. Uite, ai fire albe în păr și veșnica cută în colțul gurii. Dragul meu, unicul, nu te mai gândi la nimic. Ți-a fost dat să gândești prea mult, dar acum am să gândesc eu pentru tine! Și-ți garantez, îți garantez eu că totul va fi strălucitor de bine.

— Nu mă tem de nimic, Margot — îi răspunse deodată maestrul și-și înălță capul, iar ei i se păru că este așa cum era când compunea ceea ce, de fapt, nu văzuse niciodată, dar despre care știa precis că a fost — și nu mă tem pentru că am trecut prin toate. Pe mine prea m-au speriat și m-au amenințat și nu mă mai pot speria cu nimic. Dar mi-e milă de tine, Margot, iată care-i trucul, de asta tot repet unul și același lucru. Răzgândește-te! De ce să-ți frângi viața cu un om bolnav și sărac? Întoarce-te la tine! Mi-e milă de tine, de aceea ți-o și spun.

— Of, tu, tu, șoptea Margareta, clătinându-și capul cu părul despletit, of, tu, om sceptic, nefericit. Din cauza ta, toată noaptea trecută m-am zbănțuit în pielea goală, mi-am pierdut vechea fire și am înlocuit-o cu una nouă, câteva luni la rând am stat într-o chițimie întunecată și mă gândeam la un singur lucru — la furtuna de deasupra Yerushalayimului, mi-am secat ochii de atâta plâns, iar acum, când s-a abătut asupra noastră fericirea, tu mă gonești? Ei, ce

să-i faci, am să plec, am să plec, dar să știi că ești un om crud! Ei te-au distrus sufletește!

O duioșie amară urcă spre sufletul maestrului și, nu se știe de ce, el izbucni în plâns, cu fața în părul Margaretei. Aceasta, plângând și ea, îi șoptea, în timp ce degetele îi alergau pe tâmpilele lui.

— Da, firele, firele, sub ochii mei se acoperă capul cu zăpadă albă, ah, capul ăsta al meu mult chinuit. Privește ce ochi ai! În ei e un deșert. Iar umerii sunt umeri împovărați... Te-au schilodit, te-au schilodit, cuvintele Margaretei erau acum fără șir, Margareta se cutremura de plâns.

Atunci maestrul își șterse ochii, o ridică pe Margareta, care stătuse îngenuncheată, se ridică și el și spuse ferm:

— Ajunge! M-ai făcut să-mi fie rușine. N-am să mai admit niciodată lașitate din partea mea și n-am să mă mai întorc la chestiunea asta. Poți fi liniștită. Știu că amândoi suntem victimele bolii noastre sufletești, pe care, poate, eu ți-am transmis-o ție... Ce să-i faci, o să ducem boala asta amândoi.

Apropiindu-și buzele de urechea maestrului, Margareta îi șopti:

— Îți jur pe viața ta, îți jur pe viața fiului care s-a născut din cititorul în stele — totul va fi bine!

— Ei, fie precum spui, fie, răspunse maestrul și, râzând, adăugă: Sigur, când oamenii sunt total jefuiți, ca noi doi, ei caută salvarea în lumea de apoi. Ce să-i faci, sunt gata s-o caut acolo.

— Ei, vezi, acum ești cel de altădată, tu râzi, îi răspunse Margareta, și naiba să te ia cu vorbele tale meșteșugite. Lumea de apoi, sau nu, oare nu-i același lucru? Mi-e foame.

Și îl trase de mânecă pe maestru spre masă.

— Nu sunt convins că mâncarea asta nu va intra imediat în pământ sau nu-și va lua zborul pe fereastră, rosti maestrul total liniștit.

— Nu-și va lua zborul!

Chiar în clipa aceea, la fereastră răsună un glas fonfăit:

— Pace vouă!

Maestrul tresări, iar Margareta, de-acum obișnuită cu tot felul de minuni, strigă:

— Păi e Azazello! Ah, ce drăguț din partea lui, ce bine-mi pare! și șoptindu-i maestrului: Vezi, nu ne lasă, se interesează de noi! — se repezi să deschidă.

— Încheie-ți măcar mantia în față, îi strigă din urmă maestrul.

— Puțin îmi pasă, răspunse ea din coridor.

Și iată-l pe Azazello intrând, înclinându-se și dând bună ziua maestrului. Ochiul chior îi scânteia.

— Ah, ce bine-mi pare! exclamă Margareta. Niciodată n-am fost atât de bucuroasă ca acum! Dar iartă-mă, Azazello, că sunt în pielea goală!

Azazello o rugă să nu-și facă probleme, convingând-o că văzuse la viața lui nu numai femei în pielea goală, ci chiar și femei cu pielea jupuită, apoi se așeză cu plăcere la masă, punând în prealabil în colț, lângă sobă, un pachet înfășurat într-un brocart de culoare închisă.

Margareta îi turnă lui Azazello un coniac și acesta goli încântat paharul. Privindu-l necontenit, maestrul își ciupea din când în când, pe sub masă, mâna stângă, dar ciupiturile nu ajutau la nimic. Azazello nu se topea în văzduh și, la drept vorbind, nici nu era nevoie. Omul acesta mic de stat, cam roșcat, în afară, poate, de albeața de la ochi, nu avea nimic înspăimântător în el; dar asta poate să aibă oricine —



și fără nici o vrăjitorie; hainele, poate, nu prea erau din cele obișnuite — un fel de anterior sau pelerină — dar și asemenea haine, dacă stăm să ne gândim, se mai pot întâlni. Își bea coniacul cu multă dexteritate, ca toți oamenii de treabă; golea pahar după pahar, fără să ia vreo gustare. Asupra maestrului coniacul își făcu efectul — îi vâjială capul și se gândea:

„Da, Margareta are dreptate... Desigur, am în fața mea un trimis al diavolului. Că doar, acum două nopți, chiar eu îi demonstrez lui Ivan că la Patriarșie prudî el se întâlnește cu însuși Satana, și acum nu știu de ce m-a speriat gândul ăsta și am început să trăncănesc despre hipnotizatori și halucinații... Ce hipnotizatori, pe dracu!...”

Se uita cu luare-aminte la Azazello, ajungând la concluzia că ochii acestuia ascund ceva, un gând pe care nu și-l expusese încă. „N-a venit pur și simplu în vizită, ci cu o misiune”, își zise maestrul. Spiritul de observație nu-l părăsise.

Dând pe gât al treilea păhărel de coniac, care nu avea nici un efect asupra lui, Azazello vorbi astfel:

— Aveți aici un subsol plăcut, dracu să mă ia! Se ridică o singură întrebare: Ce să faci în acest subsol?

— Același lucru îl spun și eu, răspunse maestrul.

— De ce îmi dai emoții, Azazello? îl întrebă Margareta. Cumva o să trăim noi!

— Se poate, se poate? strigă Azazello. Nici prin gând nu-mi trece una ca asta. Cumva o să se aranjeze totul, așa gândesc și eu. Da! Era să uit... *Messire* m-a rugat să vă salut și mi-a poruncit să vă spun că vă invită la o mică plimbare, dacă, desigur, n-aveți nimic împotrivă. Ce răspuns îmi dați?

Pe sub masă, Margareta îi făcu maestrului un semn cu piciorul.

— Cu multă plăcere, răspunse maestrul, privindu-l atent pe Azazello, în timp ce acesta urmă:

— Nădăjduim că nici Margareta Nikolaevna n-o să refuze plimbarea?

— Fără îndoială că n-o să refuz, exclamă Margareta, făcându-i maestrului din nou semn cu piciorul pe sub masă.

— Minunat! exclamă Azazello. Asta-mi place! Un, doi, și gata! Nu ca atunci în grădina Alexandrovski!

— Ah, nu-mi mai aduce aminte, Azazello, de asta; pe atunci eram fără minte. Și-apoi, nu sunt chiar atât de vinovată — că doar nu te întâlnești în fiecare zi cu necuratul!

— Te cred, încuviință Azazello. Ar fi o plăcere prea mare să-l întâlnești chiar în fiecare zi!

— Mie-mi place viteza, zise Margareta, tulburată; — viteza și goliciunea... Ca dintr-un mauser: pac! Vai, ce grozav trage! urmă Margareta adresându-se maestrului. Pui șeptarul sub pernă și-ți nimerește orice punct!... Margareta se amețise și ochii îi ardeau tot mai tare.

— Am mai uitat ceva, strigă Azazello, lovindu-se peste frunte, m-am zăpăcit de tot! *Messire* v-a trimis un dar. Aici — el se întoarse spre maestru — e o sticlă de vin. Luați notă, vă rog, este din vinul pe care-l bea procuratorul Iudeii. Vin de Falerno.

Firește că o raritate ca asta atrase toată atenția Margaretei și a maestrului. Dintr-o bucată de brocart de culoare închisă, folosit la tapisatul sicriilor, Azazello scoase un urcior mucegăit. Mirosiră vinul, îl turnară în pahare, apoi priviră prin licoarea străvezie lumina tot mai palidă din fereastră dispărând pe măsură ce se apropia furtuna.

— În sănătatea lui Woland! strigă Margareta, ridicându-și paharul.

Toți trei își muiară buzele luând câte o înghițitură. Deodată lumina posomorâtă de afară începu să se stingă în ochii maestrului, i se tăie răsuflarea și își dădu seama că i-a venit sfârșitul. Apucă să mai vadă cum Margareta, palidă ca moartea, își întinde brațele spre el, cum îi cade capul pe masă, și-apoi alunecă pe podea.

— Otrăvitorule... mai izbuti să strige maestrul, voind să apuce un cuțit de pe masă ca să-l înjunghie pe Azazello; dar mâna îi lunecă fără vlagă; totul în jur se întunecă și pieri. Căzu pe spate și, în cădere, își spintecă de colțul mesei pielea de pe tâmplă.

Îndată ce victimele lui încremeniră, Azazello trecu la acțiune, în primul rând, se aruncă afară pe fereastră, și în câteva clipe ajunse la vila în care locuise Margareta. Totdeauna precis și meticolos, el voia să verifice dacă se-ndepliniseră toate după învoială. Și le găsi pe toate în deplină ordine. Văzu o femeie întunecată la față, care aștepta întoarcerea soțului ei. Aceasta ieși din dormitor, păli deodată, își duse mâna la inimă și, murmurând neputincioasă:

— Natașa... să vină cineva... ajutor... se prăbuși pe parchetul salonului, înainte de a ajunge la ușă.

— Totul e în ordine, zise Azazello.

În clipa următoare, se afla din nou lângă cei doi amanți otrăviți de el. Margareta zăcea cu fața în jos. Cu mâinile lui puternice, Azazello o întoarse, ca pe o păpușă, cu fața spre el, pe care-și aținti privirea și, treptat, chipul femeii otrăvite își schimbă expresia. Până și în penumbra amurgului dinainte de furtună se vedea cum dispare treptat aerul ei de vrăjitoare, cruzimea trăsăturilor. Chipul i se luminează, se

îmblânzi, pierzându-și expresia de lăcomie, gura ei redevenind feminină, îndurerată. Atunci, el îi descleștă dinții albi, turnându-i câteva picături din vinul cu care o otrăvisese. Oftând, ea dădu să se ridice fără ajutorul lui, se așeză în capul oaselor și întrebă cu glas stins:

— Pentru ce?! Pentru ce ai făcut asta, Azazello?! Ce-ai făcut cu mine?

Apoi, văzându-l pe maestru zăcând nemișcat, se cutremură și șopti:

— Ucigașule... nu mă așteptam la una ca asta!

— Oh, stai să vezi, ripostă Azazello, o să se scoale numaidecât. Ah, de ce ești atât de nervoasă?

Margareta îl crezu pe loc, atât de convingător era glasul demonului roșcat. Sări în picioare, vie și plină de putere, și-l ajută pe Azazello să-i dea de băut din același vin maestrului întins pe dușumea. Deschizând ochii, acesta aruncă o privire sumbră, plină de ură, repetând ultimul cuvânt pe care-l rostise înainte:

— Otrăvitorule...

— Ah, pentru o treabă bine făcută jignirea este o răsplată obișnuită! Da se poate una ca asta? Ce, sunteți orbi? Deschideți ochii mai repede!

Atunci, maestrul sări în picioare și, aruncând în jur o privire vioaie și luminoasă, întrebă:

— Și ce înseamnă acest nou început?

— Înseamnă că a sosit ceasul să plecăm. Ascultați, furtuna s-a și dezlănțuit, aud tunetele. Se face întuneric. Caii scormonesc pământul cu copitele, micuța grădină se cutremură. Luați-vă rămas-bun, luați-vă mai repede rămas-bun de la subsolul vostru mic.

— A, înțeleg... zise maestrul, uitându-se în jur. Ne-ai ucis, suntem morți. Acum înțeleg totul.

— Vai de mine! Ce tot vorbești! protestă Azazello. Prietena dumitale îți spune „maestru”, dumneata gândești, atunci cum poți să fii mort? E caraghios!...

— Îți înțeleg vorbele, strigă maestrul, nu mai continua! Ai de o mie de ori dreptate!

— Marele Woland! încep să-l secondez Margareta. Marele Woland! El a ticluit lucrurile mult mai bine decât mine! Dar romanul, romanul, îi striga ea maestrului, ia cu tine romanul, oriunde te-ai duce!

— Nu-i nevoie, se împotrivi maestrul, îl țin minte pe dinafară.

— Dar n-ai să uiți... nici un cuvânt din el? întrebă Margareta, lipindu-se de amantul ei și ștergându-i tâmpla însângerată.

— Nu te neliniști. De acum încolo n-am să mai uit niciodată nimic.

— Atunci, să vină focul! strigă Azazello. Focul de la care totul a început și cu care se încheie totul.

— Focul! strigă, cumplit, Margareta.

Fereastra se trânti, și vântul împinse draperia la o parte. Cerul bubui vesel și scurt. Azazello își băgă ghearele în sobă, scoase un tăciune aprins și fumegând și dădu foc feței de masă. După aceea, urmă la rând un teanc de ziare vechi de pe divan, apoi manuscrisul și draperia de la fereastră.

Îmbătat de goana care-l aștepta, maestrul aruncă din raft pe masă o carte care încep să ardă și ea cu flăcări jucăușe.

— Arde, arde viața din trecut! — Arde suferința! striga Margareta.

Toată odaia era numai trâmbe de foc și, o dată cu fumul, pe ușă ieșiră în goană trei siluete. Urcară

treptele de piatră și se pomeniră în curtea mică. Mai întâi o văzură pe bucătăreasa vecinului, care ședea pe pământ, lângă ea niște cartofi risipiți și câteva legături de ceapă. Bucătăreasa era într-o stare ciudată. Trei cai negri ca pana corbului fornăiau lângă magazie, tresărind și scormonind pământul cu copitele. Margareta sări în șa; urmă Azazello; maestrul încalecă ultimul. Bucătăreasa gemu, își întinse mâna să-și facă cruce, însă Azazello îi strigă amenințător din șa:

— Îți tai mâna!

Apoi fluieră și, frângând ramurile teilor, caii se avântară în văzduh, străpungând norul negru ce se lăsase jos, deasupra pământului. În aceeași clipă, pe fereastra subsolului începu să iasă fum. Mai răsună strigătul slab, jalnic, al bucătăresei:

— Foc...

Caii zburau deasupra acoperișurilor Moscovei.

— Vreau să-mi iau rămas-bun de la oraș, îi strigă maestrul lui Azazello, care gonea înaintea lor.

Dar tunetul înghiți sfârșitul frazei. Azazello încuviință din cap și o porni la galop. În întâmpinarea celor trei zburători înainta vijelios un nor, care nu-și lepăda încă picăturile de ploaie.

Zburând deasupra unui bulevard, văzură niște siluete mici de oameni fugind care-ncotro, spre a se adăposti de ploaie. Cădeau primele picături. Apoi zburară deasupra unor involburări de fum — era tot ce mai rămăsese din „Casa Griboedov”. Trecură deasupra orașului, învăluit acum în întuneric. Deasupra lor, scăpărau fulgere. Apoi, în locul acoperișurilor, apărură grădinile înverzite. Numai atunci se năpusti ploaia din răputeri asupra

pământului, transformându-i pe cei trei zburători în trei bășici uriașe plutind prin apă.

Margareta cunoștea senzația zborului, maestrul însă nu; de aceea fu mirat de faptul că atinseseră atât de repede ținta, ajungând la singurul om de la care voia să-și ia rămas-bun. Desluși prin perdeaua de ploaie clinica lui Stravinski, râul și pădurea de pe celălalt mal, pe care o cunoștea atât de bine. Aterizară în crâng, într-o poiană, aproape de clădirea clinicii.

— Vă aștept aici, strigă Azazello, împreunându-și mâinile, luminat în răstimpuri de fulgere ori dispărând în perdeaua cenușie a ploii. Luați-vă rămas-bun, dar mai repede!

Maestrul și Margareta săriră din șa și porniră în zbor prin grădina clinicii, când ivindu-se, când destrămându-se ca umbrele în noianul de apă ce cădea din cer. În clipa următoare, maestrul dădea la o parte cu mână sigură grilajul de pe balcon, de la ușa camerei 117, urmat de Margareta. Intrară la Ivanușka, nevăzuți și neobservați, în vuietul și urletul furtunii. Maestrul se opri lângă pat.

Ivanușka stătea întins, nemișcat, ca atunci când văzuse pentru prima oară furtuna în casa asta în care își recăpăta liniștea. Dar nu plângea, ca atunci. Când prinse cu privirea silueta întunecată, care intrase la el din balcon, se săltă pe pat și-și întinse mâinile, spunând fericit:

— Ah, dumneavoastră sunteți! Și eu vă aștept, vă aștept mereu! Iată-vă, în sfârșit, vecinul meu!

Iar maestrul îi răspunse:

— Sunt aici, dar, din păcate, nu pot să mai fiu vecinul dumitale. Plec pentru totdeauna și am venit numai să-mi iau rămas-bun.

— Știam, am ghicit asta, răspunse încet Ivan și întrebă: V-ați întâlnit cu el?

— Da, zise maestrul, am venit să-mi iau rămas-bun de la dumneata, pentru că ai fost singurul om cu care am stat de vorbă în ultima vreme.

Înseninându-se la față, Ivanușka spuse:

— Bine ați făcut că ați zburat până aici. Să știți că am să mă țin de cuvânt, n-o să mai scriu poezioare. Acum mă interesează altceva, urmă Ivanușka zâmbitor, și-și aținti ochii demenți undeva în gol. Vreau să scriu altceva. Știți, în timp ce am zăcut aici, multe lucruri mi-au devenit clare.

Vorbele lui îl tulburară pe maestru și, așezându-se pe marginea patului, vorbi:

— Asta e bine, e foarte bine. Scrie mai departe despre el. Ochii lui Ivanușka se aprinseră.

— Dar dumneavoastră n-o să scrieți? Apoi își lăsă bărbia în piept, adăugând îngândurat: Ah, da... Cum pot să-ntreb așa ceva! și-și întoarse ochii, uitându-se speriat în podea.

— Da, zise maestrul, și glasul său i se păru necunoscut lui Ivanușka—necunoscut și surd. Eu n-o să mai scriu despre el. Voi fi ocupat cu altceva.

Prin vuietul furtunii se auzi deodată un șuier îndepărtat.

— Auzi? îl întrebă maestrul.

— Urlă furtuna...

— Nu, mă cheamă, e timpul, îl lămuri maestrul, ridicându-se.

— Mai stați un pic! Încă un cuvânt, se rugă Ivan. Dar pe ea ați găsit-o? V-a rămas credincioasă?

— Iat-o, răspunse maestrul, arătând spre perete. Din zidul alb se desprinse silueta întunecată a



Margaretei, care se apropie. Se uita la tânărul întins pe pat, și în ochii ei se citea îndurerarea.

— Sărmanul, sărmanul de el... șopti fără glas Margareta, plecându-se spre bolnav.

— Ce frumoasă e, rosti fără invidie, dar cu tristețe și cu un fel de duioșie mută Ivan, ia te uită ce bine s-au brodit toate la voi! Dar uitate că la mine nu-i așa. Aici se opri, se gândi și adăugă îngândurat: de fapt, poate că-i așa...

— Așa, așa, șopti Margareta și se aplecă spre cel culcat. Iată, am să te sărut pe frunte și totul la dumneata va fi așa cum trebuie... Aici poți să-mi dai crezare, eu am văzut totul, știu totul...

Tânărul o prinse de gât, și Margareta îl sărută.

— Rămâi cu bine, ucenicul meu! rosti abia auzit maestrul, topindu-se treptat în văzduh'.

Pieri, și, o dată cu el, pieri și Margareta, grilajul balconului închizându-se încet în urma lor...

Pe Ivanușka îl cuprinse neliniștea. Se ridică în capul oaselor, uitându-se speriat în jur, gemu chiar, începu să vorbească singur, apoi se ridică din pat. Se vede că furtuna ce se dezlănțuia tot mai turbată îi răscolise sufletul. Îl nelinișteau și pașii fără astâmpăr, și glasurile înăbușite pe care le prindea urechea lui obișnuită cu liniștea. Se enervă și începu să tremure, strigând:

— Praskovia Feodorovna!

Sora intră imediat, privindu-l întrebătoare și alarmată.

— Ce-i? Ce s-a-ntâmplat? Te-a tulburat furtuna? Nu-i nimic, nu-i nimic... Te ajutăm îndată... Chem numaidecât doctorul...

— Nu, Praskovia Feodorovna, nu e nevoie să-l chemi, protestă Ivanușka, uitându-se speriat, dar nu

la Praskovia Feodorovna, ci la peretele acela alb. Nu se petrece nimic deosebit cu mine. Am ajuns să-mi cunosc stările astea, nu te speria. Spune-mi mai bine, o rugă Ivan cu căldură în glas, ce s-a întâmplat acum alături, în camera 118?

— Optsprezece? repetă întrebarea Praskovia Feodorovna, ferindu-și de el ochii neliniștiți. Nu s-a întâmplat nimic acolo.

Vocea ei suna însă fals, și Ivanușka își dădu seama și zise:

— Eh, Praskovia Feodorovna! Ești un om atât de sincer... Crezi c-o să fac scandal? Nu, Praskovia Feodorovna, asta nu se va întâmpla. Mai bine spune-mi drept, că doar eu simt totul prin perete.

— Adineauri a murit vecinul dumitale, șopti Praskovia Feodorovna, nefiind în stare să mintă și să-l necăjească pe bolnav.

Spunând acestea, se uită îngrijorată la el, în timp ce o învăluiau scâpărările fulgerelor. Dar Ivanușka rămase liniștit. Își ridică doar cu înțeles un deget în sus și spuse:

— Eram sigur! Crede-mă, Praskovia Feodorovna, că adineauri a mai murit un om în orașul nostru. Știu chiar cine — și Ivanușka zâmbi enigmatic — o femeie!

## 31. Pe colinele Vorobiovî

Furtuna trecuse fără urmă și, azvârlit peste oraș, în țării, arcul multicolor al curcubeului se adăpa din râul Moscova. Sus, pe o coamă de deal, între două crânguri, se profilau trei siluete întunecate. Woland, Koroviev și Behemoth, călare pe armăsari înșeuăți, negri ca pana corbului, priveau orașul de peste râu, cu cioburi de soare scânteind în mii de ferestre îndreptate spre apus, și turnurile, ca din turtă dulce, ale mănăstirii Devicii.

Văzduhul vâjâi și, lângă pâlcul de călăreți în așteptare, se lăsă Azazello, urmat de maestru și Margareta, care zburaseră în coada neagră a pelerinei lui.

— A trebuit să vă tulburăm, Margareta Nikolaevna și maestre, vorbi Woland, după o tăcere, dar să nu fiți supărați pe mine. Nu cred că regretați. Ei, se adresă el apoi numai maestrului: ia-ți rămas-bun de la oraș. E timpul s-o pornim; și Woland întinse o mână în mânășă neagră cu manșetă largă într-acolo, peste râu, unde sori fără număr topeau geamurile ferestrelor, unde deasupra acestor sori se ridicau ceața, fumul și aburul orașului încins peste zi.

Maestrul sări în șa și, depărtându-se de ceilalți, fugi spre marginea unei prăpăstii. Pelerina neagră se târa în urma sa, măturând pământul. Maestrul scrută cu privirea orașul. În clipele dintâi simți o întristare dureroasă furișându-i-se în inimă, curând de tot însă îi luă locul o dulce neliniște, un neastâmpăr de țigan pribeag.

— Pentru totdeauna... Trebuie să pătrund sensul acestor cuvinte, șopti maestrul, trecându-și limba peste buzele crăpate și fierbinți.

Prinse a asculta și a lua seama cu precizie la tot ce se petrecea în sufletul lui. I se păru că tulburării ce pusese stăpânire pe el îi luă locul un simțământ adânc de obidă. Dar, trecător, pieri și el fără urmă și, pe negândite, se înstăpâni o trufașă nepăsare, apoi — presimțirea liniștii eterne.

Pâlcul de călăreți îl aștepta pe maestru. Tăceau, uitându-se la silueta lungă și întunecată care, la marginea prăpastiei, gesticula, ba ridicând capul, dornic parcă să cuprindă cu privirea tot orașul, să vadă dincolo de marginile lui, ba, cu capul în piept, cerceta parcă sub tălpi iarba ofilită, plăpândă, bătătorită.

Tăcerea o întrerupse Behemoth, căruia i se urâse de atâta liniște.

— Dați-mi voie mie, *maître*, vorbi el, să fluier înainte de galop.

— Tu ai putea s-o sperii pe doamna, îi răspunse Woland, și, afară de asta, nu uita că toate faptele tale scandaloase, de astăzi, s-au isprăvit.

— Ah, nu, nu, *messire*, dădu glas Margareta, care ședea în șa ca o amazoană, cu mâinile în șolduri și lăsând să-i cadă până la pământ trena ascuțită, permiteți-i să fluiera. Pe mine m-a prins tristețea înaintea drumului lung. Nu-i așa, *messire*, că ea este cu totul naturală chiar atunci când omul știe că la sfârșitul acestui drum îl așteaptă fericirea? Lăsați-l să ne facă să râdem, pentru că, altminteri, mă tem că asta se va termina cu lacrimi și totul se va degrada înainte de a porni noi la drum!

Woland îi făcu semn lui Behemoth, acesta se învioră foarte tare, sări jos din șa, băgă degetul în gură, își umflă obrazii și fluieră. Margareta simți un zumzet în urechi. Calul ei cabra, în crâng începură să

cadă crengi din copaci, un stol întreg de ciori și vrăbii își luă zborul, o trâmbă de praf zbură purtată spre râu, și se vedea cum în tramvaiul fluvial, care trecea prin dreptul cheiului, câteva șepci zburară de pe capul pasagerilor, poposind în apă. Maestrul tresări auzind fluieratul, dar nu se întoarse, ci începu să gesticuleze și mai neliniștit, ridicând mâna spre cer, amenințând parcă orașul. Behemoth se uită în jurul lui cu mândrie.

— Ai fluierat, nu zic ba, observă condescendent Koroviev, ai fluierat într-adevăr, dar dacă e să vorbim imparțial, ai fluierat foarte mediocru!

— Doar nu sunt dirijor de cor, îi răspunse Behemoth demn și bosumflat și deodată îi făcu Margaretei cu ochiul.

— Ia să încerc eu, după vechiul obicei, zise Koroviev și, frecându-și mâinile, își suflă în degete.

— Dar bagă de seamă, se auzi din șa glasul sever al lui Woland, fără pozne de astea de mutilare!

— *Messire*, credeți-mă, interveni Koroviev cu mâna la inimă, e vorba de o glumă, exclusiv de o glumă...

Deodată trupul lui prinse a se alungi, ca și când ar fi fost de cauciuc, el făcu o figură meșteșugită din degetele de la mâna dreaptă, se răsuci ca un șurub, și apoi, dezhărucindu-se pe neașteptate, fluieră.

Margareta nu auzi acest fluierat, dar îl simți, în timp ce se văzu aruncată, împreună cu calul ei iute, la vreo zece stânjani într-o parte. Alături de ea, cu rădăcină cu tot, a fost smuls un copac și pământul se acoperi cu crăpături până la râu. O bucată uriașă de mal, împreună cu cheiul și cu restaurantul de pe mal se pomeniră în râu. În el apa clocoti, se avântă în sus, și pe malul celălalt, verde și jos, se revărsă întregul tramvai fluvial cu pasagerii absolut teferi.

Spre picioarele calului Margaretei, care fornăia, se prăvăli o stăncuță omorâtă de fluieratul lui Fagot. Pe maestru îl sperie acest fluierat. El se prinse cu mâinile de cap și fugi înapoi, spre cei care-l așteptau.

— Ei, i se adresă Woland, care se înălța pe calul său negru, toate socotelile sunt încheiate? Ți-ai luat bun-rămas?

— Da, mi-am luat, îi răspunse maestrul și, liniștit, îl privi drept în ochi, deschis și neînfricat.

Și atunci, peste dealuri se rostogoli, ca un glas de trâmbiță, glasul cumplit al lui Woland:

— Venit-a ceasul! și fluieratul strident și hohotele de râs ale lui Behemoth.

Caii negri se smuciră, și, înălțându-se, călăreții își reluară goana. Margareta simțea cum, nervos, calul ei mușcă și trage zăbala. Umflată de vânt, pelerina lui Woland zbura deasupra cavalcadei, așternându-se peste bolta tot mai întunecată a înserării. Când vântul dădu o clipă la o parte vălul îndoliat, Margareta se întoarse și, din zbor, văzu că în spatele ei pieriseră nu numai turnurile multicolore, cu un aeroplan desfășurat deasupra lor, dar și orașul care se mistuise de mult, cu desăvârșire, lăsând în urma lui doar negură...

## 32. Iertarea și eternul refugiu

O zei! Ce trist e pământul în faptul serii! Ce tainice par negurile deasupra mlaștinilor! O știe cel care a rătăcit prin aceste neguri, cel care a suferit mult înainte de moarte, cel care a trecut în zbor deasupra pământului, purtând în spate o povară peste puterile lui. O știe cel obosit, care, fără regret, părăsește negurile pământului, mlaștinile și râurile lui, și, cu inima ușoară, se lasă în mâinile morții, știind că numai ea îi va dărui tihna.

Caii fermecați, negri ca pana corbului, obosiseră și ei, purtându-i acum pe călăreți agale, iar noaptea de neînălțurat gonea mereu, ajungându-i din urmă. Simțindu-i suflarea, se potolise până și zburdalnicul Behemoth și, cu ghearele înfipte în șa, zbura, taciturn și grav, cu coada stufoasă în vânt.

Noaptea își așternea năframa neagră peste păduri și lunci, aprindea mici luminițe triste, undeva jos, departe, luminițe străine, acum lipsite de interes, atât pentru Margareta, cât și pentru maestru — nu mai aveau nevoie de ele. Noaptea o lua înaintea cavalcadei, cernându-se de sus asupra ei, presărând ici-colo cerul trist cu albul stelelor.

Noaptea, tot mai neagră, zbura alături, smulgând pelerinele de pe umerii călăreților, dând la iveală înșelătoriile. Și când, mângâiată de adierile unui vânt răcoros, Margareta deschise ochii, văzu cum se schimbă înfățișarea celor care zburau spre țelul lor. Iar atunci când, de după marginea unei păduri, ieși în întâmpinarea lor luna, plină și purpurie, toate înșelătoriile pieriră, se prăvăliră în mlaștină, iar negurile înghițiră instabilele veșminte vrăjitoarești.

Ar fi fost greu de recunoscut Koroviev-Fagot, pseudo-interpretul misteriosului consultant — care nu avea nevoie de nici un interpret și de nici un fel de tălmăcire — în persoana călărețului care zbura acum alături de Woland, în dreapta prietenei maestrului. În locul aceluia care, în haine zdrențăroase de pehlivan, părăsise Colinele Vorobiovî sub numele de Koroviev-Fagot, galopa acum, făcând să zornăie încetișor lanțul de aur al frâului, un cavaler violet, sumbru, cu chipul mohorât, care nu zâmbea niciodată. Își ținea bărbia în piept, nu se uita la lună, nu-l interesa nici pământul; se gândea la ale lui, zburând umăr la umăr cu Woland.

— De ce s-a schimbat el așa? îl întrebă pe Woland Margareta, în timp ce vântul șuiera la urechile ei.

— Cavalerul acesta a făcut cândva o glumă foarte nereușită, îi răspunse Woland, întorcând spre Margareta chipul său cu acel ochi ce ardea molcom. Calamburul pe care-l făcuse, referitor la lumină și întuneric, nu era tocmai bun. Și cavalerul a trebuit după aceea să plătească ceva mai mult și mai multă vreme decât a presupus el. Dar noaptea asta e o noapte când se încheie răfuielele. Cavalerul și-a plătit contul și l-a închis.

Noaptea îi smulsese și lui Behemoth coada stufoasă, îl lăsase fără blană, împrăștiind-o smocuri-smocuri prin mlaștini. Cel ce fusese motan și mare meșter în a-l înveseli pe prințul întunericului se dovedea a fi un adolescent subțirel, un demon-paj, cel mai grozav bufon din câți au existat vreodată pe lume. Se potolise și el acum, și zbura, tăcut, lăsându-și pradă chipul tânăr mângâierilor argintii ale lunii.

Ultimul din stânga, în armura-i de oțel, scânteietoare, călărea Azazello. Luna îi schimbuse



înfățișarea. Clonțul stupid și hidos dispăruse fără urmă, iar privirea sașie se corectase și ea. Ochii erau acum simetrici, goi și negri, iar chipul, alb și rece. Zbura sub înfățișarea lui adevărată — un demon al pustiului arid, un demon-ucigaș.

Margareta nu știa cum arată ea însăși, dar vedea prea bine cât de mult se schimbase maestrul. Părul sclipitor de alb în lumina lunii se strânsese la spate într-o coadă și-i flutura în zbor. De câte ori vântul dădea la o parte pelerina maestrului, dezvelindu-i picioarele, Margareta vedea pe botforii lui, când aprinzându-se, când stingându-se, steluțele pintenilor. Ca și adolescentul-demon, maestrul zbura cu ochii la lună, dar îi zâmbea, ca unei ființe apropiate și dragi, și mormăia întruna ceva pe sub nas, după obișnuința căpătată în rezerva 118.

În sfârșit, și Woland galopa sub adevărata sa înfățișare. Margareta n-ar fi putut spune din ce era frâul calului său, poate din niște lăntișoare țesute de lună, calul lui — un bloc rupt din beznă, coama calului — un nor, iar pintenii călărețului — petele albe ale stelelor.

Zburară astfel multă vreme în tăcere, până ce jos, departe, prinse a se schimba înfățișarea și peisajul. Pădurile triste se lăsară înghițite de întunericul Terrei, târând după ele și lamele brumate ale râurilor. Jos, în adâncuri, se arătară ici-colo, licărind, bolovani uriași, iar printre ei abisuri negre, în care nu pătrundea lumina lunii.

Woland își opri calul pe un vârf turtit, pietros și trist, și atunci călăreții trecură la pas, ascultând cum caii strivesc cu potcoavele pietrele din drum. Peste platoul golaș, luna revărsa o lumină vie, verde, și curând Margareta desluși în locul acela deșert un jeț,

iar în el, silueta albă a unui bărbat. Poate că omul era surd, sau părea cufundat în gânduri: nu auzi cum se cutremura pământul pietros sub greutatea cailor, așa încât călăreții se apropiară de el, fără să-l tulbure.

Luna îi venea de minune în ajutor Margaretei, luminând mai bine decât cea mai grozavă lanternă electrică, și Margareta vedea cum omul din jeț, care părea orb, își freacă mâinile și își ațintește ochii fără vedere spre discul lunii. Apoi, la picioarele jețului greu de piatră, pe care luna aprindea mici sântei, Margareta văzu, tolănit, un câine uriaș, cu urechile ascuțite. Ca și stăpânul său, câinele se uita, neliniștit, la lună.

La picioarele omului din jeț zăceau cioburile unui urcior spart și tot acolo se întindea o băltoacă de un roșu aproape negru, ce nu se mai usca.

Călăreții opriră caii.

— Romanul dumitale a fost citit, vorbi Woland, întorcându-se spre maestru, și singura observație ar fi că, din păcate, e neterminat. De aceea, am vrut să ți-l arăt pe eroul dumitale. De vreo două mii de ani sade pe platoul acesta și doarme, dar când e lună plină, după cum vezi, e chinuit de insomnie, împreună cu el, se chinuiește și paznicul lui credincios, câinele. Dacă-i adevărat că lașitatea este cel mai grav dintre vicii, cred că dulăul nu păcătuia prin asta. Singurul lucru pe lume de care se teme curajosul câine era furtuna. Ce să-i faci, cel care iubește trebuie să împartă soarta celui pe care îl iubește.

— Ce spune? întrebă Margareta, și peste chipul ei liniștit se lăsă vâlul compătimirii.

— Spune, îi răspunse Woland, mereu același lucru. Că nici arunci când e lună nu-și află liniștea și că are o funcție tare ingrată. Spune întotdeauna așa, când nu doarme, iar când doarme, visează mereu același vis: un drum argintat de lună; vrea s-o ia pe acest drum și să stea de vorbă cu arestatul Ha-Nozri, pentru că, după cum afirmă el, n-a spus totul, până la capăt, atunci, demult, în ziua a paisprezecea a lui Nisan, lună de primăvară. Din păcate, însă, nu reușește să pășească pe acest drum, și nimeni nu vine la el. Și atunci, ce să-i faci, nu-i rămâne decât să vorbească singur! De altfel, are omul nevoie, măcar cât de cât, de variație, și, ținându-și discursul despre lună, adaugă, deseori, că cel mai mult pe lume își urăște nemurirea și faima nemaiauzită. Susține că și-ar schimba bucuros soarta cu vagabondul zdrențuit Levi Matei.

— Nu e oare prea mult, douăsprezece mii de luni pentru o lună cândva? întrebă Margareta.

— Se repetă istoria cu Frida? o întrebă insinuant Woland. Dar, Margareta, nu trebuie să te neliniștești. Totul va fi drept, așa este construită lumea...

— Lăsați-l liber! strigă deodată cu glas strident Margareta, așa cum țipase cândva, când era vrăjitoare, și strigătul ei făcu să se desprindă, undeva sus, în munți, o piatră, care prinse a se rostogoli cu un vuiet infernal peste stânci.

Margareta însă nu era sigură: vuietul din munți a fost vuietul căderii sau vuietul unui răs satanic? Oricum, Woland râdea, uitându-se la Margareta și spunea:

— Degeaba strigi aici, în munți, el e obișnuit cu prăbușiri de stânci și aceasta nu-l poate tulbura. Nu-i nevoie să intervii pentru el, Margareta; pentru el a și

intervenit cel cu care ar vrea atât de mult să stea de vorbă. Aici Woland se întoarse din nou spre maestru și-i spuse: Ei bine, acum poți să-ți închei romanul cu o singură frază!

Maestrul, care până atunci rămăsese nemișcat, privind-l pe procurator, aștepta parcă aceste cuvinte.

Așezându-și mâinile pâlnie, strigă atât de tare, încât ecoul se rostogoli peste munții golași și pustii:

— Ești liber! Liber! El te așteaptă!

Munții preschimbară glasul maestrului în tunet, și tot tunetul acesta îi făcu să se năruie. Blestematele ziduri stâncoase se prăbușiră și rămase doar platoul deșert, cu jețul de piatră în mijloc. Deasupra abisului negru în care se prăvăliseră zidurile, se aprinseră luminile unui oraș necuprins, dominat de idoli scânteietori, ce se înălțau peste grădina care crescuse luxuriantă în multe mii de luni. Drept spre grădina aceea se așternuse drumul argintat de lună, mult așteptat de procurator, și cel dintâi se repezi pe acest drum câinele cu urechile ascuțite. Omul în mantie albă cu căptușeala sângerie se ridică din jeț și strigă ceva cu glas hârâit, frânt. Nu se putea desluși dacă plânge sau râde, și ce anume strigă. Se văzu numai cum, urmându-și paznicul credincios, alergă și el impetuos pe drumul argintat de lună.

— Trebuie să-l urmez? întrebă maestrul plin de neliniște, atingând cu mâna frâul.

— Nu, răspunse Woland, la ce bun să alergi pe urmele a ceva ce s-a sfârșit?

— Deci, într-acolo? întrebă iar maestrul, întorcându-se și arătând înapoi, spre locul unde, în depărtare, se țesuse orașul de curând părăsit, cu

turnurile ca de turtă dulce ale mănăstirilor și cioburi de soare scânteind în geamuri.

— Nici într-acolo, îi răspunse Woland, și glasul lui, îngroșat, se revărsă peste stânci. O, romanticul maestru! Acela pe care abia așteaptă să-l vadă eroul plămădit de dumneata, eroul căruia, adineauri, i-ai dat drumul să plece, ți-a citit romanul. Spunând aceasta, Woland se întoarse spre prietena maestrului: Margareta Nikolaevna! Este imposibil să nu credem că te-ai străduit să închipui pentru maestru cel mai frumos viitor, dar, te asigur, cel pe care vi-l propun eu și pe care mi l-a cerut pentru voi Yeshua — e mai bun! Lăsați-i în doi, urmă Woland și, plecându-se din șa spre șaua maestrului, schiță un gest în urma procuratorului, care se depărta: să nu-i tulburăm. Și poate, până la urmă, or să ajungă ei să se înțeleagă cumva.

Rostind aceste cuvinte, Woland își avântă mâna spre Yerushalayim, și orașul se stinse în zare.

— Iar acolo, la fel, arătă Woland înapoi, ce să faci dumneata în hruba aceea? Și soarele frânt în geamuri se stinse pe dată. Pentru ce să te întorci? urmă Woland blând și convingător. O, maestre, de trei ori romantic, e oare cu puțință să nu vrei dumneata să te plimbi ziua cu prietena dumitale sub vișinii înfloriți, iar seara să ascuți muzica lui Schubert? Se poate să nu-ți facă plăcere să scrii cu pană de gâscă, la lumina făcliilor? Nu vrei dumneata, asemenea lui Faust, să stai aplecat asupra unei retorte, în speranța că vei reuși să plămădești un nou homunculus? Acolo! Acolo! Acolo te și așteaptă o casă și un servitor bătrân. Lumânările sunt aprinse, dar în curând se vor stinge, pentru că numaidecât veți

întâmpina zorile. Pe drumul acesta, maestre, numai pe acesta! Adio, venit-a ceasul să plec!

— Adio! îi răspunseră într-un strigăt maestrul și Margareta.

Atunci, fără să țină seama de nici un drum, Woland cel negru se aruncă într-o surpătură și, în urmă-i, se prăvăli cu zgomot întreaga lui suită.

Pieriră toate — stâncile și platoul, drumul argintat de lună și Yerushalayimul. Nici caii negri nu mai erau. Maestrul și Margareta văzură zorile făgăduite. Se aprinseră îndată după luna din miez de noapte. În strălucirea celor dintâi raze ale dimineții, maestrul și prietena lui străbăteau o punte mică din piatră, năpădită de mușchi. Trecură puntea, pârâul rămase în urma celor doi amanți credincioși, care pășeau acum pe un drum nisipos.

— Ascultă glasul tăcerii, îl rugă Margareta pe maestru, și nisipul foșnea sub picioarele ei desculțe. Ascultă și desfătă-te cu ceea ce nu ți-a fost dat în viață — cu liniștea. Uite, vezi înaintea noastră casa ta, casa ta eternă, care ți-a fost dată drept răsplată. Am și văzut fereastra cu trei canaturi și vița sălbatică ce se cațără până-n acoperiș. Iată casa ta, eterna ta casă. Știu, seara vor veni la tine cei pe care-i iubești, care te interesează și care nu te vor neliniști, nu te vor tulbura. Îți vor cânta și-ți vor cânta la flaut, ai să vezi ce lumină e în odaie când ard luminările. Vei adormi, arborându-ți tichia aceea slinoasă de totdeauna. Vei adormi cu zâmbetul pe buze. Somnul te va reconforta, gândurile tale vor fi pline de înțelepciune. Și n-ai să mă mai poți alunga. Somnului tău voi sta eu de veghe.

Astfel vorbea Margareta, mergând cu maestrul spre casa lor, spre casa lor eternă, și maestrului i se

părea că vorbele Margaretei curg susurând, cum curgea și susura pârâul lăsat în urmă, și memoria maestrului, neliniștită, memoria împunsă cu noian de ace, începu să se stingă. Cineva îl lăsa liber pe maestru, așa cum el însuși îl lăsase liber adineauri pe eroul pe care-l crease. Acest erou plecase în beznă, plecase fără întoarcere, iertat în noaptea de duminică, fiu al regelui-cititor în stele, al cincilea procurator al Iudeii, cumplitul călăreț Pilat din Pont.

## Epilog

Ce s-a mai întâmplat, totuși, la Moscova, după ce Woland a părăsit capitala în sâmbăta aceea, la asfințitul soarelui, dispărând de pe colinele Vorobiovî împreună cu suita sa?

Inutil să mai spunem că întreaga Moscovă a vuit multă vreme de tot felul de zvonuri, care de care mai ciudate, ce s-au întins cu repeziciune în cele mai îndepărtate și mai pierdute colțuri de provincie. Ți-e și silă să le mai repeți.

Autorul acestor rânduri pline de adevăr, călătorind cu trenul spre Feodosia, a auzit povestindu-se că la Moscova două mii de oameni ieșiseră din teatru pur și simplu în pielea goală și așa s-au împrăștiat pe la casele lor cu mașinile de piață.

Pretutindeni, la cozile din fața lăptăriilor, prin tramvaie, magazine și locuințele oamenilor, prin bucătării, trenuri de cursă lungă și locale, în gări și halte, în stațiunile de odihnă și pe plajă — se auzea șoptindu-se unul și același cuvânt: „necuratul”.

Persoanele mai culte și mai cu scaun la cap erau, bineînțeles, străine de aceste șușoteli despre necuratul care cică vizitase capitala, ba le luau chiar și în derâdere, încercând să-i lămurească pe povestitori. Dar, vorba ceea, faptele rămân fapte, și nu poți să treci cu vederea fără să dai explicații: ceva ciudat se petrecuse totuși la Moscova. „Griboedov” transformat în scrum și încă multe altele o confirmau în modul cel mai grăitor.

Oamenii culți adoptară punctul de vedere al organelor de anchetă: era vorba de acțiunile unei bande de hipnotizatori și ventriloci, adevărați maestri în arta lor.



Desigur, atât la Moscova cât și în afara ei s-au luat imediat măsuri energice pentru prinderea bandei, dar, din păcate, acestea nu au dus la nici un rezultat. Cel ce-și spunea Woland dispăruse cu toți acoliții săi; la Moscova nu s-a mai întors și, în general, nu a mai apărut și nu a mai acționat nicăieri. Ca urmare, s-a presupus în chip firesc că a fugit în străinătate, dar prezența lui nu s-a mai semnalat nici peste graniță.

Cercetările și ancheta penală din procesul lui au continuat multă vreme. Cum-necum, fapta era monstruoasă! Nemaivorbind de cele patru case care au ars din temelii și de sutele de oameni înnebuniți, ba s-au înregistrat și morți. Despre doi dintre ei se poate spune cu precizie: despre Berlioz și despre nefericitul funcționar de la Biroul de inițiere a străinilor în problema rarităților istorice ale Moscovei — fostul baron Meigel. Doar ei au fost omorâți. Oasele carbonizate ale celui de-al doilea au fost descoperite în apartamentul nr. 50 de pe strada Sadovaia, după ce s-a stins incendiul. Da, au fost victime, și aceste victime revendicau cercetări.

Dar chiar și după ce Woland a părăsit Moscova s-au înregistrat victime — oricât de trist ar fi — printre motanii negri.

În diferite colțuri ale țării au fost împușcate sau exterminate prin felurite metode vreo sută din aceste animale pașnice, folositoare și credincioase omului. În diferite orașe, peste o duzină de motani, unii dintre ei destul de mutilați, au fost aduși la secțiile de miliție. La Armavir, de pildă, un astfel de dobitoc nevinovat a fost predat miliției de un cetățean, care-i legase labele dinainte.

Cetățeanul îl pândise pe motan și pusese mâna pe el tocmai în clipa când animalul se pregătea, cu un aer hoțesc, aer pentru care pisicile nu sunt vinovate, deoarece nu-l au pentru că ar fi vicioase, ci pentru că se tem ca nu cumva unul mai puternic decât ele — om sau câine — să le facă vreun rău sau să le supere în vreun fel (ca să le prinzi nu-i cine știe ce, dar vă asigur că nu e nici o cinste pentru cine pune la cale o asemenea faptă; ba dimpotrivă...), după cum spuneam, se pregătea, pesemne, să sară, cu un aer hoțesc, într-un anumit scop în brusturi.

Năpustindu-se asupra motanului și smulgându-și cravata de la gât ca să lege animalul, cetățeanul mormăise veninos și amenințător:

„Aha! Care va să zică, acum ai poftit la noi, la Armavir, domnule hipnotizator? Să știi că pe noi nu ne sperii! Nu mai face pe mutul cu mine, că nu-ți merge! Știm noi ce poamă ești!”

Cetățeanul dusese bietul animal la miliție, ținându-l de labele dinainte, pe care i le legase cu cravata verde, și îmbrâncindu-l, ca acesta să meargă neapărat pe labele dinapoi.

— Ascultă! striga cetățeanul, petrecut de fluierăturile puștimii, lasă-te dumneata de-astea, nu mai face pe prostul, că nu-ți mai merge! Fă bine și umblă ca toată lumea!

Drept răspuns, motanul negru își dădea ochii peste cap ca un martir ce era. Lipsindu-l natura de darul vorbirii, el nu se putea justifica. Bietul animal și-a datorat salvarea, în primul rând, miliției, iar apoi, stăpânei lui, o văduvă bătrână și respectabilă. Când motanul a fost dus la secție, cei de acolo s-au convins că cetățeanul duhnește a alcool de la șapte poște, drept care mărturia lui a fost pusă la îndoială.

Între timp, aflând de la vecini că motanul ei fusese luat pe sus, bătrânică alergase într-un suflet la secție și sosise la timp. Dăduse referințele cele mai favorabile, declarând că-l cunoaște de cinci ani, de când era pisoi mic, că garantează pentru el ca pentru propria-i persoană, mai dovedind că animalul nu comisese niciodată vreo faptă rea și nici la Moscova nu se deplasase... Se născuse și crescuse la Armavir, și tot acolo învățase să prindă și șoareci.

Motanul a fost dezlegat și înapoiat stăpânei sale, după ce, e drept, băuse din cupa amărăciunilor, aflând pe pielea lui ce înseamnă clevetirea și eroarea judiciară.

În afară de motani, și unii oameni au avut câte-o mică neplăcere. Au fost arestați pentru câțva timp: la Leningrad — cetățenii Wolman și Wolper, la Saratov, Kiev și Harkov — trei Volodini, la Kazan — un oarecare Voloh, iar la Penza, nu se știe de ce, chimistul Vetcinkevici, candidat în științe. E drept, era un brunet cu piele smeadă și cu o statură de uriaș. Au pățit-o în diferite colțuri ale țării și nouă Korovini, patru Korovkini și doi Karavaevi.

Un oarecare cetățean a fost dat jos în gara Belgorod din trenul de Sevastopol și legat fedeleș. Îi trăsese prin cap să-și distreze tovarășii de călătorie făcând niște scamatorii cu cărți de joc.

Intr-un restaurant din Iaroslavl a apărut tocmai la ora prânzului un individ cu un primus, pe care abia-l luase de la reparat. Când l-au văzut, doi portari și-au părăsit posturile de la garderobă, luând-o la sănătoasa, urmăriți de toți clienții din restaurant și de întregul personal. Iar din casierie au dispărut, cu totul inexplicabil, toate încasările din ziua aceea.

S-au întâmplat multe, atât de multe, că nici nu le mai poți ține minte. A fost o serioasă frământare a spiritelor.

Trebuie să atragem atenția în mod special asupra preciziei cercetărilor. S-a făcut totul nu numai pentru prinderea criminalilor, ci și pentru clarificarea faptelor lor. Totul a fost explicat — explicații, care, trebuie să recunoaștem, au fost înțelepte și de nezdruccinat.

Cercetările efectuate de organele de anchetă și de psihiatri cu experiență au stabilit că membrii bandei criminale, sau, poate, numai unul din ei (bănuiala cădea îndeosebi pe Koroviev), erau hipnotizatori dotați cu o forță nemaivăzută și care puteau să se arate acolo unde nu se aflau în realitate. Afară de asta, ei le insuflau celor care aveau de-a face cu dânșii că unele obiecte sau oameni se află acolo unde nu erau în realitate, și invers, îndepărtau din câmpul vizual acele obiecte sau oameni, care se găseau de fapt acolo.

În lumina unor astfel de lămuriri, totul era absolut limpede, până și invulnerabilitatea inexplicabilă (fapt care i-a frământat mai mult decât orice pe cetățeni) a motanului, în care se trăsese în apartamentul 50, când se încercase arestarea lui.

Natural, sus, pe lustră, nu existase nici un motan, nu avea nimeni în cine să tragă, se trăsese în gol, în timp ce Koroviev, care-i făcuse să creadă că motanul face scandal, urcat sus, pe lustră, putea să stea nestingherit în spatele celor ce trăgeau, strâmbându-se și desfătându-se cu darul lui uriaș, dar folosit în mod criminal, de hipnotizator. Și fără îndoială că tot el dăduse foc apartamentului, turnând benzină pretutindeni.

Stepan Lihodeev nu plecase, bineînțeles, la Ialta cu avionul (o figură ca asta, nici chiar Koroviev nu ar fi fost în stare să înfăptuiască) și nu trimisese de acolo nici o telegramă. După ce leșinase în apartamentul văduvei bijutierului, speriat de scamatoria lui Koroviev, care i-l arătase pe motan cu o ciupercă marinată înfiptă în furculiță, zăcuse acolo până când Koroviev, bătându-și joc de el, îl trimisese la un aeroport din Moscova, cu o pălărie de păslă pe cap, făcându-i să creadă în prealabil pe reprezentanții miliției judiciare care-i ieșiseră în întâmpinare că Stepan va coborî dintr-un avion de Sevastopol. Ce-i drept, cei de la miliția judiciară din Ialta susțineau că-l primiseră pe Stepan — care era desculț — și că trimiseseră la Moscova telegrame privitoare la cazul lui, dar cum nu se descoperise în dosare nici o copie a lor, s-a tras concluzia tristă, dar de nezdruccinat, că banda de hipnotizatori posedă darul de a hipnotiza la distanțe enorme și, unde mai pui, nu numai persoane izolate, ci chiar și în grup.

Astfel, criminalii puteau să scoată din minți până și oameni dotați cu cea mai sănătoasă și rezistentă structură psihică. Așa că, ce să mai vorbim de fleacuri ca, de pildă, de pachetul de cărți care apare în buzunarul unui spectator din stal sau de niște rochii dispărute, sau de o beretă care miaună, și de alte minuni de felul ăsta! Asemenea figuri poate să facă orice hipnotizator profesionist de talie medie, pe orice scenă, ba chiar și figura nu prea complicată cu smulgerea capului comperului. Pe de altă parte, și motanul care vorbește e o adevărată aiureală. Ca să le impui oamenilor un motan ca ăsta, este suficient să posezi principiile de bază ale ventrilociei, și e puțin probabil ca cineva să se îndoiască de faptul că

măiestria lui Koroviev nu mergea cu mult mai departe de aceste principii.

Da, nu de cărți de joc e vorba, nici de scrisorile false din servieta lui Nikanor Ivanovici. Astea-s fleacuri! El, Koroviev, îl îmbrâncise pe Berlioz sub roțile tramvaiului. El îl scosese din minți pe sârmanul poet Ivan Bezdomnîi și tot el îl făcuse să aibă visul chinuitor cu anticul Yerushalayim și Muntele Golgota cel arid și ars de soare și cu trei oameni răstigniți. El și cu banda lui o făcuseră pe Margareta Nikolaevna și pe Natașa, femeia ei de serviciu, să dispară din Moscova. Fiindcă veni vorba, anchetatorii au dat o atenție deosebită acestei chestiuni. Trebuia lămurit următorul fapt: dacă cele două femei fuseseră răpite de banda de ucigași incendiatori, sau fugiseră de bunăvoie cu gașca aceea criminală? Întemeindu-se pe mărturiile prostești și confuze ale lui Nikolai Ivanovici și luând în considerație biletul straniu, dement, lăsat de Margareta Nikolaevna soțului ei, bilet în care îi scria că pleacă să se facă vrăjitoare, luând de asemenea în considerație și faptul că Natașa dispăruse, fără să ia nici un fel de îmbrăcăminte, organele de anchetă au ajuns la concluzia că atât stăpâna cât și femeia de serviciu fuseseră hipnotizate, ca mulți alții, și răpite de bandă în această stare. S-a născut ideea, fără-ndoială cu totul justificată, că pe bandiți îi atrăsese frumusețea celor două femei.

Un punct însă a rămas cu totul confuz pentru anchetatori: ce anume îndemnase banda să-l răpească din clinica de psihiatrie pe bolnavul mintal care-și spunea „maestru”? Asta nu s-a putut stabili, după cum nu s-a putut stabili nici numele bolnavului răpit. Așa că acesta a dispărut pentru totdeauna, cu

porecla impersonală de: Numărul o sută optsprezece, din corpul I.

Așadar, aproape totul fusese lămurit, și ancheta luase sfârșit cum iau sfârșit toate anchetele.

Au trecut câțiva ani, și oamenii au început să uite de Woland, Koroviev și de ceilalți. În viața celor ce au avut de suferit de pe urma lui Woland și a acoliților săi s-au petrecut multe schimbări, dar, oricât de mici și neînsemnate au fost ele, trebuie totuși semnalate.

De pildă, Georges Bengalski, după ce a petrecut trei luni de zile în clinică, s-a făcut bine și a plecat acasă, dar a fost nevoit să-și părăsească slujba de la Teatrul de varietăți, și asta în plin sezon, când publicul spectator năvălea la bilete, deoarece amintirea magiei negre și a dezvăluirilor ei s-a dovedit greu de uitat. Bengalski a părăsit „Varietățile”, pentru că își dădea seama că ar fi prea chinuitor pentru el să apară — în fiecă seară — în fața a două mii de oameni, să fie inevitabil recunoscut și să riște, desigur, să i se pună multe întrebări batjocoritoare ca: „Ei, cum e mai bine, cu cap sau fără?”

Pe deasupra, comperul își pierduse mult din veselia lui înnăscută, atât de necesară profesiei sale. După cele suferite, rămăsese cu o obișnuință neplăcută, apăsătoare: în fiecare primăvară, când era lună plină, îl cuprindea o stare de neliniște, își ducea deodată mâinile la gât, se uita speriat în jur și izbucnea în plâns. Crizele treceau: totuși, fiindcă se repetau, nu-și putea relua vechea ocupație, și s-a retras din teatru, trăind din modestele sale economii, care, după un calcul strâns, trebuiau să ajungă pentru vreo cincisprezece ani.

A plecat și nu s-a mai întâlnit niciodată cu Varionuha, care devenise foarte popular, câștigând

dragostea tuturor, datorită extraordinarei sale amabilități, rară chiar și printre administratorii de teatru. Vânătorii de bilete de favoare nu-i ziceau altfel decât „Binefăcătorul”. Oricine ar fi telefonat la „Varietăți” la orice oră, totdeauna se auzea în receptor un glas blând, deși trist: „Vă ascult”, iar la rugămintea de a fi chemat la telefon Varionuha, același glas se grăbea să răspundă: „Sunt la dispoziția dumneavoastră!” în schimb, câte nu pătimea Ivan Savelievici de pe urma politeții sale!

Stepan Lihodeev nu mai are privilegiul să vorbească la telefon de la teatru. De îndată ce a părăsit clinica, unde stătuse internat opt zile, a fost mutat la Rostov și numit responsabil la un mare magazin alimentar. Umblă zvonul că nu mai bea deloc porto, ci numai votcă dreasă cu muguri de coacăză, din care cauză s-a înzdrăvenit în mare măsură. Se zice că a devenit tăcut și se ferește de femei.

Îndepărtarea lui Stepan Bogdanovici de la teatru nu-i adusesese lui Rimski bucuria pe care o visase cu nesaț câțiva ani la rând. După internarea sa în clinică și tratamentul urmat la Kislovodsk, directorul financiar — acum, un moșneag, cu capul tremurând — și-a înaintat demisia la „Varietăți”. Interesant de semnalat mai e și faptul că cererea o adusesse la teatru consoarta lui Rimski. Grigori Danilovici nu a avut puterea să intre nici măcar în clădirea în care văzuse geamul crăpat, scaldat de razele lunii, și o mână lungă întinzându-se spre încuietoarea din partea de jos a ferestrei.

Dându-și demisia de la „Varietăți”, Rimski s-a angajat la Teatrul de păpuși, în Zamoskvorecie. În acest teatru nu i-a mai fost dat să aibă de-a face în



probleme de acustică cu prea-respectatul Arkadi Apollonovici Sempleiarov, care fusese mutat în doi timpi și trei mișcări la Breansk și numit responsabilul centrului de colectat ciuperci. Acum, moscoviții mănâncă bureți sărați și mânătărci marine, le ridică în slava cerului și se bucură grozav de această mutare. Astăzi, când lucrurile sunt de domeniul trecutului, putem spune că, ce-i drept, cam șchiopătau treburile cu acustica lui Arkadi Apollonovici, și că, oricât se străduise el s-o mai îmbunătățească, nu făcuse nici o scofală.

În afară de Arkadi Apollonovici, la numărul persoanelor care au rupt-o cu teatrul trebuie trecut și Nikanor Ivanovici Bosoi, deși acesta nu avea nici o legătură cu teatrele, în afară de pasiunea pentru biletele de favoare. Nikanor Ivanovici nu numai că nu se duce la nici un teatru — nici cu bani, nici gratis — dar chiar se schimbă la față la orice discuție despre teatru. Într-o măsură mai mare, afară de teatru, a început să-l urască pe poetul Pușkin și pe talentatul actor Savva Potapovici Kurolesov. Pe acesta din urmă în așa măsură, încât anul trecut, văzând în ziar un anunț mortuar cu chenar negru, în care se spunea că pe Savva Potapovici, în momentul cel mai înfloritor al carierei sale, l-a lovit damblaua, Nikanor Ivanovici, citind aceste rânduri, s-a făcut stacojiu la față în așa hal, încât era cât pe ce să pășească el însuși pe urmele lui Savva Potapovici și urlă: „Așa-i trebuie!” Mai mult decât atât, în aceeași seară, Nikanor Ivanovici, asupra căruia moartea actorului popular a abătut o mulțime de amintiri dureroase, fiind singur, doar în compania lunii pline, care lumina strada Sadovaia, s-a îmbătat îngrozitor și, cu fiecare pahar, lanțul blestemat al figurilor pe care le ura de moarte

se tot lungea în fața lui, și erau în lanțul acesta și Duncil Serghei Gherardovici, și frumoasa Ida Herkulanovna, și acel stăpân roșcat al găștelor bătaușe, și preasincerul Kanavkin Nikolai.

Bine, dar cu toți ăștia ce s-a întâmplat? Dați-mi voie! Nu s-a întâmplat absolut nimic, și nici nu se poate întâmpla, pentru că nu au existat niciodată în realitate, cum nu a existat nici simpaticul actor-comper, nici chiar Teatrul, nici bătrâna cărpănoasă, mătușa lui Porohovnikov, care lasă să putrezească valuta în pivniță și, de bună seamă, nu au existat trompete de aur și nici bucătari obraznici. Toate acestea Nikanor Ivanovici le visase, sub influența nemernicului Koroviev. Singurul om viu, care intrase în acest vis, a fost tocmai Savva Potapovici — actorul, și intrase numai pentru că s-a împlântat în memoria lui Nikanor Ivanovici, datorită frecvențelor sale emisiuni la radio. El a existat, ceilalți însă nu. Poate că nu a existat nici Aloizi Mogarîci? O, nu! Țsta nu numai că a existat, dar există și astăzi și tocmai în funcția din care și-a dat demisia Rimski, cu alte cuvinte, în funcția de director financiar la Teatrul de varietăți.

Dezmeticindu-se cam la douăzeci și patru de ore după vizita făcută lui Woland, în tren, undeva lângă Veatka, Aloizi s-a convins că, plecând nu se știe de ce cu mintea zdruncinată din Moscova, uitase să-și pună pantalonii, dar furase, în schimb, tot nu se știe de ce, de la maistrul-constructor cartea de imobil de care nu avea nevoie. În schimbul unei sume colosale, dată însoțitorului de vagon, Aloizi cumpără de la el o pereche de pantaloni vechi și soioși, și de la Veatka a luat drumul întoarcerii. Dar, din păcate, nu a mai găsit căsuța pe care o căuta. Calabalâcul îi arsese

împreună cu casa. Aloizi însă era un om grozav de întreprinzător. Peste două săptămâni, locuia într-o cameră splendidă din strada Briusov, iar câteva luni mai târziu, era instalat în cabinetul lui Rimski. Și așa cum altădată Rimski suferise din pricina lui Stepan, acum se chinuia Varionuha din pricina lui Aloizi. Ivan Savelievici nu mai visează decât un singur lucru: ca acest Aloizi să dispară de la „Varietăți”, să nu-l mai vadă-n ochi, pentru că, după cum șoptește uneori administratorul, când se află într-o societate mai intimă: „O lepră ca Aloizi n-am mai văzut în viața mea — din partea lui Aloizi te poți aștepta la orice.”

De altfel, n-ar fi exclus ca administratorul să fie subiectiv. Nu s-a auzit ca Aloizi să fi făcut vreo faptă murdară. După cum nu s-au semnalat nici un fel de alte fapte, dacă nu punem la socoteală, desigur, numirea altcuiva în postul bufetierului Sokov. Andrei Fokici a murit de cancer la ficat în clinica I a Universității de stat din Moscova, la vreo zece luni după apariția lui Woland în capitală...

Da, au trecut câțiva ani, peste evenimentele descrise în această carte s-a așternut un văl, ele s-au șters din amintire. Dar nu pentru toți, da, da, nu pentru toți.

În fiecare an, primăvara, pe lună plină, când se lasă seara, sub teii de lângă Patriarșie prudî, apare un bărbat de treizeci, treizeci și ceva de ani. Un om îmbrăcat modest, cam roșcat, cu ochi verzi. Este profesorul Ivan Nikolaevici Ponîrev, colaborator științific la Institutul de istorie și filozofie.

Ajungând în dreptul teilor, se așază totdeauna pe aceeași bancă, aceea pe care a stat în seara când Berlioz, de mult uitat de toți, a văzut pentru ultima oară în viața sa discul lunii destrămându-se bucăți-

bucăți. Acum este întreagă, albă la începutul serii, apoi aurie, cu un căluț-dragon întunecat pe ea și plutește deasupra capului fostului poet Ivan Nikolaevici Bezdomnii, stând totodată pe loc în înaltul cerului.

Ivan Nikolaevici știe totul și înțelege totul. Știe că în tinerețe a fost victima unor hipnotizatori criminali, că s-a tratat și s-a vindecat. Dar mai știe că există ceva mai tare decât el. Mai tare decât el e această lună plină, de primăvară. De îndată ce se apropie timpul ca astrul nopții să înceapă să crească și să se poleiască cu aur, astrul care a plutit cândva deasupra celor două sfeșnice cu cinci brațe, Ivan Nikolaevici se neliniștește, devine nervos, pierde pofta de mâncare, somnul și așteaptă ca luna să se îplinească. Și când e lună plină, nimic nu-l mai poate reține pe Ivan Nikolaevici în odaie. Pe seară iese din casă și se îndreaptă spre Patriarșie prudi.

Acolo, stă pe o bancă și vorbește, singur, fără sfială, fumează, își mijește ochii, privind ba luna, ba porțița turnantă pe care n-a uitat-o.

Ivan Nikolaevici stă acolo un ceas-două, apoi o ia din loc și, totdeauna pe același drum, prin Spiridonovka, se îndreaptă spre stradelele de pe Arbat cu ochii goi, fără să vadă pe nimeni.

Trece pe lângă găzărie, cotește spre locul unde se află un felinar vechi și strâmb și se furișează spre grilajul în dosul căruia se vede o grădină bogată, care nu și-a îmbrăcat încă straietele verzi; iar în grădină se înalță o clădire în stil gotic, luminată de lună în partea unde se reliefează fereastra cu trei canaturi, și cufundată în întuneric de cealaltă parte.

Profesorul nu știe ce-l atrage spre grilaj și cine locuiește în casa aceea, dar e convins că nu merită să

lupte cu el însuși pe lună plină. În afară de asta, știe că în grădină, după grilaj, va vedea negreșit același lucru.

Va vedea stând pe bancă un om serios, în vârstă, cu bărbuță și *pince-nez*, cu trăsături cam de purcel. De fiecare dată, îl găsește pe locatarul vilei în aceeași poză visătoare, cu ochii la lună. Ivan Nikolaevici știe că, după ce va fi admirat pe săturate luna, cel de pe bancă își va întoarce ochii negreșit și-i va aținti pe fereastra aceea, parcă așteptând să se deschidă larg, și pe prichici să apară ceva neobișnuit.

Ivan Nikolaevici știe tot ce urmează. Trebuie să se ascundă cât mai bine după grilaj pentru că omul va începe numaidecât să-și întoarne capul, căutând ceva în văzduh cu ochii rătăciți și zâmbind extatic, după care își va lovi palmele una de alta, melancolic și duios, mormăind destul de tare: — Venera! O, Venera! Ah, ce prost sunt!...

— O! Zei! șoptește Ivan Nikolaevici, pitindu-se după grilaj, fără să-și ia ochii învăpăiați de la necunoscutul enigmatic. Iată încă o victimă a lunii... Da, încă o victimă, ca și mine...

Celălalt va urma să vorbească de unul singur:

— O, prostul de mine! De ce, de ce n-am plecat cu ea? De ce m-am speriat, tont bătrân ce sunt! Am întocmit hârtiuța aceea! Of! Acum rabdă, cretin hodorog!

Asta va continua până când în partea întunecoasă a casei se va deschide o fereastră, va apărea o pată albicioasă și va răsună un glas neplăcut de femeie:

— Nikolai Ivanovici, unde ești? Ce idee pe dumneata?! Vrei să te îmbolnăvești de malarie? Vino să-ți bei ceaiul!

Omul de pe bancă se va dezmetici, ca totdeauna, și va răspunde cu glas prefăcut:

— Am vrut să iau aer, aer, draga mea! Aerul e minunat! Și, ridicându-se de pe bancă, pe furiș, va amenința cu pumnul spre fereastra de la parter, pornind agale spre casă.

— Minte, minte! O, zei, cum minte ăsta! bombăne Ivan Nikolaevici, îndepărtându-se de grilaj. Ceea ce-l atrage în grădină nu e deloc aerul; el vede ceva în noaptea cu lună plină, în grădină și în înaltul cerului! Ah, ce n-aș da să-i pătrund taina, să aflu cine e Venera asta pe care a pierdut-o și o caută acum în zadar, încercând s-o prindă-n văzduh...

Profesorul se întoarce acasă bolnav de-a binelea. Nevastă-sa se preface că nu observă starea lui și-l roagă să se ducă la culcare cât mai repede. Ea însă nu se culcă, ci șade cu o carte la lumina lămpii, privindu-l cu amărăciune cum doarme. Ea știe că Ivan Nikolaevici se va trezi în zori, țipând chinuit, va plânge și se va frământa. De aceea, pe masă, lângă lampă, are pregătită din timp o seringă în alcool și o fiolă cu un lichid de culoarea ceaiului tare.

Biata femeie care îngrijește neobosită de acest om grav bolnav abia acum e liberă și poate și ea să se culce liniștită. După injecție, Ivan Nikolaevici va dormi până dimineața cu o expresie de fericire pe chip, purtat de visuri înălțătoare și duioase, necunoscute de el. În nopțile cu lună plină însă, pe savant îl trezește totdeauna același lucru. Vede un călău himeric, fără nas, care, săltându-se cu un țipăt surd, își înfige lancea drept în inima lui Hestas cel legat de stâlp și cu mințile pierdute. Călăul nu este atât de înspăimântător pe cât e de nefirească lumina din vis, venind dintr-un nor care, clocotind, se

năpustește asupra pământului, cum se întâmplă numai în timpul unui cataclism.

După injecție, toate se schimbă pentru cel adormit. De la patul său, luna așterne spre fereastră o cărare luminoasă, largă, și pe această cărare urcă un om în mantie albă cu căptușeală sângerie. Urcă spre lună. Lângă el pășește un tânăr îmbrăcat cu un hiton rupt și cu obrazul mutilat. Vorbesc între ei cu înflăcărare, discută, vor să ajungă la o înțelegere.

— O zei, o zei! spune cel cu mantia, întorcându-și chipul semeț spre însoțitorul său. Ce supliciu banal! Dar, spune-mi, te rog — și aici, chipul său semeț capătă o expresie rugătoare —, așa e că nu s-a petrecut în realitate? Spune, te implor, așa e?

— Nu s-a petrecut în realitate, răspunde vocea răgușită a celuilalt, ți s-a năzărit numai.

— Poți să juri? îl roagă, lingușitor, omul cu mantia.

— Jur! răspunde tânărul, zâmbind.

— Nu mai vreau nimic! strigă cu glasul frânt omul cu mantia și urcă tot mai sus spre lună, trăgându-l după el pe celălalt, în urma lor pășește calm și maiestuos un câine gigantic cu urechi ascuțite.

Atunci, raza lunii se învăpăiază, și din ea curge un râu de argint, care se revarsă peste tot. Luna e stăpână, luna joacă, dansează, se zbenguie. Atunci, din șuvoiul de lumină se desprinde o femeie de o frumusețe răpitoare, care se apropie de Ivan însoțită de un bărbat cu barbă lungă și priviri speriate.

Frumoasa îl ține de mână. Ivan Nikolaevici îl recunoaște numaidecât. E oaspetele nocturn. Numărul o sută optsprezece. Prin somn, Ivan Nikolaevici își întinde brațele spre el și-l întreabă pătimaș:

— Va să zică, acesta a fost sfârșitul?

— Acesta, discipolul meu, îi răspunde numărul o sută optsprezece, iar femeia vine lângă Ivan și-i spune:

— Acesta, desigur. Totul s-a sfârșit și toate au un sfârșit... O să te sărut pe frunte, și totul o să fie bine pentru dumneata...

Vorbind, se apleacă și-l sărută pe frunte, iar Ivan se întinde spre ea, privind-o în ochi, dar femeia se trage înapoi și se îndepărtează împreună cu tovarășul ei de drum, spre lună...

Atunci luna se dezlănțuie cu înverșunare, aruncând șuvoaie de lumină asupra lui Ivan, stropii ei se preling pretutindeni, odaia e inundată de lumină, razele lunii se leagănă, se ridică mai sus, potopesc patul. Și Ivan Nikolaevici doarme mai departe, cu o expresie fericită pe chip.

Dimineața se trezește tăcut, dar pe deplin liniștit și sănătos. Memoria lui chinuită se potolește și, până la următoarea lună plină, pe profesor nu-l mai tulbură nici călăul fără nas al lui Hestas, nici al cincilea procurator al Iudeii, cumplitul călăreț Pilat din Pont.